

Ս Փ Ի Ի Ռ Ք Ա Հ Ա Յ Ո Ի

Ք Ր Ո Ն Ի Կ

ԽԱՉԻԿ ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ

Յուլիս 19

Մեր տուած որոշումները, մեր ըրած գործերը, անոնց յաջող կամ ձախող արդիւնքները մեր անձերէն հետեւ չեն։ Մեծ շափով՝ մենք այդ գործերն ու արդիւնքներն ենք։ Մենք մեր խի ինքնութիւնը կը սահմանենք մեր ըրած գործերով, ու կը մտածենք մեր կեանքին մասին իբր որոշումներու ընտրութիւններու, արարքներու շարք մը։ Անսովոր ոչինչ կայ հոս։ «Բնական» կը թուի այսպէս մտածել ինքնութեան մասին։

Սակայն զբաղէտները, զօրաւոր երկամկայութեամբ օժտուած հազուագիտ պատմաբաններն ու հոգեբանները կուզան մեզի յիշեցնելու ուրիշ ճշմարտութիւն մը, որ քիչ մը խորթ կը թուի իրականին, այսինքն՝ իրականացումին ինկարկունեւրուն։ Անոնք կը նշեն որ մեր ինքնութիւնը նաեւ մեր չընտրածն է, մեր չըրածը, մեր մերժածը։ Այն արարքը՝ զոր յաւէտ յետագիցինք, այն անորժակն ու փափաքը՝ զոր յագեցնելէ խուսափեցանք, վախնալով յագեցումի հրապոյրէն, - այս մերժումներն ու անկատար մնացած կարելիութիւններն ու իրձերը չեն անհետանար անարգման։ Չեն կորուսիր։ Մեզի կ'ընկերանան մեր կեանքի ընթացքին, մաս կը կազմեն մեզի, յաճախ՝ նոյնքան անբախտելի մաս, որքան մեր իրագործած երազներն ու որոշումները։

Պատմութեան տարիներու ինքնամփոփ էի, երկնայ, անկատարին խուսափող։ Մինչ տարիկիցներս, պատանիի յախուռնութեամբ ու անհամբերութեամբ, կը փորձէին իրականացնել այդ տարիքին յատուկ, հզօր իրձերը, եւ կը սպասէի։ Բոլորովին կրաւորական բան մը չէ նման սպասում անպայման, - կարելի է սիրարանիլ փեսանքի փորձութիւններուն հետ, դարպասել զանոնք, արտօնել՝ որ անոնք դարպասեն ձեզ, զիտել ու սորվիլ։ Եւ իրօք այդ փորձառութիւնները եկան զրտան զիտ, ու երբ շատ ուշացան, եւ գացի, դատալ զիրենք։ Նոյնիսկ կրնամ ըսել երկրորդականում ու յետագուականում հաճոյքին յատուկ ըմբոխտումով, մտածումով՝ ալ զգայարանով ունեցայ այդ յայտադած փորձառութիւնները։

Բայց եւ այնպէս, պէտք է ըսել որ նման ընտրութիւն, - որ կեանքի կողմիտ ու զգլխիչ իրականութիւնները, հաւատարմապէս, նախ զըզերու, մաքր ու երեւակայութեան մէջ կը փորձէ, ապա՝ կեանքին մէջ, - կը քաջալերէ մերժումը։ Մերժելը այնքան ալ զօրաւոր չէ, թէեւ անկատար մարդ կայ, մարդ կայ։ Որկրամոյութեան հսկում ունեցող մը, ինձի նման, շատ յատկօրէն կը տեսնէ ու կը զգայ այդ։ Վարանելու, մասնաւոր մերժելու կարողութիւն կը լքէ զիտ, այս մարդին ու մի քանի ուրիշներու մէջ։ Սակայն ընդհանրապէս եղած էմ ու կը մնամ մերժող, եւ քանի որ ամէն մերժում առաձգական չէ, չեւ կրնար ետ առնել ամէն մերժում կամ վերադարձել ամէն լքուած արահետ՝ ապա 42 տարեկանին մարդ կը տեսնէ, յատկօրէն սա ճշմարտութիւնը, - ամէն անձ իր կեանքը կը կերտէ ոչ միայն իրագործելով ու ընելով, այլ նաեւ չընելով ու մերժելով։ Մերժումը կրնայ ունենալ զրական արգիւնքներ։ Չընելը երբեմն անաքինութիւն մըն է, ընելը՝ փոքր ոճիւր մը, զգայնութեան կամ բարոյական սկզբունքին դէմ։ Հարցը, սակայն, նիշ տալը չէ, լաւն ու գէշը կշռելը չէ։ Հրամայականը՝ մերժումով, չըրուածին, չկատարուածին հսկայ կարեւորութիւնն ու ներգործականութիւնը ընդունին է։ Հարցը՝ ոչնուծումով զգալ ու ընդունին է՝ որ «ոչ»ը նոյնքան ընտրելի է ինքնութեան, որքան «այո»ն։ Քրիստոնէութիւնը այս բոլորը շատ լաւ հասկցած է, խոր հոգեբանական հմտութեամբ, սակայն ամէն ինչ «փորձութիւն» պիտակին տակ զնելով, քիչ մը շատ կ'անապարէ, յաճախ խուճապահար կը դիմէ բարոյականութեանց դատաստանին։ Նոյնն է պարագան՝ ընկերային կեանքի մէջ, որ այս մէկը ընելը պարտականութիւն կը նկատուի, այդ միւսը մերժելը՝ խոհեմութիւն,

եւ ուր երկու արժեւորումներն ալ աւելի ընկերութեան շահերն է որ կը պաշտպանեն, քան անձին կարելիութիւններու իրագործման հարցը։ Ի վերջոյ ամէն ընկերութիւն ստեղծուած է վախնալ մարդ արարածին անհատնում կարելիութիւններէն, - անոր մարմինը, լեզուն ու միտքը անսպաս կ'արտադրեն կարելիութիւն, իրձ ու փափաք, եւ անոնց ներկայացուցած փորձութիւնները կը սպառնան ընկերութեան կառույցին։ (Ազգային հանձարն է որ կ'ըսէ իրականութիւնը, - Ան - սպասը՝ սպանն - ալիք է)։

Միայն անձերու պարագային չէ որ այս երեւոյթը ընտրելի գեր կը խաղայ ինքնութեան կազմաւորման մէջ։ Հաւաքականութիւններն ալ (ազգեր՝ օրինակ) իրենք - զիրենք կը գտնեն «փորձութիւններու» դէմ - յանդիման, որոշումներու առջեւ՝ որոնք ընդունելու կամ մերժելու պատասխանատուութիւնը ամբողջ ապագայ հանգրուան մը ընտրել ալ կ'ենթադրէ։

Անձի պարագային, հոգեբանները կ'ըսեն մեզի, արդիւնաւորն ու մերժումը չեն կորչիր։ Կանցին անոնց փոթորկոտ շտեմարանը՝ ենթադրուողութեան մէջ, ուրիշ յաճախ կը ժայթքեն դուրս, մեր երազներուն, կցկրուող խօսքերուն, պոթկումներուն եւ անտրամաբանական տարրերուն մէջ։ Մենք կ'երազենք, ամէն բանէ աւելի՝ մերժումը փափաքներու, արդիւնաւոր իրձերու, կորսուած յոյսերու, վիժած ծրագրերու մասին։ Անկատարն է արուեստի յաճախանքը, ինչպէս՝ երազի։ Անկատարը չի մոռցուիր։ Այս կամ այն ձեւով՝ յաւէտ կը վերաեղծուի, միշտ մնալով անկատար։

Ժողովուրդներու պատմութիւնը, անոնց հաւաքական կեանքն ալ հաւանաբար ունի իր անդիտակիցը։ Սակայն նման ճնշումով, նաեւ ինքնա - ճնշող հաւաք - կանութեան մը պարագային՝ յատկապէս հարուստ է անդիտակիցին տարածքը։ Ծայրայեղ պարագաներու, ազգի մը արուեստն ալ, պատմութիւնն ալ կը վերածուին անդիտակիցի կորսուած փրկատուութիւն, անդրձօրքէն մերժումը կարելիութեան վերականգնացման փորձ։ Երեւի միշտ ալ այսպէս եղած ենք իբր ժողովուրդ, - մեր իրական պատմութիւնը զիւրին մոռցած ենք, կ'անդիտանանք մեր կատարածներու իրողութիւնը։ Սակայն նման յարգելիքներն, որոնք իրենց լեզուներով, լեզուով կը փորձեն վերականգնացնել մահացած զեղեցիկութիւնը, կը փորձեն անթառամ պահել ոչ թէ յիշատակը, այլ մարմինը լոյճալին, - ահա նման անոնց, մեր զբաղէտներուն մեծամասնութիւնը, ու մեր քաղաքական առջնորդներուն փազանդը, անխառն, կը լղեն մեռելային։ Դիմումը չթաղել՝ կը համարին մեռելային ողջ պահել։ Կը չփոթեն չմոռնալը՝ կենդանի պահելու հետ։ Չմոռնալը զիրենք ազատ կ'արձակէ, կարծես, նորը ստեղծելու պարտականութեանէն։

Յիշելուն հսկանալորդը չեմ եւ։ Ընդհակառակն։ Սակայն հինը կ'ուզեմ յիշել, որպէս սերմը նորին։ Կորուսեալի հաւաքական յիշողութիւնը սերմն է, որ կը ընդմնադրէ նոր պայմաններու, պարագաներու, պահանջներու եւ պարտադրանքներու աշխարհը, իսկ հաւաքական կամքը այն «Մուր հոգին» է որ կ'ամբողջացնէ նիւթի ու ողիի միացեալ կերպարանափոխութիւնը, եւ նորին ծնունդը։ Երբ յիշողութիւնը կը աւանդանայ անհետ կորուսեալին ալիք - ճնշիչ ներկայութիւնը, ան սերմ չէ, այլ գոտնում։ Առողջ յիշողութիւնը կամ մղիչ ուժ է եւ սերմ, զիտակիցի աշխարհին մէջ, կամ պարարտանիւթ, անձնական թէ հաւաքական անդիտակիցին մէջ։ Այն ինչ որ Հայութիւնը ռեալիտիքի մէջ կորսնցուցող թող վերադառնալ իբր արուեստ, եթէ կարելի է։ Այն ինչ որ մեր առաջնորդները մերժեցին եւ կորսնցուցին իբր կարելիութիւն, ողբանք, թաղանք, ու կարելիութիւն, սղբանք, թաղանք, որգանք, ընդունինք, գտնէ մեր հաւաքական գիտակցութեամբ։ Դիտենք արդէն, - ալ այս է հոգեբանութեան գլխաւոր պատգամ-

Վ Ի Ժ . . . Ծ Ա Ռ Ե Ր Է Ն

Վաղ առաւօտ էր, երբ զիւզին մէջ լրուեցաւ կողմնակալական Մնացական Սահականի արագակը, որուն խառնուեցաւ ընտանիքի անդամներու ողբը։ Գունէ արթնցած զբաղները տողնալով դուրս թափեցան տունէն։ Գեո բանէ անտեղեակ մարդիկ կը հարցնէին իրարու։

- Ի՞նչ պատահած է։
- Ծառերը կարեր են...
- Ո՞վ, ո՞ւր...

Հետզհետէ համազօրեցան լեցուեցան Մնացականի բակը ու կարկամեցան իրենց առջեւ բացուած տեսարանէն։ Բարբարոսին կացինը գետին տապալած էր զեղձի, խնձորի, տանձի, սալորի ծաղկած յիսունէ աւելի ծառեր։

Բայց ո՞վ էր այդ շարագործը, որ ձեռք բարձրացուցեր էր յամառ աշխատանքով ու քրտինքով աճեցուած ծառ ու ծաղիկին վրայ։

Էջմիածնի շրջանի Այդեղատ գիւղի նախկին բնակիչ (նախկին կ'ըսենք, որովհետեւ վերջին տարիներուն արձանագրութեամբ էր Զուարթնոց թաղամասի Մայիսեան փողոցի 42 թիւ տունը), 36-ամեայ Երեմ Արշակեան լքելով կողմնակալական մեքենաւորի աշխատանքը, «հեղա - վառարակ» կը փնտռէ շրջանի տարբեր ձեռնարկներուն մէջ։ Բայց ոչ մէկ տեղ բոյն կը գտնէ։ Զեռք անցած դըրամը ցրուած է հովերուն, կինն ու չորս երախտները թողնով իր տարեց ծնողքին խնամքին։

Ինչպէս պարզուեցաւ յետագային, «ուսող - խմող» Երեմը յաճախակի գիւղ գալով, աչք դրած է զբաղի Մնացականի աճեցուցած պարսառ ճուղերուն։

Տանաէրերը նկատած են, որ անոնք օրէ օր կը պակսին։

- Կ'երեւի աղուէն է, - ենթադրած է միամիտ Ազուռ տատը։

- Ազուռը ի՞նչպէս կը մտնէ կղպուած հաւաքունը - առարկած է Մնացական պապը ու որոշած՝ զիւր մը պահուրդի, բուն «պուրէշ»։ Բայց չորքատնի փոխարէն, զիւրով բակ մտած է երկուսանի գրացին։ 60-ամեայ Մնացական Սահակեանը երկուսանի Երեմը փակած է հանդիսին մէջ ու կանչած զբաղները։ Օրէնքի ալ չէ զիմած ալիք, բաւարարւած է ճապողը հանրալին պարսառի ենթարկելով։ «Մեղք է, փոքր երախտներ ունի։ Այսքանն ալ հերիք է, դուցէ խելքը դուրս դայ» մտածած է ան։

Այդ պատահած է անցեալ տարուան աշնան։ Բայց Երեմ սպերախտ գտնուած, ու չէ մարսած վերաւորանքը։ Որոշած է վրէժ լուծել... անմեղ ծառերէ։

Էջմիածնի շրջանի դատարանի արտակարգ նիստը տեղի ունեցաւ Այդեղատի մէջ։ Մշակույթի Ծան դահլիճը հաւաքւած համագործակցողները զայրացած էին, նաեւ վշտացած ու վիրաւորուած, թէ ինչպէս տարիներ շարունակ իրենց շրջապատին մէջ հանդուրժած են Երեմ Արշակեանին, որու արարքը աւելին է, քան սովորական շարագործութիւնը։ Ի՞նչպէս կրնայ մարդ սողոց մօտեցնել պողտարուած ծառին ու գետին տապալել։ Այդ պահուն բնա մտքէն չէ՞ անցած որ ինք մարդ կը կոչուի...

Համագործակցողները կը դատապարտէին զայն ու կարեցութեամբ կը նայէին մարդկային զէմը կորսնցուցած այդ արարածին անհաւանա չորս երախտներուն ու կնոջ։ Դատարանը նոյնպէս նկատի առաւ այս հանգամանքը եւ բաւականապէս նախատեսուած պատիժին նուազապարտուեցաւ։ Երեմ Արշակեան դատապարտուեցաւ երկու տարի բանտարկուելու ու պարտադրուեցաւ հատուցանել պատճառած նիւթական վնասը։

«ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»

ներէն մին, - որ անգիտակիցը երբեք չընդունի նման կորուստ, գտնէ երբեք չի համակերպուի անոր։ Գիտակիցը՝ եթէ ոչ համակերպուի, գտնէ ընդունիլ պէտք է զիտայ։ Երբ անձն ու հաւաքականութիւնը կ'ընտրեն մերժումը կարելիութեան, կորսուած առիթին անդամ մեկնումը, երբ կը դադրեն յարալիզութենէն եւ կ'արտօնեն որ յիշողութիւնն ու անգիտակիցը կատարեն իրենց առողջ գերբերը, ահա ան յաւան կ'ընայ ծնիլ նորը։

Թէ երբեմն որքան ցնցող ու տպաւորիչ կրնայ ըլլալ մարդկային զէմը մը, առիթաւ յաճախ կը նշմարեմ շարժանկարի ժապաւէններու վրայ։ Դէմք մը միայն ինքնատիւ ու անսովոր, միայն շատ տեղեկ կամ միայն շատ զեղեցիկ պիտէր ունենալ չէ, որ ցնցող ու տպաւորիչ կը գտնայ։ Կարգ մը զէմքերու վրայ չեւ զիտեր ինչ մը կայ, որ կը բռնէ թեղ, շարժման կ'անցնէ յուզական աշխարհը։ Իսկ եթէ առիթաւ շարժանկարի ժապաւէնի մը մէջ է, այդ զէմքը, նաեւ թէ բարի կամ շար անձնաւորութիւն մը կը ներկայացնէ, կը հմայէ թեղ կամ կը զրգուտեղութեան ամբողջ զգացումները, կատարելապէս նոյննալով իր մարմնաւորած անձին հետ։ Եթէ շարժանկարի լաւ ու զիտակից հանդիսատես մըն եւ, այդ զէմքին տէրը կամ տիրուհին անդամ մըն ալ ուրիշ զերի մը մէջ գիտել պիտի չուզեն, որովհետեւ այդ պարագային կարճեւ թէ «սուտ» մը երեւան պիտի ելլէ, այն սուտը թէ զերակատարը նոյնացած էր իր մարմնաւորած տիպարին հետ։ Այն սուտը՝ թէ զերակատարին զէմքը իր ներկայացուցած տիպարին զէմքն էր իսկապէս։

Իրական կեանքի մէջ ալ զէմքեր կան, որոնք յանկարծ կը տպաւորեն եւ անուշադիտ կը մնան։ Մէկու մը համար կարեւոր յատկութիւն է միայն իր զէմքով իսկ տպաւորել առաջին անգամին։ Ամէն օր հարկաւոր, հաղորատու նոր զէմքերու հետ զէմ յանդիման կու գտնուի, ամէն օր տասնեակներով նոր զէմքերու հետ կը ծանօթանանք, կարճատեւ հանդիպումներ կ'ունենանք։ Փանի մը օր վերջ կը մոռնանք այդ զէմքերը, կամ զիմացիները կը մոռնան մեր զէմքը։

Ամբողջ կեանքիս մէջ ինչու մտածելի օր մէկու մը հետ մէկ անգամ ծանօթացած ըլլալը չի նշանակեր անպայման ինչ ուրիշ, ճանաչում գտնել։ Սովորական ու ընթացիկ երեւոյթ մըն է այս եւ այդ իսկ պատճառաւ, այդպիսի մէկու մը հետ երկրորդ հանդիպումի մը ընթացքին, շատերու նման, իմ ալ առաջին նախադասութիւնս միշտ եղաւ հետեւեալը։

- Զիտ է՞ք յիշեր այս հոգեւորարար, եւ այսինչն եմ։

Նոյնիսկ եթէ զիմացիներ պատասխանէ թէ «այո, այո կը յիշեմ», կրնայ պատահիլ որ չէ յիշած եւ պարզապէս քաղաքականօրէն այնպէս կը ձեւացնէ, թէ չէ մոռցած ձեռ զէմքը։ Մինչդեռ ասիկա ոչ մէկ կապ ունի քաղաքականութեան կամ անկրթութեան հետ։

Բայց զէմքեր կան, որոնք իսկապէս անմոռանալի են։ Միայն անգամ մը տեսած ըլլալը կը բաւէ որ այլեւս չմոռնար անոնց տէրը։ Մեր յիշողութեան մէջ անոնց ճշմարտութեան միտ զէմքերն են, ինքնուրուի հետ։ Թերեւս ալ այդ զէմքին տէրը շատ անկարեւոր, անարժէք ու հասարակ անձ մըն է։ Թերեւս ոչ մէկ կերպով արժանի է յիշուելու։ Բայց այս պարագային զէմքը կ'անհիշատուի անձին, ինքնուրուի գոյութիւն եւ արժէքը կը ստանայ եւ կը քանդակուի մեր մտքին մէջ։

Յաճախ եւ ինձի կը հարցնեմ թէ ո՞րիկ կու գայ զէմքի մը այդ ցնցող ու տպաւորիչ յատկութիւնը։ Լատ երեւոյթներ, մարդկային բոլոր զէմքերը չափազանց նմանելու էին իրարու, քանի որ կայ մուտ եւ զէմքին վրայ նոյն տեղերը զրբաւոր քաղաքիչ նոյն տարրերէն։ Եւ քիչ, բերան, ճակատ, մաղ, կզակ, անկողն, եւ այլն։ Անոնց իւրաքանչիւր ձեւերը եւ մէկըմէկու նկատմամբ համեմատելի են զէմքերու արդէն բաւարար եղած են ստեղծութիւնները արդէն իրարմը զէմքի մը։ Երբեք զէմք չմտնի ուրիշ զէմքի մը։ Կարճեւ թէ ընտրութիւնը յատուկ ճիղ մը վառնած է ստեղծելու համար զէմքերու ապա անսպաս ճոխութիւնը։ Տախտին առջեւ վրայ պէտք է աւելցնել ցանկալի անհոգեւոր անհոգեւորութիւնները, զիտեղեւոր անհոգեւորութիւնները, զիտեղեւոր կարմրամորթի մը, չինացի մը, սեւամորթի մը զէմքը եւ հարց տուէր թէ անոր զէմքին վրայ ի՞նչն է որ անիւր ջապէս կ'աղաղակէ այս կամ այն ցնցիչ պատկանելիութիւնը։ Պիտի կարենա՞նք անմիջապէս գտնել այդ առանձնատեսակի զէմքերը։ Թերեւս պիտի չկարենա՞նք կառնակ որ մէկ անգամէն պիտի լսենք թէ այս մարդը կարմրամորթ է, այս մարդը չինացի։

Իրականութեան մէջ բնութիւնը մեծ

(Շաբ. / Ա. Էջէն)

բէն, որ յետագային պիտի կոչուէր Ա-
շուղ Զիւանի: Հոն տեղի ունեցած է տո-
նակատարութիւնը Զիւանի ծնունդի ու
արուեստի ոգեկոչումին: Գիւղին մօտա-
կայ բարձրագոյն մարդակերպար փրայ
հիմնադրուած է օրուան հերոսի յուշա-
փարը: Ոստիւր տաճար է վրաստանի կոմկու-
սի Ախալքալաքի շրջանի Ա. քարտուղար
Ս. Ստեփանեան: Ոստիւր են նաեւ գրական
դէմքեր, որոնք իրենց հիացումը արտա-
յայտած են Զիւանիի մասին: Այսպէս իր
ունեցած են զեղարուեստական ինքնագործ
խումբեր, երգիչներ:

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՈՒՑԱԶԱՆԻՆ
ԲԱՔՈՒԻ ՄԵՋ

Գեղանկարչութեան, դժանկարչութեան
ընդհանուր ժանրեր 30-է աւելի ստեղ-
ծագործութիւններ ներկայացուած են
Բաքու քաղաքի Հայկական ցուցահան-
դէպին: Հոն, տեղ գտած են վերջին 15
տարւան ընթացքին հայ վարպետներու
կատարած ստեղծութիւններն ու ձեռքբերում-
ները: Յուշագրուած են Ս. Մուրադեանի,
Գ. Գիւրջեանի, Ս. Սաֆարեանի, Վ.
Պալեանի, ինչպէս նաեւ երիտասարդ
սերունդի գործեր, Ֆ. Միրզոյեանի, Գ.
Բաղդասարեանի, Կ. Մկրտչեանի:

×

ՋՐԱՅԻՆ ՏՈՒՑ

Հրապարակի կրօնի ջրապահներն մէջ
կատարուած է լողալու մրցումներ, Երե-
ւանի արդիւնաբերական ձեռնարկու-
թիւններու լանդսքեյփ մրցում: 50 մեթր
տարածութեան վրայ լողալու արդիւնքը
ձեռք ձգած են Անահիտ Մարեան, Աւետիս
Սմբատեան: Անոնց յանձնուած են պատ-
ույ գրքեր եւ մրցանակներ: «Լողի շա-
րաք» ընթացքին տեղի ունեցած են մըր-
ցումներ, մարզական զանգումային ու-
նեցում եւլն: Եղբայրակից մրցումներու
մասնակցած են 400-է աւելի բանուորներ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի
արձանագրութիւնները, երկուսն զասա-
րաններ, ... մանկապարտէզի, նախա-
կըրթարանի եւ երկրորդականի բաժին-
ներով:

Գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ: Ինքնա-
շարժի սպասարկութիւն:

Ամէն գիտակից հայ ծնող՝ պատաս-
խանաւոր է իր զաւակին հայեցի կըր-
թութեան եւ բարեկրթութեան:

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապա-
հովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր
զարգացման կեանքը եւ ապագան:

Միութեան վարժարանը, իր եր-
կար տարիներու փորձառութեամբ,
լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել - վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon - 92310 Sèvres

«ՅԱՌԱՋ»-Ի ԲԱՐԿԱԿԱՆԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԵ ՆՈՒԻՐՆԵՆ

ՇԱԽԻԼ - Պ. Շախուր Պալեան 200 Ժ:

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԵԽԻՍԻՍԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԵՒ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻՋԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄԻՆ
Բ. ՅԱՆԿ

Պ. Միքայէլ Յակոբեան	3-000
Պ. Ժաք Ալիպեան	1-000
Պ. Վարդան Մուսիկեան	1-000
Տիկին Աղանի Թորոսեան	1-000
Պ. Նուրհան Կէնճեան	1-000
Տիկին Ֆ. Շիրեան	1-000
Պ. Կ. Եսայրեան	1-000
Պ. Պ. Է. Շահնէքիեան, Ժ. Զօրայ- եան, Ժ. Առաքեան 500-ական Ժ:	
Պ. Պ. Մ. Յովսէփեան, Լ. Նազար- եան, Տիկին Զ. Գարեգեան 300-ական Ժ:	
Պ. Ս. Փափազեան, Պ. Ա. Ներսէսեան 250-ական Ժ: Տիկին Ս. Փոլիէ, Օր. Ա. Որբեքեան, Օր. Ս. Նազարեան 200-ական Ժ:	
Պ. Պ. Վ. Գալայեան, Ա. Գալանճեան, Ժ. Գուրգուսեան, Տիկին Ժ. Պալ 100- ական Ժ: Պ. Ս. Ճոշկուրեան 50 Ժ:	

« Յ Ա Ռ Ա Ջ »-Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՂԵՐՈՒ ՄԱՍԿԱԳԻՆՆԵՐ

Մահազ	300	(355,80)
Հոգեհանգիստ	200	(237,20)
Շնորհակալիք	200	(237,20)
Հարսնիք, նշանուիք	200	(237,20)
Ծնունդ	200	(237,20)

Բոլոր աղբերու սակերուն վրայ,
հարկ է աւելցնել 18,60% ԹԷՎԷՄ.
(տեւս փակագծի մէջ ընդհ. գումա-
րը):

Այս գինը կը վերաբերին մէկ ան-
գամ հրատարակելի աղբերու, մին-
չեւ մէկ քառորդ սլանակ (25 տող)
մահազներու պարագային եւ 1/8րդ
(12-13 տող) մնացեալին:
Առեւտրական եւ այլ ծանուցումնե-
րու համար, դիմել թերթին վար-
չութեան:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

NICE

GRANDE FETE CHAMPETRE

organisée par

les ASSOCIATIONS ARMENIENNES de NICE - COTE D'AZUR

DIMANCHE 3 AOUT

au Centre de Loisirs de SCLOS de CONTES

11^h MESSE EN PLEIN AIR

officiant R. P. Daron DJEREDJIAN

PARKING ASSURÉ pour 200 voitures

CHAIRES ET TABLES POUR 600 PERSONNES

4 11 2

ԿԱՊՈՅ ՌԱԶ

Ինչպէս գիտէք անցեալ տարւան Օ-
գոստոսին, մեծ հաճոյքով եւ անհուն
խանդաղատանքով 13 իրանահայ չքաւոր
երախաներ բերել տունը Պէլժոնիէի
մեր կայանը:

Մէկ ամիս յետոյ, հեռու իրանեան
հուր ու սուրէն, հոգեպէս թէ մարմնա-
պէս կազդուրուած եւ կայտառացած, ա-
նոնք վերադարձան իրենց բոյները:

Երախտագիտութեամբ յիշենք որ այս
առթիւ մեր զաւուրը իր զանգումային
մասնակցութիւնը բերաւ հոգալով այս
13 երախաներու օգնականութիւնը երթեկի
ծախքը:

Այս տարի եւս ծրագրած ենք 20 չքա-
ւոր իրանահայ երախաներ կրկին երջան-
կացնել, որպէսզի այս մատաղ հոգիները
կարենան, դէժ մէկ ամիս, մոռնալ ա-
նօրեայ զարձած ուրախութիւններն ու
սպանութիւնները:

Արդ, կրկին կոչ կ'ուղղենք մեր զա-
ւուրի անսակարկ առատաձեռնութեան,
որպէսզի այս տղոց օրանաւային երթե-
կի ծախքերը ապահովենք: Կեցութեան
եւ այլ յարակից ծախքերը կը ստանան
կազմակերպութիւն:

Ձեր նուիրատուութիւնները հաճեցէք
ուղարկել:

Conseil d'Administration
de la CBAF
17, rue Bleue — 75009 PARIS

Կանխաւ չորհակալութիւն:

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՊՈՅ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ԲՂ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կերակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ
Ժամը 2-30-ին:

Սալ Տը Լա Շիմի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ խաչի Պուրկար Օտոյի (Մար-
տի) մասնաճիւղը կը ներկայացնէ հա-
յաստ ֆիլմ մը՝ «Արեւմտապարտ» Սեպ-
տեմբեր 28-ին, Կերակի, Ժամը 15-ին,
Մարտի 1-ի հայ Մշակոյթի Տունը:

ՆՈՅՆՄԱՐԻՆ 15-ԻՆ:

ԴՊՐՈՑԱՍԻՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՆՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆ 1986-87 ՏԱՐԵՇՐԶԱՆ

Դպրոցապէր Տիկնանց երկուսն վար-
ժարանի 1986 - 87 տարեշրջանի արձա-
նադրութիւնները կը շարունակուին:
Հաստատութիւնն ունի մանկապարտէզ,
նախակրթարան եւ երկրորդականի 6-
րդ, 5-րդ եւ 4-րդ դասարանները:

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը
կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու
մէջ՝ Առնոլդի, Վիլիէ լը Պէլ, Օրն
սու Պուա, Սըվրան, Լիլիի Կարկան,
Կանյի, Մօնֆեռմէյ, Վիլիէնթ, Տրան-
սի եւ Ռօմէնիլ:

Վարժարանը ունի դիւերօթիկի բա-
ժին:

Դիմել տնօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord — 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիին Ուրբաթ, առաւօտեան
Ժամը 10-էն կէսօրէ ետք Ժամը 5:
Հեռաձայն՝ 43 - 81 - 01 - 72:

ԱՐԶԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՒ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդ-
ներէն կը խնդրուի - նախընտրաբար -
հասցէի առժամեայ փոփոխութիւնը
կատարել իրենց քաղին քղբատարի
գրասենեակին միջոցաւ, չժամարեո-
նելու համար «Յառաջ»-ի վարչութեան
աշխատանքը:

Անկարելիութեան պարագային, կա-
րելի է, անշուշտ, դիմել քերթիս վար-
չութեան, մեկնումի բուկաւնէն 5 - 6
օր առաջ, տալով երկու հասցէները
(ընթացիկ եւ նոր) եւ կցել 20 ֆի-
զրոշմաթուղթ Ֆրանսայի համար եւ
կամ 30 ֆ. արտասահմանի, բացի
խաւիայէն, ուր քղբատարական ան-
կանխութեանց եւ յապաղումներու
պատճառաւ, կը ստիպուինք հասցէի
առժամեայ փոփոխութիւններ չըն-
դունիլ:

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»-Ի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ խաչի Պուրկար Օտոյի (Մար-
տի) մասնաճիւղը կը ներկայացնէ հա-
յաստ ֆիլմ մը՝ «Արեւմտապարտ» Սեպ-
տեմբեր 28-ին, Կերակի, Ժամը 15-ին,
Մարտի 1-ի հայ Մշակոյթի Տունը:

Fonds A.R.A.M

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Meubles
Ghazarian

Z.I. Vitrolles tél. 42. 89. 27. 47
à 20km de Marseille.

“Բացառիկ զեղք «Յառաջ»-ի բաժանորդներուն”

ՀԱՐԱՇ - ԿԻՐԱԿԻ
09.08.86
2.3
SAMEDI-DIMANCHE
2.3 AOÛT
1986
LE NUMERO : 4,00 F

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEK: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ՀԱՐԱՇ — ԹԻՒ 16.282

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻԱՔԵԱՆ
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսիա : Տար. 600 ֆ. — Վեցամսեայ : 310 ֆ.
Արտաստիպ : Տար. 700 ֆ. — Հասը : 4,00 ֆ.
61e ANNÉE — No 16.282

ՕՐՈՒՄՆ
ԴԵՊՓԵՐԸ

ԹՈՒՐԳ ՄԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ
ԷՕԶԱԼ ԴԺԳՈՂ Է
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵՆԷՆ

ՊԱՐԱԿԱՆԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐ ՄԸ
ՎԵՐԱԿՈՐՈՒՄՈՒՄ

ԱՆՏԻ ՍՈՂՈՎ

«ԱՂԱԽՆԻՆԵՐՈՎ ՀԱԳՈՒՍՏԸ
ԲԱՆԻ ԶԾԱՌԱՅԵՑ»
ԿԸ ԽՈՐԱԳՐԻ «ԹԵՐՃԻԻՄԱՆ»

Զինուորի Կ. Բարսեղյանն որ կը գտնուէր
արեւմտեան ռազմաճակատներէն մէկուն
վրայ, վերադարձած է եւ փոխադրուած
Թեհրանի «Ընտանիք» զինուորական հի-
ւանդանոցը :
Կ. Բարսեղյանն արաքսարակ է ու 23
տարեկան. 19 տարեկան է վեր կը գտնուի
զինուորական ծառայութեան մէջ :

ԱՊՐԱՅՆԱՅՄԱՆ օրինակներ վերջ-
նայն վաւերացուցաւ Ազգ. Ժողովին
եւ Երեսօրէնին կողմէ : Նոյնիսկ, քիչ
եր անկէ «այստական» ալ դարձաւ, քա-
նի որ օտար զբաղակալներու մասնակ-
րութեան սահմանափակումը, որ սկիզ-
բէ 15% էր, 20% բարձրացաւ :

ՈՍԿԻՆԱՅԻՆ ինքնավար մասին կը
խոսէր, Ուրբաթ ատու : Նախորդ ի-
րիկունքը, Գործարարներու մէջ,
տարեկան մը կրնայ լայնածաւալ
կոնստիւկտիւն երկրորդական մը վրայ,
որ միջոցով փողոցէ մը կ'անցնէր, ար-
դիւնք ուղղութեամբ : Ըստ ստիւկտի-
ւան, երկրորդական 2-3 տարի է կը փոխ-
արուէր, որպէս զոգ, գլխաւորաբար ու-
րիկունքի կ'ընէր : Կաշիւները
արդիւնքով, եւ զոգանքն ալ զոգարեղէն եւ
աղաղակաւ գտնուած է : Ընտանիքը հա-
մարձիքն է եւ կը պնդէ որ աղան պար-
տաւորաբար մըն էր եւ ոչ մէկ զործ
ունեցած էր, ցարդ, ստիւկտիւններու
հետ :

ՊԱՐԱՅՈՒՄ արտադրութիւնը կը շարու-
նակուի եւ հինգերորդ մըն ալ նոյն ճա-
նապարհին ենթակուցաւ, համաձայն
պատկան ստիւկտիւնի ձեւակերպու-
ման, որ կը գործադրուի, երբ անմի-
ջական փոխող մը հաստատուած է : Այս-
ինքն ենթական արարքի մը պատրաստ է :

ՔԱՐԹՈՒՄ ՏԻՒ ՏԵՎԼՈՓԸՄԱՆԻ
Թիւրքիոյ մէկ նոր գլուխը բացուցաւ
Հոգաբարձի օր : Գործակցութեան նախ-
ինքն նախարարը բողոք ներկայացուց զա-
տարեկան առջեւ իր գրասենեակին պե-
տին Շալիքի դէմ, զոր կը մեղադրէր զեղ-
արարութիւններով, իր ստորագրութիւն-
նք կեղծած ըլլալու, յանցանքով եւսլին,
էլին : Շարունակելի :

ԹԻՐՔՍ «անջատողականներու» խմբակ
ը կը գրէ թուրք մամուլը, Սզերդի մէկ
զեղուր մանկուղի զինեալ յարձակում զոր-
ծած է զիւրացիներու վրայ ու սպաննած
էր զայն : Անոնք ուրիշ զեղի մըն ալ
կրնայ ճողի առեւանգած ու տարած են
կրնայ : Դէպքին ընթացքին հինգ հոգի ալ
վերադարձուած են :

ԻՐԱՔԻ Թրքական եւ պարսկական սահ-
մանին մօտ պեղումներու ընթացքին յայտ-
նաբերուած է զինագործարան մը, որ կը
կարծուի թէ կը պատկանի Բ. Ա. 2000-
ական թուականներուն : Ասորական չըջա-
նալ մնացած այս «գործարան» մէջ գրա-
նուած են 300 պղինձէ գանակ, թուրեր
ու նետամարտիկներ, գտնուած է նաեւ ա-
նոց ամբարան մը թրքանոցը :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԼՐԱԳՐՈՂ ՄԸ, անցեալ
Յունիսին, 15 տարի բանտարկութեան
զատապարտուած է Մոսկուայի զինուո-
րական գաղտնաբերութեան կողմէ, լրտեսութեան
համար, ի նպաստ արեւմտեան - Գերմա-
նիայի : Ինչու Մուսալով խմբագիր էր մամու-
լի նկատուող գործակալութեան մէջ : Ըստ
ժողովրդական իշխանութեան, ինչու Մուսալով
կը ներկայացնէր երբեմն որպէս տղան
Միքայիլ Մուսալովի, երբեմն ալ՝ եղբոր -
գաղաւթի, ինչ որ որոշ կապեր կը գերա-
զեցէ :

Այլեւս յստակ է, ինչպէս զոգ չէ մնացած
Մոսկուայի զեկաւարներուն ըրած ընդու-
նելութեան : Սիրտը, ալ աւելի կոտորած
է, քանի ջանք չէր խնայած, որպէսզի ա-
մէն ինչ լաւ անցնի : Խորհած էր նոյնիսկ
խորհրդանշական հազուստ մը հազցնել
կնոջը, աղանիկներով զարդարուն : Բանի
չծառայեց այդ հազուստն ալ, կը հաս-
տատէ «Թէրճիւման» Յուլիս 31-ի իր քրդ-
քակցութեան խորագրով : Ի՞նչ անցած -
զարծած է, որ այսօր պաղ ըլլալ մը-
նոյնը : Եթէ «Թէրճիւման» իրատու-
քիւնը լրացական ընդդէմ ունի առաւելա-
բար, «ճումսուրիյէթ», պարզ է աւելի խոր
վերլուծում մը կը կատարէ : Այս գործին
մէջ, կասկած չկայ, Պուլկարները դեր
ունին : Երբեք թէ, մեծ ալ դեր ունեցած
ըլլալին, գոնէ քիչիկ մը...

«ԹԵՐՃԻՒՄԱՆ» .

Ռուսները թարգմանութեան մէջ զբաղ-
նութեան ենթարկած են վարչապետ Խոզա-
լի ուղեւորին այն մասերը, որ կը խօսուէր
պուլկար իշխանութեան ծագումով թուր-
քերու վրայ բանեցուցած ճշտումին, կե-
ղեքումին մասին :

Իրեւն պատմաաւարանութեան այս գրա-
քննութեան անոնք ըսած են. - «Թարգմա-
նութեանը մէջ մեզի համար ըրինք. չենք
կրնար ընդունել որ հոս ըսուին խօսքեր,
որոնք նեղ կացութեան կը մատնեն մեր
ամէնէն կարեւոր դաշնակիցներէն մին» :

Պուլկար իրենց բարեկամները վշտա-
ցրեցել խուսափող Ռուսներու միակ նոր
վարուկներով մնացած է «ճոխ ճաշա-
ցուցակ»ը առատ սեւ ձկնիկով, փոքրա-
յով եւսլին :

Թուրք պատուիրակութեան ղեկերը
հետեւեալ կերպով մեկնաբանած են ռու-
սական գրաքննութիւնը : «Կը սպասուէր
որ Ռիթկով զոնէ ներառարի նախադասու-
թեամբ մը անդրադառնար հարցին. ա-
նոնք այնպէս վարուեցան, որ իբր թէ
տեղեակ չէին պուլկարական կեղեքումին :
Իրենց կեցուածքը յուսախաբութիւն պատ-
ճառեց ըստ իր, գլխաւորաբար մեր վար-
չապետին» :

Նոյն ղեկերը խօսելով նաեւ Կորբաչովի
Մոսկուայէն բացակայելուն մասին, ըսած
են. - «Ճիշդ է, որ այս անգամուն որպէս
պատմաաւարանութիւն ցոյց տրուեցաւ
Կորբաչովի Մոսկուայէն դուրս պտոյտի
մը ձեռնարկած ըլլալու պարագան, սա-
կայն, քանի որ յայտագիրը իրենք պատ-
րաստած էին, կարելի էր աւելի առաջ
նկատի առնել այն» :

Դիտուած է որ տեսակցութիւններու ըն-
թացքին ինչպէս արտաքին երեսօրէն մը ունի
ու կը զիջական կ'պատասխանելու լրագր-
ուողներու հարցումներուն : Նոյնպէս՝
Արտաքին նախարար Հայկաֆօլով :

Իսկ ինք, ինչպէս խօսելով իր այս աշ-
խարհիկութեան մասին, ըսած է, թէ Կորբա-
չովի հետ տեսակցած չըլլալով հանդերձ
զոհ է այցելութեան արգելադրէն : Ան ը-
սած է խորհրդային ղեկերու, թէ ինչ-
պէս նախորդները, իր կառավարութիւնը
եւս կարեւոր կը նկատէ բարի գրաքննու-

թեան յարաբերութիւնները մշակել ինչ
Միութեան հետ : «Անցեալի մէջ տարբեր
յիշատակներ ու կանխակալ կարծիքներ
կրնան գտնուիլ, սակայն մենք յայտնե-
ցինք թէ իրապաշտ ենք ու կ'ուզենք այս
ծիրին մէջ զարգացնել մեր յարաբերու-
թիւնները : Անոնք ալ ունին բարեկամու-
կան ու բարի գրաքննութեան փոխաբ-
նոյնիսկ եթէ հարցեր ունինք մեր միջեւ,
կարելի է զսպասել, որ միակ շփումով
մը բոլորը հարթուին» :

Այս ան խօսած է Կորբաչովի հետ տե-
սակցութիւն մը չունենալուն մասին, ու
այնպէս խօսած է, թէ չուզեր չեղունել,
կամ կարեւորութիւն տալ այս հարցին :
Ան պատմաաւարանած է. - «Ըսուեցաւ թէ
մինչեւ չարթու վերջ Մոսկուայէն դուրս
կը գտնուի, Վլատիլոստով, որ բաւական
հեռու է հոսկէ : Օդանավով ութ ժամ կը
տեւէ ճամբորդութիւնը : Իմ հոն երթալու
ալ դժուար էր : Այս կէտը եւս գիտումնա-
ւոր կարգադրութիւն մը չեմ նկատեր :
Դուք ազատ էք ձեր ուզած ձեւով մեկնա-
րանելու» :

Ինչպէս պատմաաւարանած է լրագրող-
ներու հարցումներուն, թէ ի՞նչ պատա-
խանած է Ռիթկովի պուլկարական կեղե-
քումներու մասին, ինչպէս ըսած է. - «Հիմա
չեմ ուզեր այդ մանրամասնութիւններուն
մասին խօսիլ : Եթէ հարցը պիտի կար-
գադրուի, պէտք է անձայն անշուշտ կար-
գադրուի : Ձեռք ուզեր քարոզչութեան
նիւթ դարձնել այս բոլորը» :

Իսկ պատմաաւարանելով այլ հարցումի մը,
ինչպէս յայտնած է, թէ Ռիթկովի հետ չէ
լացած նիւթը Հայերու ցեղասպանութեան
մասին ինչպէս յայտնուի մամուլի մէջ պար-
բարաբար յայտնուող պնդումներուն :
«Այս հարցը աւելի առաջ եւս պահապան
մակարդակներու վրայ փոխանցեցինք ի-
րենց» ըսելով բաւականացած է ան :

Որպէս պատմաաւարան կամ հակադրեցու-
թիւն իրենց ցոյց տրուած վերապահու-
թեան, ինչպէս ըսած է պտոյտ մը, իսկ
տիկին ինչպէս զիջու ցաւ պատրուակելով
չէ մասնակցած յատկապէս կազմակեր-
պուած շրջապտոյտի մը :

«ՃՈՒՄ ՀՈՒՐԻՅԷԹ» . Յուլիս 30 .

Խորհ. Միութիւն - Թուրքիա փոխ-
յարաբերութիւններու դաշտին մէջ ցուրտ
հով մը փչել սկսած էր, երբ անցեալ
Սեպտեմբերին Պարսկական Արտաքին
Կարգերու Շրջապտոյտին Նիւ - Եւրոպ
մէջ անպատասխան թողած էր Վ. Հայկաֆ-
օլովի հանդիպում մը ունենալու կրկ-
նակ առաջարկները : Երկու Արտաքին նա-
խարարներ ՄԱԿ-ի ընդհ. Ժողովին
մասնակցելու համար հոն կը գտնուէին,
ու առաջին անգամ ըլլալով կը խախտէր
երկկողմանի հանդիպումի մը առաջու-
թիւնը : Շրջապտոյտին Նիւ - Եւրոպ
մեկնելէն ետք բարձրատեսակ թուրք
պաշտօնատար մը, որ երկար ատեն պաշ-
տօնավարած էր նաեւ Մոսկուայ, պա-
տասխանելով այս մասին հարցումի մը,

ՃԱՏՐԱԿ
ԳԱՍՊԱՐՈՎ - ԳԱՐԲՈՎ

Զորքաբարձի օրուան երկրորդ հանգի -
ւորումը ընդհատուած էր, ինչպէս գրեցինք
մեր նախորդ թիւով, եւ յետագայում
Հինգշաբթիի : Մասնագէտները կը հա-
տատէին, թէ կացութիւնը Գասպարովի
ի նպաստ էր : Այս երկրորդ հանդիպումէն
ետք, երկու ակտիւանները հաւասար գի-
րի վրայ են 1 - 1 :

մտածկոտ, պատասխանած էր. - «Կար-
ծեմ պուլկարական հարցն է» :

Շրջապտոյտի ժամագրութիւն մը մեր-
թելին 10 ամիս ետք խորհ. - Թուրք յա-
րաբերութեան մէջ այլ սովորութիւն մըն
ալ խանգարուեցաւ : Այս անգամուն ալ
վարչապետ Խոզալ չընդունուեցաւ Մ.
Կորբաչովի կողմէ : Հայկաֆօլովի ցոյց
տրուած «ցուրտ վերաբերում»ը այս ան-
գամուն ալ կրկնուեցաւ Մոսկուայի մէջ :
Մինչդեռ ցարդ Մոսկուայ այցելող թուրք
վարչապետներ, ինչպէս՝ 1978-ին Պիլէշին
Էմէլլիթ, ջերմ ընդունելութեան արժանա-
ցած էին :

Թուրք պաշտօնական անձնաւորութիւն-
ներ ալ կ'ընդունին, թէ Կորբաչովի մեր-
թումը քաղաքական տեսանկիւնէ լուրջ
համեմատութիւններու պիտի հասցնէ
խորհ. - Թուրք յարաբերութիւններու «ա-
նորոշութիւն»ը : Բարձրատեսակ անձ-
նաւորութիւն մը կ'ըսէ, թէ եթէ մինչեւ
վերջին պահը փոփոխութիւն մը չըլլայ,
եւ ինչպէս առանց Կորբաչովի հետ տեսակ-
ցութիւն ունենալու վերադառնալ, իր
այցելութեան տեսակէտէն շատ անհամ-
արգիւնք մը պիտի ըլլայ այս :

Կորբաչովի մինչ կ'ընդունի Մոսկուայ
այցելող բոլոր վարչապետները, այս
կարգին նաեւ Յովսէփանի վարչապետը
Ա. Փափանտրէն, ինչո՞ւ անտեսեց
Խոզալը : Ի՞նչ պատճառներ թաքնուած
կան այս կեցուածքին ետին, որ վստա-
հաբար նեղ կացութեան պիտի առաջնոր-
դէ երկու երկիրներու փոխ - յարաբերու-
թիւնները :

Դառնալով վերջին տարիներու խորհ. -
Թուրք յարաբերութիւններուն, կրնանք
հետեւեալ հաւանականութիւնները թուել .-

Ա. - Առաջին հերթին, խորհ. Միութեան
այս կեցուածքը կը թուի թէ փոխ - յարա-
բերութիւններու վրայ, Սեպտեմբեր 12-էն
ետքի աննպատակ ազդեցութեան արդիւնքն
է : Յայտնի կ'ըլլայ, թէ Մոսկուայի կող-
մէ արձանագրուած են տատնելն, ու հիմա
երկար ժամանակ ետք, Թուրք պատուի-
րակութեան կը հասկցնեն, թէ Սեպտեմ-
բեր 12-էն ետք Թուրք զեկաւարներու
պարբերաբար ինչպէս իր Միութեան
ուղղուած ամբաստանութիւնները ան-
հանգստութիւն պատճառած են :

Բ. - Խորհ. անձնաւորութիւններ այն
կարծիքը ներշնչած են նաեւ, թէ պաղ
վերաբերումին պատճառներէն մէկն է

(Տար. Գ. Էջ)

Ի Տ Է Ա Լ Ի
Զ Գ Ո Ղ Ա Կ Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ը
Հրս ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

ԱՆԷՔԱՆՆԻ ԹՈՓՃԵԱՆ

Սփիւռքի արտասովոր պայմանները իւրաքանչիւր գրողի օժտել են իսկապէս անկրկնելի մի ձևակառարգով, որն անբաժանելիորէն կապուել ու մերուել է նրանց ստեղծագործութեանը: Որքան ուր ընդհանուր էին ազգային ոգրերգութեան ծանրը հետեւանքները տարագիր Հայերի համար, նոյնքան եզակի են անկրկնելի էր սփիւռքահայ իւրաքանչիւր մտաւորականի ձևակառարգով: Օտար միջավայրը, օտար բաղադարկթութիւնը ոչ միայն անծանօթ, չիւրացում ապրելակերպ ու մտածելակերպ էին առաջարկում, այլեւ պահանջում էին մտային ուժերի, հոգեւոր կարողութիւնների անվերջ րացայտում: Դաժան քննութեան էին ենթարկում ոչ միայն ազգային նկարագրը, այլեւ քարոյական, հոգեւոր կարողութիւնները:

Սփիւռքահայ դրահանութեան հիմնա-
դիր սերնդի ներկայացուցիչները մէջ
ամենահետաքրքիր կենսագրութիւնը,
Թերեւս, Հրաչ Զարդարեանինն է :

Գրողի կենսագրությունը կազմում է ոչ միայն կեանքի հետաքրքիր եւ, ինչու ոչ, նաեւ անհետաքրքիր փաստերի շարանից: Նրա ճակատագիրն ըմբռնելու, երբեմն էլ վերծանելու համար չափազանց կարեւոր է ծանօթանալ այն միջավայրին, որի մէջ ապրելով գրողի ղեռնու «անարարաւ» հոգիի օրէջքը հարստանում է դեղեցիկով, ճշմարիտով եւ բարիով: Այդ պիտի միջավայրում է սկսուել Հրաչ Զարգարեանի կենսագրությունը: Սօսքը տանք իրեն՝ գրողին: Իր նամակներէից մէկում (1981, Յունիս 13), նա գրում է. - «Մընամ եմ նախագայրեալու քաղաքը՝ Սարբերդ, 1898, Յունուար 16-ին: Յետոյ հետեւած հօրս աստանդական կեանքին: Սարբերդէն ելլելէ վերջ, տարի մը մօտաւորապէս մնացիք Իգմիր, ուր Ռ. Զ. (Ռուբէն Զարգարեան)՝ Հրաչ ազգայրեանի հայրը - Ա. Թ.՝ տեղւոյն զաւակն Վարժարանին տեսչութիւնը ստանձնեց... Մօտաւորապէս տարի մը վերջ, նախագայրով մօտալուտ փոթորկի մը պայթիւնը, փոխադրուեցանք Ֆիլիբէ (Պուլխարիա) Ազատութեան հռչակումին՝ Ֆիլիբէէն վերադարձանք Պոլիս: Այդ չըմանալու եւ կը յաճախէի Կեդրոնական վարժարանը: Շատ քիչերու տրուած մենաշնորհ: Ահա մէկ քանի պերճախօս անուն ուսուցչական կազմէն. - Ռ. Զարգարեան, Հրարանտ (Միլոն Կիւրճեան), Դուրեան Սրբազան, Ե. Անդրէասեան (գրաբար մոլեկոնած սիրահար), Կուրտիկեան, Ռ. Սեւակ (Զուիցերիայէն նոր վերադարձած)՝ զեղեցկազգէմ եւ մեծապէս հրապուրիչ, որուն սիրահարեցան մէկ անգամէն Պոլսոյ գեղեցիկուհի Նալուհիէն: Կը վերցիւնեմ յուսէ տանձնատնակի գէպը մը: Ֆիլիբէի Եկեղեցիին առջեւ տարածուած մեծածառաւ բակը: Ամպիտն մը, Ռ. Զարգարեան եւ... խրոխտ գէպով աննանօթ մը: Երբ հայրս իր բազմանիսօքը վերադառուց, յայտնեց թէ՛ Պարոյրը ոչ այլ ոք էր, եթէ ոչ հայ Ժողովրդի պաշտելի հերոսը՝ Անդրանիկը: Բացառիկ յայտնութիւն մը: Սկիսելով ծափահարութեան մը փոթորիկը փրթաւ մոլեկոնօրէն, որ չէր ուզեր զազրիլ: Մարդիկ մէկ րոպէէն միտք, կերպարանափոխուած, մազնիւրացած էին: Նոր հոգի մը կը թւումէր իրենց էութեան մէջ:

Կեղերնականի տարիներն էին, իրենց ուսուցչական ընթացիկ կազմովը, որ նըպաստեցին նկարագրիս կազմաւորութեանը: Երբ Փարիզ անցանք՝ յաճախեցի Լիւէ Սէն-Լուի, ուրկէ ստացայ պաքալօրէայի վկայական: Անկէ յետոյ հետեւեցայ Կառնաւորապէս Սորպոնի գրականութեան դասընթացքին, իրը ազատ ունկնդիր: Կը պահէմ այս տոթիւ ստացած վկայագիր մը»:

Ինքնակենսագրական այս գրուածները առաւել քան համոզիչ ցոյց են տալիս այն

միջնուրուար, որն, ինչպէս ինքը՝ գրողն է ասում, «նպատակցին նկարագրին կազմաւորմանը»: Այդ միջնուրուար մէջ ծնունդ առնող մտաւորականները մի քանիսը կարողացան փրկուել Ապրիլի 24-ի «անգլերազարծ» մեկնումի վիշտը»-ը, որ Ռուսիցից մէկն էր նահատակ մտաւորական Վրէժնի Զարգարեանի ուղղին՝ Հրաչ Զարգարեանը, որը զուգէ գեռ շատ երիտասարդ էր այդ զարթոնքի մասնակիցներէց մէկը համարուելու, բայց արդէն բաւական հասուն էր՝ կենդանի վկայի, անմիջական աւանատանի իրաւունքի համար: Եթէ այն վատտերին աւելացնենք, որ Հրաչ Զարգարեանը սովորել է նաեւ Ներսիսեան դպրոցում եւ Գէորգեան ձեռնարանում, ապա պատկերն աւելի ամբողջական կը դառնայ: Իսկպպէս բազառիկ բախտ է՝ նշանաւոր գրողի ընտանիքում ծնունդը, նրա արժանաւոր ուղղին լինելով, միաժամանակ տեսնել, լսել, աշակերտել դարասկզբի հայ մշակույթի գրեթէ բոլոր մեծերին: Ազնուական ծնունդը կրթութեւ, յղիւում եւ հարստանում էր մտքի եւ արուեստի, ազգային բարձրաթիւք ուղի մը անկրկնելի միջնուրուար: Ի տարբերութիւն սփիւռքահայ գրողների մեծագոյն մասի, որոնք գաղթօճախներում միայն կարողացան կանոնաւոր կրթութիւն ստանալ եւ հաղորդակցուել մեծ մշակույթներին, Հրաչ Զարգարեանը դրամականութեան էր մտնում՝ իր մէջ ունենալով դարասկզբի եւ նախապատկազմեան ազգային ոգու կազմաւորման եւ բարձրագոյն գրեւորման եթէ ոչ մասնակցի, ապա ամենամօտիկ վկայի իրաւունքը, իր հետ նոր կազմաւորուող գրականութիւն էր բերում այդ տարիները մնալուն եւ արժէքաւոր նստումները: Այս թէ ինչու Հրաչ Զարգարեանի ստեղծագործական կենսագրութիւնը (ինչպէս եւ զրա կանոնութիւնը) արժատապէս տարբերում է սփիւռքահայ գրականութեան հիմնադրուած միաժամանակ գրական ուսումնառութիւնէն էր (բառիս ուղղակի իմաստով) եւ գրողների մեծ մասն էլ թէկուզ՝ վաղ հասունացած, բայց պատանեկութիւնից նոր զուրս եկած երիտասարդներ էին, ապա Հրաչ Զարգարեանը իր հետ բերում էր արեւմտահայ եւ արեւելահայ, ռուս եւ համաշխարհային գրականութեան հրաշալի իմացութիւն, տիպար մտաւորականի կրթութիւն եւ դաստիարակութիւն, կազմաւորում ճշակ եւ կայուն աշխարհայեացք: Եւ, չնայած, ի տարբերութիւն իր մի շարք սերնդակիցների, նա իր ճակատագրով էր սպրել քանակորդ զարմ մեր աղային զարթոնք, ազգային ողբերգութիւնը եւ գրան յաջորդող ծանր տարիները, նրա գրական էջերը չեն կրում յուսալքութեան, կեանքի դաժան անակնկալների անողոք կնիքը, հայեացքների եւ կողմնորոշումների վայրկիւսները, որոնցով լի են Շուշանեան եւ Շահնուրի էջերը: Եւ բրնական է, որ Զարգարեանի լատագոյն երկը՝ «Մեր Կեանքը» վէպը, սփիւռքահայ արձակի բնորոշ արտագրանքը լինելով, միաժամանակ իր վիպական - ոճական առանձնաշատութիւններով նկատելիորէն առանձնանում է նոյն տարիները սփիւռքահայ վէպերից: Եւ պատճառ միայն այն է, որ թւում է, թէ հասուն եւ վաստակաւատ վիպասանի գործ եւ կարգում, այլ հեղինակի կենսափորձի, սպրած կեանքի իրատեսակ հանրագումարը եւ վերլուծութիւն, խորակումը իսկանքների վերականգնանացման այն յուսահատ փորձը, որը, թերեւս, միակն էր սփիւռքահայ արձակի այդ տարիները համապատկերի մէջ եւ որը գասական ողբերգութեան ինչ - ինչ չեւտեր էր հաղորդում վէպից:

«Մեր Կեանքը» լոյս է տեսել 1934ին: Մինչ այդ լոյս էին տեսել Շահան Շահնուրի «Նաճանջը Ասանց Երզի» (1929), Վազգէն Շուշանեանի «Ամբան Գիւերները»

(1930) եւ Զարեհ Որբունու «Փորձը»
(1929) : Հրաչ Զարգարեանի վէպը Նիկո-
լայ Սարաֆեանի «Պարիսիէն Հեռու»-ի
(1932) հետ գալիս էր փակելու այն շրջ-
թան, որ սկսուեց որպէս ազգային «Նա-
հանքի» յուսահատ տաքեալ եւ հասնելով
իր տարրտին՝ հնչեց որպէս «Նահանքի»
պատճառներին մէկի՝ օտարութեան ըն-
դոյուման եւ լայնխափման սոսափարկ :

Հրաչ Զարգարեանի վէպը առանձնա-
նում է նաեւ իր տեսակէտով, այն կարելի
է անուանել «ընտանեկան վէպ», սակայն
առանց մէկ զործող անձի՝ ընտանիք ա-
ռանց հօր։ Անեա Օտեանի եւ Շիրազեանդա-
դէի վէպերի մը արտատալոյր իտալերու-
ով՝ նոր իրականութեան մէջ ծնուած մի
երկ եւս կարգում։ Անա, թերեւս, հիմնու-
կան եւ առաջին տարրերութիւնը սիրիո-
քահայ միւս վէպերից՝ ազգային - ընկե-
րային նոր կեցողութեան զինումը աւանդա-
կան չորձանակի մէջ։

Ֆրանսահայ արձակը իր ստեղծման մէջ զննում էր իւրատեսակ ապահերոսացման ճանապարհով, վէպերն աւելի շատ նկատարարում էին անցեալով «զինեմք» քննադատութիւններն տորբայութեամբ, քան նոր գիմազները ձեռքբերումը։ Հրաշ Զարգարեանի վէպն իսկապէս առանձնանում է իր նկատելի դատականութեամբ։ Ինչպէս արգէն ասացինք, Հրաշ Զարգարեան մի շարք հասկումանքներ բերումով կարողացաւ աւելի սթմի վերաբերել հայ եւ համաշխարհային դատական ժառանգութեանը։ «Մեր Կեանքը» իսկապէս զփուար կը լինէր ստեղծել, եթէ հեղինակը չունենար արեւմտահայ արձակի, ինչպէս Երիվանդադէի, Սուրդուկեանի, անգամ Պատկանեանի փորձը։ Բաւական է ինչեւ մէյակ Մարտիրոս պէյ Դաւիթեան ընտանիքի նկարագրութիւնները։ Փարիզեան այս հայ պոետութեանը որքա՞ն նման, որքա՞ն հոգեհարազատ են ալլեւեաններին, զամբախովներին ու փորսուղին աւաղներին, հումորի եւ կրողների ինչպիսի՞ ընկալումներ կան, որ այգիպիւր փայլ էջին ունենայ, եթէ չլինէր պոետահայ երգիծարանութեան զարդոյի արժանաւոր շարունակութիւնը։ Եւ Փրանսուհի երգեցիկը որքա՞ն նման է Զօհրապի եւ Երուսանի զփախտ հայուհիներին։ Ի դէպ, սա բաւական հեռաքերքը կերպար է սիւրնոքի արձակի մէջ։ Թուում է, թէ իր գրական նախատպիկ ունի Նեմէթը, սակայն մի արտաքին նմանութեամբ՝ հայի եւ Փրանսուհու յարաբերութիւն։ Նեմէթը եւ Փիլէոս միեւնոյն այլտի զոհերն են, մինչդեռ Էլիզ - Երգեցիկը ասեւ զամովին բնդունել է հայի զփախտ ճապարակները եւ լոյս աշխարհ բերել այգեգործարանութեան զաւակին՝ փոքրիկ Տրբգատին։ Գրիգոր Պրետեանն այսպէս է գրում այգեհերոսի մասին. «Եւ երեխան, օտարութեան երեխան, կը բերուի տուն, կը մտնէ տան հին, աւանդական կլիմային մէջ, անհրաժեշտութեան մը պէս։ Այս մուտքը օտարութեան մէջ ծնածին, օտարէն ծնածին, նշանն է պատմողին ինչպէս մեր գերագոյն գիտակցութեան՝ ընդունող վերջնապէս օտարը իրբեւ լինելութեան պարտադիր ու այլ եզր»։ Այս, պարտադիր, սակայն մի կարեւոր ներքնադուլ. փոքրիկ Տրբգատը միայն օտարութեան ծնունդը է, այլ եւ սպորինի վայելքների արգելափակը, իսկ նրա որրութիւնն էլ հետեւանք է այն բանի, որ հարազատ հայրը ուշիմ աշակերտ պէս սերտել է նոր միջավայրի կանոնները։ Այնպէս որ օտարութիւնը, զառնարով պարտադիր, իր հետ բերել է նաեւ ազգային կեցութեան մի նոր վիճակ։ Այգ պարտադրականութիւնը չպէտք է գիտել որպէս մի կրաւորական վիճակ, որակէ օտարութիւնը բացարձակ յագթող է։ Այգ «եզրը» որքան անխուսափելի, որքան պարտադիր, նոյնքան էլ միակն ու հիմնականն էր ազգային նկարագրի հարստացման եւ հոգեւոր զոյութեան շարունակման համար։ Այս ճամարութիւնը, որը ողբերգական զոյնեցով բացայայտեց Փրանսահայ արձակում, յեւտագայում Զ. Որբունու յաջորդ վէպերի նիւթը պիտի զառնար եւ որք հաննէր մինչեւ Սփիւռքի գրական նոր սերնդին։

Հրաչ Զարգարեանը յայտնի է ոչ միայն իր վէպերով ու պատմութեաներով, այլևս սփիւռքահայ մամուլում տարածուած րազմաթիւ հրապարակախօսական կրքոտ խոսքերով եւ գրականագիտական նորր ու խորագին յօդուածներով, իսկ նրա «Ժամանակ եւ Որոշուողք Իւր» (1955 թ., 1 հ.՝, Փարիզ) գիրքը փիլիսոփայական, քաղաքականական, գրականագիտական եւ արուեստարանական խորհրդածութիւններն էն: Մտքի այդ բնութեայցումներն մէջ

ԱՊԱԳԱՅԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ
ԱՆՎԱՂՈՐԴԱՅՆ
ՅԵՂԱՇԻՋՈՒՄԻ Մ
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Վենետիկի «Կրասնի» պալատան մէջ
սկսած է Ապաղալապաշտութեան ցույցա-
հանդէս մը, որ պիտի շարունակուի մին.
չեւ Հոկտեմբեր 12:

Գարամսկիդերին ալեւա՛ իսալլա հոյնը
է՛կ. է՛կ՛ Լամարթինի կողմէ՛ «Սոսեթալմե.
րու հոգը» կոչուած երկիրը: Հիւսիսի մաս
սը կ'ապրէ ճարտարարուեստական յեղա-
շարժում մը, որ իրեն հետ կը բերէ տրև.
տեսական վերելքայրումներ եւ ընկերա-
յին տապալաններ: Կան վաւերական զը-
րոյններ, թատերական արժէքաւոր գործ,
ստիպան ստանց չի հետեւիր զեղարուեստի
կեանքը: Հոս ու հոն ցանցոյցի տաղալի-
ներ կան, ինչպէս ցոյց կուտան Պալլայի,
Քարբոյլի եւ Պոչինիի գործերը: Սակայն
ամէն բան ջրուած է, ոչ յստակ, ու որը
ճարտանկերու խօսակցութեան մը մակար-
դակէն անդին չանցնիր: Կախարդական
ցայիկի մը հպումը պէտք էր...

Այդ կ'ըլլայ, երբ Մարինէթի փետր. 20-ի «Ֆիկառօ»ի առաջին էջին վրայ կը հրատարակէ ապագայապաշտութեան առաջին մանկիֆէստը. ուսման մը ազդեցութիւնը կը դրոժէ ան: Հին կը կարենք. «կը յայտարարենք, թէ աշխարհի զբեկումը թեան աւելցած է նոր գեղեցկութիւն մը. արգելութեան գեղեցկութիւնը: Մոնէչոզ ինքնադարձ մը, որ կը թուի թէ կը սուրայ գնդակներու վրայէն, աւելի գեղեցիկ է, քան Սամթթրաիկէի յաղթանակը»: Ու աւելի անդին, «կրակի տուէ՛ր թանդարանները . . . պարպեցէ՛ք Վնեստիկի ջրանցքները . . . ապանեցէ՛ր լուսնի յորով»: :

«Բաղքեներու թիւնը պիտի կործանենք»
ըսողներու նման կը յաջողին Մարինէի
թիւ ու իր բարեկամները: Հակառակ ա.
նոր որ կը հափաղանդեն քիչ մը, և հանրու:

մենք տեսնում ենք նրբաճաշակ, հմուտ արուեստագետին և մոտածղին: Գրական - փիլիսոփայական այս տեսակը, որը ժամանակի ընթացքում դարձա՝ Քրիստոնյայի մատոնցներին և գրողներին, նախնորհ, պահանջում է ոչ միայն կենսա- քի հարուստ փորձ, բարոյական ստույգ ուսած ևս կայուն աւանդներ, արուեստի ու գրականութեան հարուստ գիտելիքներ, այլևս բնածին արուեստագետի արտիստիկ և ազնուական նկարագրի, ուսանց որոնց նոյնիսկ խելօք միտքը գրվում է անկրկնելի ու թաքուն հմայքից, երբեմն նոյնիսկ վերածուած անօրեական ճշմարտութեան:

Բաւական է, որ Հրաչ Զարգարեանի
խորհրդածութիւններն օրկանապէս կապ-
ուած են նրա արձակիչն և այն աստիճան
որ երբեմն նրա վէպերի խաղաղմունքի
տեսն լինեն։ Ահա դրանցից մէկը, որը
կարող է Հրաչ Զարգարեանի ստեղծագոր-
ծութեան բանալին դառնալ։ «Ամբողջ-
կեանքս անցուցի գիրտով Զարր, զար-
բանալով, տառապելով, որ չի չփախ-
կեանքէն սպառ - սպուռ...»

Եթէ այդ տառապանքին ետեւ, հալած
ալընեայ բեւեռումով չլլար իտալի ձորը,
դա՛կանութիւնը, կ'անցընէ՞ կեանքս
Ձարի մեքենային անթիւ ու անհամար պը-
տուտակները դնեն յոյ՛...»:

Իսկայէս, Չարը Հր. Չարգարեանի ԳՏ պերում հօրը եւ միահեծան է, իսկ Խորու, յազմանակը, որ շարունակ սպառում է, այդպէս էլ չի երեւում, բայց համակը, րանքի, մաքրութեան մի լոյս միւտ սրբի, դանից է ծնւում աղնիւ խեղանքի այն, ձողականութիւնը, որ Հրաչ Չարգար, հանի նոյնիսկ պարտում հերոսներին, զարծնում է համակերիքի եւ սպառմի, բերի: Իսկ մի՞թէ գրականութեան նպա- տակը էլ ընթացողականութեան պահէլ վեհ խեղա- յի ձողականութեան մէջ:

ԵՐԵՎԱՆԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
5
MARDI
5 AOÛT
1986
LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՐԱՇԽ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS

DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՀԱՄԱՐՇ ՄԻՍԱԲԵԱՆ

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

61e ANNÉE — No 16.283

ՕՐՈՒՄՆ
ԴԵՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՎԱՆ ↔ ՓԱՐԻՋ
ՀԵԹԵՍԻՊ

ԵՐԵՎԱՆ
(ԱՐՄԵՆՓՐԵՍ - ՅՈՒԼԻՍ 29 / 31)

ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ 49ԳՊ ԱՆՈՅՆՈՒԹԻՒՆ
«ԱՐԱՐԱՏ»-Ի 300ԳՊ ՅԱՂԱՆԱԿԸ
ԵՒ ԿԱՐԳ ՄԸ ՅՈՒՑԱՆԻՇԵՐ

Յուլիս 24-ին, «Արարատ» պարտութեան մասնակցի Դոնեցկի «Շախտեռ»-ը, խորհրդային ախոյեանութեան տարեգրութեան մէջ արձանագրեց իր 300-րդ յաղթանակը: Ի դէպ, բարձրագոյն լիկայի մէջ այս ցուցանիշը տասներորդն է: Առաջին յաղթանակը Երեւանցիները տօնեցին 1949 Սեպտեմբեր 24-ին, երբ 2 - 1 արդիւնքով պարտութեան մատնեցին Մոսկուայի Ռոտն: Ախոյեանութեան 314-րդ խաղին՝ 1969 Մայիս 18-ին, «Արարատ» 2 - 0 արդիւնքով յաղթելով Դոնի Ռոստովի ԲՄԱ-ի, տօնեց իր 100-րդ յաղթանակը: 200րդ յաղթանակը արձանագրուեցաւ, երբ 1976 Նոյեմբեր 13-ին, «Արարատ» պարտութեան մատնեց (1 - 0) Մոսկուայի «Տորպեդո»-ն: Ասիկա Երեւանցիներու 554-րդ խաղն էր: Եւ ահա, տասը տարի ետք, Յուլիս 24-ին, «Արարատ» կը տօնէ իր 300-րդ յաղթանակը, ախոյեանութեան 871-րդ հանգիստը:

«Արարատ» ախոյեանութեան հանդիպումներուն ամէնէն շատ յաղթած է ԲԿՄԱ-ի: Մեր մարզիկները 14 տարբեր հաշիւներով եւ ամէնէն շատ՝ 102 անգամ՝ 1 - 0 արդիւնքով յաղթանակներ տարած են: Անոնք 47 յաղթանակ արձանագրած են մեծ տարբերութեամբ: 1967-ին եւ 1972-ին 5 - 0 արդիւնքով յաղթած են Մոսկուայի «Տորպեդո»-ի, իսկ Պաքուի «Նեֆթչի»-ն (1981) եւ Օդեսայի «Չերնոմորեց»-ը (1982) պարտութեան մատնած են 6 - 1 արդիւնքով:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԱՐԱՆԱԿԱՆ ՔԱՐՏԵՍ

Մինչեւ 1988 թորհ. Միութեան մէջ պէտք է հրապարակուի երկրի երկրաչափական տարածքի նոր քարտէսը: Ապագայ քարտէսի Կովկասի եւ Անդրկովկասի մասը արձանագրուած է Հայաստանի գիտութիւններու ակադեմիայի երկրաչափական հիմնարկին: Փոխ տնօրէն Ս. Նազարեանը ըսած է, թէ պատասխանատու պարտականութիւն է այս, բայց հիմնարկը փորձառու է այս ուղղութեամբ: «Հիմնարկը ակադեմիայի ուղղութեամբ նախագծած սարքերը կ'ապահովեն երկրաչափական երեւոյթները որոշելու ճշգրտութիւն, կ'օգնեն ու-

նած է, բայց կարգ մը շնորհներու համաձայն, պատանդ գլուխ մէկ միլիոն տոլար տուեք է:

ՕԳՈՍՏՈՍ 3-ին, ջերմութեան մրցանիշը կտրեցաւ Փարիզի համար, որ նման թրականի մը 34 աստիճան 9-ի չէր հասած 1899-էն ի վեր:

ՔՐԱՎՍԻ յաջորդելով Քրաքսի կադմէյ նոր եւ որոշ ժամանակի համար կառավարութիւն մը: Որոշ ժամանակի՝ այն իմաստով որ պէտք է տեւէ մինչեւ դարուն, 1988, երեսօրհանական ընտրութեանց ատեն, ըստ հինգ կուսակցութիւններու միջեւ ստորագրուած համաձայնագրին: Քսան տարի է, առաջին անգամն է որ նման կարգադրութիւն կ'ըլլայ: Եւ որ նման ընտրութիւնները կանխահաշու կ'ընեն:

Նենայու եւ մշակելու ստորերկրայ «մըր-րիկ»ներու նախանշանները, յայտնած է Ս. Նազարեանը:

ԱՌԱՋԻՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

Կիւնի մէջ (Ուկրաինոյ մայրաքաղաքը) կատարուած է Է. Սադոյեանի սրինգի եւ յարային նուագախումբի համերգի առաջին ունկնդրութիւնը: Համերգը տեղի ունեցած է 12րդ դարու Իրիւովեան եկեղեցիին մէջ, որ այսօր կը գործածուի որպէս թանգարան եւ համերգի սրահ: Գործին կատարումը կիւնցի ունկնդիրներու կողմէ ընդունուած է ջերմօրէն:

ԵՐԿՐԱՐԱՆԱԿԵՏԻ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Հայկ. գիտութիւններու ակադեմիայի երկրաֆիզիքի բաժնի գիտաշխատող Յասմիկ Վարդանեան երկար տարիներ ուսումնասիրած է երկրի մասնագիտական դաշտի կառուցը: Յատկապէս զբաղած է Շիրակի հարթավայրի եւ Սեւանի առաջանի հողաշերտերու ուսումնասիրութեամբ: Այս աշխատքը ճշգրիտ տուեալներ տրամադրած է չրջանի երկրաբանական տարիքի մասին, բոլոր անոնց, որոնք օգտակար հանածոներ կ'որոնեն չրջանին մէջ:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԾԱՌՈՒՂԻ

Աւանդութիւն դարձած է Կալինինոյի, Ստեփանաւանի եւ Վրաստանի Դմանի եւ Բոնի չրջաններու երկրաբանագիտութեան հանդիպումը «Բարեկամութեան ըզրօսայի»-ին մէջ, որ հիմնադրուած են մըր-ցակից չրջաններու երկրաբանագիտութեան ծառայի մը, որպէս յիշատակ «խաղաղութեան տարուան»: Ելոյթ ունեցան չորս չրջաններու ղեկավարութեան անդամները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԿԱՊՈՅՏ ՀԵԿՏԱՐՆԵՐԸ

Արդիւնաբերութեան գլխաւոր ճիւղը դարձած է ներկայիս լճակի ձկնաբուծութիւնը, որու ջրային տարածքը կը հասնի շուրջ 3000 հեկտարի: Ընթացիկ տարուան առաջին կիսամիսին ընտելութեան մատակարարուած է 1036 թոն ձկնեղէն: Յատուկ կապ հնգամեակին լուրջ աշխատանք պիտի տարուի ճիւղի արդիւնաբերութիւնը աւելցնելու եւ արժեքաւոր ձկնաբանական անձեցնելու համար: Արդէն սկսած են ջրամատակարարման ցանցի վերակառուցման ու արդիականացման աշխատանքները:

ԻՆՔՆԱՇԽԱՏ ՍԱՐՔԵՐ

Չանդեգուրի պղինձ - մոլիբդենի միաւորին մէջ, որ մեծագոյնն է այդ ճիւղին, զգալի կերպով աւելցած է արտադրողականութիւնը ինքնաշխատ սարքերու շնորհիւ: Այս մարզին մէջ հանքագործներուն օգնած են Հայաստանի գիտութիւններու Ակադեմիայի հաշուողական կեդրոնի գիտնականները:

ՃԱՏՐԱԿ
ԳԱՍՊԱՐՈՂ - ԳԱՐՐՈՂ

Ուրբաթ օրուան հանդիպումն ալ երկու ախոյեաններուն միջեւ հաւասար արդիւնքով վերջ գտաւ:

ԹՈՒՐԲ ՄԱՍՈՒԼ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻԲ
ՎԱՆԸ ՔԻՐՈՏԵՐՈՒՆ
ԿՈՒՏԱՆ

ՈՒ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ...
ԹՈՒՐԲԸ

Հեռախօսիլ ամերիկեան ժապաւէն մըն է, որ աղմուկ կը հանէ: Պատրաստողը՝ Ֆրանսուա Բը, որ համարակեր է, վանի մասին խօսած ատեն, ըսելով «Թուրքի-յա զբաւման տակ գտնուող Բիւրսասա-նը կը կազմէ»:

Թուրքերը կատարեցին:
Մեծ ի՞նչ ըսեմք...:

«Ինչպէս յայտնի է, Կիրակի զիշերները Թուրքիոյ հեռախօսիլ կը ցուցադրուի ամերիկեան «Հեռագոտութիւն» ընդհա-նուր խորագրեալ ժապաւէն մը, որուն խօսակն է ակնհայտ դերասան ձէյմա Գոյուրն: Արդ, Հիւրիքիքի այսօրուան թիւին մէջ կը կարգանք որ այս ժապաւէ-նին Թուրքիոյ վերաբերեալ մասին մէջ Թուրքիոյ Արեւելքը ցոյց տրուած է որպէս «Բիւրսասա»:

«Ժապաւէնը պատրաստուած է Ֆրանսա-կան ծաղում ունեցող Էմանուէլ Պրուէի կողմէ: 20 վայրկեան տեւողութեամբ այս մասին մէջ տեղ տրուած է Նէմրու լե-րան, Վանի եւ Տիւրքաքըրի տեսարան-ներուն եւ բնութեան է որ այս հոգամասերը «Թուրքերու գրաւման տակ գտնուող Բիւրսասա» կը կազմեն»:

«Այս գէպը ցատում պատճառեց Ամե-րիկայի Թուրքերուն, որոնք դարձան ժապաւէնը գիտեցին ամերիկեան Փի-Պի - Էս հեռախօսիլ կայանին»:

Ժապաւէնին մէջ բնութեան է հետեւեալը... «Թուրքերը, Հայերը ընտելեալ հա-մար, օգտուեցան Քիւրտերէն, որոնց ան-կախութիւն խոստացան: Բայց, աւելի վերջ, Մուսթաֆա Քէմալ սպաննել տուաւ աւելի քան 50.000 Քիւրտեր»:

Ժապաւէնին մէջ շատ գէշ տեսարաններ ցոյց տրուած են Տիւրքաքըրէն: Հոն կայ նաեւ արքայադարձի տեսարան մը որու համար կ'ըսուի:

«Ահաւանի Քիւրտերը այսպէս է որ քով քովի կու գան: Ոստիկանութիւնը աչք կը գոցէ արքայադարձին, որ արդիւ-նած է, բայց իրեն կաշառք կը ստանայ հաւաքուած գրամին կէսը: Արքայադարձի մը ընթացքին ամէն մարդ կը խօսի Քիւր-տիստանի անկախութեան մասին»:

Շարժանկարիչները աւելի վերջ իրենց ճանչցած Քիւրտերուն օգնութեամբ զայտնաբար իրաք գացած են եւ հոն տեսարաններ արձանագրած են Պաղատիի ու ժերուն մը պայթարներէն:

Ինչպէս կը յիշուի, Պուլկարիա եւս անցեալ օր քրտական հարց մը մէջտեղ նետած էր: Այժմ, կը գրէ Հիւրիքիք, Ամերիկացիներն ալ Պուլկարիա կէս կը խօսին:

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

August von HAXTHAUSEN Transkaukasia. Reiseerinnerungen und gesammelte Notizen*

Գրեց՝ Ա. ՊԵՏԼԵՐՆԱՆ
(Պատմ. Գիտ. Տոբ. Գոր.)

Հաքսթաուզենի «Անդրկովկաս»-ը վերահասարակութեամբ Արեւմտեան - Գերմանիոյ լուսագոյն հրատարակչատուններէն Օլմս-ի կողմէ: Այս գիրքը առեւտր. 1856-ին, երկու հատորով կաշիցիկի մէջ հրատարակուած էր: Այժմ, մէկ հաստափոր հատորով մը (հատ. Ա. 339 էջ, հատ. Բ. 300 էջ), լուսորակի թուղթի վրայ եւ հոյակապ սեւ - ճերմակ քարտէսով մը, կրկին գերմաներէն լեզուով ու կոթակեան տառերով լոյս կը տեսնէ:

×

Ռուսաստանի նախ Պարսկաստանի, ապա Օսմանեան կայսրութեան զէմ յաջորդաբար տարած յայկթառակներու դրական արդիւնքը այն եղած էր որ Կովկասի ժողովուրդները, ի մէջ այլոց Հայերը մասնաւորապէս զարաւոր բնակալ լուծէն ձեռնարկուելով, առաջին անգամ ըլլալով արեւմտեան քրիստոնեայ տէրութիւններու կարգուսարքի եւ օրինաց ենթակայ կ'ըլլային: Ռուսաստանի հմայքը այն - քան զօրաւոր եղած էր որ, ոչ թէ միայն Պարսկահայաստանէն, այլ նաեւ երբ Օսմանեան Պատուիւնը 1829-ին, եւս պարտեցաւ, 100.000-ի չափ թրքահայեր ալ նախընտրեցին իրենց դարաւոր հայրենի հողը լքել ու Կովկասի մէջ ցարա - կան կառավարութեան հովանաւորութեան տակ ապաստան փնտռել: Վերջիւ - եւս գիրքը գրուած է եւ կը պատկերացնէ ուրեմն Ռուսաստանի Կովկասը գրաւելէ յետոյ մինչեւ Սթրասի պատերազմի (1854 - 1856) նախօրեակը այդ չըջանի ժողովուրդներու կացութիւնը ու իրարու հետ ունեցած յարաբերութիւնները:

Հաքսթաուզեն ըլլալով հնախոյզ մը, յազմաթիւ ճամբորդութիւններ կատարած է: Կովկասի մէջ կատարած իր գիտահետազոտական պրպտումներն ու վերակալութիւնները անցեալ դարու երկրորդ քառորդին գրուած լուսագոյններէն կարելի է նկատել:

Արեւմտեան - Եւրոպայէն ընդամենի ճամբորդներ, առեւտրականներ, գիտնականներ ու միախնամները դարերէ ի վեր Կովկասի եւ Արեւմտահայաստանի մասին հետաքրքրութիւն ցոյց տուած ու իրենց տպագորութիւնները գրի առած են: Այս հատորները անտարակոյս այսօր մեծ արժէք կը ներկայացնեն, որոնք մեզ տեղեակ կը պահեն մեր նախնիներուն հայրենի հողին վրայ վարած ընկերային կեանքին, մշակութային ու անոնեան կարծիքներէն: Մէկ խօսքով այս հրատարակութիւնները ժողովուրդի մը անցեալը ներկային զգիշտոյ լուսագոյն տպագրութիւնները, փաստեն են: Իսկ երբ մանաւանդ նկատի առնենք թէ հեղինակը գիտական եւ չէզոք անձ մըն է, ինչպէս Հաքսթաուզենի պարագան, ընտանաբար այդ ժամանակ այդ գրքին արժէքը կը կրկնապատկուի:

Հաքսթաուզենի Կովկասի տպագրութիւնները կը զուգարկային անցեալ դարու 40-ական թուականներուն, երբ «Վէրք Հայաստանի»-ի ամսահ հեղինակ՝ Պաշտուր Արովեան հայրենիքի գաւակներուն ուսում եւ գիտութիւն ջանքերու հայրենաստէր գործունէութեամբ կը զբաղէր եւ մեծ հայրենասէր երջանկայիշատակ եւրոպացի Արեւմտահայաստանի Աշտարակէն ալ կ'ըմբռնէր: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն էր որուն նկարով ալ կը սկսին Հաքսթաուզենի ճամբորդական տպագրութիւնները:

Այդ ժամանակները Կովկասի հիւսիս - արեւելքը բնակուած էր մեծ մասամբ Ձերքէցիներէ, որոնք մինչեւ 60-ական թուականներուն սկիզբը իրենց կիսանկախ գոյութիւնը պահեցին: Իսկ աւելի հա-

րաւ բնակուած էր ընդամենի ցեղերէ, որոնք առանց իրարու հետ ձուլուելու, իրենց հաւաքարար կ'ապրէին: Այս առթիւ Հաքսթաուզենի տուած 1838-ի մարդահամարին ցուցակը խիստ հետաքրքրական է: Ան հարաւային Կովկասի ժողովուրդներու ընդհանուր թիւը 1.400.000 կը հաշուէ: Ասոր մեծամասնութիւնը թաթարներ կամ Սիւնի մասնաւորապէս կը ներկայացնեն: Անոնցմէ յետոյ կուգան կարգաւ Վրացիներ, Հայեր, Յոյներ, Ապսխալներ, Օսէթներ, Չէչէններ, եւ Միւլիքէլիներ: Այս տեղացի բնակիչներէն դատ ոչ նուազ կարեւոր գերմանական գաղութ մը նմանապէս Անդրկովկասի մէջ ժող. դարու սկիզբին հաստատուած էր որ նմանապէս Հաքսթաուզենի, ուշագործեան առարկայ եղած է:

Ռուսաստանի Կովկասը գրաւելու համար կատարած արշաւանքը ինչ հակադրեցութիւն թողած էր ընդ մասնաւորապէս Կովկասի մասնաւորապէս կողմէ կը նկատուէր «Սրբազան պատեմ» մը իսլամ կրօնը պահելու համար, եւ քրիստոնեայ տէրութեան մը կողմէ անոր դրուումը «պիտի նշանակէր խիստ կարեւոր (այսինքն մասնաւորապէս թուական Ա. Պ.) անկումը եւ հարին յայկթառակը» (տե՛ս Նախաբան, էջեր՝ 8 - 9): Գրքին մէջ ըստ բաւականի տեղ տրուած է Անդրկովկասի ժողովուրդներուն իրարու հետ ունեցած կրօնական վէճերուն եւ հակամարտութիւններուն, որոնք ինչպէս գիտենք, անցեալ դարու վերջերէն եւ նաեւ ներկայ դարու սկիզբը հիւսնայի գէնք մը եղան ցարական իշխանութիւններուն ձեռքը երբ մէկգմէկու՝ զէմ թշնամացնել ծրարեցին:

Գրքին թէ Ա. հատորին, եւ թէ Բ. հատորին մէջ, Հայոց Կովկասի մէջ ունեցած դերին, եւ ուրիշ ժողովուրդներու հետ ունեցած յարաբերութիւններուն մասին լայն տեղ տրուած է ժողովրդական հէքեմթիւնը: Նկարագրութիւններով: Հաքսթաուզենի Վրաստանի անցեալի պատմութեան մասին գրելով, Հայերուն առանց քաղաքական, մշակութային եւ բնակչային կեանքի դարգացումին մէջ ունեցած դերին մասին եւս կ'անդրադառնայ (տե՛ս էջեր՝ 100 - 101):

Հեղինակը հայ եւ վրացի եկեղեցիներու ընդհանրական Օրթոտոքս Եկեղեցիին հետ ունեցած անցեալի յարաբերութիւնները ուսումնասիրած ըլլալով հետաքրքրական յայտարարութիւններ եւ վերլուծումներ կը կատարէ (տե՛ս Բ. հատոր, էջեր՝ 238 - 239):

Ծագումով հայ աշուղներու մասին խօսելով իրօք հետաքրքրական է իմանալ թէ, անոնք հարաւային Կովկասի մէջ թաթարներէն կ'երգեն որ երկրին մէջ ամէնէն տարածուած լեզուն է, (տե՛ս Ա. հատոր, էջեր՝ 312 - 313):

×

Արժէքաւոր գիրք մըն է որ շատոնց ապաւանդ եւ անգիտանալի եղած ըլլալով, վերահրատարակութիւնը վստահաբար մեծ պակաս մը կը լրացնէ: Տարակոյս չկայ թէ ներկայիս, երբ հայ ժողովուրդի անցեալի պատմութեան ճանաչման մեծ դարի կը արուի եւ ընդամենի հետագայում կը կրօնները ու գրադարանները բացուած են, այսօրինակ գրքեր միշտ դերական ընդունելութեան եւ վերահրատարակութեան համար, քաջաբանքի արժանի են:

* Hildesheim (R. F. A.) Georg Olms Verlag, 1985, DM 132 (425 Francs).

ՀԱՅ
ՏՈՒՆ - ԹԱՆԳԱՐԱՆ ՄԸ
SABLES D'OLONNE

Ա.Զ.ԳԱՅԻՆ ՊԱՐԵՐ
ՔԱՆՆ

Արձակուրդներու ատեն, ու այսուհետեւ, այլ պատեհութիւններու ընթացքով, վանտէ նահանգի Les Sables d'Olonne քաղաքէն անցնողները իրենց պարտաւոր մէկ քանի ժամերը կրնան յատկացնել Հայ Տուն - Թանգարանի մը այցելութեան:

Ծնողաց յիշատակը յարգելու, իր հօր հանդէպ երախտագիտութիւն յայտնելու խիստ զովելի եւ մնայուն ձեռնարկ մը ընտրած է Յակոբիկ Սանդատեան, ի մասի ունենալով նաեւ մեր ազգը աւելի ծառայուն կերպով ծանօթացնելու պահանջը:

Իր հայրը՝ քոմանտան Ջատիկ Սանդատեան, մեր համայնքներուն ծանօթ անձնուորութիւն մը եղած է:

Աւարտած է Պրէսիի ծովային սպայից վարժարանը, նաեւ ջրադրուակի մասնագիտական վկայականով:

Առաջին բարեկամներն եղած են իր ուսուցիչները, որոնք, ու ապա, պետական վերին անձնուորութիւններ զինհատելով քաղաքագետի իր հմտութիւնը աշակցած են Միլիթարիանի շատ մը երկիրներու քաղաքներու հրատարակութեան:

Ու շնորհիւ անոնց է որ հնարաւորութիւն ունեցեր է լոյս ընծայել, տարիներով իր փայտաշէն՝ իր սրտին խօսող գործը՝ լայնածաւալ էջեր պարունակող Հայ պատգամն է եկող հայ սերունդներուն, որ չմոռնան:

Ձեռնարկը կը կրէ Վանտի պատերազմներու քանդարան անունը, հաստատուած է. -

72, rue Napoléon, Les Sables d'Olonne
Ծովագրեայ քաղաքին մէջ, պատմական մեծ տան մը՝ սեփականութիւնը Յակոբիկ Սանդատեանի՝ նուէր Սապլը տ'Օլոն քաղաքին:

Վանտեան կռիւները (Ատլանտեանի միջին մասի ծովագրեայ նահանգ) տեղի ունեցած են 1789-ի Փրանսական մեծ յեղափոխութեան օրերուն, տեսած են 1793-էն 1832 թուականները՝ ամէնէն արիւնյալները առաջին երկու տարիներու ընթացքին 1793 - 1795:

Վերջերս հրատարակուած պատմական հատոր մը զանոնք կը կոչէ Վանտի միջփրանական ցեղասպանութիւն անունով եւ նիւթը դարձաւ ճայնափոխութիւն երկրորդի մը:

Թանգարանին նախաձեռնութիւնն ու ի կատար ածելը ստանձնողն է՝ Խանգալ - Եան Ալիսաբաղիտական Հիմնարկը:

Գաղափարին եւ իրագործումին համար հինգ տարի միասնաբար աշխատած են Յակոբիկ Սանդատեան եւ Daniel Louradour՝ որ սինեմաներու զարգացման մասնագէտներէն է:

Թէեւ ծովագրեայ քաղաքի մը ընտրութիւնը զիպուած մըն է, սակայն ծովային սպայի մը յիշատակին անպայման հաճելի պարտաւոր մը:

Միւս յատկանշական կողմն է այն, որ Սապլը տ'օլոն քաղաքը, շնորհիւ ծովին հաղորդակցութեան, երբեք ըմբոստեանքէն զրաւուած չէ, ու այսօր ան է որ առաջինը եւ միակը կը հովանաւորէ չըջանի մը անցեալին վերաբերեալ ամբողջական պատմութիւնը՝ զէպերու, զէմքերու, փաստաթուղթերու. ճիշտ համախմբուածով, բոլոր գործօն անձերը իւրացնելով:

Անցած Ապրիլ 26-ին, Թանգարանին բացումը կատարեց Խանգալ-Եան ընտանիքին մօտիկ բարեկամ՝ Ծերակոյսի նախորդ նախագահ Կաթին Մոնէրիլի, քաղաքի մեծամեծներէն չըջապատուած քաղաքի տեղացիներու ներկայութեան:

Իր գրուածքներուն մէջ նախագահը ծանրացաւ անշուշտ իր ողբացեալ բարեկամին Ֆրանսայի մատուցած ծառայութիւններուն վրայ ու շնորհք անոր հայկական ծագումն ու անցեալը:

Միջ օրերէն կէս գիշեր տեւող, սրահներու այցելութեան ատեն, ապա հիւրասիրութիւններու ընթացքին, ճայնա - փոխի մասնագէտներէն հիւրաբար ներկայ՝ Օրիորդ Ալին Թագուրեան, մեծ

ՀԱՅՆԵՐ
ԳԱԻԱՌԵՆ

Ա.Զ.ԳԱՅԻՆ ՊԱՐԵՐ
ՔԱՆՆ

Թիւիօլի բացօթեայ պարտէզին մէջ, Լի Քանէ՝ քաղաքապետարանին դէմ - յանդիման, Եւրոպ, Յուլի 26, ժամը 21-30, ինքնուրու կատարուեցաւ մինչեւ ոչ երեկոյ տեւող պաշտօնի պարերու ցուցադրութեան:

Սիրտ յօժար տրամադրուած քաղաքա-

պիւնախօսութեամբ հմտալի քաղաքապետութիւններ տուաւ:

Թանգարանը ունի հետեւեալ բաժիններ. -

- Գեանադարձը՝ ուր մոմակերտուած են պատմական զէմքեր:

Հանրապետական պիւնտերներուն նոյնը նուազ վճարներ: Տեղւոյն մէջ բանապարտուած Տիկին լա Ռոչեֆուր, յետոյ հոն գնդակահարուած:

1793 թուին հանր. բանակի պետ զոր. Պուլար:

Ջորալարներու վրան մը՝ ուր կան Հոյ, Մոսսո եւ Քլէպլէ:

Ժաքոպէններու ժողովի մը մէջ ճառ կարդացող Տանթոն եւ Պատէր:

Նանիթ քաղաքի ժողովրդաստանի Գառի:

Նիւիլին խորը՝ քաղաքի տեսարաններէն, ծով, բերդ, եկեղեցի եւ աշտարակ, զմայլելիօրէն կերտուած:

- Առաջին յարկ:

Ջախին՝ ընդարձակ սրահ մը. առաջին այդ պատմական օրերու փաստաթուղթերու, պատկերներու գրութիւններու, յեղափոխական թուղթիներու յատկացում, բոլորն ալ Յակոբիկ Սանդատեանի կողմէ հաւաքուած նիւթեր:

Քովի ալին, աւելի փոքր սենեակ մը, ամբողջովին Ջատիկ Սանդատեանի գործերը պարունակող, ուստի ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ նախորդ աշխատութիւնները:

- Երկրորդ յարկ: Ձեղունի յարկ:

Սանդուխտի զուլի՝ «Լա Մոնի փան» հոշակ հանած թուղթերու յար եւ նման օրինակը, զոր տեղացիները (Վանտի) կը սեպէին իրենց պաշտպան սրբութիւնը:

Հոս տիրապետողն է պատմական զէպերու հետ առնչութիւն ունեցող այն անձնաւորութիւններ՝ La Rochejaquelein, Elbée, Cathelineau, Stofflet, Charette, Abbé Bernier, Lescuré et Madame, յետոյ Madame de la Rochejaquelein:

Պատկերացուած է, պատարագի տպագրութեան տեսարան եւ կողմի մը ցամաքահանում, այս յորդը, մասնաւորապէս նիւիլի եւ ձեղունի զարգացման գործըն են Յակոբիկի օրնականին:

Այս Տունը, 18րդ դարուն կառուցուած, յեղափոխութեան ատեն ծառայած է նախաւոր ծովային Commandant Guinéի ընտանաբան:

Ձմռանը նաեւ յիշելու այժմ իբր ընթերցարան - գրադարան ծառայող ընդարձակ սրահը, որ Տուն - Թանգարանին շատ մը կարեկցութիւններ կրնայ ընծայել, մեր ազգային մշակութիւն հանաչողութեան ի նպաստ:

Անոր պարունակութիւնը մեղի համար աւելի մեծ կրնայ ըլլալ:

Յակոբիկ եւ Ժապլին Սանդատեան, լրանեալ, մեկուսի, քաղաքային ցանկուղութիւններով երկու արդար ցանկութիւն ուղեր են իրականացնել, որոնք մեզ կը մղեն յուզիչ խորհրդածութիւններու:

Տուած են իրենց հօր հանդէպ, սիրոյ, յարգանքի եւ երախտագիտութեան վկայութիւն մը, իսկ անոր զուգընթաց եւս յոյսերով, իսկ անոր զուգընթաց, իրենց անանրաժան կուտան տպագրութիւն, իրենց ամբողջական հայու՝ դատարարութեամբ եւ ըմբռնումով:

Ա.Զ.ԳԱՅԻՆ ԱՆԴՐԵԱՆԻ
Fonds A.R.A.M

- ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ -

պատարանին կողմէ՝ այդ անունով ծա-
խք պրտար, Սեանն Ակումբի վար-
չութեան, մեծ յաջողութիւն արձանագր-
ւելիք: Ի դէպ չափաւորն Ակումբի մասին
բոլորէիք իր առեւին «Յառաջ»-ի մէջ եւ
խառնակը ստոր զորոճունէ ու վաւասին
հարկ թիւնով:

Փոքրաթիւ հայ զաւղուծին համար յառ-
կանակեան երեսօյթ կը մնայ հարիւրա-
ւոր հայերու մէկտեղումը Քաննէն, Նի-
ւիշ, Եւրպաներէն: Նաեւ հազարի մօտե-
սին, Եւրպաներէն: Ներկայութիւնը:
Պատահաբար թիւ՝ 1:200:

կայանում չտեղադրան արտացոլումներուն
 չկերպար Մարտէշիլ ԺԱՖ-ի Արաքս, Արա-
 քսի քաղաքի և փոքր տարիքներէ կազմուած
 պարաօլտները՝ իւրաքանչիւրը առնել
 ազնի երկրապանակ, ընկերակցութեամբ
 Սասունէ՝ նուազախումբին, թառ, զու-
 ղակներ, քամանչա, զհոլ, զուռնայ և
 ճնճնապանակ, ունել քան երկու ժամ
 շնորհ և քրտնացիներուն ներկայացու-
 չին շակիական պարարտութիւնը զոգորի
 պարբեր: Շարք մը երաժշտական կտոր
 չկրու տառնին մեկնարանու թիւնն

բոլ:

Կալու լուծեք, թէ իսկապէս զնահատել
լ պարտաւորութիւն Անի Գալու ճեմանի եւ
Երուանդ Ասարոնեանի կողմէ: Աւելցը
ձեռք, թէ խաժերեալ մարդութիւն մէ,
պարտոր դեր իւր կատարեն, չափառա
ւէն պարերբարար ապցելոյ ծանօթ վար
իւնեն, ինչպէս վանական Պանոսի վար
Արեւի Բլղիբեան եւ Պալլակ Սարգիս
եան:

Սեանս Ակումբի Վարչութեան նախա-
ննանմէն կազմակերպած զեղարուեստա-
կան երեկոյթին պատուոյ նախապահու-
թիւնը կը ստանձնէր Քանէ - Ռոշվիլի եւ
բնութիւն - քաղաքապետը՝ Փիէր Պաշե-
լի:

Արար մը՝ տպաւորութիւններ, իրենց
սկանաւտես: Պարտախումբերը, երկուս
արդ թէ մանկալի, տղայ թէ աղջկի, հա
մայտի կէտի թիւերով ներկայացան: Ս
ոսկին լայլիւեանէն իսկ նկատուի կ
դ գտնար լուրջին ներգծչանի թափը
տղայից: Տղաները, իրենց պարերով
թիւերէն կտրուի քայլերով կ'առաջ
արդուէին, արագալագ, արագընթաց
Ողջիկները հեզաճկուն, պճնաղարդ հա
մայտի քայլերով չըմանալներ կը կա
էին, ձեռքերու, մատներու աղոտափա
լարուծեալերով: Գեղջկուհիներու հեզա
ձառնով, նազանքներ պատկերացնու
նարմանկան երեւոյթներով արտասովոր
ապաւորութիւններ ստեղծեցին:

Գնահատելիք տարազներուն մեծ մասը, օրինակ տղաց ըրգեայ զգականները, բաժնեմեծները, աղջկանց հիւսուսականները, չգարձները, հագուստները, լուրջները, վասպուրականի, Զանգեզուրեայի հայկական գաւառներու հարազատ ընտրուելիքով :

Յաւախի կը մնայ այն բացայայտ իր
ղովիւնը, թէ յաճախ բեմականացու
նալով կը զոհէ ֆոլքլորը, հարազատ
պատկերացումը, պար - տարազ մարզ
բուն մէջ:

Սասունը նուազագույնը ընկերակցությունը գործելի էր: Կուղեք ընդգծեման նուազներն ու խմբանուազները՝ թող, բամանչայով եւ այլ: Զեռնադուազը, որքան ալ հաճելի, մեր նախապատգով ընկնելէն, երգարուեստներու կը մնայ, ներմուծումի տպաւորութիւնը թողով:

Անուններու մատնանշումներէ կը խուս
վիճը, պարզ աֆն պատճառով, որ սլաք
իշնուադող իրենց առաւելագոյն յա
կանիչերը տալով յիշատակելի պահ
ստեղծեցին բոլորիս մօտ:

Երեկոյթին բացումը կատարեց Անահիտ
Փալազեան :

Մեր կարծիքով յաճախ պէտք է սարք
վն նման զեկարուհատական երկելով
ներ, հրաիրելով նման վարժ պար
խումբեր և նուազախումբ :

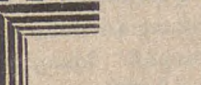
Երկրորդ թիվը հասնում է 23-ին, միշտ Շաբաթ, ժամը 21-
այս անգամ Քանին Փայլ Քոսիկի է մ
Ուրիժթրիումին մէջ, Հանդէս կուգայ լ
Փան - Կոմիտաս Երկուտու Երզնայիում
Թիկերայիում ժամը Քանին - Փոքրիւն
Քոթ Սկզբի նուազանիւում ին՝ ղեկա
րուիւթամբ Ծիլիի Պենտէթի նախաձ
նութեամբ եւ կարգմանիւրդութեամբ Քան
Սեւան Արուսեակի վարչութեան :

ቶ. ሆቶጌቴሊኒ

ԱՅՆԱՍՐԻ Ազգային Յոռալ Մանկապարտէղի ամսական չափերը կատարուած է Յունիս 14-ին: Հոծ բազմութեան մը ներկայութեան տակ, արտասանած, դառնալի ներկայացուցած ու երգած են հայերէն, արաբերէն, անգլերէն երգեր: Յայտագրի աւարտին կատարուած է վերակազմակերպութեան ընթացք: Իսկ աւարտական կարգի հանդէս տեղի ունեցած է Յունիս 28-ին: Վարձարանի տնօրէն Մովսէս Այնթապեանի բացման խօսքէն ետք աւարտական դասարանի աշակերտներ տպուորիչ խաղարկութեամբ ներկայացուցած են «Արա Գեղեցիկ»ի պատմութիւնը, ալթմէականացած: Ապա տնօրէնը կատարած է մրցանակներու եւ վկայականներու ընթացք: Սոր յաջորդապէս պատմուած է երկտողի մը ընթացքով, որով վարձարանին յաջողագոյն աշակերտուհին կը յայտնէր, թէ «Կը խոնարհի հայ ժողովուրդի արդար պահանջներուն համար նահատակուած հերոսներու յիշատակին ու բոլոր մրցանակները կը նուիրը հայ քաղաքական բնութարաններուն»: Վարձարանը տուած է 19 շրջանաւարտներ:

ՊՈՍԹԼՆԻ «Ծիծեռնակաբոյն» հայ քոչ-
րերու վարժարանի ամսական Վեճակաբան
տեղի ունեցած է երկու մասով, Յունիս
14 եւ 15 օրերը: Առաջինը յատկացուած
է մանկապարտէզի տղոց: Քոյր Ա. Պետ-
րոսեան բողոքական խօսքէն ետք շնորհակա-
լութիւն յայտնած է բոլոր բարեբարեն -
րուն եւ ծնողներուն, որոնք զօգտակա-
րեցած են զարդոյն: ապա յայտնած է,
թէ յաճորդ տարելը ջանին ճշգրիտ դասաւար-
ման ալ պիտի բացուի: Իրմէ ետք մանկա-
պարտէզի փոքրիկները ներկայացու-
ցած են կոկիկ յայտագիր մը: Իսկ Յու-
նիս 15-ին կատարուած է նախակրթարա-
նի հանդէսը, արտասանութիւններով,
պարերով ու երգերով:

ԱՅՆՃԱՐԻ Ազգային Գալուստ Կիլիպէնկեան Գոյէճի տարեւոյակի հանդէսը տեղի ունեցած է Յուլիս 6-ին: Բացման խօսքէն ետք տնօրէն Մ. Այնթապլեան ըեմ հրաւիրած է վարժարանի անդրանիկ շրջանաւարտներէն օրուան պատգամախօս Տիկիլի Մ. Արեւեկանը: Ան յիշեցուցած է Հայ Դատի ճամբուն վրայ Հայ աշակերտն լոյն լոյն ձեռնադրի մը ետք, խօսած է Լի-

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Գեղեցիկ կին: Տիկին Ալիա լսեց կարծեա այս երկու բառերը, յանկարծ տկնարկ մը նետեց իմ կողմս: Ծորակի քովէն դէպի Արամիկին անկողինը կը քալէր, կեցաւ ու նայեցաւ ինծի: Կարծեցի որ բան մը պիտի ըսէ, սիրտս վեր ելաւ: Բայց ոչ: Զիտեցաւ: Շարունակեց իր ճամբան եւ անկողինին քով նստելով հառաչեց: Յետոյ գիրքը քաշեց քով պահածակն ոտքս, կարդալ սկսաւ:

Փոքրիկ յուստխարութիւնք, զոր ունեցայ, ինծի յիշեցուց Մարկոսը: Մարկոսին միտմիտ դէմքն է որ աշխերտս անմահ կուգայ հիմա: Ահ, ասիկա պատիժն է կարծեմ ինծի համար, սահմանուած վերերէն, շատ վերերէն: Դեռ ե՞րբ էր որ ան կը պառկէր հոն, ճիշդ այլ անկողինին մէջ: Ե՛րբ էր որ անիկը մէկ կողմէն մկար կը դառնար քաշկոտելով իր մարմար, ճգմելով բարձը եւ հառաշանքներ արձակելով մերթ ընդ մերթ: Ե՛րբ էր որ յանկարծ գլուխը կը վերցընէր, ետէն ինչ որ եւ նալուռ ու կը հարցնէր.

Ի՞նչու ես քնացած չեմ:
Խեղճ Մարկոս: Կամուրջը, զոր ան-
միտ նեւեղ կ'աշխատէր իր անկողինէն

անանի տաղնապլին մասին, նաև երախտաբուժական միջոցներով բուժվող մարդկանց մասին և այլն»։ Ընդհանուր առմամբ, ԲՈՒԿ-ի հիմնական խնդիրներն առաջադրվում են հետևյալ կերպով՝

ԳՐՈՏՈՊԱՅԻՒՆ ՎԻՃԵՆՔԷ ԼՓԷՆ ԹԱՊԱՆ
 ԵՐԱՅԻՆԻ մէջ՝ Յուլիս Ե-ին տօնուած է
 Գէորգ Եկեղեցիին օծման 18-րդ տա
 րեկարծը: Պատարագած ու քարոզած է
 ռաջնորդ Գրիգորիս Եպիսկոպոս, Վար
 ապետի եւ տարեկարծի տօնակատարու
 եան իմաստին մասին: Ապա կատար
 ւած է հոգեհանգիստեան պաշտօն: Եկե
 ղեցիէ, ներկաները անցած են դպրոցի
 «Խորապետեան» սրահը: Նախակթարու
 աշակերտները երգած ու արտասանած
 են, ապա խօսք տաւած է հանգիստալար՝
 էր Հայրը, որ յիշած է Դաւիթ Անյաղթի
 օտքը: «Երբ չկան մասերը, չի կրնա
 ոյութիլն ունենալ ամբողջը»: Եղած են
 ուրիշարուութիւններ, ու փակման խօս
 ք արտասանած է Գրիգորիս Եպիսկո
 պոս:

ՄԻԱՅՅԵԱԼ և ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ազգային
Լազնոժովթեան Խորհուրդի Խորհրդային
արցելու պիտուր պետի պաշտօնին կոչ-
ւած է Ե. Ճէրճեան: Ան ներկայիս
պիտուի Տան մամոյլ փոխ - քարտու-
արին է. այս պաշտօնը կը ձգէ Օդեսոս-
ին: Ե. Ճէրճեան կարեւոր պաշտօննե-
րարած է ամերիկեան Արտաքին նախա-
արութեան մէջ: Շրջան մը պաշտօնա-
րարած է Խորհրդային Միութեան մէջ
տարար այլ լեզուներու կողքին սառնուն կը
սօսի ռուսերէն:

ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ Զ. Յ. Դ. ԼԵՄ-Ի ԱՐԱՐԸ
 ԲԱՆԱՆԱԾԻՂԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐԱՊՈՒԹԻԱՄԲ ԽԵՂԸ
 ՈՒՆԵՅԱԾ Է ԵՐԱԾՅԱՊԿԱՆ ԵՐԵԽՂ ԺՐ ՅՈՒՆ
 ԻՆ 17-ԻՆ, Յ. ՏԷՐ - ՄԵԼԵՐՆԵԱՆ ԹԱՄԱՆ
 ԴԱՐԱՐԱԶԻՆ ԺՂԵ: ՄԱՆԱՆԱԾԻՂԻՆ ԿՈՂՄԸ
 ԵՐԱԾՅԱՊԿԻՆ ԲԱՅՈՒՄ ԿԱՄԱՐԱՐԱԾ ՈՒ ԽՈՒՄ
 ՄԱՆԱԾ Է 9. ՔԵՆԻՆԵԱՆ ԴԱՐԱՐԱՐԱՅՈՒՆԵՐՈՂ

դէպի իմս», քիչ մը խօսակցելու, քիչ մը իրարու հետ մտերմանալու համար: Եւ եւ չտեսնել, ջնջմարել կը ձեւացնէի, աչքերս կը յառէի առաստաղին, կամ բոլորովին կը զոգնէի զանոնք: Գլխով, թաւ կը տառապէի իմ այս անտարբերութենէս: Ու դիտէի որքան պաղ կը գտնէր զիս, որքան անհաղորդ: Հակառակ ասոր, վստահ եմ կը սիրէր զիս: Եւ փաստն ալ տուա մեկ ներու տառն: Լաւ մարդ էր, մաքուր միամտութիւն: Բայց ի՞նչ կրնայի ընել: Եւ իմ աշխարհս ունէի, էջէ հանդուրժեալ ուրիշ մը հոնկէ ներս մտնել առանց հրաւերի: Հիմա եթէ դարձեալ գայ տղատէի այդ անկողնէն մէջ, ոչինչ պիտի փոխուի: Գլուխ անդին պիտի դարձընէի, խօսիլ պիտի չուզեմ հետը: Անդժր ընէս պիտի թողում որ տառապի առանձնութենէ:

Ձէ, Հէմ Հանդուրժեք որ եւ Սարկոս մ
դառնամ Տիկին Ալիսին աչքերուն: Ձե
ուղեր որ Տիկին Ալիս իմ մատին մտամ
այն, ինչ որ եւ կը բռնածի Մարկոս
մատին: Երբեք պիտի չմատնուիմ աշ
գրիքին: Երբեք պիտի չգարնեմ զուո
մէկու մը, որ զիս տեսնելէ համոյք պիտ
չառնէ: Միայն թէ պէտք է վատա՞ւ ըլլա
նախապէս: Տիկին Ալիսին համար իրա
պէս արհամարհելի⁶ մէկն եմ, այս կը
տրամադիր է խորհարկելու բոլոր կը
մտորջները սենեակին այս եւ այն կու
մերուն միջեւ: Հիմա, օրինակի համար մ
երբ գերեք կը կարդայ, ինչպէս կարդայ
համար է որ կը կարդայ, թէ ոչ զայն պա
ղապէս բացած է արդիւնելու համար մ
միջեւ որեւէ խօսակցութիւն: Դիտար
վատա՞ւ ըլլալ: Բայց եւ Մարկոս մը չեւ

այս երգչի ներկայ իրավահանդիպման, որ «ներկույթ տաղանդագուրդի ներկայութիւններ չհասնող դիտարարութեամբ» իր խաթարէն ունիւնդիրներու ճաշակը։ Այսպէս տեղեկացուցած է օրուան երգչի՝ Գէորգ Պէյէհանն ու Ստեփան Էմմիլեանը, որ զաշխուիւ ընկերացած է իր գրիչին։ Յայտագրին մասնակցութիւն տերած են նաեւ Նարեկացի երգչախումբի մանգամներ։ Յայտագիրը կը բաղկանար սոսմիկ, ժողովրդային, դուստանլան եւ ազգային - յեղափոխական երգերէ։

ՆԻԻ ՃԼՐԶԻԻ «ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ» ՎԱՐԺԺԱՐԱՆԻ ՀԻՄՆԱԳԻՐՆԵՐԷՆ Եւ բարերար Վ. Ե. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ տարեկերջի հանդէսին յայտարարած են, թէ մէկ միլիոն տոլար կը նուիրեն ամէնօրեայ վարժարանի հիմնադրամին: Ամէնօրեայ վարժարանի չէնքը 1984-ին զնած ու նուիրած էին Տէր Եւ Տիկին Գէորգ Յովնանեան Եւ Տէր Իսկիկ Վահագն Յովնանեան: Վարժարանի նախկին թմարանի բաժինը այս տարին ութ աշակերտներ աւարտած են:

ՄԻՍՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երաժշտական աշխարհէն ներս երկու արուեստագէտներու՝ Լեւոն Գրիգորեանի ու Վահէ իողայեանի երեսումը հարաբարաւ ինքնաշարժութեան համար։ Երկու խմբավարները արժանացած են արուեստագէտ քննադատներու գնահատութեան։

ՊՊՍԹՐՆԻ «Հայրենիք» թերթի նոր չէֆին մէջ գտնուող Արեւելեան Ամբերիկայի Հայ Դատի գրասենեակի պաշտօնակատ րացումը կատարուած է Յուլիս 11-ին՝ Ներկայ գտնուած են չըմանի գանապաղ կազմակերպութիւններէ դէմքեր, «Հայրենիք»ի կազմը եւայլն: Հանգիստութեան րացումը կատարած է Գ. Տօնապետեան խօսած «Հայրենիքի բարեկամները»:

Տնօրէն Ուրհուրդի առաջնորդութիւնէ րուն մասին - բարեկամութեամբ զոյգ հրատարակութիւններու, զբերու հրատարակութիւն, զբառան ընդարձակում, գտածողութիւնը կազմակերպում եւն: Ապա Հայ Դատի յանձնախումբի պետ Լ. Սարգիսեան արտայայտած քաղաքական համակարգում աշխատանքային տնտեսական հարաբերութեան, յատկապէս այս օրերուն: Վերջին խօսք աւարտելով է բարեբար Վ. Ուսատուրեան, ի կոչ ուղղած է ներկայներուն, որ զօրավ կանգնին «Հայրենիքի Բարեկամները»:

առաջադրանք - ծրարիրներուն:

Չեմ բռնաբարեր դիմացինիս հանգիստը
 Չեմ նուստատացներ անձս... : Եթէ կ'ու
 որ խախտան կամուրջ մը նեեեմ մեր մ
 ջնէ, այս կէնը յստակ կերպով պէտք
 յայտնի ընէ թէ անհանգիստ պիտի լ
 լայց, կամ նոյնիսկ հաճոյք պիտի առ
 անկէ : Այլապէս ոչինչ էլ վորքեմ :
 քիչ առաջուան փորձս... : Երբ դիմա
 տառադայեցի թէյլի բաժակը : Մարկոս
 չէի՝ այդ վայրկեանին : Մարկոս մը
 կը փախէ իր անկողնին մէջ : Մարկոս մ
 որ նողկանք կը պատճառէ իր չուրջ
 ներսուհ, արժանանալով հանդերձած ան
 մարդասիրտան հետքերքորթեման
 օժանդակութեան : Չէ, կը չափադանցե
 նմանութեան ոչ մէկ եզր : Տիկին Ա.
 նողկանք չզոգաց ինձմէ : Ընդհակառակ
 տեսակ մը գուրգուրանք կար իր նայու
 քին մէջ երբ քովս եկաւ ու ձեռքս չո
 ցուց : «Այլեցա՞ւ, հարցուց, կեցէ՛ք, հ
 մի ընէ՛ք, հիմա կ'անցնի» : Յետոյ այ
 ցուց : - «Եթէ ինձի ընէ՛ք, ես ձեր թ
 կուտալի» : Ահ, ճիշդ է, այս խօսքը
 մը կը լիշեցնէ հիւանդապահուհիին
 բողբոջ, զոր ան ըրած էր Մարկոսին փ
 խուսքը տեսնելով : - «Տեսո՞ր ինչ գ
 բացուեցաւ, եթէ անգամ մըն ալ սիր
 խառնուի, մեզ անմիջապէս կանչ
 Բայց Տիկին Ալիսին յանդիմանութի
 քաղցր էր, բարկութեան չեւտ չկար ան
 մէջ : Պիտի բռն նոյնիսկ որ զոհ մնայ
 էր այդ արկածէն, որովհետեւ ինձ
 զբաղելու առիթ զատած էր : Վստահ
 եթէ քիչ առաջ կանչէի քովս, եթէ խր
 րէի որ օգնէ պիշեբուսն ձախ ուտե
 սիրով պիտի ընէր : Թերեւս ալ սպաս

(Շար. 70)

Fonds A.R.A.M

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Ս. ՂԱԶԱՐԸ
ՄԻՆԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԿՈՄԻՏԵԻ
— C. I. C. A. M. —
ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՊ. ՑԱՆԿ	Ֆր. Ֆ.
Հառաքյալ Գարակեզյան և Թուրքի Հայկ. Կոմիտե	10.000
Տէր և Տիկին Շառլ Գէշեան	10.000
Տէր և Տիկին Ճարիկեան (Վարդան Գառիկեանի յիշատակին)	1.000
Տէր և Տիկին Սրապեան Գումար	500
Նախորդ գումար	21.500
Ընդհ. գումար	801.760
Ընդհ. գումար	823.260
Ոմն՝ Ա. Տոլար	5.000

ԿԱՊՈՑ ԽԱԶ

ԼԻԲԱՆԱՆԵՆ ԵԿՈՂ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ
ՀԱՄԱՐ

Բ. ՑԱՆԿ

Տիկին Կոստյան և Անանեան 500 Ֆ.,
Տէր և Տիկին Սերժ Գեորգիան 300 Ֆ.,
Տէր և Տիկին Կարապետ Զարուկեան 250,
Օր. Ժաղին Օդանեան 350 Ֆ., Պ. Տաւրոս
Գրեգորի 300 Ֆ., Հայկանուշ Մարտիրոսեան 200 Ֆ., Տիկին Նուարդ Էլիզաբետեան 200 Ֆ., Տիկին Մեհրոյ Պահարեան 200 Ֆ.:

ԵՆՈՐՀԱԿԱԽԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պոմպի մասնաճիւղը չը-
նորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ
նուիրատուութիւնները. - Փափաքիքեանի
մահուան առիթով՝ Տիկին Ագատուհի
Տիրատուրեան 100 Ֆ., Տիկին Անթառամ
Գաբրիէլեանի հոգեհանգստեան առիթով՝
Տէր և Տիկին Տիգրան Ղազարեան 100,
Պ. Ժորժ Գաբրիէլեանի մահուան առիթով՝
Հայկ Մարգարեան 30 Փրանք, Պ. Փա-
փաքիքեանի մահուան քառասունքին ա-
ռիթով՝ Տիկին Ագատուհի Տիրատուր-
եան 100 Ֆ., Պ. Գաբրիէլեան 200 Ֆ.,
Մայրերու Տօնի առիթով՝ Տէր և Տիկին
Պապեան 100, Ժորժ Փափաքեանի հոգե-
հանգստեան առիթով՝ Պ. Գրեգոր Տաւ-
րոսեան 50, Կիրակիի պատարագի առիթով՝
Տիկին Ալանեան 50 Ֆ., Տէր և Տիկին
Հրանդ Ասլանեան 50 Ֆ.:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի
արձանագրութիւնները, երկուսն դասա-
րաններ, ... մանկապարտէզի, նախա-
կըրթարանի և երկրորդականի բաժին-
ներով:

Գրչեթիկ և ցերեկօթիկ: Ինքնա-
շարժի սպասարկութիւն:

Ամէն գիտակից հայ ծնող՝ պատաս-
խանալու է իր զաւակին հայեցի կըր-
թութեան և բարեկրթութեան:

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապա-
հովել մեր լեզուն, մշակութիւնը և մեր
զաղութային կեանքը և ապագան:

Միութեան Վարժարանը, իր եր-
կար տարիներու փորձառութեամբ,
լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել. - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն. - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon - 92310 Sèvres

- Հ. Բ. Ը. Մ. -

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ

ԶՈՒԹԵՐՈՎԱՆ ԻՐԱՒԱՎԻՃԱԿ՝ 102ԱՆ

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն
ու պատկան մարմիններէն նկատի ունե-
նալ որ ամառնային արձակուրդի բեր-
մամբ, Հ. Բ. Ը. Միութեան Զուրկերա-
կան Իրաւալիճակով Ընկերակցութեան
Դրասենեակը՝ Լօզան փակ պիտի մնայ
Ուրբաթ, Օգոստոս 1-էն մինչեւ երկու-
շարժի, Սեպտեմբեր 1:

ԴԻՒԱՆ
ՎԱՐԺ ՄԱՐՄՆՈՑ

×

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՓԱՐԻՑ

Յարգոյ հասարակութենէն կը խնդրուի
նկատի ունենալ թէ ամառնային արձա-
կուրդներու առթիւ Հ. Բ. Ը. Միութեան
Փարիզի դրասենեակն ու Ալեք Մանուկ-
եան Մշակութային Կեդրոնը փակ են ամ-
բողջ Օգոստոս ամիսը:

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՄԱԼ

Կապոյտ Խաչի Պուրջար Օտտոյի (Մար-
տէլ) մասնաճիւղը կը ներկայացնէ հա-
յախօս ֆիլմ մը՝ «Արեւմտապարտը» Սեպ-
տեմբեր 28-ին, Կիրակի, ժամը 15-ին,
Մարտէլի Հայ Մշակութի Տունը:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ
ԵՐԿՍԵՌՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
1986-87 ՏԱՐԵՇՐԶԱՆ

Դպրոցատէր Տիկնանց Երկուս Վար-
ժարանի 1986 - 87 տարեշրջանի արձա-
նագրութիւնները կը շարունակուին:
Հաստատութիւնն ունի մանկապարտէզ,
նախակրթարան և երկրորդականի 6-
րդ, 5-րդ և 4-րդ դասարանները:

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը
կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու
մէջ՝ Առնալիլ, Վիլիէ լը Պէլ, Օրնէ
սու Պուա, Սըվրան, Լիլլի Կարկան,
Կանյի, Մօնֆեռմէյ, Վիլիէնթ, Տրան-
սի և Ռօմէնիլլ:

Վարժարանը ունի գրչեթիկի բա-
ժին:

Դիմել տնօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord - 93340 Le Raincy
Երկուշարժի Ուրբաթ, առաւօտեան
ժամը 10-էն կէսօրէ ետք ժամը 5:
Հեռաձայն՝ 43 - 81 - 01 - 72:

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՄԱԼ

Կապոյտ Խաչի Սեւրան - Լիլլի Կառ-
կանի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝

ՆՈՅՆՄԻՐ 15-ԻՆ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

ՓԱԿ Է
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 31

ԱՐԶԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ
ՄԵՐ
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդ-
ներէն կը խնդրուի - նախընտրաբար -
հասցէի ածամեայ փոփոխութիւնը
կատարել իրենց բաղին քաղաքի
գրասենեակին միջոցաւ, չճանաչու-
նելու համար «Յառաջ»-ի վարչութեան
աշխատանքը:

Անկարելիութեան պարագային, կա-
րելի է, անշուշտ, դիմել քերթիս վար-
չութեան, մեկնումի բուականէն 5 - 6
օր առաջ, տալով երկու հասցէները
(ընթացիկ և նոր) և կցել 20 Ֆ.ի
գրաշնորհագրութեամբ Ֆրանսայի համար և
կամ 30 Ֆ. արտասահմանի, բացի
իտալիայէն, ուր քաղաքական ան-
կանխութեանց և յապաղումներու
պատճառաւ, կը ստիպուիմք հասցէի
ածամեայ փոփոխութիւններ չըն-
դունիլ:

Ենթահալոյթեամբ
ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»-Ի

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՄԱԼ

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻ

ՃԱՇՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ

ՆՈՅՆՄԻՐ 15-ԻՆ

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀՐԱԽԻՐԱԳԻՐ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր
Միութեան կեդրոնական վարչական ժո-
ղովը կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր ան-
դամները ներկայ գտնուելու 73-րդ Ընդ-
հանուր Ժողովին, որ պիտի գումարուի
Փարիզի մէջ, Ֆրանսա, 1986, Շաբաթ,
Նոյեմբեր 22, առաւօտեան ժամը 9-ին:
Ժողովի վայր. -

Hôtel Intercontinental
3, rue Castiglione, 75001 Paris, France
Ներկայ 73-րդ Ընդհանուր Ժողովին
համար արուած միակ հրաւիրագրին է:
Կը խնդրենք հետեւաբար Միութեան յար-
ցոյ իրաւասու անդամներէն, որ անձնա-
պէս ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ
թուականին և կամ ամէնէն ուշ մինչև
Նոյեմբեր 22, իրենց փոխանորդակ-
րը յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան ընդ-
հանուր տնօրէնին կամ զանոնք զրկեն հե-
տեւեալ հասցէէն. -

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
585 Saddle River Road
Saddle Brook, NJ 07662, U. S. A.

ՕՐԱԿԱՐԳ

1.- Ներկայացում և վաւերացում 1985
տարեշրջանի ընդհանուր տեղեկագրի:

2.- Ներկայացում և վաւերացում 1985
տարեշրջանի ընդհանուր հաշուետու-
թեան:

3.- Մասնակի ընտրութիւն Կեդրոնական
Վարչական Ժողովի:

4.- Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեքննիչ
Ցանձնախումբի:

5.- Առաջարկներ և թելադրութիւններ:

6.- Գնահատանքի բանաձեւեր:

Ի ԴԻՄԱՑ ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺ. ԺՈՂՈՎԻ
Պ. ՄԵՐՈՎԱՆԱՆ Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Ատենադպիր Ատենադպիր
1986, Մայիս 8 Ատենադպիր

ՅԱՆՕԹ. - Կը խնդրուի իրաւասու այն
անդամներէն, որոնք չեն կրնար անմա-
պէս ներկայ ըլլալ Ընդհանուր Ժողովին,
իրենց փոխանորդ նշանակել ուրիշ իրաւա-
սու անդամներ:

Կ Ե Դ Ր Ո Ն Ա Կ Ա Ն Ի
Հ Ա Ր Ի Ի Ր Ա Մ Ե Ա Կ Ի
Մ Ե Ծ Կ Ա Լ Ա

Դ Ե Կ Տ Ե Մ Բ Ե Ր 7
THEATRE DE PARIS

voyages en arménie

vols directs
Paris - Erévan - Paris

DEPARTS :

03 et 18 SEPTEMBRE — 02 et 16 OCTOBRE

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS :

Lic. A. 1037

Levon BAGHDASSARIAN
SABERATOURS

31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
Tél. 42 - 61 - 51 - 13

Varoujan SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES

48, Cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. 78 - 60 - 13 - 66

Jacques CHELELEKIAN
VOCA TOURS

10, ave. du Prado
13006 MARSEILLE
Tél. 91 - 37 - 58 - 58

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱԽԻՐ, ԹՈՒՆՑԻԿ,
ՏՈՍՍ ԿԱՍ ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ
ՀԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ
(ՀԱՇՈՒՅՈՑՅՈՑ, ՆԱՍԱԿ ԹՈՒՂԹ,
ՊԱԶԱՐԱՆ, ԵԿԱՅԼՆ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS,
PROSPECTUS,
DIVERS TRAVAUX DE VILLE
(TÊTE-DE-LETRE, FACTURES,
ENVELOPPES, ETC.)

« Յ Ա Ռ Ա Ջ — HARATCH »

83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI,
DE 14 à 18 h. 30
SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ,
ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30
ԲԱՏԻ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

ՀԱՐԱՏԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
6
MERCREDI
6 AOUT
1986
LE NUMERO : 4,00 F

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS

DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F

C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A.R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսիա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հասց. : 4,00 Ֆ.

61e ANNÉE — No 16.284

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԲԵԱՆ

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՊՈՒՐԶ - ՀԱՄՈՒՏ

ՊԱՅԹՈՒՄ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՂԸ

2 ՄԵՌԵԱԼ (ՀԱՅ)

28 ՎԻՐԱՒՈՐ (12Ը՝ ՀԱՅ)

ՄՈՍԿՈՎԱՅԻՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ

ԻՆՉՈՒՒ

ՀԱԼԵՑՈՂԼՈՒ ԶԵ ՈՒԶԱԾ «ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՐՈՍ ԸԼԼԱԼ»

Մանկապետ է որ թուրքերը դառնացած են խորհրդային պալ ընդունելու քեզին: Յամ-ցաուր ալ կը փնտռուի, բայց ինչպիսիք կը պաշտպանէ իր դիրքը, մինչ ար-տաքին նախարարն ալ կը բացատրէ, քե- ինչո՞ւ ան չէ ուզած «ազգային հերոս» դառնալ...:

Թուրք մամուլին մէջ կը շարունակուին արձագանգները, վարչապետ Խոզալի Պոր- չերգալին Միութիւնն ապցելութեան: Ինչ- պէս ծանօթ է, հակառակ ինչպիսիք փափա- քին կարելի չէր եղած տեսակցութիւն մը Մ. Գորբաչովի հետ: Այս «անյաշնոյթ- թեան» համար պատասխանատու մը, քառութեան նոխայ մը կը փնտռուի: Մա- մուլը արտաքին նախարար Վ. Հալիֆօղ- ան:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻՋ ՀԵՐՈՍԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷԼԻՓՐԵՍ - ՅՈՒԼԻՍ 29 / 31)

ՆԱԽԱՆԻԹԻ ՏՆՏԵՍՈՒՄ

Տարեկան աւելի քան 10 հազար ուր- լի մեծադի տնտեսութիւն կը կառարուի լուսաթեքիթեքի զործարարին կողմէ: Այս տնտեսութիւնը կ'ըլլայ շուրջիս արտա- ղըրմասի պէտ Ռուսիոյ Բրոստեանի նո- րարար առաջարկութեան: Ստեղծուած է յատուկ արտադրամաս մը, ուր թափոն- ները կ'օգտագործուին ու կը վերածուին լիարժէք արտադրանքի:

×

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԶԱՄԲԱՐ

«Էլեկտրոն» գործարանի միջոցներով կառուցուած ճամբարը, որ կը գտնուի Լաիւնի անտառայտ լեռնաշղթան Վրայ, ընդունեց առաջին հանգստացողնե- րը: ձեռնարկութեան բանուոր - ծառայող- ներու հարկերէ աւելի երախաներն են ա- նոնք: Շրջանին մէջ զգալի աշխատանք կա- տարուած է տղոց ամառանային հանգիստի կազմակերպութեան համար:

×

ՄԱՍՆԱԳԻՏԱՑԱԾ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ
ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

Երեւանի եւ եւրոպական քաղաքներու միջեւ վերջինս հաստատուած օդային ուղղակի գիծերու հաստատումով աւել- ցած է պահանջը թեքիթ պատրաստու- թեամբ մասնագէտներու: Այնպէս որ ըս- տեղծուած են ուսումնարաններ, ուր կը պատրաստուին էլեկտրոնային հաշուիչ մե- քենաներու, ռատիոմեքենաների մասնագէտ- ներ ու օդանավչափներ (նքէս): Ներկայիս 300 էրիտասարդներ կ'աշխատին Հայաս- տանի օդակայանները: Իսկ այն էրիտա- սարդները որոնք կը փափաքին մասնագի- տութիւն ստանալ, կրնան ընտրել 200 ձեռնարկէ մէկը: Գլխաւոր տեղը կը զբաղեն մեքենաշինութիւնը, էլեկտրոնա- յին հաշուիչ թեքիթի, ռատիոթեքիթի, թեքիթ արդիւնաբերութեան ճիւղերը: 47 հազար պատանիներ ու աղջիկներ մասնա- գիտութեան կը տիրանան այս ուսումնա- րաններուն մէջ:

×

Ինչպէս ծանօթ է իօզալ քանիցս կրկնած է, թէ մօտէն կը շահագորդուի «գուրսի թուրքեր»-ու վիճակով, եւ թէ այս հե- տաքրքրութիւնը պիտի աւելնայ այնքան, որքան զօրանայ թուրքա ու այս մասին ան ցոյց տուած է Պոլսի քաղաքի օրինակը: Միջոցաւ երբ այցելած է Ուրբեկիտան, իր արտադրանքները թողած են այն տպաւորութիւնը, թէ «գուրսի թուրքե- ր»ուն հանդէպ իր շահագորդութեան սահ- մանները բաւական նեղուցած է ան: Շատ ուշադիր եղած է խօսակցութիւններու ընթացքին: Իր հետաքրքրութիւնը սահ- մանուած է միայն «մարդկային» չափա- նիշով:

ԼԻԲԱՆԱՅՍ
21 ՄԱՆՈՒԿՆԵՐ
BELLEFONTAINE
ԺԱՄԱՆԵՑԻՆ

Կապույտ խաչի Շրջ. Վարչութիւնը կը հազարդէ որ Պեյֆոնթէնի Օդափոխութեան կայանը ժամանած են 21 իրանահայ մա- նուկներ, իրենց ընկերակցող օրորդին հետ (Երկուշաբթի, Օգոստոս 4-ին):

Կապույտ խաչի կայանի աւարտին, նախ- քան Պեյֆոնթէ վերադառնալը, տղաքը շա- րաթ մը Փարիզ պիտի մնան:

Fonds A.R.A.M

Մինչ անորիական ուժերը կը տարած- ւին Պեյֆոնթէ հարաւը չիւ շրջանները, արեւելեան Պեյֆոնթէ հայկական թաղը Պորճ - Համուտ, ուժաւորւած մը կը կա- տարուէր: Երեքշաբթի առտու, Պեյ - ֆոնթէն ուղղակի կրցանք հետեւեալ ժամանակները անել: Ռումբը պայթած է Երկուշաբթի առտու ժամը 10:30-ին, Նահըր գոտին մէջ, Պորճ - Համուտ արեւմտեան մուտքին: Երկայա- րանի լէնքի մը պատերէն մէկուն առջեւ գրաւուած ճամպուրակի մը մէջ էր Կումբը, որ ըստ մասնագէտներու 7 քիլո Թէ - Էն - Թէի ուժ ունէր: Ենթեւ, որ մեծ մա- տաք քար ու քանդ է եղած, տակը կը զոտուէր հին սրճարան մը, ուր կը յա- ճարէին զխաւորարար հանգստեան կոչ- ւած տարեց անձեր: Զոհերու մէջ եր- րու մեծեալ կայ, երկուքն ալ Հայ, իսկ Տիկրաւորներուն մէջ ալ՝ 12 Հայ:

×

Հարաւային արտադրանքներու սուրիա- յան «խաղաղեցումը» կը յաջորդէ ա-

ԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿիՊՈՒՍ հարաւը, Ակրոտիւրի անդիւ- րան կայանին դէմ գործուած ուժա- վորդին տէր եղած է լիբանոնի կազմա- կերպութիւն մը, Պեյֆոնթէ մէջ: Կիւրա- յի որ կատարուած ահաբեկչական արար- քին հետեւանքով, երկու հոգի թեթե- ւոյն վերադարձուած էին: «Ան Նահըր» զըր- րուած նամակին մէջ, վերոյիշեալ կազ- մակերպութիւնը կ'ըսէ ի մէջ այլոց. - Այս գործողութիւնը մասնակցութիւն ար- քին է Կիւրաւի բարեկամ ժողովուրդին ապաստարանութեան, պատասխան մը՝ բը- րեւանական, սիրողական եւ ամբողջական անձին եւ Պաղեստինի, Լիբանանի, Լիբիոյ եւ Եգիպտոսի մեր ազգին նահա- տակներուն վրէժը:

ՇՈՒՅ - ՇՎԱՐՏՆԱՅԻ հանդիպում մը խախտուած է Սեպ. 19ին եւ 20ին, Սեպտեմբերի մէջ: Միացեալ - Նահանգ- ներու արտաքին նախարարութեան բան- քերը ձեղած է որ որեւէ թուական չէ ձեռնած Ռեկըն - Կորբաչով տեսակցու- թեան համար, որ նախատեսուած է աւրապական վերջաւորութեան, ամերիկե- ան ընտրութիւններէն (Նոյեմբեր) յե- տայ:

ՊԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ ձերբա- կալուած ահաբեկիչ կինը, որ «ուղեղը» կը կարծուի Զիմընի տնօրէններէն մէ- րան սպանութեան գործողութեան (Յու- լիս 9) կը մերժէ խօսիլ: Ամէնէն փնտը- ւած ահաբեկիչներէն մէկն էր Կարմիր Բա- նակ իմրակը:

ՊԱՐԻՋ ԱՐՄԱՆՈՂ Երկիրներու կազ- մակերպութիւնը (ՕՓէՓ) երեւութեան

ընտանեան Պեյֆոնթէ մէջ գործադրուած ծրագրին: Այս նոր շրջանը կ'ընդգրկէ Շաթիւրայի եւ Պորճ - Պարաժնէ հի պա- ղեստինեան կայանները: Սկիզբը չէր պոլսան ընդդիմացած էր սուրիական ներ- գրութիւն, առարկելով թէ հարաւը հա- մեմատարար խաղաղ է, յետոյ տեղի տը- ւած է, երբ ապահովութիւն տրուած է ի- րեն որ իր «բերդը» Պիւ ալ Ապերի թաղը գերծ կը մնայ: Նոյն առեւ, նախարարա- պետը առաջարկած է որ 6 հոգի նոյն կո- միտէ մը կազմուի, որ մնայուն չփոխն մէջ ըլլայ նախագահ ձեռնային եւ Պոր- չերգաւորանի նախագահ Հոսէյն Հիւսէյնիի հետ, լիբանանեան տաղանային կարգա- դրութիւն մը ծրագրելու համար: Նա- պիւ Պեյֆոնթէ դէմ եղած է այս առաջարկին որ վերջ պիտի տար Ամին ձեռնային «քա- ղաքական կողմնացումը»:

Գալով պատանդներու հարցին, Իրանէն հասած են կարգ մը լուրեր, ըստ որոնց «Ֆրանսա պէտք է աւելի անկեղծ եւ պար- կեշտ դիրք մը ընէ Իրանի նկատմամբ», ըստ է Ռաֆայէլի, Պորճարանին նախագահը:

միասնականութիւն մը գրեւորեց, Ժընե- ւի իր ժողովին ընթացքին: Հաւանական է, որ վերջինը քիչ մը բարձրանան: Այս որոշումին յանդեպան Տրդ Նիստին, երբ Իրան առաջարկեց որ երկու ամիս յար- գուի օրական 14,8 միլիոն տակաօր սահ- մանափակ արտադրութիւնը, որպէսզի վերջին կարելի ըլլայ բարձրացնել: Այս կարգադրութեանէն դուրս կը մնայ Իրաք:

Տիկին ԹԱՋԸՐ, ի վերջոյ, ընդունեցաւ կարգ մը պատժական միջոցներ հարաւի Ափրիկէի դէմ, բայց անոնց շատ սահ- մանափակ ընդթը չի կրնար շատ նը- պատուել իրեն Հասարակապետութեան ներկայացուցիչներուն աչքին: Տիկին Թա- չըր հաւանութիւնը տուաւ, որ Լա Հէի վեհաժողովին, պիտի չընդգրկմանայ Եւ- րոպայի անտեսական Հասարակապետու- թեան առաջարկներուն:

ՃԱՏՐԱԿ ԳԱՍՊԱՐՈՎ - ԳԱՐԲՈՎ

Երկուշաբթի, Օգոստոս 4-ի հանդիպու- մը ընդհատուեցաւ գիշերը եւ ըստ անդ- լիացի մեծ վարչապետի մը (Նալճըլ Շորթ) - «Յաղթանակ մըն է Գարբովի համար»:

Այդ յաղթանակ գիշերը վրայ է, որ խաղը յետաձգուեցաւ: Փոխ - վրէժի հան- դիպումի երեք խաղերէն ետք, երկու մրցակիցները 1 շաբաթ կէտով հաւասար գիշերը վրայ են: Երկուշաբթի օրուան խաղը պիտի շարունակուէր Երեքշաբթի: Գարբով իր 41-րդ հարուածը պահարանի մէջ գրած էր:

ԱՐՄԵՆԻԱ

ԳԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՐԲԻՈՅ (Պարսկաստան) «Արարատ» կազմակերպության մասնաճյուղի երկրորդ ներքին խմբի գրական խմբակի նախագահությունում Գուրգեն Գրիգորյանի 12-ին սկսած են հայերենի դասընթացները, չարաթը երկու օր: Կը մասնակցին երեսուն հոգի: Ներքին են ընթերցանություն, ուղղագրություն, մեկնաբանություն, ձևաբանություն և չարահայտություն:

Ստորագրված Միությունը բարձրագույն աստիճանի մեկը, արհեստագործական օրակարգով «Տրուդ»-ի արհեստագործության մը մէջ կը խոստովանեն, որ աշխատանքի կ'ունենան, ինչպէս որ աշխատանքի կ'ունենան, ինչպէս որ աշխատանքի կ'ունենան: Ներքին կը լինի նաեւ դիմագրութեան: Երկրորդ կը լինի նաեւ աշխատանքի կ'ունենան, ինչպէս որ աշխատանքի կ'ունենան, ինչպէս որ աշխատանքի կ'ունենան: Ներքին կը լինի նաեւ աշխատանքի կ'ունենան, ինչպէս որ աշխատանքի կ'ունենան, ինչպէս որ աշխատանքի կ'ունենան:

ՊՈՒՐԿԱՆՈՅ (Պուլկարիա) «Երևան» Միությունը վարչության հրահանգով Գուրգեն Գրիգորյանի 12-ին 13-ին Փոլիտիկական կազմակերպության գործունեությանը աջակցած են Պուլկարիա, կազմակերպական աշխատանքի փորձի փոխանակում կատարելու, և աջակցելու քաղաքին տեսարժան վայրեր: Հիւրերը ներկայացուցած են Մ. Գաբրիելյանի «Վերականգնողական» թատերախմբը ու գրական - գեղարվեստական ընդարձակ յայտագիրը մը:

Սակայն միւս կողմէն ան կը յիշէ նաեւ, թէ որով հանրապետություններու մէջ բանտարկելու կը շարունակեն խմել գործառնական մէջ ու աշխատանքի կ'ունենան, ինչպէս որ աշխատանքի կ'ունենան, ինչպէս որ աշխատանքի կ'ունենան:

Աշխատանքի կ'ունենան, ինչպէս որ աշխատանքի կ'ունենան, ինչպէս որ աշխատանքի կ'ունենան, ինչպէս որ աշխատանքի կ'ունենան, ինչպէս որ աշխատանքի կ'ունենան:

ՊԱՆՏԱՍՏԻ մէջ, Գուրգեն Գրիգորյանի 26-ին, վախճանած է Գեղամ Ա. քահանայ: Մահէն 1894-ին Սուրբ Զատիկի Հայկազունի գիրքը: 1909 - 16 աշակերտած է Երուսաղէմի Ժողովուրդական դպրոցում, ապա որպէս տարիաւոր, միտքային եղած է Արքեպիսկոպոսի վանքին: Ուսուցչական պաշտօններ վարած է Կիւրոս, Ֆրանսու և Դամասկոս: Քահանայ ձեռնադրուած է 1944-ին և 1946-ին Իրաք անցած, որպէս հուլիսի 40 տարի ծառայած է Իրաքի Հայոց ժողովին:

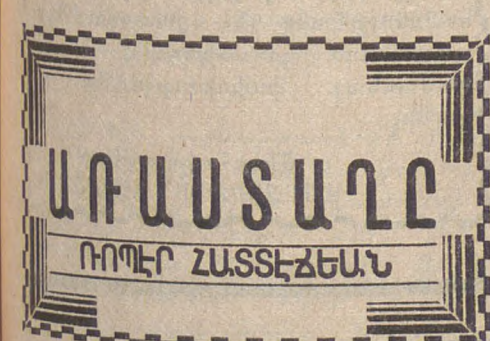
Այս պայմաններում անհրաժեշտ է տակաւին այլ հետազոտություններ, ուշադրութեամբ արձանագրուած են դարձել գիտականները, աւելցած է «օրը Բոլորներ»-ի և որպէս փոխարինում գործածուած այլընտրանքային: Ուկրաինայ, Մոլդովիայ, Բելոռուսիայ և Գաղափարային մէջ «անային» աշխատանքի կ'ունենան, ինչպէս որ աշխատանքի կ'ունենան, ինչպէս որ աշխատանքի կ'ունենան:

LIVRES REÇUS

POESIES ET EXPRESSIONS
K. Farshian

Անկախ, կաշինքով պնդուած, որոնք կը խորհակցին ձեռքի և ձեռքերու միջև: Այս սովորութիւնը որ բնականաբար անցնէ մնացած պէտք է ըլլար, յատկապէս կարգադրուած է 16-րդ դարու գործի մը մէջ: Հին կը պատմուի նոյնիսկ, թէ աղբիւրները իրենց վրայ կ'ունենային արդիւններ, որոնց մէջ կը վառէր խեղճի աղաղակները մը, և որով անոնք կը լիւրջէին թշնամի բանականները: 20-րդ դարու սկզբին պէտք գործարած ինքները մը անցած էին իրենց հրաշալի լծի աղաղակները ու լաւ դաստիարակուած շուները, ապէս զատ ծանօթ է տակաւին այն դերը որ կատարեցին Բ. Ալեքսանդրովի հիմնադրուած շուները:

Այսօր, ինչպէս հին շրջաններուն, շուները դաստիարակուած են խորհակցես որպէս պահակ: Ք. Ա. 362 թուականին Սպարդակի թագաւորը շուները արձակած էր պաշարուած Մանգիւն քաղաքին շուրջը, որպէսզի պաշարուած ժողովուրդը արգիլէ զուրախ հետ հաղորդակցել: Մարտի Կիւրապիներու յաղթականին պիտոյրները Ք. Ա. 101 թուականին չկրցան թշնամի բանականները կողմնակի, մինչև որ տասնիկ պայքար մը չմղեցին զայն պաշտպանող շուներու դէմ: Մեր շրջանին գերմանական հովիտի շուները, գամփները և տապալմանները կը շարունակեն պատերազմող շուներու ցեղերը:

Եւ հիմա եթէ դիւրը կը կարգայ, կամ կարգաւ կը ձեռնարկէ, պատճառը այդ է: Բարեկամները որ չկան չեցին: Ահ, մինչդեռ եթէ դիմանաւ որ միտքային անկողնի չլուր կը պարտի... Գանկարծ պոռնուք մը կը ցնցէ զիս անուամբներու մէջ: Աղիւղորմ, չարապետական պոռնուք մը, ահաւ ծակելու լաւ սուր: Կին մըն էր, որ պոռնուք ու լրանց, պատկերով հիւանդանոցին իրիկինային լուծները: Ահաւ չեցին կը արեւ: Տիկին Ալեքսանդրովի կը վերցնէ, գիրքը անկողնի կը հըէ և գէպի դուռը կը նայի: Իրիկի արձակուեցաւ այդ ողբալի աղաղակով, լուծներէն հազար անգամ տեւիկ անկողնի: Քովի սենեակէն, թէ յաջողէին: Գնացաւ: Հիւանդանոցէն մէկն էր, թէ արեւ մը: Սարսափահար պոռնուք, յետոյ լուծ: Հիմա լուծները կը տըրէ ամբողջ հիւանդանոցին մէջ: Ոչ ոք տեղէն չարապետ, ոչ ոք վաղց: Բայց վատահ և մեծ մարդ անգամ մը ցնցուեցաւ, եթէ հիւանդ է, չտեղեցաւ անկողնին մէջ:

Եթէ հիւանդի ընկերացող է, աթոռ թողուց, ոտքի ելաւ: Եւ կը ջանայ հատկապէս թէ ի՞նչ էր այդ, ո՞վ էր, ինչու էր: Բանի մը բոլոր եղբայրները կը կըրկնուի: Այս անգամ կարծաւոր աղաղակ մը չէ այդ, այլ կըրկնուող ողբ մը, լաւագին, աղիւտային, արտափաղոց: Ոչինչ կը հասկնամ բառերէն: Միայն ձայնը կը նմանցնեմ կըրկնուող «վախ - վախ»երու, «վախ - վախ»երու: Կին մըն է որ կարծես մտքերը կը փետէ, ինքզինք գետնէ - գետին կը նետէ, օգնութիւն կը կանչէ: - Աստուած իմ, ի՞նչ է այս: Տիկին Ալեքսանդրովի նետած է Արամիկին անկողնին վրայ, կանգնած է և ինքն կը նայի: - Չեմ գիտեր, կը պատասխանեմ: Արամիկին մայրը կը շտապէ գէպի դուռ, ներսն էր: Հիմա աղմկալի իրադարձութիւն մը ծայր տուած է նրբանցքին մէջ: Ու եւ այս անգամ վատահ և որ պոռնուքները տեղի կ'ունենայ քովի սենեակին մէջ: Ահ, յայտնի է, չար բան մը պատահեցաւ հոն: Դուրսէն ձայններ կը լսուին: Քանի մը նախադասութիւններ յատակ եւ: - Հիւանդապահուհի կանչեցէք, բժիշկ չկա՞յ: - Հիւանդապահուհիներն է: - Վախ վախ: - Ի՞նչ պիտի ընէ հիմա խեղճ կինը: Յետոյ հիւանդապահուհին կը սաստէ զուրախ խոսողները:

PARLEMENT EUROPEEN A PROPOS DU VOTE DE LA COMMISSION POLITIQUE

NDLR. - Nous venons de recevoir, avec prière d'insérer, le communiqué suivant de S. F. A. et du C. D. C. A. concernant le vote aberrant de la Commission Politique du Parlement Européen, le 26 juin dernier. Le communiqué est suivi du texte de la lettre adressée au président de la Commission du Règlement et des Pétitions.

COMMUNIQUÉ

LETTRE DE S. F. A. ET DU C. D. C. A. AU PRESIDENT DE LA COMMISSION DU REGLEMENT ET DES PETITIONS DU PARLEMENT EUROPEEN.

Le 26 juin 86, en se déclarant incompétente pour statuer sur le rapport du député belge, Mr. VANDEMEULEBROUCKE, «sur une solution politique à la question arménienne», la Commission Politique du Parlement Européen a scandalisé la communauté arménienne.

L'association Solidarité Franco-Arménienne et le Comité de Défense de la Cause Arménienne ont alors adressé en commun la lettre suivante à Mr. Guiseppe AMADEI, Président de la Commission du Règlement et des Pétitions du Parlement Européen.

Ces deux associations entendent ainsi protester contre les irrégularités qui ont entaché le vote et obtenir que la Commission des Règlements demande à la Commission Politique l'examen du rapport. Paris, le 29 Juillet 1986

Monsieur Guiseppe AMADEI
Président de la Commission
du Règlement et des Pétitions
Parlement Européen
97113 rue Belliard
1040 BRUXELLES (Belgique)

Paris, le 11 Juillet 1986

Monsieur le Président,

C'est avec stupeur que nous avons pris connaissance du vote émis le 26 Juin dernier par la Commission Politique à propos du rapport de Monsieur Jacques VANDE-

MEULEBROUCKE «sur une solution politique de la question arménienne».

Il n'est pas d'exemple, à notre connaissance, de l'utilisation de l'article 84 pour fonder l'irrecevabilité d'un rapport lorsqu'il a déjà fait l'objet de ces discussions et qu'il arrive au terme d'une procédure où il doit être mis aux voix.

Ce précédent nous paraît dangereux; s'il était entériné, il pourrait désormais servir à n'importe quelle majorité conjoncturelle pour éluder tout débat de fond sur des questions embarrassantes.

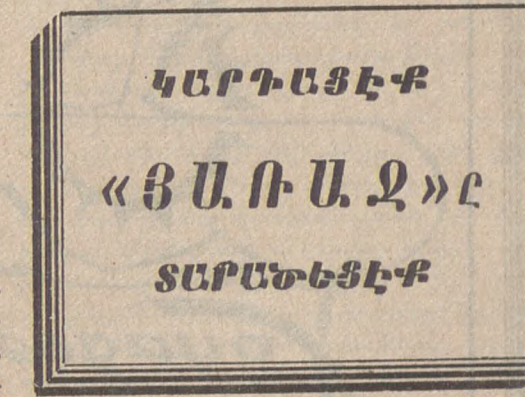
Garant des usages du Parlement et pour préserver le caractère profondément démocratique du fonctionnement de l'institution, vous aurez à cœur de statuer sur l'invalidité de cette manœuvre et rappeler la Commission Politique au respect de la lettre et de l'esprit de l'article 84.

Parlementaire attaché aux valeurs de l'Europe et de part la charge de votre fonction, engagé dans sa construction, vous serez sensible au fait que cette violation se soit produite sur une question qui concerne au premier chef les Droits de l'Homme, puisqu'il s'agit d'un génocide.

Exprimant l'indignation de la communauté arménienne, victime une nouvelle fois d'une conspiration du silence, nous, C. D. C. A. et S. F. A., vous demandons, qu'à l'occasion de la prochaine réunion de la Commission du Règlement et des Pétitions, vous rétablissiez le juste droit. Vous permettez ainsi la reprise d'un débat espéré par notre communauté, nécessaire à la mémoire de l'Humanité, et conforme à la conception que se fait l'Europe de l'imprescriptibilité du génocide.

Gardant confiance, nous vous prions de croire, Monsieur le Président, à nos sentiments respectueux.

COMITE DE DEFENSE DE LA CAUSE ARMENIENNE	SOLIDARITE FRANCO-ARMENIENNE
Jules MARDIROSSIAN Président	Michel APRAHAMIAN Président

պրկէր անաւոր ցաւերու մէջ: Հիւանդապահ մը, շուտ հիւանդապահ մը պէտք է կանչէր: Եւ մինչև որ զանգակին կոխեց, մինչև որ հասցեաւ վտանգին լրջութիւնը, հիւանդը ինկած էր արդէն անկողնին մէջ: Ամէն ինչ վերջացած էր այսօրու շուտ, այսօրու անակնկալ, այսօրու անխնայութիւն: Ուղղակի անհաստատ: Անհաստատ և անընդունելի: Այդ էր որ կը պոռնէր հիմա, կոպտութիւն թեւերը քաշելով քովիններուն ձեռքերէն, որպէսզի ինչայ մեծողին մարմինը վրայ և կուշտ ու կուտ համբուրէ զայն...: Ահ, երանի թէ չտեսնէի, բայց կը տեսնեմ պատկերը: Յոտակ է ան: Որովհետեւ տալիս անգամ չէ որ կը պարզուի այդ պատկերը մեր կեանքին մէջ: Երանի թէ այս գիշեր խնայուէր մեզմէ անծանօթ երկու հոգիի այս դժբախտութիւնը: Որքան խաղաղ իրիկուն մը սկսած էր քիչ առաջ, որքան հանգաւոր էր հիւանդանոցը: Բնութեան ծուղակը հոս է անաւոր: Եւ այս է որ դժբախտութեան մը դժբախտութիւնը կը կրկնապատկէ: Որովհետեւ ամէն դժբախտութիւն կը յայտնուի ճիշդ այն պահին երբ չի բաւարարուի: Երբ ամէն ինչ զայն անհաստատութեան դարձուցած է: Ժողովուրդը տուած է զայն: Որովհետեւ աղէտը խաղաղութեան մէջէն է որ պիտի պայթի, որպէսզի թէ՛ անպատրաստից ու անգին ձեռքաւ կալէ մեզ, և թէ՛ կրկնապատկէ մեր ցար:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Մանթոու գիւղաքաղաքին մէջ (Վառնաճանկ) ֆրանսական եկեղեցին, հայածէս հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարէր:

ՎԱՐԴԱՆ ԳԱՍԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասուններն առթիւ, այս երկուշաբթի, Օգոստոս 11, ժամը 15-ին, ձեռամբ Նիսի եւ չըջակայքի Հայոց հոգեւոր հովիւ:

ՏԱՐՈՆ Ծ. ՎՐԴ. ՃԵՐԵՃԵԱՆԻ

Կը խնդրուի յիշատակը յարգողներէն, ներկայ գտնուիլ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱՒԻՔ

Ֆրանսահայ Կապոյտ խաչի Շըջանային վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առաջած է հետեւեալ նուէրները՝ Կայանի Յուլիո 13-ի ալիքութեան օրուան ընթացքին՝ Օսմանեան, Պարիկ Մուրադեան, Տէր-տէրեան, Պաշտպանեան 500ական ֆ., Կապուրեան 1000 ֆ., Նուրուհիեան, Սարգիսեան 200ական ֆ., Սուրեան, Սերուրեան, Կապուրեան 1000ական ֆ., Ժ. Պ. Ահմանեան 500, Տըրիգ Բարսեղեան 2000, Ումն, Սերապուրեան 600ական, Պոլոսեան 5000 ֆ., Նետիկեան, Պաշտպան 500ական, Ալեքսանեան 200, Աւետիսեան 1000 ֆ., Համաճեան, Ժ. Փ. Պենար 500ական ֆ., Անտոնեան 1000 ֆ., Պէրդէրեան, Խոթի Պէրդէրեան, Մուրադեան, Փիլիպ, ձեռակալեան, Մուրադեան, Թորիկեան 500ական, Ումն՝ 200, Խոտար Թադէոսեան 650, Էսէնճէ, Սիմոնեան Մուսայեան, Ժապուրեան 500ական ֆ., Խաչատուրեան 1000 ֆ., Մերամէթեան, Տանիէլ 255եան 500ական, Տէրիկեան, Վարդանեան 200ական, Տապանեան, Մասուրեան 300ական, Սարահեան, Դարբինեան 400ական, Զիլիկիեան, Պետրոս Պէյէքեան, Էքս-ան-Փրովանսի Մշակութային Միութիւն 500ական, Մարտիրոսեան 5000 ֆ., Ղազարեան 100, Տէր Սահակեան 300, Ալֆրիդիէն խումբ մը բարեկամներ 3000 ֆ.:
(Ընդհանուր գումար՝ 39.350 ֆ.)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած է 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկուսն դասարաններ, ... մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով:

Գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ: Ինքնաշարժի սպասարկութիւն:

Ամէն գիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայեցի կրթութեան եւ բարեկրթութեան:

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր զաւգութային կեանքը եւ ապագան:

Միւլթարեան վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել. - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն. - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon - 92310 Sèvres

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՑԹԸ
Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ
Ժամը 2-30-ին:
Սալ Տը Լա Շիմի

ՊԱՐՄԵՄԵՆ ՀԱՄԱԼԻՐԻ

ԿԱՌՈՒՅՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՀՈՂԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԱՋԻՆ ԳԱՐԻ ԶԵՏԵՂՄԱՆ

ՀԱՆԳԻՍՈՒԹԻՒՆ

Վերադառնալով Սուրբ Աստուածածնի Տօնին, Կիրակի, Օգոստոս 17, եկեղեցիին անուանակոչութեան եւ Ուխտի օրուն 58րդ տարեկիցի առթիւ:

Ե պ ի ս կ ո պ ո ս ա կ ա ն հ ա ն դ ի ս ա լ ո թ
Պ ա տ ա ր ա գ

Կը պատարագէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Երգեցողութիւնը կը կատարէ ԳՈՒՍԱՆ ԵՐԶԵԼԻՄԵՐ
ղեկավարութեամբ՝ Տիկին Ժուլիէթ Երմազեան-ի

Սկիզբ Պատարագի Ժամը 9.45

Մատակոխութիւն Ժամը 11.45

Պատարագի աւարտին տեղի կ'ունենան Հոգի օրհնութեան եւ Առաջին քարի դեղնաբան հանդիսութիւնները:

Սպա՝ Ուխտաւորի աւանդական սեղանը կը հրաւիրէ ձեզ բոլորը:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ
ԵՐԿԱՍԵՆՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
1986-87 ՏԱՐԵՇՐՁԱՆ

Դպրոցատէր Տիկնանց Երկուսն Վարժարանի 1986 - 87 տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը շարունակուին: Հաստատութիւնն ունի մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ երկրորդականի 6-րդ, 5-րդ եւ 4-րդ դասարանները:

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու մէջ՝ Առնուլի, Վիլիէ ԼԵ ՊԷԼ, Օճէ սու Պուա, Սըվրան, Լիվրի Կարկան, Կանյի, Մոնֆեռմէյ, Վիլիէնթ, Տրանսի եւ Ռոմէնիլ:

Վարժարանը ունի գիշերօթիկի բաժին:

Դիմել տնօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord - 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիին Ուրբաթ, առաւօտեան
Ժամը 10-ին կէսօրէ ետք Ժամը 5:
Հեռաձայն՝ 43 - 81 - 01 - 72:

Վ Ե Ր Ա Մ Ո Ն Տ

Ս. Մ Ե Ս Ր Ո Պ Կ Ի Ր Ա Ր Ա Ն

Ս. Մերոպ Կրթարանի մանկապարտէզի վերամուտը՝ երկուշաբթի, Սեպտեմբեր 8-ին:

Արձանագրութեանց համար կը խնդրուի այժմէն իսկ դիմել վարժարան:
Հեռաձայն՝ 43 - 78 - 92 - 91

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. Մ Ե Ս Ր Ո Պ Կ Ի Ր Ա Ր Ա Ն

ՃԱՆՈՒՄՆԵՐԻՆ

ՆՈՑԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱԷՐ, ԹՈՒՅԻԿ, ՏՈՍԿ ԿԱՍ ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ
ԶԱՆԱՋԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ
(ՀԱՇՈՒԵՑՈՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԹ, ՊԱՆԱՐԱՆ, ԵՒԱՅԼՆ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETTRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)

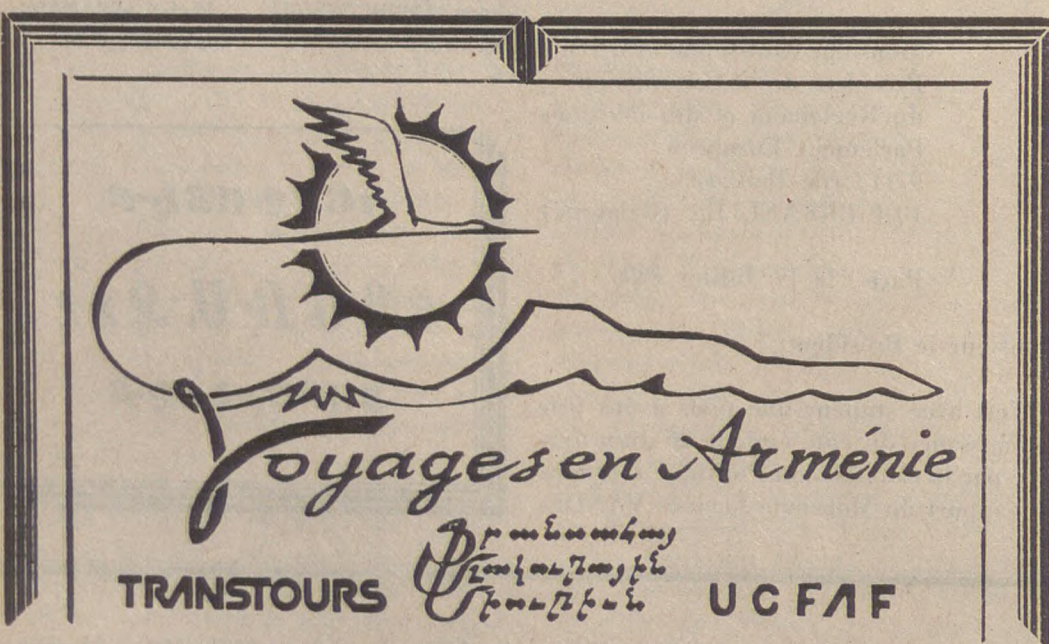
« Յ Ա Ռ Ա Ջ — HARATCH »

83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI,
DE 14 à 18 h. 30
SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ,
ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30
ԲԱՅԻ ՀԱՐԱՐ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

PROCHAINS VOYAGES

PARIS

Pour MARSEILLE s'adresser à l'U.C.F.A.F. - 65, rue Gambetta 13001 MARSEILLE

6 Septembre - 19 Septembre

Paris - Kiev - Erevan - Moscou - Paris
6910 + Visa

2 Octobre - 16 Octobre

Paris - Moscou - Erevan
6170 + Visa

TRANSTOURS
25, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
Tél. : 42. 61. 58. 28

Permanence pour Inscriptions et Renseignements
Les Lundi - Mercredi - Vendredi - Samedi, de 16h à 18h30 auprès de - Mme. AGHAVNI KARNIGIAN, parlant arménien et français.

6 Septembre - 19 Septembre

Marseille - Moscou - Erevan - Moscou - Marseille
7150 + Visa

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ՕԿՈՍՈՍ
7
JEUDI
7 AOUT
1986
LE NUMERO : 400 F

ՀԱՐԱՇԽ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEK: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԱՄԱՐՈՒՄ՝ ՀԱՄԱՐՇ ՄԻԱԲԵՍԱՆ

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

61e ANNÉE — No 16.285

ՀԱՐԱՇԽ — ԹԻՒ 16.285

ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊԻՏԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ
ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՅՈՒԼԻՍ 29 / 31)

ՅԱԿՈԲ ԶՈՒԼՖԱՅԵԱՆ,
ՎԱԶԳԵՆ ՄԻՍԵԱՆ
ԵՒ
ԳԵՈՐԳ ԿԻՆԶԵԼԵԱՆ
ՊԵՅՐՈՒԹ ԺԱՄԱՆԵՑԻՆ

ՔԱՆՔ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Թե՛ ՀԲԱՆԻ մէջ, ուսմբ մը պայթած է, ապա օր եւ մէկ հոգի մեռած է: Ըստ իրականութեան, պատասխանատուներն են Միջազգային ամբարտաւանութեան գործակալները: Կարգ մը դէտեր, այս պայթածը կը կապեն Շահին զուգին՝ Ռեզա Փաշայի (Ամերիկա կ'ապրի, իր «աքորը») կարգ մը յայտարարութիւններուն: Ան բաց է, վերջերս, թէ կ'ուզէ սահմանադրական միապետութիւն մը հաստատել Իրանի մէջ, աւելցնելով. «1986-ի վերջ, նախապարտաւորական չըլանք եւ մեր հակա - յեղափոխութեան կիրարկութիւնը իրականութիւն կը դառնան»:

Ամերիկայի մը, ծագումով Սուրիա-ի, 62 տարեկան, անհետացած է քանի որ, Պէյրութի մէջ: Ըստ ամերիկեան պետական տնտեսական կ'երթար եւ անբան կորսուած է:

ՆԱԽԿԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ ՆՈՒՉԻՒՆ զէմ «գաւառական պահպանող ձեւակերպութեան» մը վրէժը Հանրապետութեան դատախազը: Սեփական կու տայ որ ըստ պատժադիր-ին ԳՏԻ-ը յօդուածին, հարցաքննութիւնը շարունակուի, եւ, ի հարկին, Նուշի Պաղարեանի տակ առնուի: Ներկայիս հաստատական հետապնդումները կը վերաբերին այն անկանոնութեան, զորս ընկեր-ւորական նախկին նախարարը դործած է իր ընտրական շրջանին մէջ, բայց ոչ քաղաքական իր հանդամանքով: Եթէ այսպիսի դէպքեր երեւան հանուին, որ Նուշիի մեղադրանքի տակ առնուի չարի լուրջ, այն աստի կը ծագի երեւոյթական-ական անձեռնմխելիութեան հարցը, քանի որ Նուշի երեւոյթական է, բայց չի չենք թէ ապա հարցը կայ միայն նստաշրջանի ըն-կացին: Արդ, Օգոստոս 20-ին, Ազգ. Ժողովի նիստերը կ'ընդհատուին:

ՈՒԼԻՒՆ ՊԵՏ, ճարտարապետական գե-րծանքի գիտաբար, որ անհետացած էր Յունիս 19-ին, Հանքէօր (Նորմանտի) խորհրդարան պայմաններու մէջ, յան-կարծ մէջտեղ ելաւ Սթրասբուրգի: Ամէն անակ ենթադրութիւն եղած էր, մին-չեւ իսկ լրտեսական հարցեր ծագած է-ին, քանի որ ենթական գիտ մը ըրած էր: Կը կարծուէր որ կրնայ արեւելեան Ֆեդերալիստ անցած ըլլալ, բայց կամուոր անհետացումն ալ չէր անտեսուած:

ԻՍՐԱԵԼ - ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ չը-գումները կը շարունակուին եւ պաշտօնա-կան անձնաւորութիւններ հանդիպում պիտի ունենան Օգոստոս 19-ին, Հելսինքի: Անակցութիւններն ու բանակցութիւննե-րը նպատակ ունեն հիւսկատաւարները բանալու Մոսկուա եւ Երուսաղէմ: Խոր-հրդային արտաքին նախարարութեան բանբեր ճշտած է որ պէտք է թերի մեկ-հարանութիւններ տալ այս շփումներուն, Մոսկուայի դերը չէ փոխուած հրեայ Պաղարեանի նկատմամբ եւ գիտադիտա-կան յարաբերութիւններ ստեղծելու հարց չի կրնար ըլլալ:

ՊԵՏԱՆ Ժախտներու ժառանգորդը կրնայ կէկորական արժող գաղապարա-

ՏԵՐԵԱՆԱԿԱՆ ԲԵՐԹՈՂՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ
ԳԱՆՉԱՅԻ ՄԷՁ

Վրաստանի Բողոքանովկա շրջանի Գան-ձա գիւղի տեղի ունեցած է տէրեանական քերթողութեան տառապանք տօնախմբու-թիւնը: Հնօրեայ Ջաւախքի այս անկիւնը ծնած է մեծ քնարերգակը՝ Վահան Տէր-եան: Բարձրագոյն Արուի հայկացիին տակ, կապտորակ Փարուսանայի ափին, արեւմտեան ծագող արեւմտեան հայկական զրկին մէջ մեծցած է ան: «Օգոստոս 19-ին Տէրեանով», ժամանակին այսպէս ը-րու Տէրեանովը, Վահան Տէրեանի մուտ-քը հայ գրականութիւն: Ժամանակի ու կեանքի ընթացքին հետ այդ յատուկ ներկայութիւնը աւելի հաստատուն դար-ձած է, քանի որ տէրեանական քնարի քաղցրալուր նուագները աւելի շատ սրը-տեր դերած են, քերթողական արուեստի նոր հեռանկարներ ունեցած: Այս բոլորի մասին դարձեալ խօսուած է Գանձա տե-ղի ունեցած քերթողութեան տօնի ընթաց-քին: Տէրեանի տուն - թանգարանը այ-ցելած են բազմաթիւ համակերներ եւ գիտած անոր մասունքները: Տօնախմբու-թիւնը տեղի ունեցած է Գանձայի նորա-կանոց մշակույթի պալատին մէջ: Բա-ցումը կատարած է Վրաստանի Բողոք-անովկա շրջանի Ա. քարտուղար Վասիլ Բո-չոյան: Խօսք առնելով Հայաստանի Գը-րողներու Միութեան վարչութեան քա-րտուղար Վահան Գրիգորեանի նշած է. «Երբ կը յօդուէմ, տարէք ինձ հետ մեր Գանձան, եւ կը դառնան օրերն այն, որ անդամ անցան...», խոր կարօտով, մեծ զգայմունքով ժամանակին գրել է Վա-հան Տէրեանը, որն արդէն շուրջ վեցուկէս տասնամեակ ապրում է՝ յախտեալէս մերում այս հոգին ու ջրին, հայրենա-կիցներին հոգուն ու գիտակցութեանը դարձած այս հնօրեայ երկրամասի բնա-կիչների առօրեայի միշտ ներկայ, միշտ կենդանի մասնակիցը: Տէրեանի այսպէս է եւ մենք այսօր բոլոր կողմերից հաւաք-ուել ենք այստեղ՝ աւելի մօտիկից զգալու նրա սրտի թրթիռները, աւելի մօտիկից լսելու նրա արդար ձայնը, թափախու-լու այն նուագներն ու գոյներն մէջ, որ-տեղից սկսուեց Վահան Տէրեանի ճանա-պարհը գէպի բանաստեղծական արուես-տի գաղափարներ: Եւ դարձեալ ոչինչ չը-կայ, որ մենք այսօր Գանձա տեղով

Տէրեան ենք լսում, Տէրեան տեղով՝ Գանձա: Գանձան՝ Տէրեանին է, Տէրեա-նը՝ Գանձային: Այս, այսօր մենք Տէր-եանի մօտ ենք եկել, բայց այսուհան-դերձ, եկել ենք Տէրեանի մօտից, որով-հետեւ Տէրեանը շատ մեծ է, որպէսզի միայն իր ծննդավայրին ու հայրենակից-ներին պատկանի: Իր ժողովրդի վշտերին ու փրկութեանը, յոյսերին ու վերածը-նութեանը Տէրեանն այնպիսի շատ յա-ղանդով նուիրեց իր արուեստն ու կեան-քը, որ այսօր ոչ միայն հայ գրականու-թիւնը, այլեւ մեր ժողովրդի հոգեւոր կեանքը անհնար է պատկերացնել առանց Տէրեանի պոէտական ու քաղաքացիական ներկայութեան»:

Այս խօսք առած է վրաց «Մերանի» հրատարակչականի տնօրէն Գուրամ Գվե-րգիձիթիլի եւ նշած. «Մեզի համար մեծ ուրախութիւն է, որ հայ քնարերգու-թեան ամէնէն ծանօթ ներկայացուցիչնե-րէն մէկուն՝ Վահան Տէրեանի անունը եւս սերտօրէն շարկապուած է հայ եւ վրաց ժողովուրդներու բարեկամութեան, մեր դարաւոր գրական կապերուն: Պատիւ կը համարենք ու հպարտօրէն կը նշենք, որ Վրաստանի մէջ լոյս տեսած է Տէրեանի բանաստեղծութիւններու անդրանիկ հա-ւաքածոն՝ «Միջազգի անուրջներ», որ մեծ քնարերգակը անհուն սիրով ու պա-տասխանատուութեամբ ձեռնարկած էր Ռուսիայի «Լեռնաբեր» թարգմա-նութեան: Թէպէտ անոր գործը անստար-մնաց, բայց Տէրեանի բացած ահօք ծագիցաւ ու պոետու տուաւ՝ ուրիշները շարունակեցին անոր գործը: Անցեալ տարի Վահան Տէրեանի հարիւրամեակի օրերուն վրաց գրականութիւնը հարու-տացու անոր երկերու բարձրարուեստ թարգմանութեամբ: Եւ այդ, իսկապէս, մշակութային երեւոյթը նոր ձեւով մը կամըջեց մեր գրականութիւնները: Ներ-կայիս վրաց ընթերցողը իրենք կը համա-րի Տէրեանի բանաստեղծական աշխար-հը»:

Տէրեանական քերթողութեան տօնին խօսք առած են նաեւ Խոստա Բերուլաւ, Մելիքաթ Մելիքեան, Լուդվիկ Գուր-եան, Ռոզալիա Կարեւա եւ այլն: Կար-դացուած են Տէրեանին եւ անոր նուիր-ուած բանաստեղծութիւններ:

ԺԱՏՐԱԿ

ԳԱՍՊԱՐՈՎ
ԿԸ ՅԱՂԹԷ

Համաշխարհային ախոյեանը՝ Կարի Գասպարով մէկ կէտով կը յայտնէ նախ-կին ախոյեան Գարբովի: Գասպարով այս յայտնական տարաւ Երեւանի օր, նախորդ օրուան յետաձգուած 4-րդ խա-ղին, երբ Գարբով տեղի տուաւ, իր գերբը անյայտ ըլլալով:

Գասպարով կը յայտնէ 2,5 կէտով, 1,5-ի գէմ: Յաջորդ խաղը տեղի կ'ունենար Զո-րեքարթի:

Մասնագէտներու համաձայն, Գասպա-րով յայտնականի մեծ կարելիութիւն մը կորսնցուցած էր 2-րդ խաղին, անհասկը-նալի սխալ մը գործելով երբ լաւագոյն գերբի մէջ էր:

ԱՍԱԼԱ
ՀՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ
ՅԱՅՏՆԵՐ Է (?)
ՀԱՅ ԴԱՏԸ «ՀԱՍԿՅՈՂ» ...
Ժ. ՇԻՐԱՔԻ

Օգոստոս 1-ի մեր թիւով հաղորդած էինք թէ տարբ օրուան յաւելեալ բանաստեղծ-թիւնէ մը հաւ, «Վան» գործողութեան (Թրք. հիւսկատաւարների գրաւում, 1981, Սեպ. 24) երեք երիտասարդները Պէյրութ պիտի մեկնէին Երեւանի օր: Արդարեւ, հակոբ Զուլֆայեան, Վազգէն Միսեան եւ Գեորգ Կինզելեան Պէյրութ մեկնեցան, Օգոստոս 5, Երեւանի օր, ժամը 10.30-ին:

Միտքը - խաբ ընկերութեան կանոնադր-դիւն օգնաւոր է, որ երեք հայ երիտա-սարդները, քանի մը ժամ հաւ հասած են Պէյրութ, ապա: Այս ժամանակէն քա-նի մը վաղիկեան հաւ, ԱՍԱԼԱ-ն (Հայ Գաղանի Բանակ) մամուլի Ֆրանսական Գործակալութեան հետաձայնած է գեկոյց մը որ «չնորհակալութիւն» կը յայտնէ, «Պ. Ժաք Շիրաքի կտաւարութեան, որ կը հասկնայ մեր պայքարը եւ հայ ժողո-վուրդի դատը, ապա արձակել տուած ըլլալով մեր երեք ընկերները երբ դեռ չէին լրացուցած այն անարդար պատի-ժը որու վերեւը դատապարտած էր նա-խագահ Միթերանի ընկերակցական - աշ-խարհակալ կտաւարութիւնը: Կը յո-սանք որ Պ. Շիրաքի այս արարքը նախա-քալ մըն է միւս գիտադրականներու ազատ արձակման, ի մասնաւորի հերոս՝ Վա-րուժան Կարապետեան եւ Սոնէր Նալբը» (Օրիւն ոճափոր, 1983, Յուլիս):

Ի դէպ, Յակոբ Զուլֆայեան, Վազգէն Միսեան եւ Գեորգ Կինզելեան ոչ մէկէն «նուէր» ստացան, այլ ազատ ար-ձակուեցան կատարած ըլլալով իրենց պա-տիժը: 7 տարի: Արդարեւ, բանան էին 1981 Սեպ. 24-ին ի վեր եւ կը բաւէ նկա-տի առնել տարեկան գրեթէ ինքնաբերա-րար զեղչուող երեք ամիսները, հաստա-տելու համար թէ, երբ Յուլիս 21-ին, ա-զատ կ'արձակուէին, կատարած էին ի-րենց ժամանակաշրջանը եւ որքան գի-տենք, իրենք ալ նման որեւէ «նուէր» չեն փախաւ:

ԱՍԱԼԱ-ն այս գեկոյցին կ'անդադառ-նար Քոթիլիէն տը Փարի Օգոստոս 6-ին, վե-րոյիչեալ հաստատմանը ալ տալով: Նման արձակուեց չկար - գեկոյցին մասին - Մա-քէնի եւ Լիպեւապոնի մէջ, որոնք միայն մեկնումին եւ ժամանումին կ'անդադ-րաւորային: Չենք գիտեր թէ որքան վաւե-րական են գեկոյցի այդ հաստատմանը, մասնաւոր ինչ կը վերաբերի Շիրաքի հայ դատի «պաշտպանի» հանգամանքին, որ չենք գիտեր թէ ինչ տուեալի վրայ հիմ-նաւորուած է: Ըստ մեր համեմատ կարծի-քին, Շիրաքի իշխանութեան գլուխ գա-լէն ի վեր վարած թրքանապատ քաղաքա-կանութիւնը (որ, ի դէպ, չենք ալ կըր-նար պատարակել, քանի Ֆրանսայի նախարարապետ մը, պարզ է որ նախ իր երկրին շահերով մտահոգուի) այն տպա-ւորութիւնը կը թողու մեր վրայ, որ ե-թէ հայ դատը Շիրաքներու պէս քանի մը բարեկամ ալ ունենայ, այլեւ թշնա-մի չի պէտք չըլլար...:

LU 10

ՀԱՅԸ
ԵՒ ԶԱՅՆ ՓՈԽԱՐԻՆՈՂՆԵՐԸ

U.

Մարդկութեան մեծագոյն յայտնագործութիւններէն մին ցորենն է։ Հաջը ամենակարեւոր սննդամթերքն է մարդուն համար։ Ոչինչ կրնայ փոխարինել հաջը։ Մեծ գիտնական Կլիֆֆան Արկադելիէ Տիմիրեզեւի հայել թխման պիտու կը համարի մարդկային պայծառ մտքը ամենանշանակալից նուաճումներէն, անոր մեծագոյն յայտնագործութիւններէն մին, որ մեծ կարեւորութիւն ունեցած է մարդուն իմացական եւ ֆիզիքական ձեւաւորման մէջ։

Հասցը կը պարունակէ մարդուն համար անհրաժեշտ բոլոր աննպաստները՝ բա-
ղիտակույցներ, ճարպեր, ածխաջրեր, այն
ուլ չսպիտակացնող դիւրամարս գինահիլ մէջ:
Ինչպէս ծանոթ է, այդ նիւթերու քանա-
կութեամբ եւ դիւրամարսութեամբ ալ
կ'որոշուի այս կամ այն աննպաստերքի
արժէքը: 100 կրամ ցորենի հասցը կը պա-
րունակէ 9 կրամ սպիտակույցներ, 0.5 կը-
րամ ճարպեր, 1 կրամ շաքար, 46 կրամ
օդայն: Արդէն հինգ հազար տարիէն աւե-
լի է, որ մարդը ցորեն կը մշակէ:

Անշուշտ, մեզ համար հետաքրքրական է պարզել, թե երկրպագուդի որ շրջանը կը գտնուի ցորենի հայրենիքը: Երկար ժամանակի զխոնակամեններ կը վիճէին այս հարցին շուրջ, ցորենի հայրենիքը համարելով միջերկրածովան իրիկրենները, Առաջաւոր Ասիան, Հիւսիսային Աֆրիկէն, Կովկասը, Միջին Ասիան, մինչեւ որ բնութիւնը ինք յիշեցուց, թէ ուր յառաջացած է փայտուկ ցորենը, որ աչքի կը զարնէ հացի թիման հրաշալի յատկութիւններով: Պարզուեցաւ, որ փայտուկ ցորենի հայրենիքը Հայաստանն է:

Բնութիւնը ի՞նչպէս կը յիշեցնէ, թէ
 ո՛րն է այս կամ այն բոյսի հայրենիքը։
 Երբ տունայլ բոյսը երկրագունդի որեւէ
 շրջանի ունի բազմաթիւ վայրի ազգա-
 կիցներ, եւ ընկերակցական ուսումնասիր-
 ութիւնները կը պարզեն, թէ անոնցմէ
 որոնք են անոր ծնողքները, ապա անվա-
 բան կարելի է եզրակացնել, որ տունայլ
 բոյսի հայրենիքը երկրագունդի նոյն այգ
 շրջանն է։ Այդպէս պատահեաւ նաեւ
 փափուկ ցորենի հետ։ Մանրագինն ու-
 սումնասիրութիւնները Զատունեցին, որ
 ամբողջ երկրագունդի վրայ միայն, Հա-
 յաստանի մէջ կողք - կողքի կ'աճին փա-
 փուկ ցորենի երկու ծնողքները՝ ուրարտա-
 կան միահատիկ ցորենի եւ այծակնի տե-
 ղական տեսակներէն մէկը։ Ասիկէ գատ,
 աշխարհի մէջ տարածուած փափուկ ցո-
 րենի 130 տեսակներէն 118-ը կ'աճին Հա-
 յաստան։ Անոնց մեծ մասը պահպանուած
 երեսանէն հարաւ - արեւելք գտնուող
 Շոթրոյանց դիւղի շրջակայքը, ուր ներ-
 կային հիմնուած է «Էրեբունի» արդեւա-
 վարքը։

Ոչ միայն հայ, այլևև օտար շատ մը գիտնականներ ուսումնասիրած են վայրի ցորենի այդ բնական բուսուտները: Երկու անգամ՝ 1928-ին եւ 1934-ին, Հայաստան այցելած է աշխարհահռչակ բուսաբույժ, վայրի ցորեններու ծանօթ մասնագէտ, ակադեմիական Նիկոլայ Վայլի-լով, որ մանրագիտն ուսումնասիրած է այդ վայրերը <Պրոցրդային Հայաստան> Թերթի 1934 Յուլիս 26-ի թիւին մէջ հանդէս եկած հետաքրքրական եւ ընդարձակ յօդուածով: Ան մասնաւորաբար կը գրէ. «Վայրի ցորենի տարածութեան յայտարարումով գիտական աշխարհը պարտական է միայն փրոֆ. Միքաէլ թումանեանի եռանդուն, մեծ աշխատանքին: Եւ համոզուած եմ, որ երբ այդ վայրի մասին իմանայ գիտական աշխարհը, ապա երկրագունդի գանազան

մասերէն անընդհատ զլուտական արշաւներ կու գան զէպի Ծոփուլաղ՝ այդ չափազանց հետաքրքրական վայրը ուսումնասիրելու համար: Կատարած է վեր է, որ տեսակներու այլադասութեամբ Ծոփուլաղ ամէնէն հետաքրքրական վայրն է ամբողջ աշխարհի մէջ: Ինծի վիճակուած է ուսումնասիրել բազմաթիւ երկիրներ, որոնք ընդունուած են իրբւ. հնագիտական երկրագործութեան երկիրներ, սակայն, կը կրկնեմ, Ծոփուլաղէն աւելի հետաքրքրական եւ աւելի հարուստ վայր զԺուար է զտնել: Հայաստանի մասնազէտները այժմ է բախտաւոր զգան իրենց զիրենք, որ կը զտնուին բուսաբանութեան նման հարուստ օճախի մօտ»: Կը մնայ միայն աւելցնել, որ այլ երկրներ կը բաժնեն աշխարհի բոլոր մեծ բուսաբանները, որոնք կը նշեն, որ փափուկ ցորենի հալոյնիքը Հայաստանն է: Յօրենի միւս տեսակները, որոնց թիւը կը հասնի 22-ի, կը ծագին առաւելարար Հայկական լեռնաշխարհի սահմանախից երկիրներէն, այդ կարգով՝ անոնցմէ երեքն ալ (Արարատեան, Վանի, կոնդիկ ցորենները) կը ծագին Հայաստանէն:

Այսօր ցորեն կը մշակուի ամբողջ աշխարհի մէջ: Մինչեւ Բ. Աշխարհամարտը Չինաստան, Ճափոն և րնջհանքապէս աւելեալ աւաիական երկրներու մէջ ցորեն չէին մշակելը: Հոս ցորենը կը փոխարինէր բրինձը:

Յորենր ցանքի տարածութեամբ աշխարհի մէջ կը զբաւէ առաջին տեղը, ներկայիս զբաւելով աւելի քան 250 միլիոն հեկտար տարածութիւն մը: Խորհ. Միութեան մէջ կը մշակուի 62 միլիոն հեկտար:

Սակախն շատ յաճախ մարդը կ'իյնալ
աշխարհի վիճակի մը մէջ, որ ցորենի եւ
ընդհանրապէս հացահատիկի մշակոյթնե-
րու րացարկայութեան պատճառով կը ձրզ-
տի ցորենը փոխարինող գտնել: Հետա-
քըքրականն է, թէ կա՞ն արդեօք աղ-
պիտի րուսեր:

Ձեզմէ շատեր լսած են Հայցի ծառի մասին: Անկեա կ'աճի արեւադարձային երկիրներու մէջ: Լատիներէն կը կոչուի արթուկաբալուս: Մեծ ծառ է 25 - 30 մ. բարձրութեամբ, մեծ ըլլածկաւոր տերեւներով եւ հսկայ պտուղներով, որոնք կ'ոճակեն մինչեւ 1 մէթր երկարութիւն եւ 50 սմ. լայնք: Անոնց կշիռքը կ'անցնի 18 - 20 քիլոն:

Իրենչպէս կ'օգտագործեն Հացի ծառի պտուղները: Զանոնք սովորաբար կը կտրորուեն մանր շերտերով եւ յատուկ փոսերու մէջ կը թթուեցնեն (ինչպէս սովորական Հացի խմորը): Թթուած խմորման ալը զանգուածն ալ կը դործածեն բլիթներ թխելու համար, խմորին նախօրօք աւելցնելով կոկոսի իւղ կամ կաթ, նարինջի հիւթ կամ ալ համեմներ: Բարատր ունեցած եմ ճաշախելու Հացի ծառէն պատրաստուած բլիթներ: Անոնք, ի հարկէ, չտա հեռաւոր նմանութիւն ունին սովորական ցորենի պատրաստուած հացին հետ, սակայն, պէտք է խոստովանիլ որ բաւական համեղ են: Երբ մենք 1982-ի ձմեռը կը ճամբորդէինք Հնդկաստան, Մալէշիա եւ Սինգապուր, տէնիսերք Հացի ծառի պտուղներու բերքահատար կը կատարուէին: Մեզի լսին, որ այդ ծառերը սովորաբար կը պտագործերին Օսլեմբերէն մինչեւ Օգոստոս:

1. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդում)

Արժուարին դիմագլիծով, կեռ քիթով, ալեհեր, կորացած մարմնով, ծովագոյն նայումաճբով ծերունին տեղ կը դրաէկըրորդ կարգի բաժանեակի մը մէջ։ Ղիմացը երիտասարդ զոյգ մը կայ, ձևք ձևք։ Կը համբուրուն անոնք թաց պատահանին առջև։ Ձեն զիտեր, թէ կապտանով առ ծերուի կրծմաոբը, փոնք մը տած քանի մը տարի առաջ, միշտ կենսալի նայումաճքերով, սակայն յոյնարեկ, ուրիշ մէկը չէ, այլ՝ Ծրանց Լիաթ, կենդանի առասպել։ ան՝ որ ամբողջ Եւրոպայի մէջ մեծ փառքի աբժանացած է որպէս հանճարեղ դաշնակախաչար ու տւելի զան 700 երկի հեղինակ։

Երեք օր ետք Պայրէօթի փառատունը
պիտի բացուի, առաջին անգամ ըլլալով
ստանց իր Հիմնադիրին՝ Ռիչար Վակնէ-
րի: Չինք պիտի փոխարինէ իր կիներ՝
Քոլիմա: Լիւթ, Քոլիմայի Հայրը, Լիւթ-
սէմպուրիկէն ճամբայ ելած է ներկայ
ըլլալու «Թրիսթան և Իզոլտ»ի ներկա-
յացումին. ան դուրս գործոց մեն է,
գոր Հեղինակը տակաւին չէ յաջողած բե-
մադրել իր անճախկան թատրոնին մէջ:

Հաղիւ Պայքւթօթ հասած Լիւթ անկողին
կ'իյնայ. սակայն վաղաքաճորդ օրը, հա-
կառակ թիշխնեբու արգելքին, կ'ելլէ
նեղակ զանուելու «Թրխաթան»ի բնա-
բրուութեան: Ոչ մէկ պատճառ կրնայ ի-
րեն արգելիլ հոն նեղակ զանուելու: Եւ
որովհետեւ տեղ մը է վերապահուած ի-
րեն համար, տոբի կը մտայ ամբողջ տե-
նողութեան, անքի քան չորս ժամ: Վեր-
ջաւորութեան, Լիւթ ալլեւ տոկայու-
ած չունի: Յաճորդ օրը թոքատապ մը կը
յայտնուի, ու թիշիւ կ'արգելի իրեն
հանապազօրեայ քոնեակի բաժակը: Լիւթ
կը հասկնայ, որ հասած է վախճան: Ար-
արելու երկու օրեք իր աղջկան՝ Գողի-
մայի թիւերուն մէջ կը մահանայ (1886,
Յուլիս 31): Վերջէն չունչին բառ մը կ'ար-
տասնէ. Թրխաթան:

76 տարեկան է. Հայրը սիրող երաժիշտ մըն էր. ջութակ ու կիթառ կը նուադէր. սակայն եւ այնպէս ձախողած երաժիշտ մը, որ իր երազներու իրականացումը պիտի տեսնէ զուկին մօտ: Հրաշք մանուկ մըն է ան. ինչ տարեկանին իր անձլի երաժշտահանդէսը այնպիսի յարձոյտ - թիւն մը կ'արձանագրէ, որ կը ստիպուի երկրորդ մը եւս տալ: Հայրը կ'որոշէ մենինլի վիէննա. 1 լւթ Հունդարտայէն կը լրամշտի տասը տարեկանին. երեսուն տարի ետք միայն պիտի վերադառնայ հոն: Վիէննայի մէջ Մուլիշեր եւ յաւակուէս Զէնի՝ յայտնի դաշնակահարը, որ դաշնակի վիէննական դպրոցին վերջին ներկայացուցիչն է ու Մոցարթի ժառանգորդը, կը գրապին իրմով: 12 տարի Փարիզ մըն է: Հայրը հոն տարած է զինք, այն յոյսով որ կրնայ երաժշտանոց մտցնել. այդ հաստատութիւնը կը գեկավարէ Քէրուպինի. սակայն այս իտալացին հակասակ Մեթերնիխի յանձնարարութեան, կը մերժէ զինք, պատրուակելով որ օտար է: Ինչ փոյով, ուրիշ ուսուցիչներ պիտի գրապին իրմով, մինչեւ որ երիտասարդ իր կարգին սկսի դաս տալ: Իր աշակերտուհիներէն մէկն է 16ամեայ Քարոլին տը Սէն Քրիք, որուն հայրը նախարար է: Եւստով հովուերգութիւն մը ծալք կու տայ իրենց միջեւ, սակայն սովորան հայրը անմիջապէս վերջ կու տայ անոր:

Այս կապը երբեք պիտի չմոռնայ Լիւթի, այն աստիճան, որ քառասուն տարի ետք իր կոռկով մատանի մը կը ձգէ նախկին աշակերտուհիին: Որբապէս ազգուած, ժամանակ մը Լիւթ չերեւիր հանրութեան մէջ: Երբան որ զայն նոյնիսկ մեռած կը կործնեն: Մինչդեռ ան, ճիշդ է որ մենա-կանցի կեանք կը վարէ, խորատուումէ չէ բարեպաշտ ընթերցումներու մէջ, սա կայն միւս կողմէ կ'աշխատէ իր սոս-րուտոր շահելու համար: Դասեր կու տար Ֆոպուր Ան - Ժեմէնի զաշիճնե-րուն մէջ, ուր Ֆրանսայի ծանօթ անուն-ները կը յաճախէին: Բաց չապանակապոյն զանդուր մադերեով, ազնուականի ճոյե-րով, նուրբ, բարձր հասակով, ճկուն, երկար մատներով մեծապէս կը սպասորէ իր ունկնդիրները: Այս զաշիճներուն

մէջ ան կը հանդիպէր Պէրլընդը, Փակարի
նիլը, Ծոփէնի: Ինքզինքը կը ձգէ Լամբի
արքայի հմայքին, որուն աստուածներ
կը կոչուին Հոմերոս, Աստուածաբուն
Պլատոն, Պայրոն, Հիւիօ, Լամբի
Ծաթօպրիան, ինչպէս նաև
հովէն, Հիւմէլ, Մոցարթ եւ Վէյլը
կը լսէին դանոնք, օրական 4 - 5 ժամ դա
նակի վարժութիւններու արդիքը: Սի
խօսքով՝ ոտքը դեռնիւր չէ այլևս:

Գալով կեններու. անոնք երբեմն
կենոքէն կու գան հանցնին որպէս անց
գալի սէրեր, և երբեմն տերախալ պիտ
հիներ: Անոնց մէջ երկուքն միայն, և
կու մամուսնացած կեններու մէջա կարտ
պիտի ունենայ լիաթ:

Առաջինը Ակու կոմսուհին է. Բէլ Մ.
յաբէլի գահաժիճի մը մէջ ծանօթացած
անոր, ուր կը յաճախեն նաեւ Պլէն
Տըլաքըրուս, Հիւսօ եւ Լամարթին: Տա-
տարի կը աւել իրենց յարաբերութիւն
ու պատմական գեր մը կը խաղայ. կո-
մսուհին երեք զաւանկներու մայր է արեւ
կեր կը հանդիպէ Լիսթին: Գալթմայրը
Թիւրին ասլեքան մեծ է, որ «Էրզնայի»
լաճարներ»ը Ժքնէ կը փարկէին. ամբո-
ւօթը տարի միասին կը շրջին Եւրոպա
Կը մնան Նոհան, ուր Լիսա կը յորթ-
իւր դեղեցկազոյն էջերը: «Փրէկլուսին»
«էթլիա»ներ, ներշնչուած Լամարթին
Տանթէի ընթերցումէն: Այս հոլմերը
թնէն կը երեք զաւանկներ կը ծնին. մա-
մը, ուր քսան տարեկանին կը մեռնի,
Էրկու ուղջիկներ: Անոնցմէ մէկն է Գ-
զիմա, որ յետագային վանկէրի կինը պ-
տի ըլլայ:

Կը վերադառնա թափառականի կենսը
Միխայիլ, Վենեսիլ, Պեթիա, Աստղիկ
Թուրքիա, Ֆրանսա, Ռուսիա: Սակայն
Լիւթ Տեղահեղ աւելի առաձգելի կը լինի
կեանքի լոկերու հին, երաժշտահար
ներ առաւ Տամար: Թերթիւրն կը զրննէ
աննախկինօրէն յաջողութիւններու մ
սին, սակայն նաեւ արտառուցութիւն
բուն: Էս յատկապէս այն կառքին, որ
նկէ առաձ է ան և զոր կարելի է վեր
ծել սենեակի, կամ ննջասենեակի մ
կայ տեղաւի՛ն իր սպասարարը, զոր զո
ծի առաձ է, սրբէսդի ամիլէ զինքն
կայէ 360 փողկապները:

Ճիշդ է որ շատ կը չահի. ամառին ար-
քան առատաձեռն է որ կը բաշխէ ամառ-
ունեցածը: 1844-ին կը խորոխն պատ-
ռը. Լիւթի մէկ սիրարկածն է: Կոմսոս
միլիթարութիւնը կը գտնէ զբաղանդութե-
ն իջլ: Շատ ասելի ուշ, Լիւթ զիպուս-
մէրթիլն մը ամէլ պիտի կարգար իր եր-
գասակներուն մօր մահուն յուրը:

Կիևուի մէջ կը ծագէր Լիւթի կեանքը
Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի
է ինք, իսկ Քարտիին՝ 28: Լեւոնուի մ
է ան, իշխանի մը կիկը: Չորսը կը հ
տատուի Վալմար, Շիլլերի եւ Կէթ
քաղաքը, զոր Լիւթ կ'ուղէ երաժշտա
կեղանի մը մերձեցի: 12 տարի կ'ապր
վիլլալի մը մէջ: Հան է որ Լիւթ երաժ
տակահան նոր ձև եւ կը յորինէ. փռէ ու
փռնիք: Երեք դերերէ կը բաղէ իր ն
շանու մը մէծ մասով. իր ժամայրիքն
«Տանկէ»ն է «Պատմէ»ն: Օր մը կ'
բաժնէ քանի մը շարժուան համար զս
նալ իր ծննդավայրը: Հան մտիկ կ'ըն
կան նուազագոյններ, որոնց մեղեդի
կետով կը գործածէ իր նշանաւոր
«Ռապիդ»ներուն մէջ:

Յիսուսն ասրելանին կը հաստատուի
 ռում, ուր կը յուսայ որ Պապը Բարդի
 ամուսնութիւնը չեղեալ պիտի նկատէ
 զուր: Սակայն երեք տարի ետք Բարդի
 ամուսնինը կը մեռնէ ու ազատ կ'ըլլայ
 Ուշ է այլեւս. երկուքէն ոչ մէկ, ոչ
 միւսը կը մտածէ իրենց յարաբերութիւն
 օրինաւոր դարձնել: Ազդէն լիաթ հետ
 հետէ աւելի կը խորատուգուի խախտ
 բուռ եւջը: 1865 Ապրիլ 25-ին կը ստան
 չորս աստիճանները. սակայն երբեք
 ձեռնարկուի:

Փէշտա կը մեկնին դեկավարելու
մարդ առաջին մեկնարանու թիւերը իր «
Եղիարէթի թիւ առասպելը» գործին: Կը նը
տի դաշնակիին առջեւ ու կը նառաջ «Ռա-
ստութեան թիւ» խանդավառ ցոյցի կատար-
հաղարարը ունենդիրներու ներկայու-
թեան: Ունի միշտ իր արեւակերտները,
թոնք կը պաշտօնաւորներ, ու որոնց ձե-
րասեր կու տայ:

Թիւրքոյի, Հոմի մօտ, կը տեղադրու-
վելլաւ աշխարհէ, ուր չորս տնտեսկոնդ յա-
կարածիւն մը ունի հրաշալի տեսարան
յ. Պետրոս տաճարին ու ջրախաղաղութիւն
նեղուն վրայ, որոնք գլուխ Գործոցներ
նեղուն շարանը կ'ըլլան իրեն համար: Կը
նստիւն հարիւրի չափ կտոր կը յօրինէ:
Ժամանակը կը յառաջանայ: մահերը կ'
բազմանան իրենց չուրջ. Պէրլիտը, Էնկը

«ՅԱՌԱՋ»-Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃԱՆ
ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՓՕ. - Տիկին Սիրազարդ Պետրեան
1400 Ֆ.:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Անահիտ Թերզեան իր սիրելի ուսուցչուհիին՝ Սոֆա Տէր-Մարգարեան - Թեմակերպութեան իշխանութիւն 250 Ֆ. Կր. նուիրել «Յառաջ»ին:

ՓՈՒԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱԿԻ

Պ. Կ. Թուրքման փոխան ծաղկաբուսակի հետեւեալ նուէրները կ'ընէ Տիկին Մարիամ Սաաւթեանի մահուան առթիւ. - Պէյրուսի «Ազգ. Մշակոյթ» շաբաթաթերթին 750 Ֆ., Հայ Նախկին Դիմադրականներու Բարեկամական Միութեան 500 Ֆ., «Յառաջ»ին 400 Ֆ.:

ՆՈՒԵՐ

Լա Կառէնէն Տիկին Եղիշեան 300 Ֆ. կը նուիրէ Լիբանոնայ տղոց ճամբու ծախքին (Կապույտ խաչ) իր ապաքինման առթիւ (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Արթուրովի Ս. Մեարոյ կը թարանը չընորակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկի Այրի Տիկին Արշալոյս Պապուտեանի մահուան առթիւ, Տիկին Աշքեանէ 100 Ֆ., Պ. Մանուկ Յովակիմեանէ 200, Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղեցին ալ 500 Ֆ. Տէր և Տիկին Կապի Իւրեղեանէ (Մարտէլ) նոյն առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը շնորակալութեամբ ստացած է 5000 Ֆ. Տէր և Տիկին Կարպիս Յակոբեանէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապույտ խաչի Սեւրան - Լիւրի Կառ-կանի մասնաճիւղին պարահանգէսը՝

ՆՈՅՆՄԱՐԵՐ 15-ԻՆ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարտէլի Սրբոյ Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները Եկեղեցւոյ պայծառութեան. -

Տիկին Մարի - Ժան Գալանճեան 300 Ֆ. Սահակ - Մեարոյ Երզնաթումբին:

Օտապաշեանի հոգեհանգստեան առթիւ. - Արշալոյս Ղազարեան 100 և 100 Սահակ - Մեարոյ Երզնաթումբին, Արտաշէս Բակլեան 100 և 100 Սահակ - Մեարոյ Երզնաթումբին, Շամուղեան 100, Օտապաշեան Զրազէլ և իր ազնկեր 450 Պոլսոյ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին:

Թաշեանի թաղման առթիւ. - Տէր և Տիկին Թովմաս Համաճեան 100, Տիկին Սառապետեան 100, Մինասեան Եղբայրներ 100 Սահակ - Մեարոյ Երզն.ին, Արմենուհի Յովակիմեան ընտանիք 300, Տիկին Մարի Թաշեան 1000, Տէր և Տիկին Ժորժ Նալպանեան 500, 500 Սահակ - Մեարոյ Երզն.ին, Յովհաննէս և Կարօ Յովակիմեան 200 Սահակ - Մեարոյ Երզնաթումբին, 200 «Յառաջ»ին, Զարէս Միլտոնեան ընտանիք 200 Սահակ - Մեարոյ Երզն.ին, 200 «Յառաջ»ին, Այրի Տիկին Մարի Թաշեան 500 Սահակ - Մեարոյ Երզն.ին, Տէր և Տիկին Ժապ Լուվէ 30 Ֆ.:

Խաղիմէ-Քեանի հոգեհանգստեան առթիւ. - Տոքթ. և Տիկին Կարապետ խաղիմէճեան 300 Ֆ.:

Խաչեանի հոգեհանգստեան առթիւ. - Տէր և Տիկին Կարապետ խաչեան 100:

Սեւերեանի հոգեհանգստեան առթիւ. - Այրի Տիկին Սրբուհի Սէմէրճեան 100 Ֆ.:

Նախաբեանի հոգեհանգստեան առթիւ. - Տէր և Տիկին Խաւար Փափաղեան 200, Տիկին Անալոյս Կարապետեան 100, Տէր և Տիկին Բիշար Նաճարեան և Տէր և Տիկին Արման Բադր, Տիկին Նուարդ Փափաղեան 700, Տէր և Տիկին Ժապ Գասապալեան 250 Համազգային վարժարանին, Տէր և Տիկին Ժան-Լուի Գասապալեան, Տէր և Տիկին Կիւրեան և Տէր և Տիկին Միլադ 300, 300 Համազգային վարժարանին:

Կ Ե Դ Ի Ռ Ն Ա Կ Ա Ն Ի
Հ Ա Ր Ի Ի Ր Ա Մ Ե Ա Կ Ի
Մ Ե Ծ Կ Ա Լ Ա
Դ Ե Կ Տ Ե Մ Բ Ե Ր 7
THEATRE DE PARIS

Շ Ա Հ Ա Ն

Ա

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՅ ԵՐԳԻ ԳԻՆ՝ 70 ՖՐ.

Հ

ԲԱՅ ՏՈՄԱՐԸ " 60 ՖՐ.

Ն

ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ " 60 ՖՐ.

Ո

Ի

Ր

ARMEN LUBIN

LES LOGIS PROVISOIRES

Prix : 48 Frs.

Դիմել՝ « Յ Ա Ռ Ա Ջ »

Թղթատարի գին՝ 10 Ֆ. 30

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած էն 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկուսն դասարաններ, ... մանկապարտէզի, նախակրթարանի և երկրորդականի բաժիններով:

Դիւերթիկ և ցերեկօթիկ: Ինքնաշարժի սպասարկութիւն:

Ամէն զիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայեցի կրթութեան և բարեկրթութեան:

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը և մեր դպրութեան կեանքը և ապագան:

Միթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիններու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել. - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն. - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon - 92310 Sèvres

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. Մ Ե Ս Ր Ո Պ Կ Ի Թ Ա Ր Ա Ն Ի

ՃԱՃ. ՊԵՐԵՀԱՆԴԵՍԸ

ՆՈՅՆՄԱՐԵՐ 15-ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2:30-ին:

Սալ Տը Լա Շիմի

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՅ
ԵՐԿՍԵՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
1986-87 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դպրոցատէր Տիկնանց երկուսն վարժարանի 1986 - 87 տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը շարունակուին: Հաստատութիւնն ունի մանկապարտէզ, նախակրթարան և երկրորդականի 6-րդ, 5-րդ և 4-րդ դասարանները:

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու մէջ՝ Առնուլլի, Վիլիէ ԼԵ ՊԵՆ, Օթէ սու Պուա, Սըվրան, Լիւրի Կարան, Կանյի, Մօնֆեռմէյ, Վիլիէնթ, Տրանսի և Ռօմէնիլլ:

Վարժարանը ունի զիւրթիկի բաժին:

Դիմել տնօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord - 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան ժամը 10-էն կէսօրէ ետք ժամը 5:
Հեռաձայն՝ 43 - 81 - 01 - 72:

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Meubles
Ghazarian

Z.I. Vitrolles tél. 42. 89.27.47
à 20km de Marseille:

"Բացառիկ գեղջ «Յառաջ»ի բաժանորդներուն"

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՍԱՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱԷՐ, ԹՈՒԹՅԻՆ, ՏՈՄՍ ԿԱՍ ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ
ՁԱՆԱՁԱՆ ԹՈՒՂԵՐ
(ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԵՐ, ՊԱՀԱՐԱՆ, ԵԻԱՅԼԵ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)

« Յ Ա Ռ Ա Ջ — HARATCH »

83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI,
DE 14 à 18 h. 30
SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՈՐ,
ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30
ԲԱՅԻ ՀԱՐԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻԷ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

RECHERCHE

MOURIER Jean - Jacques recherche :
Monsieur TAKEMDJIAN Arsène, âgé
de 58 ans et qui a habité à Viroflay, ave.
des Oiseaux de 1936 à 1957 environ.
Ecrire au Journal qui transmettra.

ՇՆՈՐՀԱՎԱԿԻ

Մարտի 11-ի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր
Եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալու-
թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները
Եկեղեցւոյ պայծառութեան . -

Ֆ. Ֆ.

Բարեկեան 10.000
Երեւան 6.000
Հայաստան 3.000
Պոլսահայ 2.000
Շէյխեան 1.500
Բաղրամեան, Եսփուհեան 1.000ական

Շանեան, Սարաֆեան, Արզումանօֆ, Յա-
րութիւնեան, Ճիւղճեան, Սարգսեան,
Քիւրճեան, Տըլճեան, Աշքեան 500ական

Ալթունեան, Գուլումեան 400ական

Պետեան, Շահապեան, Ալթունեան, Տո-
պալեան, Ինճեան 300ական

Եսփուհեան, Քէլեքեան, Պարոնեան,
Պարոնեան, Եսփուհեան, Ասլանեան,
Մանուկեան 200ական

Մանուկեան 100

Գումար՝ 32.800

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՄԱԼ

ՄԱՐՍԷԼ

Հայկական շարժապատկերի ցուցադ-
րութիւն,

նախաձեռնութեամբ՝

Կապույտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին
Կ Տ Ո Ր Մ Ը Ե Ր Կ Ի Ն Ք
(գումար)

Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին,
Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Տոմսերուն համար դիմել Պոմոնի Կա-
պույտ խաչուհիներուն:

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՄԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ՐԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ
ժամը 2.30-ին:

Սալ Տը Լա Շիմի

ԱՐԶԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ
ՄԵՐ
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդ-
ներէն կը խնդրուի - նախընտրաբար -
հասցէի ատժամայ փոփոխութիւնը
կատարել իրենց բաղին քրքատարի
գրասենեակին միջոցաւ, չժամարաբե-
նելու համար «Յառաջ»ի վարչութեան
աշխատանքը:

Անկարելիութեան պարագային, կա-
րելի է, անշուշտ, դիմել քերթիս վար-
չութեան, մեկնումի բաւականէն 5 - 6
օր առաջ, տալով երկու հասցէները
(ընթացիկ եւ նոր) եւ կցել 20 ֆ.ի
զրոյմարտագր Ֆրանսայի համար եւ
կամ՝ 30 ֆ. արտասահմանի, բացի՝
իտալիայէն, ուր քրքատարական ան-
կանոնութեանց եւ յապաղումներու
պատճառաւ, կը ստիպուինք հասցէի
ատժամայ փոփոխութիւններ չըն-
դունիլ:

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՐԱՋ»Ի

Թագուր Պապանեանի մահուն առթիւ .
Այլի Տիկին Արաքսի Պապանեան 1000,
1000 Հ.Բ.Ը.Մ.ին, Տէր եւ Տիկին Ժիւ-
պէր Պապանեան 1000, Տէր եւ Տիկին
Ժալի 1000, Տոբթ. Ալէն Պապանեան 500
Հ.Բ.Ը.Մ.ին, 500 Հ. Բ. Ը.Մ.ին զպրո-
ցին, Տէր եւ Տիկին Զապաքապանեան 200,
Տէր եւ Տիկին Ժորժ Իմպէրթ 200, Եկե-
ղեցւոյ Տիկնանց Յանձնախումբ 100, Տի-
կին Թուղլանեան 250, 250 Հ. Բ. Ը. Մ. -
ին, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տէր-Ստեփան-
եան 50, Զիֆթեան ընտանիք 100, Վաս-
պուրականի Հայրենակցական Միութիւն
100 եւ 100 «Յառաջ»ին, Տիկին Ազնիւ Թէ-
լէր 150, Տիկին Էլլիզ Զրբաշեան 200
Հ. Բ. Ը. Մ.ին, Տիկին Մարի Գումարու-
եան Ֆուատ 100 ՍԻՔԱՄ-ին, Տիկին Սեդա
Սարգիսեան 100 ՍԻՔԱՄ-ին, Տէր եւ Տի-
կին Կարօ Սարեան 100 Հ. Բ. Ը. Մ.ի
զպրոցին, Տիկին Մատլէն Էօքսիզեան
100, 100 Հ. Բ. Ը. Մ.ին, Հ. Բ. Ը. Մ. -ը
300, Տէր եւ Տիկին Ճարաեան 200 ՍԻՔԱՄ-
ին, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Միլտոնեան
200 Հայ Մշակույթի Տան, Տէր եւ Տի-
կին Էմիլի Պիթ 200, Տէր եւ Տիկին Կէ-
զիւրեան 200, Երուանդ Միքայէլեան 200,
Թահթալեան ընտանիք 200, Կիրակոս Հէլ-
վանեան 200 Եկեղեցւոյ զպրոցին, Տէր եւ
Տիկին Պերճ Վարժապետեան 100, Տէր
եւ Տիկին Անտրէ Սիսակեան 100 Հ. Բ.
Ը. Մ.ին, Տէր եւ Տիկին Ժաք
Շէլլէլեան 100 Եկեղեցւոյ զպրոցին,
100 Հ. Բ. Ը. Մ.ի զպրոցին, Տէր եւ
Տիկին Ճոն Գարաճեան 150, Տէր եւ Տի-
կին Գուրգէն Ստեփանեան 100, 100 Հ.
Բ. Ը. Մ.ի զպրոցին:

Պերմար Փափագեանի պատկին առթիւ .
Տէր եւ Տիկին Ժաք Փափագեան 100:

Ժան Գլոտ Տիվարեանի պատկին առ-
թիւ . - Ոմն 200:

Ժիւլիա Խաչիկեանի պատկին առթիւ . -
Խաչիկեան ընտանիք 500:

Ստեփանի Փափագեանի մկրտութեան
առթիւ . - Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փափագ-
եան 100, 100 Համագալային զպրոցին:

Այնաբեանի Թագման առթիւ . - Տիկին
Անահիտ Տարաքիւբեան 300:
Ֆիլիպ եւ Նուպար Փափագեան Եդ-
րայրեան 500, Ճէնիկեան 100:

Թուրումեանի հոգեհանգստեան առ-
թիւ . - Տէր եւ Տիկին Լուի Պիանքի 100,
Տէր եւ Տիկին Աստիքեան 150, Տիկին
Քէօսեան 200:

Նահապետեանի հոգեհանգստեան առ-
թիւ . - Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Նահա-
պետեան 100 ԺԱԹ-ին, 50 Ֆրանսահայ
Մշակութային Միութեան:
Տիկին Մարի - Ժան Գալանեան 200
Սահակ - Մեհրոպ Երզնախումբին:

Մակարեանի Թագման առթիւ . - Տիկին
Եւա Զուբուրեան 100:

Վ Ե Ր Ա Մ Ո Ն Տ

Ս. Մ Ե Ս Ր Ո Պ Կ Ի Թ Ս Ր Ա Ն

Ս. Մեհրոպ Կրթարանի մանկապարտէ-
զի վերամուտը՝ երկուշաբթի, Սեպտեմ-
բեր 8-ին:

Արձանագրութեանց համար կը խընդ-
րուի այժմէն իսկ գինի վարժարան:
Հեռաձայն՝ 43 - 78 - 92 - 91

ՄԱՐՏԻՅԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ
ՓԱԿ Է
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 31

Fête Champêtre

A SAINT-RAPHAEL

HOME ARMENIEN

VENREDI 15 AOUT

10 h Messe célébrée par le R.-P. Daron GEREJIAN
en la chapelle St Jean

MARTEN YORGANTZ

animera l'après-midi

Bar - Spécialités arméniennes - Tombola

Tél : 94 - 95 - 00 - 30

— 107, avenue du Maréchal Lyautey —

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐՃԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի
արձանագրութիւնները, երկուսն դասա-
րաններ, ... մանկապարտէզի, նախա-
կըթարանի եւ երկրորդականի բաժին-
ներով:

Գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ: Ինքնա-
շարժի սպասարկութիւն:

Ամէն դիտակից հայ ծնող՝ պատաս-
խանաւոր է իր զաւակին հայեցի կըր-
թութեան եւ բարեկրթութեան:

Միայն հայ զպրոցով կարելի է ապա-
հովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր
զարգացման կեանքը եւ ապագան:

Միթարեան Վարժարանը, իր եր-
կար տարիներու փորձառութեամբ,
լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել . - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն . - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ
ԵՐԿԱՍԵՆՈՒ ՎԱՐՃԱՐԱՆ
1986-87 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Գպրոցատէր Տիկնանց Երկուսն Վար-
ժարանի 1986 - 87 տարեշրջանի արձա-
նագրութիւնները կը շարունակուին:
Հաստատութիւնն ունի մանկապարտէզ,
նախակրթարան եւ երկրորդականի 6-
րդ, 5-րդ եւ 4-րդ դասարանները:

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը
կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու
մէջ՝ Առնուլլի, Վիլլէ լը Պէլ, Օշէ
սու Պուա, Սըվրան, Լիվրի Կարկան,
Կանյի, Մօնֆեռմէյ, Վիլլիէնթ, Տրան-
սի եւ Ռօմէնուիլ:

Վարժարանը ունի գիշերօթիկի բա-
ժին:

Դիմել տնօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord — 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան
ժամը 10-էն կէսօրէ ետք ժամը 5:
Հեռաձայն՝ 43 - 81 - 01 - 72:

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՄԱԼ

Ս. Մ Ե Ս Ր Ո Պ Կ Ի Թ Ս Ր Ա Ն

ՃԱՇՇ ՊԵՐՇԱՆԴԵՍԸ

ՆՈՅՏՄԵՐ 15-ԻՆ

ՀԱՐԱՇ - ԿԻՐԱՅԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
9.10
SAMEDI-DIMANCHE
9.10 AOÛT
1986

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEK: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A.R.C. PARIS

LE NUMERO : 4,00 F

ՕՐԱԹԵՐԻ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆ ր ա մ ս ա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հասար. : 4,00 Ֆ.

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

61e ANNÉE — No 16.287

ԱՆԺԱՄԱՆՑԵԼԻՆ

ՍԵՆՏԻ ԳԱՇՆԱԳՐԻՆ ՏԱՐԵԳՐՈՒՄԻՆ
(ԱՌԹԻԻ)

1920-ը պատմական թուական մը կազմէր Հայկական տարեգրութեան մէջ, պատմական իր դրական եւ ժխտական կողմերով:

Ու երբ այսօր, 55 տարի վերջ, յետադարձ անկարգի մը կը նետենք մեր ժառանգակից պատմութեան այդ բախտաբաշխ թուականին վրայ, ցաւով կը հաստատենք, որ ժխտական դէպքերը շատ անկէ ծանր կը կշռեն քան դրականները:

1918-ի Զինադադարը խանդավառութեամբ ալիքներ բարձրացուցեր էր Հայաստանի երկու հատուածներու հոգիներուն մէջ: Մինչ սահմանին միւս կողմէ, Արարատի հովանիին տակ կեանքի կոչում անկար Հայաստանը կը շարունակէր զարմանել իր ահաւոր վերջերքը, սաղին Մեծ Եղեռնէն հրաշքով փրկուած քեկորներ անապատներէն դէպի տուն կը վերադառնային՝ վերաշինարար համար իրենց աւերուած բոյները:

Մէկ կողմը ունէին Հայկական պետութիւն՝ ազգային բանակով, սեփական դրոշմով եւ ամէն բանով, միւս կողմը՝ Հայկական Լէզէոն, որ գրաւած էր ցանալի կիլիկիան, երգը վերածելով իրաւանութեան: Պահ մը մոռցեր էինք Մեծ Եղեռնը:

1919-ին ողբերգութիւնը հասած էր իր բարձրագոյն աստիճանին: Գարաւոր դաշինք ծանկեկ եկած էր յայտնական դաշինքներուն առջեւ, որոնք գրաւած էին Օսմանեան կայսրութեան կէսէն աւելին: Յոյները յայտնական կը յատարանային Փոքր Ասիոյ մէջ: Պոլիսն ու Օսմանեան կը դառնային Հայկական մշակութիւնի փառարաններ:

Սակայն թշնամի մտիւթն մէջ կը դառնար: Կը կազմակերպուէր՝ օժանդակութեամբ այն հոգը պետութեանց, որոնց ղեկ կը կուէր երէկ: «Միլիթ» շարժումը կը սկսէր փորձանք դառնալ 1919 աշունէն սկսելով: 1920-ի սկիզբը Մարաշ եւ Զէյթուն, յետոյ Ուրֆա, Այնթապ, հուսկ ուրման Հաճըն հերոսական կռիւներով երէկ կ'արձանագրէին Հայկական մարտիկներու իրաւունքներն պատմադրելու մէջ:

Մինչ սահմանին այս կողմը 1920-ին «Երեւան» կ'ենթարկուէր Հայկական Լէզէոն եւ կիլիկիան «Հայկական Օջախ» վերածելու յոյսերը հետզհետէ յոգս կը ցնդէին, յայտնաբերուէին Հայաստանի անկախութիւնը կը քանդուէր՝ հարաւ եւ հիւսիս հարեւաններուն միացնալ մեղմանալով, դաշնակիցներու անհոգ աչքերուն առջեւ:

1920-ի միակ դրական երեւոյթն էր Սեւրի դաշնագրին ստորագրութիւնը Օգոստոս 10-ին: Անոր պիտի յաջորդէր Նախագահ Ռեիսընի իրաւարարական վճիռը Հայաստանի սահմաններուն մասին, 1920, Նոյեմբեր 22-ին:

Սեւրի հանգիստարարէն կը նուիրագործէր «Անկախ եւ Միացեալ Հայաստան»ը: Մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներու հոգիները կը խալտային անդնակահին մէջ: Մեր ուրախութեան չափ ու սահման չկար: Մոռցեր էինք 1919-ի «Ծովի ծով Հայաստան»ը, որուն չուրջ տ'սն քան ազնուկ յարուցեր էին ռամկավարները Ահաբեկներ «գաւազան» որակելու աստիճան:

Սեւրի Ռեիսընեան սահմաններով լի-ուել կը գահացէր մեր ազգային - քաղաքական բազմաբնիկ ու պահանջները: Անկախ արդար զինն էր ոչ միայն մեր պատկեր մարտիրոսներու արեան, այլեւ բոլոր ճակատներու վրայ դաշնակիցներու կողմէն կուռով մեր բնութեան զինուոր:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԵՐՏԻՋ ՀԵԹԵՏԻՊ

Ե Ր Ե Ւ Ա Ն
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՕԳՈՍՏՈՍ 1 - 4)

ԾԱՆՈԹԱՐԱՁ
ՕԳՍԷՆ ՄԻՐԱՌՑԵԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ
ՆՈՐԱՎԵԿՈՑ ՄԷՋ

Նորվեգիոյ Սթավանկէր քաղաքը տեղի ունեցած ծանրարարձութեան միջադէպին մըջոմէջուն, խմբային գաղափարման մէջ առաջին հանդիսացած է Սորձ. Միութեան խումբը, որուն մաս կը կազմէին ծանօթ մարդիկներ՝ Եւրի Զախարեւիչ, Ալեքսանդր Գուսաւս, Անատոլի Սրապալով, Օլգա Միլոքոյան: Էջմիածնի ծանրարարձը հանդէս դալով 60 քիլո ծանրութեան գաղափարէն՝ ընդհանուր հաշուով՝ 280 քիլո բարձրացուցած է:

ՅԵՐԵՒԱՆԻ
ԳՈՆԱՐ ԳԱՆԱՅԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒՄԸ
ԳԻՐԳ ՄԸ

Երեւանի մէջ օփերայի հիմնադրութիւնը այն ժամանակուան երաժշտական համար իսկական յեղաշրջում մըն էր: Երիտասարդութիւնը յափշտակուեցաւ օփերայով: Արուեստի այդ աշխարհին աւելի մօտ ըլլալու համար ոմանք կը փորձէին ընդունուիլ երգչախումբի մէջ, մաս մը կը գոհանար լուս դերասանի պաշտօնով, ուրիշներ կը համաձայնէին կատարել բանուորի, սպասարկողի աշխատանք... միայն թէ դանուէին օփերայի մէջ: Վերջիններուն կարգին էր նաեւ Գոհար Գալաշեան, որուն կեանքին ու զործին նուիրուած զիրք մը գրած է Կառլոս Մարկոսեան: Ամէն օր օփերա տեսնելու եւ լսելու համար Գոհար Գալաշեան աշխատանքի կը կոչուի բեմի սարքերու բաժինը: Ամէլիտ, սակաւաբուս աղջկան արտասանած թուրքերէն դժուար էր կուսել, որ ան ձայն ունի: Ծառեր կը փորձեն զինք համոզել, որ երթալ երաժշտական իր տուեալները քննել տայ: Ան կ'ամէնաւ ու կը մերժէր: Սակայն համալուծ օփերայով, ան ի վերջոյ կը դիմէ ուսումնարան ու կ'ընդունուի: 1947-ին կը մտնէ Կոմիտաս երաժշտանոց, ապա՝ օփերա: Արդէն քառասուն տարի է, որ Գոհար Գալաշեան իր արուեստը կը ցուցադրէ օփերայի բեմին: Երեւոյթ մը, որ ցոյց կու տայ արուեստագիտութիւն արժանիքները: Ան ունի մեծ, գեղեցիկ ձայն, թեքիք, կերպէր ամբողջ օրում, անկեղծ: Անոր յաջողութեան գաղանքներէն մին է մեկ-

ՕՐՈՒՄՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆՈՅ պատգ դաւառին մէջ շատ ծանր բախումներ տեղի ունեցած են առջի դիշեր եւ 30-է աւելի վերաւոր կայ: Վերջինիցի փողոցներուն մէջ է, որ անշատողականներու կողմակիցներ ցոյցեր կատարած են բողոքելու համար Փրանսական արտաքուստներուն դէմ (Փրանսական կառավարութիւնը 5 Պատգ յանձնեց Սպանիոյ): Պատգ ինքնավար կառավարութիւնը գեկոյցով մը կը կրկնէ թէ «բանակցութեան համարան երեք չեն մերժեր» լուծելու համար անարեկչութեան հարցը էութեամբի մէջ (Սպանիոյ պատգ չըջան): Միւս կողմէ սակայն եւ նոյն գեկոյցով, պատգ իշխանութիւնները հարց կու տան Մատրիաի կառավարութեան թէ. «պատգ չըջանը կիրարկուած քաղաքականութիւնը, ցարդ զուտ ոստիկանական բնոյթ ունեցող, թոյլ կրնայ տալ վերջ տալու անարեկչութեան»:

ԱՄԵՐԻԿԱՆ զազանի սպասարկու-թեանց մէկ գործակալը քաղաքական սպասարկուի դիմում քած է Մոսկուայի, որու ի նպատակ իշխանութիւնը արդէն քանի մը տարի է: Սորձ. Միութիւնը քաղաքական սպասարկու չնորհած է «մարդասիրական պատմադրութիւն» կը ճշդէ թԱՍ-ի հաղորդումը: 1981-ին է, որ Հայաստանը կը սկսի «գաղափարներու» հետեւիլ, զիջաւորարար ՄԷ - Ի - Ա - Մոսկուայի գործունէութեան եւ գործելակերպին շուրջ, քանի որ հոն պիտի գրկուի կեղծը հետ: 2 տարի ետք, սակայն, յար-

նարանական իր ոճը: Գիւրքին հեղինակը մանրամասն կը վերլուծէ Ա. Սպեկտր-եան օփերայի բեմին վրայ Գալաշեանի կերտած կերպարները՝ Ամենիս (Վերջինի «Այստ»), Փառանձեմ (Չուրաճեանի «Արշակ Բ»), Արմատ (Սպեկտրիսի «Արմատ») եւայլն: Գոհար Գալաշեան հանդէս եկած է Սորձ. Միութեան լուս-գոյն թատրոններու եւ համերգի սրահներու մէջ, մեկնարանելով բարդ գործեր. մասնակցած է փառատօներու: Երգած է Միացեալ Նահանգներ, Քանադա, Ֆինլանդիա, Յունաստան, Ռումինիա, Իւրաք, Սուրիա, Լիբանան եւ այլուր:

մատակիլ էր եղած Թրքահայաստանէն: Սակայն ատիկա պատճառ մը չէր կազմած ճանչնալու Հայոց իրաւունքները Վանի, Պիթիւի, Էրզրումի եւ Տրապիզոնի որոշ մասերուն վրայ:

Թուրքերու բռնադատուած այդ հոգերը պատմականորէն եւ արդարօրէն կը պատկանին Հայիւրուն, նուիրագործուած աշխարհի ճակատագրերը տնօրինող մեծ պետութեանց եւ Օսմանեան կառավարութեան պաշտօնական ներկայացուցիչներու ստորագրութեամբ, Օգոստոս 10, 1920ին:

Անժամանցելի է Սեւրի դաշնագրի, միջադէպին այդ մուրհակը, որ ուշ կամ կանուխ, բայց անպայման պէտք է վերադառնա:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԼ
Օգոստոս 9 / 10, 1975

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱԶԳԻՆ ՃԱՄԱՐ

Թերթի մը մէջ կարդացի թէ Քարուզո քսած է. «Լաւ երգիչ մը ըլլալու համար մարդ պէտք է ունենայ խոշոր բերան մը, լայն կուրծք ու քիչ մըն ալ խելք»: Թերթը կ'անցնէր թէ ինք լիւրի ունէր այդ յատկանիշները:

Միայն ի՞նք: Խորեցալ մեր ազգայիններու անձնագիտութեան, նուիրումի անոնց անկրկնելի օրինակին: Խոշոր բերան մը, ուր ամէն տեսակ սուտ կարեւոր լուր, վազել, թոչիլ. լայն կուրծք մը՝ պատի պէս կանգնելու բոլոր քննադատութիւններուն դէմ, ու քիչ մըն ալ խելք: Ո՞ր մէկը չունէր այդ բոլորը:

Ու փոխանակ փառքի քարոնքներ տանող բեմերու լուսաշող ճամբուն, անոնք կը նախընտրէին ազգային փշոտ ու ցից կամանները:

Ու մենք, որքա՞ն ապերախտ ենք յաւախ:

Ա Ր Փ Ի

մար չի նկատուիր, ալքոլիք է, կնամոյ եւ թմրեցուցիչ գործածող: Ու կը «պաշտօնադրուի»: Դառնութեան մղուած, ենթական կը սկսի տեղեկութիւնները ծախել Ռուսներուն եւ որովհետեւ նոր Մեքսիքայի Ժողովին երմտական յանձնարարութիւն մէջ պաշտօն մը ձեռք ձգած է, չիման մէջ է Լոս Այաճոսի տարալուծարանին հետ, ուր հետազոտութիւններ կը կատարուին գեր - գաղտնի գիտմութիւնի վերաբերեալ: Սանթա - Ֆէ կ'ապրի, կ'ուտէ, կը խմէ, կը ծախէ, կը գիտնայ միշտէն որ է՞՞՞՞ Պի - Այ-ին ուշագրկութիւնը կը հրաւիրէ իր վրայ: Երկու օրուան պայմանաժամ մը ձեռք կը ձգէ ու կը փախի, 1985-ի ամառն է: Նոր «գաղտնեցաւ»:

ՅՐԱՆՍՍԿԱՆ կառավարութիւնը «պատն երաշա» մը նշանակեց, միաժամանակ ապահովութիւն տալով որ տուրք մը պիտի չգործի, ինչպէս անցեալին (1976): Նախարարը, սակայն, Յրանաւ Կիւսմ կը խոստանայ միայն կողմ հողագործներուն որ օժանդակութիւն պիտի ստանան: Երաշտէն տուրք գլխաւոր նահանգներն են. - Ալէյրոն, Առտէշ, Վիէն:

ՄԻԱՅԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ պիտե՞ն բացի մրցանիչ մը կը նախատեսուի 1986ի համար: Ռեկլանի կառավարութիւնը 230.2 միլիոն տրաք նախատեսած էր, այսինքն 27.4 միլիոն աւելի քան սկիզբը ճշդուած գումարէն: 1985-ին բացը 212 միլիոն էր:

ՀՅԹ - ԿԱՌՈՒՄԻ մէջ առաւ-փախաւութեան մրցանիչ մը կուտրուած է, մեծ մասամբ զանազի քաղաքական կեղծ ապաստաններու կողմէ, որոնք յաջողած են 1985-ին 3 միլիոն Ֆրանք կորզել գործադրութեան (ԱՍԵՏԻՔ) սրն տուկէն: 18 ամսուան քննութենէ մը ետք է, որ կարելի եղած է երեւան հանել կատարուածը:

ՄՈՆ - ՊԼԱՆԻ գաղաթին նուաճման 200 ամեակը կը տօնուէր Շամոնի, ուր 150-էն 200 հազար հոգիի կը սպասուէր, շարաթափը: Երկու առաջնորդներ, այն առնետան հաղուտներով, նոյն ճամբան պիտի կտրեն: 1786-ին Փաքար եւ Պալմա յաջողած են, թէեւ նախափորձեր չեն պահած: 1760-ին, դեռ ոչ ոք գիտէր լեռան բուն բարձրութիւնը, բայց ամէն ոք համոզուած էր որ Եւրոպայի գագաթնակէտն է:

ԳԻՐԱԽՈՍԱԿԱՆ

Thomas KLEINKNECHT
Imperiale und internationale Ordnung*
Eine Untersuchung zum anglo-amerikanischen
Gelehrtenliberalismus am Beispiel von James Bryce (1838-1922)

Գրեց՝ Ա. ՊԵՅԼԻՔՆԱՆ
(Պատմ. Գիտ. տոմսեր)

Հայ ժողովուրդի ժամանակակից պատմության մէջ չկայ օտար գէմբ մը որ, ինչպէս ատենին նաեւ մինչեւ մեր օրերը, այնքան ժողովրդականութիւնն էր յարգանք վայելած ըլլայ որքան ձէյմս Պրայսը: «Անգլիայի քաղաքագէտ», «պատմաբան» եւ «իրաւաբան» ինչպէս այս գիրքին հեղինակը զայն կը կոչէ, Պրայս իր ժամանակին եղաւ եղակի գէմբ մը որ գիտութիւնը եւ մարդասիրութիւնը համահասարակ արժէքներ նկատելով ուղեց զանոնք նոյնացնել ու ի սպաս զնել յանուն մարդկութեան պայմաններու բարելաւման: Ըստ Անգլիոյ մէջ տարածուած սովորութեան, Պրայսի մահուրէն քանի մը տարի յետոյ, իր բարեկամ Հէյզլէթ Ֆիշէր, Պրայսի կենսագրութեան պատրաստութեան պատասխանատուութիւնը ստանձնած էր: Այս հատորը 1927-ին Լոնտոնի մէջ յայտնուեց: Անկէ յետոյ, զանազան պատմաբաններ, ուսումնասիրողներ իրենց աշխատութիւններուն համար Անգլիայի մարդասէրին գիւտները պրպտեցին, որոնց մօտ գինն նաեւ այս տողերը գրողը եւս որ մօտ երկու տասնեակ տարիներ առաջ, Լորտ Պրայսի վերջերս մահացած եղբորաղջկան Լէյտի Պրայսի արտօնութեամբ անոր գիւտները թրգծատելու առիթը ունեցած էր:

Այս անգամ գերմանացի հեղինակ մըն է, որ մեծանուն Պրայսի գրական թէ քաղաքական վաստակը քննարկելու եւ վերլուծելու ձեռնարկած է:

Պրայս 1838-ին սկոտլանդի բնտանիքէ մը սերած էր: Իրաւաբանութիւն ուսանած եւ դեռ 26 տարեկանին տը Հօլի Ռոմբն Բւ. Բայր խորագիրը կրող գիրքը հրատարակելով, արդէն որոշ համբաւի մը տիրացած էր թէ Անգլիոյ եւ թէ միջազգային գրական շրջանակներուն մէջ:

Բայց քննադատի այս հատորը որ 277 էջերէ կը բաղկանայ, յոյս տեսած է Պապադոյ (Արեւմտ. Գերմանիա) Քաղաքական Գիտութեանց Ակադեմիայի պատմական գիտութիւններու հաւաքածոյին մէջ: Հեղինակը կը ներկայացնէ Պրայսի կեանքն ու գործունէութիւնը, գրական թէ քաղաքական, կը վերլուծէ անոր հեղինակութիւններու մէջ իր արտայայտած գաղափարներն ու համոզումները եւ զայն կը դասէ անցեր գաղափար սպորտ գիտակից, մարդասէր եւ ազատամիտ անկրեւաւք սեփա մը տիրաւոր:

Պրայս 1880-ին է որ հարաւային Ապրիլի (Սկոտլանդ) շրջանէն ազատական կուսակցութեան երեսփոխան ընտրուելով իր ժամանակուան մեծանուն քաղաքական գէմբերէն Կլաւտֆորտի Բ. զահլիճին մաս կը կազմէր: Մեզի ծանօթ է թէ Պրայսի այդ ընտրութիւններուն տարած յաջողակաւ որքան խանդավառած ու յուսադրած էր արեւմտահայութիւնը որ կը կարծէր թէ այլեւս ժամը հնչած էր այնքան տանել ի վեր սպասուած ազատութեան: Անգլիական խորհրդարանէն Պրայսի հարցապնդումները արդարեւ այդ թուականին սկսան եւ գրեթէ 40 տարի առանց ընդմիջումի շարունակուեցան ի ներպատ մերթ Հայերու, մերթ Կրեւելիներու եւ մերթ ալ Իրանացիներու, այսինքն միշտ ազատութիւն եւ արդարութիւն տենչացող ժողովուրդներու: Պրայս Հայոց մէջ մեծ հեղինակութիւն վայելել սկսած էր 1877-ին յոյս տեսած իր Թրանս-Բաքու Էմու Արարատ խորագիրը կրող հատորով որ յետ Կովկաս կատարած ճամբորդութեան մը գրած էր:

Պրայս յաջորդաբար բազմաթիւ երկար ճամբորդութիւններ կատարելով մօտէն ուսումնասիրեց Ամերիկայի, Հնդկաստանի եւ Հարաւային Աֆրիկիի ժողովուրդներու ընկերային պայմանները: Այս ճամբորդութիւնները որ կատարեց, տեղւոյն վրայ իրեն պատկանութիւն տուին այդ ժողովուրդներու կեանքին, քաղաքական ձգտումներուն մասին լատեղոյն կերպով արտայայտուելու: Անգլիոյ խորհրդարանի բեմերէն: Քաղաքական իր միջամտութիւնները ի նպատակ սա կամ նա գրկուած ժողովուրդներու արդար դատին, հիմնուած իրաւաբանական տունայնեքու եւ

սկզբունքներու, պահպանողական կուսակցութեան անդամներու եւ կարգ մը նախկին ազատականներու որոնք խորհրդարանին մէջ աջակողմեան խմբակ մը կը ներկայացնէին, խառն քննադատութեան կը հանդիպէին: Ժովէֆ Զէմպլըէյն զայն «փրօֆէսօր» կ'որակէր, որ կարծես Օքսֆորտի իրաւաբանական ֆաքուլթէի ամպիոնէն կը խօսէր «արդարութիւն» ու «համարտութիւն» քարոզելով:

Պրայսի գրական վաստակը այլապէս եւ բերրի է: Ան ունի աւելի քան 15 հատորներ, որոնցմէ ոմանք իր ողջութեան արդէն Բ. հրատարակութեան արժանացած են: Ան գրած է նաեւ բազմաթիւ յօդուածներ եւ գրախօսականներ, որոնք հրատարակուած են զանազան հանդէսներու եւ թերթերու մէջ: Որքան որ կըցանք հաստատել հեղինակին ցուցակէն, Բայց քննադատը յաջողած է իր հատորին մէջ առանց գրեթէ լրիւ ցանկը տալ: Պրայսի ստորագրութիւնը կրող այս աշխատութիւնները ինչպէս բանի այլապէս նիւթեր կը չօղակեն, ըլլան անոնք իրաւաբանական, պատմական, ընկերային թէ ճամբորդութեան նոթեր: Գիտենք նաեւ թէ իր ժամանակի անգլիական հանդէսներուն եւ մամուլին մէջ, հայեական հարցի առաջին մէկ շրջանէն մինչեւ իր մահը բազմաթիւ յօդուածներ ստորագրելով շնորհած է Արեւմտահայաստանի արդար դատին իսկական պատկերը ներկայացնել ու ճար մը ցոյց տալ որ պիտի վերակենդանացնէր հայ ժողովուրդը, անոր սպասովելով քաղաքակիրթ ազգերու մէջ իր արժանի տեղը:

Պրայսի այս հայաստանութիւնը կը կայանէր նաեւ այն պատճառաբանութեան մէջ, որ իր ժամանակուան բազմաթիւ քաղաքական գէմբերուն նման, համոզուած հայաստան մը էր: Ան կը խորհէր թէ եթէ Անգլիա զօրաւոր Հայաստան մը ստեղծէր փոքր Ասիոյ մէջ, ուստական միջամտութիւնը չէր կրնար պատրուակ մը ունենալ եւ օսմանեան Կայսրութիւնն ալ անդամահատութեան գերծ կը մնար: Բայց եւ այնպէս, բոլշէվիկ յեղափոխութեան նախաձեռնները իր վրայ կը թուի թէ, խորապէս ազդած էին որ, 1914-ի Յուլիսին դեռ պատերազմէն առաջ, անգլիացի լրագրողի մը կը գրէր. «... մեզի համար Ռուսաստան շատ աւելի վտանգաւոր է քան Գերմանիա» (տե՛ս էջ 214):

Բայց քննադատը ստանալէ կ'ընտրէ մէջ կ'ամփոփէ Պրայսի փոքր ժողովուրդներու առհասարակ, բայց Հայոց մասնաւորաբար, ազատութեան պայքարին համար կատարած ձեռնարկներուն, եւ անոր բերած մասնակցութիւնը (տե՛ս էջեր 220 - 230): Հոս է որ հեղինակը կ'անդադառնայ նաեւ Սան Սթէֆանոյի նախազախելի ծանօթ 16-րդ յօդուածին, Պերլինի վեհաժողովի շարունք որդուածներուն (61-րդ յօդուած), Համալսական ջարդերուն, որոնք 80-000 զոհեր խլեցին, ու կը հասնի մեծ եղբուն իր Երիտթուրքերը «... հարիւր հազարներով Հայեր Սուրիոյ եւ Միջագետքի անապատները քշելով 1915-էն 1918-ի միջեւ, հայկական հարցը կարգադրած եղան վերջնականապէս»: Պրայսի գերթ այս շարադաստիկ տարիներուն փաստերու վրայ հիմնուելով հեղինակը կը ներկայացնէ ընթերցողին:

Արդարեւ հետաքրքրական կենսագրութիւն մըն է որ հեղինակը մեր ժողովուրդին իսկական բարեկամի մը յատկացուցած է յիշելով անոր մարդկութեան եւ արդարութեան համար ունեցած աչքն ու համակրանքը, որ թէեւ արդար, չգտաւ զբաղաւարտ այն թիկունքը եւ աջակցութիւնը, որոնց շնորհիւ բազմաթիւ ողբերգութիւններու եւ արիւնահեղութիւններու առաջը կարելի պիտի ըլլար առնել:

Հատոր մը որ մեր պատմագիտական կեդրոններն ու գրադարանները պէտք է անտեսեն:

* Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht Verlagssbuchhandlung, 1985, DM 72 (235 Francs).

ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԱՆՏԱՒՈՐՆԵՐԸ

ԱՐԱՄ ՏԵՐ-ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Անմոռանալի էր Արամ Տէր-Յովհաննիսեանի համերգներէն ստացուած ապստոբութիւնը: Արամեանի կախարհիչ ուժով լեցուած էր անոր գեղարարած երգչախումբին խորաքանջիւր մեկնաբանութիւնը: Արամ Տէր-Յովհաննիսեան բազմակողմանի, ստեղծագործական լայն կարելիութիւններու տէր երաժիշտ էր: Ան պայծառ անհատականութիւն մըն էր, որ ինքզինք արտայայտեց որպէս փայլուն խմբավար, մանկավարժ, թատերական արուեստանոցներու եւ երաժշտական թատրոններու գեղավար:

Նախակրթութիւնը ստացած է Թիֆլիսի Ներսիսեան դպրոցը, ուր երաժշտութիւնը կը դաստանդէին Մակար Եկմարեան, Կարա - Մուրզա, իսկ յատուկ երաժշտական դպրոցին մէջ աշակերտած է Նիկողայիւի, Փայլաւիլիի, Բրաշի եւ ուրիշներու: Թիֆլիսի արուեստով լեցուն միջավայրը, ուր կային օփերայի եւ դրամատիկ հոյակապ թատրոններ, շատ րան առաւ իրեն: 20-ական թուականներուն Արամ Տէր-Յովհաննիսեան արդէն իրեն երգիչ - մեկնաբան ու նաեւ խմբավար հանդէս կու գար Կարա - Մուրզայի, Փայլաւիլիի երգչախումբերուն մէջ: Իր բարեկամ, երգչահան Ռոմանոս Մելիքեանի հետ ան ծրագրերը կը մշակէր հայկական երաժշտական արուեստի պարագայման համար: Ուսումը շարունակելու համար 1907-ին Արամ Տէր-Յովհաննիսեան կը մեկնէ Պետերբուրգ, ուր գալնակի դասեր կ'առնէ Լեւիի աշակերտ Ռանուշելիչէն եւ հանդէս կու գայ ինքնուրոյն համերգներով: 1913 - 1918 թուականներուն ուսումը կը շարունակէ Պետերբուրգի Երաժշտական մէջ, զասեր առնելով Ժիտոմիրսկիէն, Սախիտիէն, Շտայնբերգէն:

1929-ին առաջին անգամ այցելելով Հայաստան, երաժշտութեան անուանի տեսաբան եւ երգչահան Գուշտարեանի հետ ան կը շըջ քաղաքէ քաղաք, գրի կ'առնէ ու կը ձայնագրէ ժողովրդական երգեր, կապեր կը հաստատէ հայ մշակութիւնը գէմբերու հետ: Այնուհետեւ կը վերադառնայ Թիֆլիս, ուր այդ ժամանակ կ'ապրէր հայ երաժիշտներու մեծ մասը եւ կը բանէր Հայկական Մշակութիւնի Տունը («Հայաստան»): Իր համերգները «Հայաստան» երգչախումբին հետ մեծ յաջողութիւն կ'արձանագրէին: Արամ Տէր-Յովհաննիսեան երաժշտական շրջանակին մէջ կը գտնար այն վառ անհատականութիւններէն մին, որուն կը կապուէր հայ նոր երաժշտութեան յուրը: 1940-ին իրեն կ'առաջարկէին Հայաստանի պետական երգչախումբի գեղավարի պաշտօնը: Արամ Տէր-Յովհաննիսեանի կեանքին մէջ կը սկսի իսկական ստեղծագործական նրաժնութիւնը շրջանը: Յաջորդաբար կ'իրաւորէ իր արտայայտչական կեանքը: Անոր ինքնատիպ մեկնաբանութիւնները աչքի կը գարնէին գեղարուեստական բարձր ճաշակով: Յատկապէս հիացում կը պատճառէր Կոմիտասի խմբերգներու մեկնաբանութիւնը: Ժամանակակիցներէն Ռ. Թերլեմեկեան կը վկայէ. «Ահա մի արուեստագէտ, որը վերջապէս մեծ ճաշակով ու արուեստով ի ցոյց դրեց հան. ճարեղ ու պարզապէս արժանիքները»: «Եւ յաճախ եմ լսել Կոմիտասի խմբերգերը, բայց այդ օրուայ «Հորովեք», «Փետացուի գովերգը», «Փարուն» եւ յատկապէս «Լօ - լօ» խմբերգերի կատարումը մի նոր յայտնութիւն է մեզ համար... Բացառելով Արամ Տէր-Յովհաննիսեանի արուեստը, նշանակում է բացառել անբացատրելին», - հիացումով գրած է Հայաստանի ժողովրդական նկարիչ Սաչա. տուր Եսայեան:

Պետական երգչախումբի, հրաւիրուած մեկնաբաններու եւ սենֆոնիք նուագախումբի ուժերով Արամ Տէր-Յովհաննիսեան կ'իրականացնէ Չալոպալի «Եսայեան» օփերայի մեկնաբանութիւնը, որ մեծ ոգեւորութիւն յառաջացուց արուեստագէտ հասարակութեան մէջ: Ծանօթ թատերագէտ, բեմագիր Ա. Բուրջալով այդ առիթով գրած է. «Եթէ հարկ ըլլայ ներկայացում մը ստեղծելու, ի՞նչ պէտք է աւելցնելու, ամբողջացնելու, ուղղելու համար: Գրեթէ ոչինչ: Հոս ամէն բան կատարուած է եւ կը մնայ միայն ստեղծել, աւելցնել տէքստներ ու դերասաններուն ցոյց տալ միայն ելքը, մուտքը»: Երեւանի երաժշտական կեանքին մէջ

իսկական նորութիւն էր երգչախումբ - սենֆոնիք շարքի հոյակապ մեկնաբանութիւնը՝ Մոսկովի «Ռեքուիեմ»ը, Պէթ. Տովէնի «Ծ-րդ Համանուագը»:

«Այդ փոքրիկ մարդը արուեստով իսկական գանձ է, - կը գրէ իր մասին անուանի երգչուհի Հայկանուշ Դանիէլեան: Նա անկրկնելի կախարհ - երաժիշտ է, սովորեցէք նրանից եւ ընդմիջում չիւնցէք նրա խորհուրդները... Արամ Տէր-Յովհաննիսեանը վառ անհատականութիւն է...»:

1941-ին, երբ Երեւանի մէջ կազմակերպուեցաւ օփերայի թատրոնը, Արամ Տէր-Յովհաննիսեան զարժաւ անոր գլխաւոր գեղավարը: Հոս բացառապետեցաւ անոր անսպառ տաղանդին միւս կողմը, եւ իրականացաւ հին երազը, ձգտումը՝ աշխատիլ թատրոնի մէջ: Այդ թատրոնին բացումը յատկանշական երեւոյթ էր: Պատերազմ էր, այնպէս կը թուէր որ երկիրը ծիծաղելու փափաք չունէ, երկիրը ուրախանալու արժանաւորութիւն չունի եւ այդ ծանր տարիներուն Երեւանի մէջ կը սկսի բանիլ ամէնէն ուրախ ու կենսատեւեալութիւնը եւ յայտնաբերելու, անոր կամը եւ յայտնաբերելու: Հաւատքը: Այս բանը ամբողջ էութեամբ կը դառնէ ու կը հասնի այն գլխաւոր գեղավարի ու անոր տաղանդաւոր գործակիցները՝ թատրոնի գեղարուեստական գեղավար, երգիչ Շարա Տախեան, երաժիշտ Արտեմի Ավագեան, դերասան Թադէոս Ստրեան եւ ուրիշներ: Շատեր մինչեւ այսօր ալ մասնաւոր հիացումով կը յիշեն այդ տարիներու ներկայացումները՝ Տ. Չալոպալի «Կարինէ», Ա. Ավագեանի «Ուշ լինի, նուշ լինի», Կարմանի «Բալադերա», «Սիրիւս», Վալենտինովայի «Կրակի քրմա»-ն եւ այլ օփերայիները:

Բ. Աշխատանքաւորի Կար Երկու տարի Արամ Տէր-Յովհաննիսեան աշխատած է Ժրուից քաղաքը, ուր հրաւիրուած էր կիրգիլ օփերայի գլխաւոր գեղավարի պաշտօնով: Հոս մեծ յաջողութիւն ունեցաւ իր բեմագրած «Մանա» օփերայը, Այնուհետեւ հրաւիրուեցաւ Լենինգրադ, ուր աշխատեցաւ Փոքր օփերայի արուեստանոցին մէջ:

1955-ին, զարմեալ Հայաստան էր, ուր երաժիշտներու հետ միասին կը պատրաստուէր 1956-ին Մոսկուա տեղի ունենալից հայկական գրականութեան եւ արուեստի կիրորդ տասնօրեակին: Պետական երգչախումբը տասնօրեակին պիտի ներկայանար տարբեր սերունդներու եւ ոճերու երգչահաններու գործերէ կազմուած յայտարարով: «Մովեսական կույտուրա» թերթին մէջ փրօֆ. Կ. Պոլիցա այն օրերուն գրած է. «... Արամ Տէր-Յովհաննիսեանի վարպետութիւնը մեծ ապստոբութիւն կը թողար: Անոր ուժեղ կամքը, անկեղծ գեղարուեստի կ'օգնէ խումբին գանձելու բանաստեղծութիւն, յոյզ հաղորդելու իսկականութեան երգին, գործին»: Հայկական երաժշտական արուեստի մարզին կան երաժշտական արուեստի մարզին համար մատուցած ծառայութիւններուն համար Հայաստանի կառավարութիւնը 1956-ին Արամ Տէր-Յովհաննիսեանի շնորհեց ժողովրդական արտիստի կոչում:

Այդպիսով մեծ, պայծառ, անսակարկ նուիրումով կեանք մը, Արամ Տէր-Յովհաննիսեանի հայկական մեկնաբանական արուեստի պատմութեան մէջ անկրկնելի էր գրեց եւ այսօր իրաւամբ կը համարուի այդ մարզի նորարար եւ իր արժանի տեղը ունի խորհրդային հոյակապ խմբավարներու շարքին:

ՄԱՐԳՐԻՏ ՏԵՐ-ՍԻՄՈՆԵԱՆ

ՍՏԱՅԱՆՔ

ԹՄՏԵՐԱԿԱՆ ՊՄՏԿԵՐՆԵՐ
ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
Բեմականացում Գր. Շախինեանի

Հրատարակութիւն՝ «ԵՐԱՅ» Հրատարակչատուն, Պէյրութ, 1986:

-ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ-
Կ Ի Ր Ա Կ Ի, Օ Գ ՈՍ Տ Ո Ս 17

ՓԱՐԻՋ
Ս. ՅՈՒՆԱՆՆԷՍ-ՄԱՐՏԻՅԵ

Վերափոխումն է Սուրբ Աստուածածնի:
Այս առթիւ, Փարիզի Սուրբ Յովհ. Ս. Կիրակի Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ
Առաջնորդ Հայոց Փարիզի
Պատարագի աւարտին՝ հաղորդի օրհնութիւն կը կատարուի:
Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-30ին
Երկուշաբթի, Օգոստոս 18, Յիշատակ է Մեռելոց:
Առաւօտեան ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին՝ ՀՈԳԵ-ՀԱԳԻՍԸ կը կատարուի վասն համբոյժն անջնցելոց:

Ս. ՅԱՎՈՐ — ԼԻՈՆ

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8-30-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Քարոզ՝ ժամը 11-15-ին
Հաղորդութիւն՝ ժամը 11-45-ին
Երկուշաբթի, Օգոստոս 18, Յիշատակ է Մեռելոց:
Ժամը 11-ին ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍԸ կը կատարուի վասն համբոյժն անջնցելոց:

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԵՍԻՆ

Պատարագ՝ ժամը 10-30-ին:
Այս առթիւ կը կատարուի աւանդական մատուցուի եւ հաղորդութիւն:
Կը խնդրուի հոգեհանգիստներու համար նախապէս արձանագրուիլ:

ՇԱՐԼԻԷՕ — Ս. ՆՇԱՆ

Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՎՐԹԱՆԷՍ ԱՒԱԳ. ՔԶՆՅ. ՏԵՐՏԵՐԵԱՆ
Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին տեղւոյն ՇՆՈՐՀԱՒԻ ԵՐԳ-ՀԱՐՈՒՄԵՐԻՆ Կողմէ, զեկազարութեամբ՝
Պ. Յակոբ Աբրահամեան:
Պատարագի աւարտին հաղորդութիւն կը կատարուի:
Երկուշաբթի, Օգոստոս 18, Յիշատակ է Մեռելոց:
Յետ աւարտման արարողութեանց հոգեհանգիստ կը կատարուի վասն համբոյժն անջնցելոց:
Պատարագ, Կիրակի՝ ժամը 10-ին
Երկուշաբթի՝ ժամը 10-ին:

ՊՕՄՈՆԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՅԵ

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Հաղորդութիւն՝ արարողութիւն՝ 11-30ին:

ՍԷՆՏ՝ ԱՆՔՈՒԱՆ
Ս. ԹԱԴԵՈՍ

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ Եկեղեցւոյս հոգեւոր հովիւ՝
ՎԱԶԷՐ. ՎՐԻ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ
Յաւարտ պատարագի կը կատարուի աւանդական հաղորդութիւն արարողութիւնը:
Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8-30-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Քարոզ՝ ժամը 11-ին
Հաղորդութիւն:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՅԵ
ՎԱՄԱՍ

Պատարագ եւ հաղորդութիւն:
Կը հրաւիրուին վաղանի եւ չըջակալել հաւատացեալները:

ՆԱՍՏԻ ՌԻՆԵԱՄ

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

Հայկական շարժապատկերի ցուցադրութիւն,
նախաձեռնութեամբ՝
Կապոյտ հաշի Պոմոնի մասնաճիւղին
Կ Տ Ո Ր Մ Ը Ե Ր Կ Ի Ն Ք
(գումար)
Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին,
Պոմոնի Եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:
Տոմսերուն համար դիմել Պոմոնի Կապոյտ խաչուհիներուն:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՅԵ
- Վ Ա Լ Ա Ն Ս -

Ս. Գրիգոր Լուսաւորի Եկեղեցւոյ մէջ,
Երկրորդ Աշխարհամարտին, վաղանի
ամբակոծման հետեւանքով մահացած զոհերուն հոգւոյն Ուրբաթ, Օգոստոս 15, ժամը 10-ին, պատարագ ու հոգեհանգիստ կը կատարուի:

ՄԱՐՏԷՅԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ
ՓԱԿ Ի
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 31

Fête Champêtre

A SAINT-RAPHAEL

HOME ARMENIEN

VENDREDI 15 AOUT

10 h Messe célébrée par le R.-P. Daron GEREJIAN
en la chapelle St Jean

MARTEN YORGANTZ
animera l'après-midi

— Bar — Spécialités arméniennes — Tombola —

Tél : 94 - 95 - 00 - 30
— 107, avenue du Maréchal Lyautey —

ՆԻՍԻ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՊԱՐՄԱՄԵԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐԻ

ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ԱՌԹԻԻ
ՀՈԳԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ՆԵՒ ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՐԻ ԶԵՏԵՎՄԱՆ
ՀԱՆԳԻՍՈՒԹԻՒՆ

Վերափոխումն է Սուրբ Աստուածածնի Տօնին, Կիրակի, Օգոստոս 17,
Եկեղեցիին անուանակոչութեան եւ Ուխտի օրումն 58րդ տարելիցի առթիւ:

Ե պ ի ս կ ո պ ո ս ա կ ա ն հ ա ն դ ի ս ա լ ո Ր
Պ ա տ ա ր ա գ

Կը պատարագէ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Երգեցողութիւնը կը կատարէ ԳՈՒՍԱՆ ԵՐԳՀԱՐՈՒՄԵՐԻ
զեկազարութեամբ՝ Տիկին Ժուլիէթ Երմազեան-Ի

Սկիզբ Պատարագի ժամը 9-45
Մատակոթիւն ժամը 11-45

Պատարագի աւարտին տեղի կ'ունենան Հոգի օրհնութեան եւ
Առաջին քարի զետեղման հանդիսութիւնները:

Ապա՝ Ուխտաւորի աւանդական սեղանը կը հրաւիրէ ձեզ բոլորդ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի
արձանագրութիւնները, երկուսն դասա-
րաններ, . . . մանկապարտէզի, նախա-
կըրթարանի եւ երկրորդականի բաժին-
ներով:

Գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ: Ինքնա-
շարժի սպասարկութիւն:

Ամէն զիտակից հայ ծնող՝ պատաս-
խանատու է իր զաւակին հայեցի կրթ-
ութեան եւ բարեկրթութեան:

Միայն հայ զարդոյժ կարելի է ապա-
հովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր
զաղութային կեանքը եւ սպազան:

Միջինարեան վարժարանը, իր եր-
կար տարիներու փորձառութեամբ,
լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել. - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն. - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon - 92310 Sèvres

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ
ԵՐԿՍԵՆՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
1986-87 ՏԱՐԵՇՐԶԱՆ

Դպրոցատէր Տիկնանց Երկսեռ Վար-
ժարանի 1986 - 87 տարեշրջանի արձա-
նագրութիւնները կը շարունակուին:
Հաստատութիւնս ունի մանկապարտէզ,
նախակրթարան եւ երկրորդականի 6-
րդ, 5-րդ եւ 4-րդ դասարանները:

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը
կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու
մէջ՝ Առնուլիլ, Վիլիէ լը Պէլ, Օնէ
սու Պուա, Սըվրան, Լիվրի Կարկան,
Կանյի, Մօնֆեռմէյ, Վիլիէյնթ, Տրան-
սի եւ Ռօմէյնիլ:

Վարժարանը ունի գիշերօթիկի բա-
ժին:

Դիմել անօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord - 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան
ժամը 10-էն կէսօրէ ետք ժամը 5:
Հեռաձայն՝ 43 - 81 - 01 - 72:

EN EXCLUSIVITÉ
OPTIMA TOURS, spécialiste
des voyages en ARMÉNIE
depuis 17 ans

Vous propose

VOLS DIRECTS PARIS > EREVAN
EREVAN > PARIS

Caractéristiques techniques :

Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale
d'AIR FRANCE

Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2

Durée du vol : 5 heures 15

Douane à Erevan

Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours

Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa
et l'assurance :

Du 3 au 19 Septembre	7.580 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F	Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De E R E V A N, extensions possibles soit :
○ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
○ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS SONIA COUMRYANTZ OPTIMA TOURS 12, rue Vignon 75009 - PARIS Tél. : (1) 47 42 10 35	A MARSEILLE M. ALEXANIAN 11, rue du Bassin 13012 MARSEILLE Tél. : 91 93 04 90 ou 42 83 31 55
A LYON JEAN KRIKORIAN LATITUDE 3 3, place Roger Salengro 69190 SAINT FONS Tél. : 78 67 10 79	A SAINT CHAMOND JEAN KRIKORIAN LATITUDE 3 55, rue de la République 42400 SAINT CHAMOND Tél. : 77 22 18 22

— A PARIS, PERMANENCE TOUS LES SAMEDIS DE 10 H A MIDI —

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԶԳԱՆՈՒՆ

Տ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Մեր մշակույթի անկապտելի մասը յատուկ անուններով համակարգվել է. իսկ այս վերջինին ամենին կարելի է արտայայտություններ և անձնանուններով ամբողջություններ՝ ազգանուն, անձնանուն, մականուն եւլն.:

Այս մարզին հայ բանասիրութեան նշանավոր գլխավորագրողը կը պարտինք Հ. Աճառեանի, յատկապէս անոր հինգ հատորեայ «Հայոց անձնանունների բանասիրական»-ին: Ակադեմիական Գ. Բ. Ջահուկեան կը նշէ. «Ինքը, Աճառեան այս նիւթը խմբագրած է. գիտական մեկնաբանութեան ենթարկած է միայն համընդհանուր դիտարկում: Ան բնիկ հայերէն արմատներով կազմուած անձնանուններու մասին կը խօսի: «Բուն հայկական անուններ», «Հայ ժողովրդական անուններ» եւ «Հայ ազգային անուններ» հատուածներուն մէջ, որոնք խիստ համառօտ են (միասին չորս էրեք էջ) եւ շատ հեռու են հայ անձնանուններու այդ կարեւոր չեւոր ծառայուն բնութագիրը ըլլայէ»:

Անկապած չէ այս անձնանուններու գիտութեան կարեւոր նշանակումներու շարքը պէտք է դասել Գ. Բ. Ջահուկեանի վերջ յիշուածին զատ Մ. Խորենացիի «Հայոց պատմութիւն»-ի առաջին գիրքի անձնանուններու յիշատական աղբիւրներուն նուիրուած յօդուածները:

Ինչպէս տեսնուի, հայկական անձնանուններու համակարգը թէեւ ուշագրուութեան արժանացած է, մինչդեռ հայկական ազգանունը արժանի է համակարգմանի ուսումնասիրութեան:

Անմիջապէս ըսենք, որ մենք իրարմէ կը զանազանենք «հայկական ազգանուն» եւ «Հայոց ազգանուն» բացատրութիւնները: Հայկական ազգանուն ըսելով կը հասկընանք հայկական անձնանուններու այն միաւորները, որոնք ձեւաւորուած են գլխաւորապէս -եան, նաեւ -ունց, -ունի-եանց ածանցներով, որոնցմէ առաջ գրուած հատուածը՝ ազգանունական հիմքը, վկայուած է Հայերու մէջ իրրեւ անձնանուն, մականուն եւ ասոնց կոչական, փառաբանական, կրճատուած, ժողովրդաբանական տարբերակ, որ կը արուէր արական արինապական կապով միաւորուած մարդոց միջոցովութեան: Հայոց ազգանունը, բնականաբար, աւելի ծաւալուն է, եւ իր մէջ կ'առնէ նաեւ հայկական ազգանունը եւ անկէ սերած այն տարբերակները, որոնք ալլախիզու միջավայրեր գտնուելով յաճախ անձնանուններէն փոխուած են: Հայկական ազգանուններու սահմանումէն կ'երեւի որ ան անձնանուններու շարքի վերջին արտայայտութիւնն է, քանի որ միանեցողք՝ անձնանուն, մականուն, տոհմանուն եւլն. իրենց հիմնական գանգուածով հիմ ծառայած են ազգանուններու ձեւաւորումին:

Ազգանուններու ձեւաւորման ընթացքը բաւական երկարատեւ եղած է, եւ ասոնցմէ հերթին կապուած հասարակութեան զարգացման աւելի բարձր աստիճանին հետ: Ազգանուններու զարգացման համապատասխան պայմանները հատուցել են միայն այն ժամանակ, երբ անուանումի միւս ձեւերը ալլախ բաւարար չէին անհատը ներկայացնելու եւ տեղի կու տային աստիճանաբար ալլախ ընդունուած եռանուն ձեւին. անուն, հայրանուն, ազգանուն, ուր վճռական դերը կը պատկանէր ազգանունին:

Հայ իրականութեան մէջ ազգանուններու զանգուածային առաջացումը կը կապուի 19-րդ դարու առաջին քառորդի, յատկապէս 30-ական թուականներու հետ: 30-ական թուականներու կէսերէն մինչեւ 60-ական թուականներու վերջերը Հայերու անուանումի ձեւերու թափափոխումը կ'անցնէր վերջնական փուլ մը. եւ այս շրջանի վերջաւորութեան տոհմական հիմքի վրայ երեւան կու գայ ազգանունը, իրեւ անձնանունական նոր երեւոյթ: Կը նկատուի ազգանուններու ձեւերը գոյաւորուած ձեւեր -եան եւ -եանց ածանցներով եւ ասոր հետ կապուած զգալի անորոշութիւն ու չփոթ:

Բնականաբար, կարելի է հարցնել թէ ինչ յարաբերութեան մէջ են հայկական նախադասական տուններու անուանումները՝ Մամիկոնեաններ, Շաւարշեաններ, Գեղամեաններ, Արաշեաններ եւ այս-

որում հայկական ազգանունները՝ Մամիկոնեան, Շաւարշեան, Գեղամեան, Արաշեան եւլն.: Անմիջապէս նշենք, որ «Գահմանակ» (Հայոց արքունի իշխաններու կամ նախարարներու զինքներու, հաւեքու կամ պատուատիճաններու հրապարակ, վաւերական ցուցակ) ի մէջ (Տրդ դար) վկայուած են քանի մը տասնեակ նման տոհմանուններ:

Ընդհանուր անուանագիտութիւնը որեւէ ժողովուրդի մէջ ազգանուն ունենալու այլքան հին փաստեր չարձանագրուի: Ազգանունի հնագոյն վկայութիւնները կու գան 11-րդ դարէն (Իսախան), ուրիշ աստիճանաբար կ'անցնին Ֆրանսայի հարաւը, ուր առաջին ազգանուն գործածուիները կ'ըլլան աւատատէրերը, քանի որ ժողովրդական հոգատիրութիւնը կը պահանջէր նաեւ ժողովրդական անուն:

Ազգանուն կրելու սովորութիւնը կը շարունակէ թողնելները: Գերմանիոյ եւ Անգլիոյ մէջ ազգանունի սովորութիւնը կու գայ Ֆրանսայէն: Մասնաւորապէս Գերմանիոյ մէջ ազգանուններու լայն տարածումը կը կապուի 12 - 13-րդ դարերու հետ, սկիզբի շրջանին տեւաբանական կարեւոր կեդրոններու մէջ:

Ուրեմն, ազգանուններու ամենալայ վերաբերութիւնները կը պատկանին 11-րդ իսկ 12-րդ դարերու տարածք՝ 18 - 19-րդ դարերու հետ:

Ինչպէս վարուիլ այս պարագային. մէկ կողմէն 5 - 6-րդ դարերէն փաստեր, որոնք կը բաւարարեն ներկայացող պահանջները՝ ժողովրդաբան անցնելու եւ մեծ աւատատէրերուն պատկանելու մասին: Միւս կողմէ -եան ածանցով կազմուած ձեւերու եւ ալլախ անունի ազգանուններու միջնորդութիւնը, կարծէք թէ, տարալոյս չեն թողուր, որ պէտք է խօսիլ հայկական ազգանուններու մասին, արդէն իսկ 4 - 5-րդ դարերէն. մասնաւորապէս 2. Աճառեան գտնուի անվերապահորէն ազգանուն կը նկատէ:

Մենք կը գտնենք, որ -եան ածանցով մեր լեզուի պատմութեան ընթացքին սերման, պատկանելիութեան իմաստային զաւաթին վերաբերող բառեր կ'երտուած են, այդ առանձնաշատութիւնը հետեւողականորէն հասցնելով մինչեւ մեր օրերը: Սկիզբի շրջանին այդ ածանցը կ'ըլլար զգալի քան յայտնաբերուած է գլխաւորապէս յատուկ անուններու, եւ յատկապէս տոհմանուններու՝ Մամիկոնեան, Գարեգեան, Հայրապետեան, Համարապետեան, Մուշեղեան, Համարապետեան, եւ անցնելով անոնցմէ Ալլախապետեան, Երեմեան, Ալլախապետեան:

Մեծ աւատատէրերու պատկանելու եւ ժողովրդաբան փոխանցուելու իրենց յատկանիշով «Գահմանակ»-ի մէջ, անկէ առաջ, ինչպէս նաեւ յետոյ յիշատակուող նախադասական անունները մեղի իրաւունք կու տան պնդելու, որ հոս աւելի են տոհմ եւ անոր անուանում, տոհմի ներկայացուցիչ եւ սերունդ յարաբերութիւնները: Այս պարագային կ'ընդունինք թէ -եան եւ -եանցով տոհմանունները այն գրեւորութիւններն են, որ ինչպէս կը նշէ Ն. Առոնց «Եկամ» (628 թուականէն, երբ Պարսիկները վերջնապէս հրաժարեցան Հայաստանէն, կը սկսի արշակունի նախարարներու քաղաքացիութիւնը: Նախարարութիւններու հանդէպ արարներու դաժան եւ սկզբին թշնամական քաղաքականութիւնը պատճառ դարձաւ անոնց քաղաքացիութիւնը: 702-ի նախկինական ազգայնացումը կապուած էր արարութիւններու եւ խորոյններու ու կախազաններու բաժին դարձուց հայ բարձր դասի ծաղկելը»:

Նախարարական տուններու, անոնց հետ միասին տոհմանուններու մեծ մասին ապաւնեցէ գուր զարկ խաղաղեց հայկական անձնանուններու համակարգի բնական ընթացքը, երբ տոհմանունական կազմաւորներու տարածումը պէտք է ընդգրկէր նորանոր փաստեր, անցնէր ժողովուրդի միւս խաւերուն եւ ալլախ սովորաբար ազգանունի մականունին:

Քաղաքային ընթացքը աւելի խորացաւ յետագայ դարերու սկիզբի - մոնղոլական, իսկ աւելի ուշ՝ թրքական տեւաբանութիւններու պատճառով:

Նման պայմաններու մէջ նուազագոյն զարգացման մասին կարելի էր խօսիլ: Սակայն, ի չար մեր պատմութեան բազմաթիւ երեւոյթներու, այս զէպքին մէջ

եւս սրբութեամբ պահպանուեցան տանգրական ձեւերը, եւ երբ առարկայական պատճառները հասնեցան էին Հայերու կողմէ ազգանուն ունենալու համար, բնիկ հայկական տանգրական ձեւերը եւ յատկապէս անոնցմէ մէկը, զարձան անձնանունական նոր միաւորի՝ ազգանունի ձեւաւորումի յաւագոյն հիմ:

Արդէն 9 - 10-րդ դարերուն նախադասական տոհմանուններու անհետացման պայմաններու տակ անհրաժեշտութիւն կը տեսնուի հետեւեալ ձեւերու. «Արլարարի Հայոց մարզպան որդի Գրիգոր իշխանի»: Աւելցնենք նաեւ Տուֆաղի, Ջուլահապետի օրինակները, որոնց երկրորդ բաղադրիչները՝ որդի, ծաղ, կը վկայեն մէկ կողմէ հայրանունական բաղադրիչի տարածումին, միւս կողմէ ասոր համար նոր միջոցներ ստեղծելու մասին:

Ուշագրուութիւն կը գրաւեն -եան հայրանուն - բաղադրիչներու կազմութեան փոփոխութիւնը՝ Մուշեղեան, Գուրգենեան, Ալլախապետեան եւլն.:

Քիչ մը աւելի ուշ վկայուած են Ամատուրեան, իսկ թեւեւ, Անդրիասեան ձեւերը, որոնք նորութիւն են հայկական անձնանուններու համակարգին մէջ, տոհմի, զինգաւորանի, բնաւորի գաղափարը նշելու համար եւ կազմութեամբ մեծ մասով պատմականական են: Հետզհետէ աւելի կը տարածուի անձնանուններու բանաւորներ նոր բաղադրիչներով՝ պատմական ներմուծումը, որ կը կառուարէր մեծ մասով թոռն բառով. ծար որդի պարուն Ուսկին թոռն ծարին: Սակայն այս ձեւը սկզբնական շրջանին յատուկ էր միայն բարձր խալի ներկայացուցիչներուն: Նոյնիսկ -անց / -անց ածանցով կազմութիւնները, որ ժողովուրդի լայն զանգուածներուն համար շատ սովորական դարձան, տակաւին կը շարունակուէին նշանաւոր անձերու մենաշնորհ մնալ:

Հարցին համար հետաքրքրական են 15-րդ դարէն հետեւեալ օրինակները՝ Մուսարէկեանց, Նասայեթեանց եւլն., որոնք հոգեւորականներու կը պատկանին, որ ծանօթ էին Հայերու յատուկ -եանցով եւ աւելի ուշ շրջանի -եանցով կազմութիւններուն: Մեր կարծիքով, զործունիք տանգրական եւ ժամանակակիցի համադրումով կազմուած նոր ձեւի մը հետ, որ աստիճանաբար տարածուելով պիտի հասնէր նոյնիսկ մինչեւ մեր օրերը: Մասնով է, որ 19-րդ դարու մինչեւ 70 - 80-ական թուականները Հայերու ազգանունները կը ձեւաւորէին -եանցով, որ 80-ական թուականներու վերջերէն տեղի կու տայ -եանցով կազմութիւններու: Արդէն մեր դարու 10-ական թուականներուն գործընթացը տարածւած էր. աւելցնենք նաեւ, որ -եանցով ազգանունը յատուկ էր առաւելապէս արեւելահայերու: Պատահական չէ, որ այսօր -եանցով ազգանուններու երբ հանդիպինք անկարան կրնանք ըսել, որ զանոնք կ'ընդունին նախնիները Արեւելեան Հայաստանէն եւ ունեցեալ դարու վերջաւորութեան կամ մեր դարու սկիզբին արտագաղթած են Միջին Ասիա, Մոսկուա, Հիւսիսային Կովկաս եւ այլուր:

Ոչ նուազ հետաքրքրական է հայկական ազգանուններու ծագման ընդունութիւնը: Հոս վճռական դեր կը պատկանի անձնանունին, այսինքն, յատուկ անուան այն կողմից, որ անհատին կը արուի ծնելէն ետքը: Ի զէպ, նշենք, որ անձնանունը ժամանակի նկատմամբ ամենին զգալուն լեզուական տարբերէն է: Բաւական է ծանօթանալ արձանագրութեան գրասենականներ յանձնարարուող հայկ. անձնանուններու ցանկին, համոզուելու համար: Իսկ եթէ աւելցնենք նաեւ Հայերու յարաբերական ազատութիւնը անուանադրութեան ընտելանումին մէջ, եւ արտաքին շարք մը գործօններ, ապա պէտք է տարակուս չունենալ այն կէտին, որ անձնանուններուն հիմով հայկ. ազգանուններու մէջ ներկայացուած են բազմաթիւ շերտեր՝ բնիկ եւ փոխառեալ (իրանեան, հին հնդկական, յունական, արաբական, թրքական եւլն.), անձնանունի՝ բարբառային, փաղաքական, կոչական, կրճատուած, հնչեղանակութեամբ տարբերակներ:

Անձնանունի ուղիղ կամ անուղիղ ձեւը մեր ազգանուններու սերունդին հիմնական աղբիւրներէն մէկն է: Որու համաձայն նման ազգանունները նկատուի են ոչ միայն իրենց բնականով այլ նաեւ տարածաշրջաններում, ու յաճախականութեամբ: Բաւական է ըսել թուականներու երեւանի հեռախօսի անուանադրին՝ Յարութիւնեան - 2500, Յովհաննիսեան - 2200, Սարգսեան - 2100, Գրիգորեան եւ ինչպէս - 1950...:

Ինչպէս անցնենք հայկական ազգանուն-

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՅԵՏ ՀԻԹԼԵՐԻ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐԸ

Տրէզորէն ի վեր կը թուէր թէ թողք սեփականութիւնը դարձած է ազգ. ընկերակցութեան: Սակայն 1936 Օգոստոս 1-ին, Պէրլինի մարդապաշտին վրայ ուղիղակիան իսկալը կարծես դատւել իր իսկական իմաստը: 1896-ի մարտին յաղթական է, յայն նախկին հովիւ որ ջահը կ'երկարէ վարչապետին: Հարկը հազար հանգիստեան իրենց շունչը բռնած կը սպասեն: Հիթլէր կը վառէ կրակը՝ որ պիտի բոցավառէ երկու շաւթ: Այդ պահուն կը լսուի ողիմպիական զանգը «հրաւիր աշխարհի երիտաւարութեան» կ'ըսէ ան: Մարդիկներու տողանցքը կը սկսի:

Տասը օր առաջ ջահը ծածկուած է Յունաստանէն: Գեղիփաշէն, Սեւանիկէն, Սոփիայէն, Պելիքապէն, Վիկտորիան, Փրոկայէն, Տրէզորէն եւլն. առաջ Պերլինը: Երեք հազար մարդիկներ ուղիղակիան կ'ընդունեն իսկին միւսը: Իր փոխադրած են ջահը, իւրաքանչիւր մէկ զմ. կրելով դայն, որ յաճախ վառուած կ'ըլլար պետութեան նախադասն. բուն կողմէ:

Յիսուններէր կ'ընկնէր ներկայացուած են մարդապաշտին վրայ: ԱՄՆ, Գերմանիա, Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա, Ֆինլանդիա, Իտալիա, Հունգարիա... եւ նաեւ ծափուն, որ կը պատրաստուի իր կարգին 1940-ի ողիմպիականներուն: Կան նաեւ փոքր երկիրներ, ինչպէս Պոլիմա, Գոյումպիա, Կուսթենապա, որոնց առաջին մասնակցութիւնն է: Բացալով է ինքը՝ Միւթիւր: Սակայն բոլորիկները սովորութիւն դարձուցած են զատ կազմակերպել իրենց խաղերը: Այդ տարին (1936) ողիմպիականները պէտք է Պարզելնա տեղի ունենային, սակայն պայմաններ փոփոխուեցին էին Ռաւպալներու այն շէնքը, որ կ'ընդունուէին կը կազմակերպէր մարմնէն: Ու մարդիկները որոնք տեղային վրայ կը գտնուէին արդէն միջազգայնական զեղեցիկ ողի մը ցուցաբերելով, արձանագրուեցան քաղաքացիքին, կազմելով առաջին ջոկատները: Չախաղողման մամուլին կողմէ ուղարկուած մարզական թղթակցները առաջին տեղեկատուները կ'ըլլան Սպանիոյ պատերազմին:

Պերլին հանդիստ չունէ մը կը քաշեն պարզապէս որովհետեւ մարդատեղի տեղի կ'ունենայ: Գերմանիոյ մէջ ընդլի մարդիկներու եւ հրեաներու ձերբակալութիւններուն թողած զէջ տպագրութիւնը կ'ունենէ ջնջել մարդկական կոմիտէի գործունէութեամբ: Հանդիսատեսները պէտք է վերադառնան այն տպագրութեամբ, թէ նախկին վարչապետը այնքան ալ տարապիկ ըսն մը չէ...:

Ողիմպիական մարդապաշտի մը կառուցումը մըցանիւղ նկատուած ժամանակի մէջ, հազարաւոր մարդիկներու դիմաւորումը, տանեակ հազարաւոր հանգիստեաներու ընտելութիւնն ու անոնց, փոխադրամիջոցներ, կառուցիկներ, ամէն ներու մէջ ներկայացուած են բազմաթիւ փոխառութիւններ. միջին դարերուն մեր ժողովուրդը հարկադրուած ըլլալով այս փոխառութիւնները կառուելով այլ ժողովուրդներէ, այնուհետեւային սեփական ստեղծելու, օրինակիլ կամ ցուցադրուած է, ու զանոնք հակադրած իրանականութեան արարականութեան կամ թրքականութեան, որոնք մտած են մեր անուանաբանը, պատմական որոշ ժամանակաշրջաններ. յատկապէս կապուած պարսկական ու թրքական իրաւական կարծեման հետ, որոնք սակայն բաւական կարծեման հետ, որոնք մտած են զործօն անուանաբանին:

Ինչպէս արդէն ըսինք, հայկական ազգանուններու հիմը ներկայացուած է նաեւ անձնանունի տարբերակները, որոնց շարքին կ'ընդլան կ'ընդլան կ'ընդլան անուանաբանը, պատմական կապուած թեւեւ հետ, որոնք սակայն բաւական կարծեման հետ, որոնք մտած են զործօն անուանաբանին:

(Ամփոփում)

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
13
MERCREDI
13 AOUT
1986

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPİK MISSAKIAN
TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEK: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

LE NUMERO : 4,00 F

ՕՐԱԲԵՐՐ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻԱՔԵԱՆ

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսիա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հասցե : 4,00 Ֆ.

61e ANNÉE — No 16.289

ՕՐՈՒՆ ԻՍՏԷԼ

ՊՍԻ ՍԵ ՏԱՐԵԴԱՐԶԸ

Պատր: ՈՐ պատր: Այս պատասխանը
գրք փրանսացի լրագրող մը կը գնէ երկ-
րորդ, փրանսացի Պերլինցի մը բն-
արար, տիրութիւն կը յիշեցնէ առ միւս
հաստատումը, զոր կ'ընէր, տարիներ ա-
ռաջ, ուրիշ փրանսացի երկրորդ
ընդ. «Հիթլեր: Չեմ ճանչնար»:

Այս ընթացքով եւ վարժութիւնն ըլլա-
լով երկրորդ ընտրութիւն մը, ամօթի պա-
տը կը վերածուի անտարբերութեան պա-
տի: Այսու վրայով ալ չի մնար: Կիր-
քը հանդարտած են: Բողոքը ցոյց մը
կը կարծակրուի Պրանսիայուրի Դու-
րը, պատիւ առնել: Կ'սկսիկալուի գոնէ
15-000 հազ. կու գան՝ երկու հա-
զար:

Այս աշխարհ, ո՛ր է յաղթանակ:
Առաւել, եւրոպայի սրտին վրայ, եր-
կէն ետք, քաղաք մը որ երկուքն բաժ-
նուած է: Քառասնէնեղ տարի առաջ էր,
Սրբաւոր 13-ին, երբ առժամեայ ցանկա-
պանները ետք, պեթոնը կը սկսէր մաս
առ մաս նուիրողորմել եւ մանուսնող
լաւարկելը: Բաժանումը: Պատր կը
բարձրանար մինչեւ 4 - 5 մեթր:

Թեհրանի մէջ է նախ, 1943, Նոյ. -
եկ., որ Սթալին, Ռուզվելթ եւ Չըչիլ
պիտի լինէին պարտութեան զուտը հա-
տած հիթլերական Գերմանիոյ ճակատա-
կիւր: Բաժանումը համար դիպել, կեանք
կը իջնէ խորհրդակցական յանձնա-
նախարար մը եւրոպայի համար: Այսին
ալ, ինչպիսի մէջ, Ֆրանսայի ալ պատա-
կել մը պիտի չնորսուէր, բաժին հանե-
լով անգլիակաների հրամանն ու
հրահանգը: Բայց մեծ Պերլինի 884 քառա-
յակ ըլլաւ թիւն 403 կը դրաւ ինքն
Պերլինի միայն, անոնց թիւն 30 հազա-
րէ հասած էր: Հարկ էր ճար մը գտնել ու
զատուցաւ: Ճեղքել քաղաքը: Երկուքն
բաժնել: Եւ անոնք որոնք աշխարհը փըր-
կու համար հիթլերական պատահաւոր
միջոցն զոհ տուին, մէկ Գերմանիան ճեղ-
քուցուց, ճեղքուց տուին երկու Գեր-
մանիոյ, հուսկ՝ երկու Պերլինի: Եւ ի՞նչ
հեղանգ: Այսօր Ամերիկային ու Ռուս
թիւն կ'երթան, իսկ անդին Պերլինցի
մէկ մայրիկ միւսը չի կրնար անցնել,
թիւն բախտն աշխարհ տնորին, որ ըն-
տառները «սխալ» մայրի վրայ կը բնակի:

«Ռուս Պերլինցիները են» կը բացա-
րուէր Միացեալ - Նահանգներու տա-
րապախտ նախագահը՝ Քենեդի, երբ Պեր-
լին կ'այցելէր 1962-ին: Մարդը ալ պէտ
էր միջախօսել ու կը միջախօսուի: Կը բա-
նէր քանակները ընդհանրացնել: Բոլորս ե-
րանք այս կամ այն: Բոլորս եղանք՝ սեւ
ապրիլեցի, Չիլիցի, Լեհ, գործադուրի,
կիւսանցի: Հոն ալ քաղաք մը երկուքն
բաժնուցաւ: Դեռ պատ չկայ: Բայց
պարզ է լաւատես ըլլալ, երբ բիրտ ու-
նի կը տիրապետէ ամէնուր:

Առաւոր աշխարհամարտ մը: Քսան մի-
լիոն զոհ՝ որպէսզի մարդը այլեւս խաղաղ
պարի, այլեւս ազատ ապրի: Ու այսօր,
հաստատուի պատերազմը - երկու Քորէա,
Երկու Վիէթնամ, երկու Գերմանիա, ա-
մարթիշտ, Փիւնոյն, Ժարուզիսիկ եւ
զատ մը որու 25ամեակը մոգեկոչուի:

Պատ մը որպէս խորհրդանիշ ազատ աշ-
խարհի պարտութեան:

Պատ մը որպէս խորհրդանիշ ազատ աշ-
խարհի պարտութեան:

Պատ մը որպէս խորհրդանիշ ազատ աշ-
խարհի պարտութեան:

« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ՎԱԶԳԻՆ Ա.Ի ՆԱՄԱԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀ ՌԵԿԸՆԻ

Մոսկուա հրատարակուող «Իզվես-
տիա» կառավարական պաշտօնաթերթը
լոյս ընծայած է Ամենայն Հայոց Կա-
թողիկոս Վազգէն Ա.ի նամակը, ուղղը-
ւած նախագահ Ռեկընի:

Ստորեւ՝ նամակին բովանդակութիւնը:

Նորին Գերազանցութիւն
Պարոն Ռոնարտ Ռեկընի
Նախագահ Ամերիկայի Միացեալ
Նահանգաց
Ուաշինգթոն

Ձեր գերազանցութիւն,

Սոյն տողերը յղում է Ձեզ Հայ Առաքե-
լական Եկեղեցու գլուխ Վազգէն Ա. Ամե-
նայն Հայոց Պատրիարք - Կաթողիկոսը,
Հայ Ժողովրդի քրիստոնէական հաւատքի
բազմազարեան կենտրոն Սուրբ Էջմիած-
նից ի Սովետական Հայկական Հանրա-
պետութիւն: Ձեզ ենք գրում յարգալից
դրացումներով եւ խոր գնահատանքով դէ-
պի ամերիկեան ժողովուրդը, որին ճա-
նաչել ենք 1960 եւ 1968 թուականներին,
Ձեր Մեծ երկիրը մեր այցելութեանց ա-
ռիթմերով: Ճանաչել ենք ամերիկեան Ժո-
ղովրդին իրեն կենսաւրախ եւ բարեհո-
գի, իրեն խաղաղ ու ստեղծարար աշխա-
տանքի ժողովուրդը: Վատահ ենք, թէ մեր
օրերին եւս այդ առաքելութիւններով
ներշնչուած են ամերիկեան մեծ հայրե-
նիքի դասակները:

Ձեր Գերազանցութիւն, այս գրու-
թիւնը ուղղում ենք Ձեր քրիստոնէական
խղճին, որպէսզի Ձեր միջազգային հեղի-
նակութեան բարձունքից նպաստէք մի-
ջուկային պատերազմի արգելման, նպաս-
տէք ընդհանուր զինաթափման հրամա-
յականին, նպաստէք աշխարհում խաղաղ
գոյակցութեան վերջնական հաստատ-
ման, այն ինչ երազեցին եւ ուխտեցին
1945-ին, Սան Ֆրանսիսքոյում Միացեալ
Ազգերի Կազմակերպութեան հիմնադիր
Պետութիւնները: Գիտակցում ենք, որ
ընդհանուր զինաթափման եւ ազգու-
թիւնների խաղաղ գոյակցութեան հրա-
մայականները մեր օրերի բոլոր ժողո-
վուրդներին լայն գանդուածների, բոլոր ե-
կեղեցիների ու կրօնական կազմակերպու-
թիւնների գերագոյն իղձն է հանդիսանում
եւ զէպի երկինք բարձրացող ամենաշնորհ
աղօթքը, որի պայծառ արտայայտութիւն-
ները մէկը եղաւ Յունիսի 14-ի պատմա-
կան նամակը ռուս Պրաւոսլաւ եկեղեցու
գլուխ՝ Նորին Սրբութիւն Պիմէն Պատ-
րիարքին, ուղղելով Ձեզ գերազանցու-
թեան, մի գրութիւն՝ որ մենք եւս ող-
ջունեցինք բարձր գնահատանքով: Մեզ
միջախօսութիւն պատճառեցին ու լաւա-
տեսութեամբ համակեցին մանաւանդ սո-
վետական կառավարութեան Ձեզ ուղղել
առաջարկը՝ աթոմական զէնքերի փոր-
ձարկման մօրաթորումի, եւ ծրագիրը՝
աթոմական եւ քիմիական բոլոր տեսա-
կի զէնքերի աստիճանաբար կրճատման,
որով նախատեսուած է այդ զէնքերի ի
սպառ վերացումը մեր աշխարհում մին-
չեւ մեր դարի վերջը: Թող սույն հրե-
վատահութիւնը յայտնի թէ Ձեր Գերա-
զանցութեան կառավարութիւնը եւս իր
զանցութեան կառավարութիւնը եւս իր
բոլոր միջոցներով պիտի նպաստի վերո-
յիշեալ փրկարար ծրագրերի կենսագործ-
մանը, որով 21-րդ դարի արշալոյսը պի-
տի հանդիսանայ աւետարել մարդկու-
թեան նոր կեանքի, առանց սրի եւ հրե:

Նոյն լուսաւոր յոյներով, մենք եւս դի-
մում ենք Ձեզ եւ Ձեր պատասխանատու
գործակիցներին, որ ամէն բանից վեր նը-
կատուի խաղաղ ու արդար մի աշխարհի,

առանց պատերազմների մի աշխարհի կա-
ռուցումը, որի համար երկիր էր իջել
մեր Փրկիչը Յիսուս Քրիստոս եւ իմացի
տառապանքը կրել մարդկանց մեղքերի
համար: Քաջ գիտակցում ենք, որ մարդ-
կութեան առջեւ կան նաեւ այլ հրամա-
յական հարցեր, որոնք սպառում են
իրենց լուծումը ստանալ: Բայց համոզ-
ուած ենք, որ նման հրամայական հար-
ցեր իրապէս կարող են լուծուիլ միայն
եւ միայն խաղաղութեան պայմաններում:
Մանաւանդ յետ այսօրիկ ոչ մի պատե-
րազմ, ոչ մի սպառազինութեան մրցա-
վազը չի կարող որեւէ քաղաքական, տըն-
տեսական, ընկերային կամ բարոյական
հարց լուծել: Ահա թէ ինչու մեր օրերին
աւելի քան երբեք այժմէական է Յակով-
բոս Առաքելի պատգամը՝ «Արդարու-
թեան պտուղը խաղաղութեամբ է սեր-
մանում: Նրանց համար, ովքեր խաղա-
ցութիւն են անում»: Այո, մանաւանդ,
յետ այսօրիկ, աղգամիջեան բոլոր ար-
դար հարցերը միմիայն խաղաղ գոյակ-
ցութեամբ հարաւոր է լուծել:

Ահաւասիկ, Ձեր Գերազանցութեան
ուղղելով Հայ Եկեղեցու առաջին սպասա-
ւորի սրտի խօսքը, որ բխում է նրա քր-
իստոնէական խղճից եւ նրա ժողովրդի
ողբերգական փորձառութիւններից: Յիսու-
սի, Հայ Եկեղեցին ու նրա հաւատացեալ
ժողովուրդը զարեւ շարունակ ոտքի կո-
խան են եղել ու բազում անգամներ նա-
հատակուել վասն Յիսուսի եւ վասն հայ-
րենիքի ազատութեան աւելի հզոր դրա-
ցիների պատերազմների ընթացքում:
Մի եկեղեցի ու ժողովուրդ, որ այսօր է
նաեւ մեր դարի առաջին ցեղապանու-
թիւնը, առաջին համաշխարհային պա-
տերազմին՝ 1915 - 1916 թուականներին,
որին զոհ է դնացել չորս երկու միլիոն
Հայ աղաքահաղկութիւն արեւմտեան Հա-
յաստանում Օսմանեան տիրապետութեան
չըջանին: Մի եկեղեցի ու ժողովուրդ, որի
կէսը հրաշքով փրկուեց արեւելեան Հա-
յաստանում, որ այսօրուայ խաղաղ ու
ապահով պայմաններում գոյատեւող եւ
զարգացող Սովետական Հայկական Հան-
րապետութիւնն է: Մեր եկեղեցին, մեր
հաւատացեալ ժողովուրդը ի Հայաստան
եւ ի Սփիւռս աշխարհի, որի աւելի քան
կէս միլիոնը այսօր Ձեր երկրի շինարար
քաղաքացիներն են, չեն կամենում պատե-
րազմ, չեն կամենում սպառազինութիւններ,
չեն կամենում նոր ցեղապանութիւններ,
աշխարհակործան նոր ողբերգութիւն -
ներ: Ձեր Գերազանցութիւն, չզիտենք
մեր այս կոչը ի՞նչ արձագանգ պիտի
գտնի Ձեր հոգում, սակայն ամէն պարա-
պի մենք պիտի մնանք աղօթող, որ
մարդասէր Աստուած զօրալից զառնայ
Ձեզ՝ իրազորելու աշխարհի ժողո-
վուրդներին լայն գանդուածների բազմա-
քը ընդհանուր զինաթափման եւ Պե-
տութիւնների համեմաշխ դոյակցութեան,
որով Ձեր անունը եւս պիտի արձանագ-
րուի պատմութեան զբաղմ իրեն: Մեծ
ճարտարապետներէն մէկը խաղաղ ու
արդար մի ապագայ աշխարհի կերտման:
Մաղթում ենք Ձեզ հոգու խաղաղութիւն,
համբերութիւն եւ լաւատեսութիւն:

«Այսուհետեւ զօրացէք Տիրոջով եւ նրա
զօրութեան կարողութեամբ»: Ամէն:

Վ Ա Ջ Գ Ի Ն Ա.
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Ճ Ա Տ Ր Ա Կ

Գաղապարով - Գարբով փոխ-վրէժի հան-
դիւրումին 6-րդ խաղը -Երկուշաբթի, Օ-
գոստոս 11- յետաձգուեցաւ 41 հարուածէ
ետք: Ողջը կը սկսէր Գաղապարով, որ
առաջին անգամ ըլլալով բացած է EA-ով
մը եւ Գարբով հակադրած է իր Պետրոֆ
պաշտպանութեամբ, որ ծանոթ է նաեւ
ռուսական պաշտպանութիւն պիտակով:
Այս հանդիպումին յաղթողը կ'ըլլայ ան
որ 6 յաղթանակ կը տանի կամ 12,5 կէտ:

ՔԱՆԻ ՍԵ ՏՈՂՈՎ

ՏՈՐԱՅԻ մէջ (Պէյրուիի հիւսիս - ա-
րեւելքը) հակաֆրանսական երկու ոճ-
րափորձեր կատարուած են, որոնք միայն
նիւթական միասնէր հասցուցած են: Թի-
րախ ծառայած են իրանո - ֆրանսական
երկու դրամատուներ: Արարքին տէր ե-
ղած են «Հակաշխարհակալ միջազգային
Յոկատները», զեկոյցով մը զոր անձանթ
մը կարգացած է հեռաձայնելով արեւմու-
տեան դործակալութեան մը: Յանուն կազմա-
կերպութեան, կը պահանջուի անմիջական
ազատագրումը Վարուժան Կարպիճեանի
եւ իր ընկերներուն, ինչպէս նաեւ իսրա-
հիմ Ապտալլահի եւ Անիա Նազալի: Ֆը-
րանսայէն դատ, պահանջներ ալ կան ի-
տալական կառավարութիւնէն:

ԻՍԱՆՍԻՆ իրթը 12 տանիմ յաւելում
պիտի կրէ, իբրեւ հետեւեալ Քարիզ Ար-
տաղրող երկիրներու Կազմակերպութեան
(ՓՓՀՓ) որոշումին: Այս անմիջական գոր-
ծադրումը որեւէ ձեւով չարարացուի,
քանի որ բուսական պահեստ կայ, մինչեւ
որ ընկերութիւնները նոր գնումներ ը-
նեն...:

ԿԻՊՐՈՍԻ հիւսիսային թուրք չինձու
հանրապետութեան վարչապետը՝ Տէրփիշ
էրօղլու իր եւ իր կառավարութեան հը-
րաժարականը տուած է Տէնքթաշի: Այս
հրաժարումը հետեւեալ է ձախ կուսակ-
ցութեան քաշուելուն, համախորհուրդ
կառավարութիւնէն: Մասնօթ է որ ձախը
զոհ չէին իօզալի անտեսական ծրա-
դիրէն:

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ մէջ, ահաբեկութիւնը
մշակութային երեւոյթ առած է: Ոմբակ
մը գողցած է Փիլաթոսի մէկ պատկառ
(«Արեւմտեան կինը») եւ կը սպառնայ
այրել դայն, եթէ Քանդակայի կառավա-
րութիւնը չաւելցնէ զեզարուետտին յատ-
կացուած նպաստը եւ երկու մրցանակ չը-
հաստատէ երիտասարդ նկարիչներու հա-
մար: «Մշակութային ահաբեկիչ»ները
(իրենք զիրենք այդպէս միտաւոր են) երեք
այր եւ երկու կիններ են, որոնք ըստ ոս-
տիկանութեան արուեստասէր չեն այնքան
որքան՝ մտային խանդավառ մտապոյ-
ներ:

ՆԱՍԱԳԱՆ ՄԻԹԵՐԱՆ այցելութիւն մը
տուաւ, երկուշաբթի օր, Ֆորմիլ 1-ի ար-
կածահար վարորդին՝ Ժաք Լաֆիթի, որ
3 - 4 ամսուան համար անշարժացած է
հիւանդանոցը, Անդրիոյ մէջ մրցումի մը
ընթացքին ունեցած ծանր արկածէն
ետք: Նուէր տարած է զծագրուած պատ-
մաշարքերու հատոր մը (իսկ Փոսաթի ամ-
բողջական գործերը), բացատրելով. -
«Լսին ինձի, որ կը սիրէք: Դիւրին է կար-
գալը, բացատրի ճիշդ հարկ չկայ»:

ՊՈՒՐԿԻՊԱՆ, 83 տարեկան ամուսնալուծ-
ուեցաւ 76 տարեկան կնոջմէն, 24 տար-
ուան ամուսնութեանէն ետք: Պարզ է, որ
այս պաշտօնական բաժանումը քաղաքա-
կան բնոյթ ունի միայն եւ մաս կը կազ-
մէ թունուղի նախագահին վերջին «մաք-
րագործումներուն»:

ՅՈՎՀ. - ՊՈՂՈՍ Բ. պէտք է սպաննուի
Լիոնի մէջ, այս է ներկայարարութիւն մար-
գարէութիւններէն մէկուն մեկնաբանու-
թիւնը: Այս նախատեսութիւնը բաւական
յաջողութիւն ալ գտած է սրճարանէ սըր-
ճարան, մինչ զիմումները կը բացմանան,
որպէսզի Պապին այցելութիւնը ջնջուի
(Հոկ. 4-էն 7, Լիոն պիտի այցելէ): Նոսթա-
լուստամուսի քառակուսիէն մէկը կ'ըսէ -
«Հոսմէլացի քահանայապետ, զգուշացի
մօտենալէ այն քաղաքին զոր երկու գե-
տեր կը ջրեն...»: Եթէ ոմանք կը խն-
դան, ապահովութեան ուժերը մտահոգ
են: Պէտք է անտեսել թէ անկարելի չէ
որ մտացնոր մը գտնուի, որ ուզէ իրա-
գործել մարգարէութիւնը...: Մեկնաբա-
նողներէն մէկն է՝ Ժան-Դաուլ Ֆոնպրիւն,
որու գիրքը 700 հազար օրինակ սպառած
է: 6 տարի առաջ, ան «Կարգացած» էր
Պապին սպանութիւնը Լիոնի մէջ, բայց
նախապէս ալ Ֆրանսայի գրաւումը աւե-
տած էր Իսլամի կողմէ:

ՔԱՅԼՈՂ
ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԱՍՏԱՆՆ ԷՐ...

(ՅԱԿՈԲ ՄՆՋՈՒՐԻԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

ՍՊԱՆԻՈՅ
ԲԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ
ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Յիսուս տարի առաջ, 1936, Յուլիս 18-ին, կը սկսէր Սպանիոյ քաղաքացիական պատերազմը, որ պիտի տեւէր երեք տարի ու վերջնաւոր զօր. Ծրանքոյի յաղթանակով ու Հանրապետութեան անկումով :

Կէս դար ետք, «Հիսթորամա» գրադէտ
Ժ. Սէմիրեթօնի հետ հարցազրոյցով մը
հաշուեփակը կը կատարէ անցած - դար-
ձած ին :

Հ. - Անականա՞լ էր, 1936, Յուլիսին ինչ
որ պատահեցաւ Սպանիոյ մէջ :

Պ. ՝ Չեմ կարծեր թէ կարելի ըլլայ ա-
նակնկալ կոչել: Իրականութեան մէջ
զինուորական պետական հարուած մըն
էր: Մեծ քաղաքներու զինուորական կա-
նոնները մշտեւցան գլուխ բարձրացնելու,
իսկ որ տրամաբանօրէն պիտի յանգէր
զինուորական իշխանութեան մը:

Ծանոթ է խաղը: Հանրապետութիւնը
1936 Փետրուարի ժողովրդական ձեռ-
տի համախմբման կառավարութեան յա-
ջողութենէն ետք կարգ մը միջոցառումնե-
րու ղիմած էր որոշ գործարներու ղեմ:
Անոնցմէ մէկն էր զօր. Ֆրանսո: Ան բա-
նակին առէնէն երեսասարգ ու սմէնէն
վարկ ունեցող գործարներ էր, ու ծանոթ
իր հակաժողովրդավար կեցուածքով:
Ժողովրդական ձեռատի կառավարութիւ-
նը զինքը Գանարի կղզիները զրկած էր
որպէս հրամանատար. գլուչութեան նը-
ւագայտին միջոցառում մըն էր այս: Ոչ
վտարուած էր քանակէն, ոչ ալ չնորհա-
յորրկած, այլ՝ հետագումած միայն:

Այսօր բաց են դիւանները եւ որովհետեւ իրենք էին յաղթականները -գործադար ու դիւանադէտ- ընդարձակ կերպով պատմած են, թէ ինչպէս պատրաստուած էր «յաղթապան» ըմբոստութիւնը» - ա՛յ յեք պաշտօնական անունը: Ըմբոստութիւն, որ երեք տարի ետք քայքայած էր Հանրապետութիւնը: Ամէն մանրամասնութիւն յայտնի է այսօր. ժողովներ, սպանութիւններ... Ինչ որ տարբեր է 19-րդ եւ 20-րդ դարերու պետութեան սովորական հարուածներէն, այն է, որ անմիջական չբլաթ յաղողութիւնը: Յատկապէս մեծ քաղաքներու մէջ, -Մատրիտ, Պարիսընա, Վարանա- կը ճախողի ան:

Հ. - Ի՞նչ էր գոր. Սանխուրխոյի դերը
այս ապստամբութեան մէջ:

Պ. - Սակիստրիսօ պեան էր, ղեկավարը, ամէնէն յայտնի անձնաւորութիւնը ղին ուորական դաւադրութեան: Արժանաւոր զօրավար մըն էր ան, որ արդէն 1932-ին փորձած էր անդամ մը ըմբոստութիւն կազմակերպել, Հանրապետութեան դէմ: Դատաւան ղը, ապա աքսորի դատապարտուած: Փորձովային կը վերադառնար ըմբոստութիւնը ղեկավարութիւնու, էրը մեծաւ օգտնաւային արկածով...:

Հ. - Այս մահը ստիպ մը չեղա՞ւ որ
Ֆրանսիո անմիջապէս գլխաւորէ ըմբոստու-
թիւնը :

Պ. - Ոչ անմիջապես... Բազմաթիւ աւ
միւններ ետք ան կրցաւ գլուխ անցնիլ։
Իր ղեկավարած արիւնիկեան զօրքն էր որ
լուսաճացաւ դէպի Սէպիլլա եւ Մարտիրա
Ասեփ, ինը որոշ տեղ մը ունեցաւ զին-
ուորական ղեկավարութեան մէջ։ 1936,
Հոկտեմբերին իրեն արուեստագէտ գերգոր-
ւարի տառիճան, որ ազաւ փոխակեր-
պուեցաւ «Պետութեան նախագահ» կո-
չումին... Էնչ որ նախակառուած չէր
սկիզբը։ Ասկիւն եղաւ զինուորական ներ-
քին Հարուածով եւ, պարտադրարար։

Հ. - Այնպես կը թուի, որ Սպանիոյ պատերազմը քանի մը անկատարութուններ ունէր. ի՞նչ կը խորհիք այս մասին:

Պ. - Ճիշդ է: Նախ, երբ քաղաքացիական պատերազմը, ընկերային պայքարը չեղադրած յատկանիշով. ձախը՝ աջին դէմ, ճնշուած դատականգը տիրակալ իսպախին դէմ:

Այս րեղհարումին մէջ կար նաեւ . պատերազմին զիկը ձեռք անցրնելու պայքար մը : Այս պայքարը մղեցին թէ՛ Փրբանբալականները , թէ՛ հանդապետականները : Այս վերջիններու շարքերու մէջ տեղ զբաւած էին Հէզդէ պահուծի թեւաւորները , բանուորական զանգուածները :

Պետական հարուածէն ետք անոնք ան-
շուշտ դարձան ժողովրդական հակա-
դեցութեան ժողովը, չարժուժը տանելով
դէպի յեղափոխութիւն:

Այս ջանքին դէմ կային անշուշտ հան-
րապետութեան աւանդական ժողովրդա-
վար օրինաւորութիւնը առ ի վաւառող-
ներ. օրինաւորութիւն մը որ պիտի յար-
դուէր թի՛ ներքին թէ՛ արտաքին աշխար-
հէն, որպէսզի կարելի ըլլար արտասահ-
մանեան օժանդակութիւն ստանալ:

Ասոնց պէտք է աւելցնել տալալին հա-
մայնավար կուսակցութեան մասնաշա-
ռուկ ռազմավարութիւնը: Երբորդ երե-
սակ մըն էր, Սպանիոյ պատերազմին
մտաւին միջադպալին հակամարտութիւ-
նը:

Հ. - Շատ խօսուած է այս պատերազմին միջամտելու եւ չմիջամտելու մասին: Ո՞ր սկսու փոքր:

Պ. - Փաստաթուղթերը ծանոթ են այ-
սօր, բայց ինքր՝ Միութեան ղեկավարու-
մէջ դառնա՞ծ են :

Առաջին միջամտութիւնը խաղաղանք է
դառնաւ առաջին օրէն, առաջին ժամերին
խաղաղական օդուժը ղեկնորսական պատ-
մութեան առաջին օդային կամուրջը հա-
տատուեց: Անոնք թիփունք կը կանգնէին
Ֆրանսէոյզի զօրքէին որ Անտարկտիկա կու
դար:

Գերման միլիամետրիսը կու գայ յետոյ. աւելի թէքնիք է : Իսկ Ֆրանսական ձախառի վրայ Լէոն Պլումի օժանդակութեան պատրաստակաւութիւնը բախեցուանմիջնապէս նախ ժողովրդական ձախառնարթունք, սակա բրիտանական ընդհանրութեան : Պլումն իր շուրջիները երկուքի բաժնուեցան. մէկ մասը կ'ուզէ հաստատրիմ մնալ Սպանիոյ հանրապետական ձախին, իսկ միւս մասը նախամեծար կը համարէր անգլիական դաշնակցութիւնը : Պէտք է մոռնալ, որ պատմութեան այս շրջանին, Սպանիոյ պատմութեան քանի որ չարքով առաջ չի թիւր գրաւած էր Հոնանին :

Հ. - Ի՞նչ դիրք բռնեց Խորհ. Միութիւնը:

Պ. - Նախ որոշեց ձմիջամտել: Ոչ մէկ կամավարութիւն, ոչ մէկ յանձնառութիւն: Սթալին չկրցաւ գերք մը ճշդէն. յետոյ, պէտք է մոռնալ, որ ան պատրաստութեան մէջ էր Մոսկուայի առաջին մեծ դատաւարութեան. Զինովիկէի եւ միւնիերուն դէմ: Նոյնիսկ կարելի է հարց տալ, թէ զինքը միջամտութեան միջոցաւ զոգարկե՞րէն մէկի ալ խորհ. Միութեան մէջ անցած - զարձանքը բոլարկելու անհրաժեշտութիւնը չէ՞ր:

Երբ կը կարգանէր մշտականը, Մալքո, օրինակի համար, անկարելի է չմտածել թէ որքան մարդ այդ շրջանին իտասական է իր մտայնաբանութիւնները յայտնի, բնադատելէ, հակադրանքը արտայայտելէ, պարզապէս Սպանիոյ պատերազմին պատճառով :

Հ. - Այսօր, յիսուն տարի ետք երբ կը խօսեմք խորհրդային օժանդակութեան մասին, կարելի չէ՞ ըսել արդեօք, քէ միջամուխ ըլլալ էր այդ, Սպանիոյ ներքին զորքերուն :

Պ. Յիսուս տարի ետք, առանց վարանումի մը ստուգելիս կարելի է աղպէս ըսել: Ռազմավարական անուանալի տաղանդով մը Սթալինէ փորձը կ'աւարեց թափանցելու ժողովրդային «բազէրնի» երկրէ մը ներս ու աստիճանաբար տիրելու իշխանութեան, ու այս, առանց կարեւոր Համախառն կուսակցութեան մը ուժին: Որոշ է, թէ սպանական փորձառութիւնը գործի պիտի ծառայէր կեդրոնական Եւրոպայի երկիրներուն համար, 1945-էն ետք: Սպանիոյ մէջ վար ժիւան կարմիր Բանակի մարմնական եւ նիւթական ներկայութիւնը սակայն գէնքերը հոն կը կառաւարէ խորհրդանշական իշխանութեան պատուիրակութեան մը **գերը:**

Այսինքն, համայնավար կուսակցության նոր որ շատ ազդեցիկ էէր նոյնիսկ բանուոր դասակարգին մէջ, գլտցաւ շահագործել Սոս. Միութեանէն յրկուամ զենքերը. ալլ զէնքերը կը ծախուէին եւ վերածը զիններով: Սպանակաւ Դասաւաստ սկիի ամբողջ մթերքը սպանեցաւ ալլ զնումներով: Այլ զէնքերը կը տրուէին հանրակրթական դրօքին ալլ բաժանումներուն որոնք կը զեկակարուէին համայնավարներու կողմէ. . . : Այսպէսով իշխանութեան տիրանալու զանգալ գործընթացը կ'իրագործուէր, ո'չ սակայն ընկերային, գասակարգային պայքարով մը, ալլ քաղաքական, ոտովական կան ե զինուորական կորիզներու գրուումով: Նախուորակաւ կորիզներու գրուումով: Նախկին չգործացուէր յեղափոխական ծախքով կը չգործացուէր ապառաչով ընկերավարական ծախք. ապա սպանալով ընկերավարական ներու. եթէ չընդունիք մեր ուղածը, համայնավար նախարարները կը քալուին կա.

Տարօրինակ մարդ էր՝ փոքրահասակ,
նիհար հոգաբայր։ Ապրեց իննսուներկու
տարի, որից գրեթե եօթամսոսին՝ իր
ծննդավայր Արմաանից հեռու Ստամբու-
լում։ Ինչ գործ ասես արեց ապրելու հա-
մար։ Սոս, գարի, յարդ, ածուխ ու հա-
ժախեց, հացադործ եղաւ,՝ գործակա-
տար, յաճախ էլ ման եկաւ անգործ, յե-
տոյ կերպավաճառ էր, մէկ էլ տեսար՝
հաշուապահ, զրազիր՝ Ստամբուլի հանրա-
յայտ հիւրանոցներից մէկում, իսկ ամե-
նապրջում՝ երեղեցպան, Ս. Յարութիւն
երեղեցում՝ մոմավաճառ... Բայց այս
կոտորց առաջ ու վերջ՝ գրող էր, այն էլ՝
մեծ գրող։

Այս վերջին հարցում էլ էր տարբերակը։ Հարիւրաւոր պատմութեանքներ զրեց, տասնեակ հեքեաթներ, ժամանակագրութիւններ եւ սկսեց այնտեղից, որտեղ այլեւս չկային իր հերոսները, չկար նաեւ նրանց շարունակութիւնը։ Մի խօսքով՝ ամբողջ կենսութեւն կառուցեց նրանց պատմէ՛նք։ Զարմանալի էր, ինչո՞ւ էր զբւոյժ գրում էր, որովհետեւ չէր կարող չգրել, գրում էր հաց թխած ու վաճառած պահին, փողոցներում անդործ թափանցիկ, գրագիր ու եկեղեցական եղած ժամանակ, յաճախ անտողութիւններ րատտանալով, ոչ քիչ նկատման կրօններով աշխատանքը։ Գրում էր ափի մէջ՝ պահած ափաշափ մի թղթի վրայ, յետոյ տանը վերածափում՝ պառկած գետնին (մի կարգին գրասեղան էլ չունէր), գրում էր մօմ վաճառելիս... Բայց այս բոլորից առաջ ու վերջ, ինքն էր մօմ, որ վառուկ ու հունգաւ լոյս տարով։

Առաջին գիրքը հրատարակուեց, երբ եօթանասուներկու տարեկան էր, երրորդը, վերջինը՝ ութսունութ տարեկանում: Ծնվեք հատորն էլ, որ նոյնիսկ մէկ երրորդը չէին կազմում իր ստեղծագործութիւնների, լոյս տեսան նրան երկիւղածօրէն սիրող երկիւրսարքներին նոյախճեանու թեամբ: Սա էլ էր անսոյոր:

Բայց ամենաստեղծորեն այն էր, որ ապրելով Ստամբուլում, այն էլ առելի քան եօթ տասնամեակ, նրա սիրտը հեռու - հեռավոր լեռներում էր... Իր ծրնրդավալք Արմատանը՝ Մնձուրը եղբորդ «Կապույտ լույս» լերան բարձունքներում, այնտեղ, ուր մի յիշարժան օր փուլ եկան լերան հոգերը ու առկով արին յղի մի կնոջ փխրուն մարմինը։ Դեպքին 25 օր վերջ ծնունդ մի արու երեխայ։ Ինքն էր՝ Տեմուրենց Յակոբը, թուականը՝ 1886, Հոկտեմբերի 16-ը։ Ինքը՝ ապագայ Յակոբ Մնձուրին, իր հայրենի հոգերի, զեռեռ նահե ողջ Արեւմտահայաստանի ազգազորակետը, բանահաւաքը, փաստադրողը, նրա քայլող ողին, գրողը։

Գրող, որ կարգին մի զպրոց էլ չաւար-
տեց, բայց զիտէր անգլիական, Փրանսի-
ական, ռուսական գրականութիւնն ու խո-
շորագոյն գրողներին, զիտէր լեզուներ,
տեղեակ էր միջպաշտօնի դրական բոլոր
անցուղաքաճերին, նոյնիսկ այն բոլորը,
ինչ կատարում էր՝ ականձ մեր սովե-
տական ու յատկապէս սովետահայ գրա-
կան կեանքում, գերջապած մինչեւ Ափ-
րիկէի գրական նորոյթները։ Սիրում էր
նահատակ Ֆրէտէրիք Լորքային եւ Փաշ-
լօ Ներուտային։ Պաշտում էր Տոսթոյեւ-
սուն, Թոլսթոյին, Զեխովին, Պալլաքին
ու Ֆլօպէրին, իսկ մեղանից՝ Ակսել Բա-
կունցին, զարմանալի էր, հասցեւէլ էր
հիւանդի նաեւ Հրանտ Մայթեւոսեանով։

Իսկապէս տարօրինակ մարդ էր, նաեւ՝
«քայլող հանրադիտարան» :

Իսկ հնչո՞ւմ էր նրա գրավանդ թեան
հմայքը...

Բացառիկ այն պարզութեան ու անմիջականութեան, քնականութեան, համով - հոռով պատմելու այն արտափայլ լուսանկարչի, հեռուստանկարչի ամենայնպէս մանրամասն յիշելու եւ վերադարձելու այն եզակի ձիւրքի մէջ, որի շնորհիւ վերակեն-

զղանալուով էին արեւմտահայ գիւղն ու գիւղացին, նրա նիւտն ու կացը, վարձն ու բարձը, ոճն ու բարբառը: Վերջապէս, լատնաստեղծական այն աշխարհի վերահամման մէջ, որ շատ էր նման սեփականացեալ աշխարհին, եւ որի միջոցով էլ հարուստ նիւթ էր մատակարարուած ոչ միայն հայ գրականութեանը այլեւ հայ բանասիրութեանն ու ազգայրութեանը: Մի խօսքով, կարօտի, վերջուշի այդ գրականութիւնը գրականութիւն էր արեւմտահայ ժողովրդի մասին ընդհանրապէս եւ հայ գիւղացին ու թեան մասին մասնաւորապէս: Գրականութիւն էր նրա կարօտի ու երազների, սէրերի, մարդու նկատմամբ ունեցած մեծ հաւատի մասին եւ միաժամանակ՝ պաշտամունքի ձօն՝ ընտրութեանը: Բայց այդ բոլորից առաջ ու յետոյ, մի հիմն էր ծանր ու արդար աշխատանքին, խոտորհ՝ բազմութիւններին, աշխատատէր, պարզասիրտ ժողովրդին, որը հօգի հետ տարուած ծանր ու չարքաւ աշխատանքի մէջ էր գտնուած էր կեանքի իմաստն ու երջանկութիւնը: Այստեղից էլ այն հիմքը, որը «գլուտ հայկական» այդ նիւթին տուեց աշխարհադրական իր նիւթն ահա՛ մասներից դուրս պոսթկայսոյ համամարդկային հնչողութիւն: Այդ գրականութիւնը նման էր նաեւ գեղանկարչութեան, իր լուսագոյն արտայայտութիւնների մէջ նման Ի. Գյուրի Փրանսիական տպարտապաշտներին, որ Յակոբ Միճուրու չալապառներում նկարեց, վրձնեց լեռներ, ձաթրաներ ու կենդանիներ: Թերեւս այն տարբերութեամբ, որ եթէ կեանքում ու նկարչութեան մէջ այդ բոլորը մտնում էին «յոյն», անհիւս, այստեղ՝ Յակոբ Միճուրու պատմութեւք - պատաստներում, իւր ու առն ու խօսեցին, պատմեցին իրենց իսկ մասին, մարդու մասին, մարդու նման, մարդացած: Ամէն իր ու առարկայ, առուն ու անասուն իր երանդն ունեցաւ այդ գրականութեան մէջ: Վերջապէս, դուստ ու խոր, համեւտ ու դրամակից հայրենասիրութեամբ գրեւորուեց այդ գրականութիւնը:

Ի հարկէ, Յակոբ Մնճուրին առանձին երևելոյթ էջը արեւմտահայ «գաւառական» գրականութեան, ոչ էլ սփիւռքահայ գրականութեան մէջ, նա ունէ՛ր իր նախորդները, ունեցաւ նաեւ վրայուն ժամանակակիցները, բայց իր անձով ու գործով, արուեստով յատկապէս, իւրօրինակ էր Լիւանցեալի, Էւ. Ներկայի «գլուզգլի»ներին, քաջառապէս իւրացառուի: Նախ՝ իր ամբողջական նուիրումովն ու միասնամովր թեմային, նորնայումովը նրա հետ: Մի խօսքով, այն ամէնով, ինչ կար ու եղել էր ու չկայ այսօր: Իսկ չկայի ինչո՞ւ, ինչի՞՞ համարը պարզ է տողառանկներում, ենթիմաստային հոսքում եւ այն րանում, որ աշխարհում իր ծննդավայր ու հայրենի հողասարածութիւններին շատ մօտ ապրում էր ու սպրեկց մի մարդ, որին արտօնուած է՛ր իր հարապատ նախապապերից ժառանգուած, թէկուզէի ամապայցած սրբազան վայրերում լինել: . . . :

Այդ ալրոդ կարօտն էր մրերկամ նրա հոդու մէջ, ալդ-կարօտով էր բոցալաւում նրա հոգին, կորցրածի տեղակ վերականգնուածի, վերականգնուածի, իր նոր հայրենիքի կարօտով նաեւ...

Այդ երկակի կարօտից ծնուեցին նրա
ղրականութեան բազմազարիւր էջերը,
մոխրադնէլով նրան :

Իսկ Արեւմտահայաստանի ու Արեւմբ.
տահայութեան, աշխնքն իր իսկ կերտած
հերոսների պանթէոնը կայ ու մնում է և
կը մնայ իրեն Յակոբ Մնճուրու հումա-
նիտական բարձր գրականութին:

ԳԵՂԱՄ ՍԵՒԱՆ
«Գրական թերթ»

ԳԵՂԱՄ ՍԵՒԱՆ

«Գրական թերթ»

ՅՈՒՆԵՍԿՕ

ԳՕՆՈՒՐ ՓՈՂՈՑ...

պարտութենէն... ու ալի պարագային
մեր Մոլոթնէն զէնք չէք ստանար...
Այն պարագային մէջ խորհ. զինուո-
րութեան ժողովակութիւնը բաւարար չէր
կարգէ Հանրապետականներուն պատե-
րաբար լաւհիւրն: Ան կը ծառայէր զիմա-
նայում, սակայն միշտ նազանջի վիճա-
նի մէջ: Ու 1938-ին բոլորովին դադրե-
ցաւ:

Էրեւն ու Գեղումններն ա-

ցաւ։ իտալացիներն ու Գերմաններն ալ
 ծաղիկէն իրենց օժանդակութիւնը :
 Պէ. Ուշ. Ֆրանքոյական Սպանիան բո-
 լորովին տարբեր ձեւով, ապապայի հա-
 յանդիման ստացաւ զանոնք . առկէ զատ
 Ֆրանքոյականները դրամ չունէին . սո-
 վիշ ձանդաղեցաններու կողմը մնա-
 չած էր : Սկսեցիւ թիւեր աւելի քաղաքա-
 յան գետի վրայ էր . «մենք ձեզի կ'օգ-
 րէնք, սակայն երբ մենք ալ պատերազմինք
 Ֆրանսայի դէմ, պիտի օգնէք մեզի . . . »
 Է. Հանրապետական Սպանիոյ շուրջ
 ժողովրդական մեծ շարժում մը մարմին
 տաւ . հոս կարելի է խօսիլ իսկական օ-
 ժանդակութեան մը մասին . ի՞նչեր են ի-
 սպանացի տարազանները :

9. Երկու բան պէտք է ընդգծել. խորհրդային օժանդակությունը, եւ միջազգային Զոհաբերները: Այս ջոհումներու գերազանցակարգը է, որովհետեւ կ'երկարատեւեցնեն այլ անդին:

կայ նաև արժևույթնական կազմա-
թելույթներու, կինէրու միութեան
ստեղծարարութիւնը: Մարդ այն տպաւորու-
թիւնը կ'ունենայ, որ այս վերջին բոցա-
կառման է յեղափոխական վիպապաշ-
տեան եւրոպայի, եւ նոյնիսկ աշխար-
հ մէջ:

Հ. Դերկալի Սպանիան ի՞նչպէս կ'ար-
ժարէ քաղաքացիական պատերազմը
ի պատերազմը :

9. Ինչ որ ապաւորիչ է, կայ նոր բզ-
բացում մը, նոր դիտանկիւն մը: Շատ
կեկար առնեւ վախը կ'իշխէր, չէին խօ-
սել այլ մասին: Եզաւ չըջան մը, ու
Պաւլոս արկաւոր թիւնը անդադար կը լի-

ի, կը յիշեցնէր այս պատերազմը
յալթականները մխրճելու համար յաղ
թական իրենց թշուառութեան մէջ
յալթական մամօթին մէջ. յետոյ յա
նգուցաբերելով իրենց մտքը մայրենի ամս

թաւայտ պատերազմէն, որ այնքան ոչ լաւ տարակրթութեամբ էր եւ այնքան քիչ տրամաբան... «Այ, մեր վայրագութիւնը, վախն անոնք: Իսկ ես կ'ըսեմ. «մտիկէն, իրապէս կը կարծէ՞ք, թէ 1793-ի Ֆրանսական քաղաքացիական պատերազմը ճաշատար մըն էր, կատարեալ եւ քաղաքացիական պատերազմը՝ կամ տակաւին 17-րդ դարու անդիակաւոր»:

Ֆերեւս անոր համար որ Սյանիւս քի
յապաղող^ըւմ ունեցաւ միւսներուն բազ
ամամբ :
Այսօր ամէն բան վերջացած է չնորհի
լողալիղալարու թեան Այսօր Էրիտասար
կտուհիք միաձայն է այս հարցին մա
ն : Բոլորն ալ վիճաբարուիս կերպո
հանրապետական էն , քաղաքային կա
զմաւորութիւն մէջ . . . :

1950-էն առկին, մայրաքաղաք Անկարան
 ՆժԻ համար մէկ բան միայն նշանակեց
 ակոր Մարթանան: Այսօր ալ, երբ հե-
 տատեալէն կը տեսնեմ Անկարայի նշա-
 տոր կէնչիք ձեմապարտէղի կեդրոն-
 ան լիճք ու անկի քիչ հեռու բարձրացող
 փերայի շէնքը, աչքերուս առջև կը
 տարկերանայ Յարիմ Մարթեաներ եւ
 նոր հետ կը ականի գրուցէլ Գօնուր փո-
 յոյի իր յարթարժանի մէջ...

Առանձին էլի: Մեր սերունդէն չառե-
ւոյ համար Անգարան նոյնացած էր Մար-
տեանի հետ: Յափշտակուած էինք մեծ
անասէրին անսպառ գիտութենէն: Հայ
շակոյթի համայնագիտարան մըն էր
իւր մեղի համար, համայնագիտարան մը,
բուն կ'ընէր լապ էին բոլոր անոնց, ու-
րիշ ակունջ ունէին մաշիկ բնելու եւ
խոր ունէին՝ հայ մշակոյթի գոհմէրը
իրելու:

1950-ին զինուորական ծառայությունից ամառը Անգաբա երբ դադարի, մտնել ձմռանը այն աշուն մեծ մարզը: Մենք չորս ընկերներ էինք, նրան չըջանին զինուորագրության մահատի Սպարից Վարժարանի ուսանողներն ալ մտաւորական ակտիվները ունէինք, զիրի, գրականութեան, մշակութի ու արուեստի ծարախ: Մէկը Արամ Լայպեմեանն էր, արուեստասէր պատանական բնասանիքի գաւառի, որ ջութակ կը նուագէր, թատրոնի տէքտոնը ու մասէն թէներ կը պատրաստէր, նկարչական աշխատանք կը տանէր: Նրաժշտական քառակ մը կազմած էին եւ իրենց Մեծ կղզիի հասարակ տան մէջ կը նուագէին պարբերաբար: Յետագային Փարիզ գնաց եւ իրենցն ու իր ծառայող զարմաւ նշանաւոր նկարիչ մը Արամ Այգեսնան:

Միւր տարաբախտ նուպար Գալուստ
անն էր, տաղանդաւոր ճարտարապետ
ն աշխարհի մօճէնէն զուարթ մարդը
չաւանի տնօրէնուհի Հերմինէ Գալուստ
անի եղբայրն էր, ընկերային նիւթե
րու ու զեղարուեստի սիրահար մը: Յե
ռազային փոթորիկից կենքը մը ապ
րեցաւ, միշտ պահեց իր զուարթութիւն
ըն տակայն մեծաւ շատ կանխաձառ մա
նով:

Երբորդը Գրիգոր Համբարձումեանն էր
լիմաիկէտ, զաշնակահար, զեղարուե-
լի, մանտանդ երաժշտութեան տեսա-
տուն: Եթէ օրը քսանընդրս ժամ արուես-
տի մասին խօսէր, էջը յաղէնար: Յետա-
պայէն Փարիզ Հաստատուեցաւ, բացա-
րաբար նկարչական ցուցարահը, հիմ-
նեց ԳԼԹՐԱ արուեստի կազմակերպու-
թիւնը եւ երկու տարիներ չայ արուես-
տի նշուիրած անօրինակ չափոս մ

ստեղծեց Երեւանէն մինչեւ Փարիզ...

Եւ զեւս չորս տարիէ ի վեր Հայերէն գրականութիւն վր փորձէի, սկսած էի չըրտադարակել պատմութեան, ուսումնասիրութիւններ: Ընթերցանութեան մոլի մըն էի եւ իբարու ետեւէ վր լսիկէի Հայ գրականութեան ամէնէն քնափր զործերը, ուսումնասիրելով անոնց Հեղինակներուն կեանքն ու գրականութիւնը:

Աղաքարային մէջ գտրիւնք Մարթեանին զուար եւ ինք անօրինակ երջանկութեամբ րացաւ զայն մեր առջև: Կարօտան ունէր Հայ արուեստաւէր երիտասարդներու: Շուրջը ոչ ոք ունէր զրուցելու Համար մեր մշակոյթին եւ մեր դրականութեան հարց Մենք տալէն Շարափ եւ Կիրակի, երբ կ'արտօնուէինք սպալից վարժարանէն ելլել եւ քաղաք երթալ, մեր շունչը կ'առնէինք Մարթեանին Գնուր փողոց Նուրտան անուն ափարթրմանի իր յարկին մէջ: Կր նստէինք զրադարանին առջև, գիրքեր րը կը թղթառնէինք, եւ յետոյ ականջ կուտայինք իրեն: Արուեստի մեր պաշտմանքին մէջ, պաշտամունքի առարկայ դարձած էր նաեւ ինքը, Յակոբ Մարթեանը: Եւ Մարթեանն, որ Թուրք Լեզուական Համառօնի մէջ ծանր ու սպառնալի պայտան ունէր, կարծես երջանիկ արձակուրդ մը կ'ընէր, երբ իր զիմաց կը գրուէր մեզ: Ի՞նչ պաշար ունէր, Աստուած իմ: Այդ երիտասարդ տարիքին զարմանալով կը զարմանայի, հիանալով կը հիանալի իր պաշարին վրայ: Այսօր ար կ'աշարունակեմ մ'ալ նոյն տպաւորութեան տակ: Յանպտտրաստից, տալէն նիւթի վըրայ գիտութեան ու ծանօթութեան հեղեղ մըն էր, եւ երբ կը խօսէր, իր շըրթներէն կը հոսէին ոչ միայն բառեր եւ նա խաղատութիւններ, այլ նաեւ Հայ մշակութի մասին խօսելու պայպակի մը ու կարօտի մը ոգրը:

Յատկոր Մարթնականի այդ տունը ամբողջ վեց ամիս մեզի համար եղաւ ովսիս մը զինուորական մեր ծառայութեան ծանր օրերուն: Հանգիստի մեր Եարթկիրթիկները ուրիշ ոչ մէկ հաճուքի յաւկացուցինք, եթէ ոչ Մարթնականի հետ գրողներ: Իրական գրույց մը էջը ատիկա, որովհետեւ ինք էր որ կը խօսէր եւ մենք մտիկ կ'ընէինք: Կօզաուէինք ոչառ րան կը սորվէինք իրմէ, կը սորվէինք թէ չի բաւեր կարգալ, այլ նաեւ խորհրդագծեալ այդ կարգացումածը վերալ: Սորվէինք որ կարողացուածը վերալծել կը իրիկին ստեղծել կը նշանակէր այլ կարողացումածը: Ար սորվէինք որ հարկուէջէջ բաղկացեալ գիրքի մը մասին կարելի էր խօսիլ օրեր, շարաթիւեր ամրոյց: Ես ատիկա կը տեսէր, միշտեւ որ հիւրամիտար Տիկին Մեկինէն, Մարթնականին կ'ընէր, գրապարանէն ներս կանչէր մեզ ու խնդրէր որ մեր խօսակցութիւնը շարունակէինք թէյսեակցանին շուրջ: Դժկամութեամբ կը լքէինք գրապարանը: Բայ Մարթնական պահ մը իսկ էջը գաղբեցնէր գրույցը: Կուտէինք, կը իմէինք գրիչ մտիկ քննոյլ:

p. 2.

ቅርፅ ማሳሰቢያ

952.01.4

ՊՈԼԻՆՈՍ . ԱՅՐԵՍԻ «Արամենիա» չէնք
«Արզումանեան» սրահին մէջ, Յուլիա 25-
ին, ողկեղծուած է խանութորի արշաւան-
քի 89-րդ տարեդարձը: Բացումը կատա-
րած է Գէորգ Գարամանուկեան: Յանուն
Հ.Յ.Գ. «Քրիստոփոր» կոմիտէի խօսք
ստեղծով Արմէն Մարգարեան նշած է,
ի՛նչ խանութորի արշաւանք՝ իր հերոսա-
կան ընդլիժով եւ յեղափոխական խիղ-
խութեամբ ու բարոյականով, Պանք
Օթթմանի գրաւման հետ միասին եղաւ
հայկական յեղափոխութեան օրինակելի
մէկ դրուագը, որմէ ներշնչուեցան եւ ստա-
կաւին պիտի ներշնչուին հայ երիտա-
ւորակները...»: Այսպէս տեղի ունեցած է
խրախոսանքը: Սեղանը վարած է Վահան
Պէրպէճեան: Խօսք առած են Պետրոս Հաճ.
եան եւ Ծահան Յովակիմեան:

ՄՈՒԹՎԻԻՏԻՈՅԻ «Վռամեան» ակում -
բին մէջ, Յունիս 26-ին, ողբելոյնած են
Պանատորի արշաւանքի եւ Լիբզոնի հե-
րոսները: Հանդիսութեան բացումը կա-
տարած է Արօ Պէլեան: Խօսք տուած է
Արամ Պետրեան, Նժդէհ Պոյաճեան
Մարսիօ Քէօթօղլեան եւ Անահիտ Յով-
հաննէսեան, Թարգման հանդիսանալոյ
երկատարդութեան զգացումներուն: Գե-
ղարկեալտական յայտարարին մասնակցած
է Համադրային «Շէրազ» պարխումբը
Լատուրա Քէօթօղլեան յուսադատկերներու
միջոցաւ ներկայացուցած է բանտարկ
եալներու վիճակը: Կատարուած հանգա-
նակութենէն զոյացած է Կոկիկի դումա
մը ի նպատոյ հայ բաղադրական բանտարկ
եալներու ֆոնին:

ግብፅ ወደ ታግኑ

000

Արջը կը բերեն հարցաքննութեան եւ կ'սկսան ջննդել, որ ըսէ, թէ մուշտակը ուր կ'է ձեռք ձգած:

« Ես տառեր մէջ եմ ծնած, - Կը խոստտ
մանիւ արջը :

- Ախ, այդպէ՞ս... չե՞ս խոստովանիր
Դէ հիմա կը տեսնես, - կը սպառնայ քննիչ
էս արժոյ կը կայանաւորէ :

Խուսկին մէջ արջը կը հանդիպի արագի
ին :

- Քեզ ինչո՞ւ համար բերած են այս տեղ, - կը հետաքրքրուի արջը:

- Կ'ըսեն՝ ի՞նչ միջոցներով ամէն աս
ըն Սեփրեկէ կ'երթաս - կու գաս :

ԱՌԱՍՏԱՂԸ
ԴՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

կրճատ սխալած ըլլալ: Աղմուկը, զ-
անցիկ, ազմուկ չէր թեքեալ: Կամ երևա-
կապակե ազմուկ մը: Եւ կամ աղմու-
կը, որ պատահեցաւ ոչ թէ նրբանցիկ
էլ, ալ հեռաւոր վայր մը, եւ զոր
անցիկ ոչ թէ ականջներովս, ալ նախզ-
գումով:

Այլ, Սաթնիկին է, որ արթնցաւ Քա-
տաշ եւ բովի լուսամբոյն վառել ուղ-
եանը հասկնալու համար: Լոյսը վառե-
լու տան մութին մէջ ճեռքը զարնու-
ցաւ լացկիի տուփին, որ մէկտ կը կեն-
տանայի թով: Սաթնիկ ելաւ
ժամացոյցին նայեցաւ: Ժամը հինգ
հատուկ է: Նայեաւ Զակարեան, որ ի-
րանի մէջ է: Եկաւ ննջասենեակէն, հի-
րարարս անցաւ, նստաւ պատուհան
բով լազկաժողովին մէջ եւ գլանիկ մը վ-
րէն: Իմ մասնէն է որ կը խորհի հիմ-
նէն պարզէն որ քիչ առաջ մէկտ մեռ-
նով անհետանէ մէջ: Չէ, յոյժ: Բա-

յլատեմ թէ ինչ կը խորհի: Կը խորհի թէ քովս պիտի չգտնուի, եթէ գելչեր մը ինծի յանկարծ բան մը պատահի: Ամէն առգամ որ սովորական ժամէ դուրս հոռաձայնը հնչէ, սիրտը վեր կ'իյլէ: Կ'վախնայ որ Հարաչուք լուր մը պիտի ըստահայ: Ահ, սքանչելի աղջիկ: Ինծի կ'ըսէ չէ խօսիր այդ մասին, բայց գերեմն Գլխոմե՛ նստև, որ խնթի պէս պիտի վազդ գոյ կ'եթէ այդպիսի բան մը պատահի: Այսչոր բացումս ու թրջումս աչքերով պիտի իյնայ անկողնին վրայ ու պիտի հասնուրէ երեսներս: Ոչ ոք պիտի կարենայ զինքը քովէս հեռացնել: Պիտի յամայն պիտի մերթէ ու քովս պիտի նստի երկաթամեր, ձեռքերովս տաքցնել ջանալու մը պիտի ձեռքերս ... ու ներքին ձայնս պիտի խօսի խօսի հետս, երկար պիտի խօսի:

Յանհարձ սրտիս մէջ ցաւ մը կը զգաս
Ես այդպէ՛ս բըժած էի հօրս: Ես հօրս նո
նը բըժած էի: Զէի բըժած: Երբ հասկի
ցած էի որ հայրս մեռած էր, սենեակի
կիսով հոս անգամ մըն այ չէի պայք
առուր: Տաւր վայրկեան իսկ նստած չե
անտր դուռը, չէի շոյած մարդերը, չե
բռնած ձեռքերը: Անկողին մտած, պա
կած էի: Զայրոյթէս էր անշուշտ, այ
նուրիւնէս, տառապանքէս: Բայց ժա
պէս բըժած էի: Սենեակէս չէի ելած նո
րիսկ երբ քահանան կը կարդար: Ահ, ո
քան չուտ լքած էի հայրս...:

Քիչ առաջ մեռնողին կիներն ալ այդպ

չբարձր։ Զգեց ու վար ինչա՛ն, երբ դե-
մամուսնին մարմնի չէր պաղած ոսկին
նրի մէջ։ Գոհեց կէտ ժամ չէր հնա՛տաւ ք-
վը, չդիտեց դա՛ն, խօսիլ չուզեց ան-
հեռ։ Անդամ մըն ալ երբեք, երբեք պիտ-
չտեսնէր իր ամուսինը, եւ հակառակ ա-
տար, մզեց ու գնաց։

Թերեւս Սաթենիկն ալ այդպէս պիտ
րնէ, չեմ գիտեր: Կերջին հաշուով կ
րեւոր չէ: Կարեւորը այն է, որ հիմ
պատահանին բով նստած, իմ մասին
խորհի, այնպէս ինչպէս ես կը խոր
իք մասին: Այնպէս ինչպէս ես կը խո
հէի հօրս մասին, երբ ներսը քահանա
կը կարգար անոր անչնչացած մարմն
վրայ: Ահ, մտածումը հազար անգամ
ւելի ուժեղ մեղ իրարմ կը կապէ, իր
րու կը միացնէ, քան թէ օրինակի համար
ձեռքերու հպումը: Մանաւանդ եթէ կո
մերէն մէկը այս աշխարհին չի պատկա
նիր այլեւս: Երբ մայրս մեռաւ, յաճ
կ'երթայի, իր հողակոյտին զլուխը կ'
զօթէի: Բայց երբ հայրս ալ պառկեց
անոր բով, սկսայ մտածել թէ ոչ մ
այցելութիւն ես ոչ մէկ ծաղկեմանի մ
անոնց այնքան կ'ընար մօտեցնել, որք
կը մօտենայի երբ բազկաթոռս մէջ նը
տելով երեւակայութեան թռիչք կու
տայի ու կը սկսէի վերապրիլ մանկա
անմոռանալի օրերս: Այսօր անգամ հօ
քառասուն, քառասունըհինգ տարի առա
ւան պատկերը աւելի վառ, աւելի կ'
զանի է, քան այն պատկերը, զոր ուն

ու ինքնակաշարժութեամբ հակասութիւն, Սատուած իմ: Եւ, այսօր վաթսուներեք քիչ մանդիւն, մոտեւ մէջ կը յիշեմ հայր մոր աւելի երիտասարդ է ինձմէ: Հասնողատուն տարեկան մը ըլլալու է ան իայդ պատկերով: Մտգերուն մէջ նոր ըկրտած է ինչով սպիտակը: Իսկ սպիտակը որ քառակուսի ու փոքրիկ է, սեփսիւտակուն: Հայրս կը Ժպտի մոտիկ այգտակերիս մէջ, կը Ժպտի ակամայ, զըպտած Ժպիտով մը, որ կարծես ըսել կ'ողգէ: մի խնդացնէք զիս: Բայց հակառակ իննդալու իր Զանգերուն, հակառակ յւերժութեան առջն խիտ ու աննկեր մտղու մը տպաւորութիւնը ձգել աշխտելուն, չի դիմանար ու կը Ժպտի, որոհեաւ իրականութեան մէջ իր ներախարհը Ժպիտով ու սիրով լեցուն է: Ենդինիսի եօթը, ութ տարեկանիս չլսուեցայ այդ խտուրթեանէն եւ ականայ չօսարտի մեծութիւնը:

- Ժամը ութը եղաւ, շուտ պառկ
հայրիկը հիմա պիտի բարկանայ, կ'ըս-
տայրս իրիկունեքը:

- Հայրս գիտ շատ կը սիրէ, կը պատասխանէի: Ձի բարկանար:

(Temp. 82)

ՏԵՄԵՐՆԵՐ

Այսին Տեմերնե Լուիզ Վարդերեսեան,
Տէր և Տիկին Տիգրան Պալարեան,
Օր. Ռոզա Երկանճեան,
Պ. Ղազարոս Երկանճեան և զաւակները (Անիէս),

Այսին Տիկին Քիւրթուլ և զաւակները,
Երկանճեան և Կիւրթուլ Երկանճեան, Պալարեան,
Շիւրիկեան և Մանուկեան ընտանեքները
ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբոր, քեռայրին և ազգականին՝

ՊԵՏՐՈՍ ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Օգոստոս 11-ին, 67 տարեկանին:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի շինչաբերի, Օգոստոս 14, ժամը 10-ին, Տէմերնե Ս. Աստուածածին եկեղեցին:

Մահագոյ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իրեն ան ճիշտով:

×

Տիկին Վերթին Պալարեան իր եղբոր՝ Պետրոս Վարդերեսեանի յիշատակին 200 ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՎԱՐՈՒՄ

Տէր և Տիկին Յարութիւն Տոնիկեան և զաւակները,

Տէր և Տիկին Ժորժ Թաւադեան և զաւակները (Քաշան),

Տէր և Տիկին Յովսէփ Տոնիկեան և զաւակները,

Պ. Գրիգոր Տոնիկեան,

Տէր և Տիկին Գէորգ Քէչէճեան և զաւակները (Հալէպ),

Տէր և Տիկին Տիգրան Քէչէճեան և զաւակները,

Պ. Մարոյ Արսլանեան

ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները, հայրենակիցները, բարեկամները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ-մօր, քրոջ, մօրաքրոջ, հօրաքրոջ, քենին և ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՋՆԻԻ ՏՕՆԻԿԵԱՆԻ (ծնեալ՝ Քէչէճեան)

մահը, որ պատահեցաւ Օգոստոս 9-ին, 69 տարեկանին:

Յուզարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երեքշաբթի, Օգոստոս 12, ժամը 14-30-ին, Վարանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ

- Վ. Ա. Լ. Ա. Ն. Ս. -

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին մէջ, երկրորդ Աշխարհամարտին, Վարանի ուսանող ման հետեւանքով մահացած զոհերուն հօգուտ Ուրբաթ, Օգոստոս 15, ժամը 10-ին, պատարագ ու հոգեհանգիստ կը կատարուի:

Կ Ե Դ Ր Ո Ն Ա Կ Ա Ն Ի
Հ Ա Ր Ի Ի Ր Ա Մ Ե Ա Կ Ի
Մ Ե Ծ Կ Ա Լ Ա
Դ Ե Կ Տ Ե Մ Բ Ե Ր 7
THEATRE DE PARIS

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
Փարիզահայ Տիկնայ Միւթեան Ուրբաթ Օգոստոսի Մարմնի, մեծ պարահանգէսը, ի նպատակ հայ վարժարաններուն՝
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ
ՓԱԿ Ի
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 31

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԵԽԻԱՐԵԱՆ ՎԱՐՃԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԵԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻՋԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄԻՆԻ
Ե. ՅԱՆԿ

Փարիզի եկեղեցւոյ Տիկնայ	Ֆ. Ֆ.
Յանճարար	2-000
Պ. Կարապետ Նազդաչեան	1-000
Տէր և Տիկին Կէփրէկեան	1-000
Մարտիրոսեան, Ծ. Նազդաչեան, Տոնիկեան	500ական
Կուրդէթեան	250
Գարակէօղեան, Ապալեան, Անդրէասեան, Ղազարոսեան	200ական
Պարաիզպանեան	100
Գումար՝	6-650
Փարիզի Հանգանակիչ Մարմնի հինգ ցանկերու ընդհ. գումար՝	102-000

Ս. ՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Կ Ի Ր Ա Կ Ի, Օ Գ Ո Ս Տ Ո Ս 17

ՓԱՐԻՉ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԱՐՏԻՉ

Վերափոխումն է Սուրբ Աստուածածնի:
Այս առթիւ, Փարիզի Սուրբ Յովհ. Սկրիպի Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանգիստը պատարագ:
Կը պատարագէ և կը քարոզէ՝
ԳԻԻՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳՊԱՇԵԱՆ
Առաջնորդ Հայոց Փարիզի Պատարագի աւարտին՝ խաղողի օրհնութիւնը կը կատարուի:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-30-ին
Երկուշաբթի, Օգոստոս 18, Յիշատակ է Մեռելոց:

Առաւօտեան ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին՝ ՀՈԳԵ-ՀԱԳԻՍՏ կը կատարուի վասն համօրէն ննջեցելոց:
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ
ՇԱԽԻԼ
Այս Կիրակի, Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, առաւօտեան ժամերգութիւնը կը կատարուի ժամը 9-30-ին:
Պատարագ՝ ժամը 10-30-ին
Աւանդական խաղողօրհնէք՝ ժամը 12-ին:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ
ՇԱԽԻԼ

Այս Կիրակի, Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, առաւօտեան ժամերգութիւնը կը կատարուի ժամը 9-30-ին:
Պատարագ՝ ժամը 10-30-ին
Աւանդական խաղողօրհնէք՝ ժամը 12-ին:

Fête Champêtre

DU HOME ARMENIEN

A SAINT-RAPHAEL

VENDREDI 15 AOUT

Sous la présidence de
Mgr. HAGOP VARTANIAN

10 h Messe célébrée par le R.-P. Daron GEREJIAN
en la chapelle St Jean

suivie de la bénédiction du raisin

MARTEN YORGANTZ

animera l'après-midi

Bar — Spécialités arméniennes — Tombola —

Tél : 94 - 95 - 00 - 30

— 107, avenue du Maréchal Lyautey —

Ն Կ Ա Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Լ
Հ. Բ. Ը Մ. - ՓԱՐԻՉ
80-ԱՄԵԱԿԻ
ՀԱՆԳԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՀԱՆ - ՊԱՐԱՀԱՆԳԻՍ

Ն Կ Ա Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Լ
Հ. Բ. Ը Մ. - ՎԱՐՈՒՄ
80-ամեակի տօնակատարութիւն
Հոկ. 11 եւ 12
մասնակցութեամբ Մարտի 11-ին
« Գ Ա Ր Ո Ւ Ն »
մանկական երգչախումբին

ՆԻՍԻ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ
ՊԱՐՄԱՄԵԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐԻ
ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ
ՀՈԳԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՐԻ ԶԵՏԵՂՄԱՆ
ՀԱՆԳԻՍՈՒԹԻՒՆ
Վերափոխումն Սուրբ Աստուածածնի Տօնին, Կիրակի, Օգոստոս 17, եկեղեցիիս անուանակոչութեան և Ուստի Խորան 58րդ տարելիցի առթիւ՝
Ե Կ Ի Ս Կ Ա Ս Ա Կ Ա Ն Ի Կ Ա Ն Ի Կ Ա Ն Ի
Պ ա տ ա ր ա գ
Կը պատարագէ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Երգեցողութիւնը կը կատարէ ԳՈՒՍԱՆ ԵՐԶԱՅԻՄԻՐԸ
Գեղարկութեամբ՝ Տիկին Ժիւլիէթ Երմազեան-Ի
Սկիզբ Պատարագի ժամը 9-45
Մատակօրհնէք ժամը 11-45
Պատարագի աւարտին տեղի կ'ունենան Հոգի օրհնութեան և Առաջին քարի զետեղման հանգիստը իրենցը:
Այսպէս Ուստուորի աւանդական սեղանը կը հրաւիրէ ձեզ բոլորդ:

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԱՐՍԷՅԻ
Պատարագ կը մատուցանէ և օրհնական հոգեւորական կը քարոզէ եկեղեցւոյ հոգիին՝
ՄԱԿԱՐ ՍԶԳ. ՔԶՆՅ. ՆԱՃԱՐԵԱՆ
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Պատարագի աւարտին խաղողի օրհնութիւնը:
ՍԷՆ-ԼՈՒ - Ս. ԳՐԻԳ
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Խաղողօրհնէք՝ ժամը 11-ին
Կը պատարագէ՝
ՇԱՀԱՆ ՍԶԳ. ՔԶՆՅ. ՏԷՏԷՅԱՆ
ՍԷՆ - ԹԷԹԷՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ
Առաւօտեան ժամը 10-30-ին պատարագ կը մատուցուի:
Կը պատարագէ և կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՅ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Յաւարտ պատարագի կը կատարուի խաղողօրհնէքի աւանդական արարողութիւնը:
Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼՈՒՆ
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8-30-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Քարոզ՝ ժամը 11-15-ին
Խաղողօրհնէք՝ ժամը 11-45-ին
Երկուշաբթի, Օգոստոս 18, Յիշատակ է Մեռելոց:
ժամը 11-ին ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ կը կատարուի վասն համօրէն ննջեցելոց:
Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ - ՏԷՍԻՆ
Պատարագ՝ ժամը 10-30-ին
Այս առթիւ կը կատարուի աւանդական մատուց և խաղողօրհնէք:
Կը խնդրուի հոգեհանգիստը համար նախապէս արձանագործել:
ՇԱՐԿԻԷՕ - Ս. ՆՇԱՆ
Կը մատուցուի հանգիստը պատարագ:
Կը պատարագէ և կը քարոզէ՝
ՎՐԹԱՆԷՍ ԱԻԱԳ. ՔԶՆՅ. ՏԷՏԷՅԱՆ
Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին տեղւոյն ՇՆՈՐՀԱԼԻ ԵՐԶԱՅԻՄԻՐԸ կողմէ, զեկազարութեամբ՝
Պ. Յակոբ Արքայապետին խաղողօրհնէք կը կատարուի:
Երկուշաբթի, Օգոստոս 18, Յիշատակ է Մեռելոց:
Յետ աւարտման արարողութեանց հոգեհանգիստ կը կատարուի վասն համօրէն ննջեցելոց:
Պատարագ, Կիրակի՝ ժամը 10-ին
Երկուշաբթի՝ ժամը 10-ին:
ՊՈՍՏՈՆԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ
Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Խաղողօրհնէքի արարողութիւն՝ 11-30-ին:
ՍԷՆՔ՝ ԱՆԹՈՆԱՆ Ս. ԹԱԴԵՍ
Հանգիստը պատարագ կը մատուցանէ և կը քարոզէ եկեղեցւոյ հոգեւոր հոգիին՝
ՎԱԶԻ Ծ. ՎՐԳ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ
Յաւարտ պատարագի կը կատարուի աւանդական խաղողօրհնէքի արարողութիւնը:
Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8-30-ին
Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 10-ին
Պատարագ՝ ժամը 11-ին
Քարոզ՝
Խաղողօրհնէք:
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ
ՎԱՐՈՒՄ
Պատարագ և խաղողօրհնէք:
Կը հրաւիրուին վարանի և շրջակայի հաւատացեալները:
Fonds A.R.A.M

Հինգշաբթի
ՕԳՈՍՏՈՍ
14
JEUDI
14 AOÛT
1986
LE NUMERO : 4,00 F

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPİK MISSAKIAN
TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEK: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

Հիմնադրված է 1925 թ. — Թիվ 16290

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

61e ANNÉE — No 16290

ԵՐԵՎԱՆ — ՓԵՐՏԻՉ
ՀԵՐԱՅԻՊ
ԵՐԵՎԱՆ
(ԱՐՄԵՆՓՐԵՍ - ՕԳՈՍՏՈՍ 5 - 11)

ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊՔԵՐԸ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ
ՈՂՋՈՅՆ՝
ՀԻՆԳ ՄԻԼԻԱՌԵՐՈՐԴԻՆ
— — — — —

մեր նախնային վարպետությունը կը համարվի միայն նմանակը սանձել, հպատակեցնել իրենց կամքին. այսօր նույն կ'ընեն, ձիուն տեղ դրած հիպոկրիզան ուր: Իրենց նպատակը բարի է. մարդու բարոյությունը կ'ուզեն ծառայեցնել զայն, սակայն կորիզային կեդրոններում մեջ սանձուած ուժը, երբեմնի նմանակներում նման, ամեն առիթի ժողովրդով մարդուն ուշադրութեամբ ամենափոքր վրէպի պահը, վրէժ կը լուծէ, չարիք քափելով չորսդին:

ՓՈԽԹՊՈԼ
ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ԱՆՈՅՆՈՒԹԻՒՆ
Ա. ԳԱՍԱԿԱՆԳԻ ԽԱՂԵՐ
«ԿՈՏԱՅՔ» ՊԱՐՏՈՒԱԾ «ԳՈՒՐԻԱ»:

14 ՓՐԱՆՍԱՑԻ ԶԻՆՈՒՈՐ
ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

Թերթի մը մէջ կարգացի քէ ժամանած եւ մեր աշխարհը, երկրագունտիս հինգ միլիաոներոյ բնակիչը:
Լաւ բրիտ որ եկար:
Հոս, գէշ չէ ապրելու համար, եթէ գիտնաս գտնել քեզի պէտք եղածը ու մընացեալը ամփոփես խոշոր փակագիծերու մէջ:
Մեր իմաստուն մեծերը անգագար կը խօսին զինքնապաշտան, կեղեքումներով երջ տալու, հարցերուն խաղաղ լուծումներ գտնելու անհրաժեշտութեամբ մասին. սակայն ժողովուրդները իրենց փորձառու ծնողքին խօսքը մտիկ չընող անառակ տղոց նման կը շարունակեն պատերազմ խաղալ: Գիրքեր հակառակը կը գրեն քէն, սակայն հաճելի խաղ մը պէտք է ըլլայ այդ, քանի որ անվախեան պատմութեան հէքերին կը նմանի:
Պիտի պատմեն քեզի քէ հին դարերուն

Եւ կամ, եթէ տակաւին ծնած եւ բախտաւոր ատաղի մը տակ, կրնաս փոշուած բառարաններէ դուրս ալ հանդիպիլ սէր եւ երջանկութիւն կոչուած առատալեւային արարածներուն:
Ահա՛, մեր ունեցածը, որ այսօրուրնէ՛ փուկ ալ է:
Բարի՛ եկար:
Ա Ր Փ Ի

Սփիւռքի ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑԻԶՆԵՐ
ԵՐԵՎԱՆ ԺԱՄԱՆԱԾ ԵՆ
Երեւան ժամանած են Սփիւռքի զանա-
յան դպրութիւններու հայկական վարժարան-
ներէ շուրջ 50 ուսուցիչներ, որոնք մի-
մեկէն զատնալ զարմացնելու կը հետեւին ու-
սուցիչներու կատարելագործման հիմ-
նարկին մէջ: Հայ ուսուցիչները կը ծա-
նայան հայաստանի ժողովրդական
անտեսութեան, մշակոյթի ու լուսաւորու-
թեան նուաճումներուն եւ զարգացման
հետեւողներուն, հայրենիք - սփիւռք
միջակայքին կապերու զարգացման աշ-
խատանքներուն, ինչպէս նաեւ կ'այցելեն
երեւանի պետական համալսարան, բարձ-
րագոյն ուսումնական այլ հաստատու-
թիւններ, դպրոցներ, թանգարաններ:
Հանդիպումներ կ'ունենան Նախարարաց
նորհուրդի, Սփիւռքահայութեան հետ
Մշակութային կապի կոմիտէի, Լուսա-
ւորութեան Նախարարութեան, գիտնա-
կաններու եւ այլ մտաւորականներու հետ:
Կ'այցելեն տեսարժան վայրեր: Դասախո-
սութիւններ կը տրուին մայրենի լեզուի ու
գրականութեան, պատմութեան, անոնց
գլխաւորումներու եղանակի մասին:

Շատ ծանր բախումներ տեղի ունեցած են, առջի օր, հարաւ - Լիբանան, Սուրի մօտ, Ամալի ուժերուն եւ Ֆրանսացի սա-
ղաւարտաւորներուն միջեւ:
Երկու շարժի զիշեր, շատ ընթացիկ քնն-
նութեան մը առեւն է, որ ամէն ինչ սկսած է: Սուրի մօտ, ՄԱԿ-ի (ՖԻՆԻԻԼ) Ֆրան-
սական ուժերու մէկ խումբը գիւղի մօտ-
քին, իր պաշտօնին պիտի չէ, երբ արա-
բներէնց միջին մը կը խուժէ: Ամալի չորս
անդամներ են, որոնցմէ մէկն ալ, պա-
տասխանատուն է չըջանի Մարաքէ՛՛ գիւ-
ղին: Կը կենայ անցարգելին առջեւ,
բայց Շիինները կը մերժեն ընդառաջել
Ֆրանսացիներու քննութեան: Ֆրանսացի
մը, սակայն, կը փորձէ իր պարտադիր
խուզարկութիւնն ընել (կառքին), բուն
վէճ մը կը ծագի եւ խօսքը այլեւս զեն-
քերունն է: Երկու չի կառքին կ'իջնեն
ու զենքը մէկուն կ'ողորդեն կը դնեն,
ուրիշ Ֆրանսացի զինուոր մը կրակ կը
բանայ, ի վերջոյ երեք չի սպաննուած
են եւ 14 Ֆրանսացի զինուոր վերադա-
ռած, ամենք՝ ծանրօրէն:

Հաստատութիւններուն երեւակայական ա-
պրապանքներու համար:

ՃԱՏՐԱԿ

ՊԱՐՏԱՆԱԳՆԻ ԼՈՒՐԵՐ
ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐ ՄԸ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ
ԻՐԱՆ - ԻՐԱԳ
ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ
Սոմարի հակառիկ վրայ, Յուլիս 29-
ին, վերադարձած է երիտասարդ հայ
զինուոր մը Ռոբեր Զարգարեան: Ռոմ-
բի կողմէրը վնասած են երիտասարդին
նախնադէպ ու ծախ ձեռքը: Երկու օր ետք
փոխադրուած է Թեհրանի Ծահրպանի հի-
ւանդանոցը: Անոյցական վիճակը լաւ է:
Ռոբեր Զարգարեան անցեալ տարի ա-
ւարտած էր Նոր Զուլայի ազգային վար-
ժարանը:

Այս բախումը անտիկալի բերած է
բոլորը: Այս առնչութեամբ, կը յիշուի
որ դեռ 1984-ին Նապի՛ Պէրի, Ամալի
պարագլուխը կ'ըսէր. «Ֆրանսայի գերը
հոյակապ եղած է այդ չըջանի մէջ», Ֆը-
րանսուս Միթերանի, որ զենքը կ'ըն-
դունէր:

ՊԵՐԼՈՅԻՆ արեւելեան թէ արեւմտեան
կողմը ողկուողնեցաւ պատին 25ամեակը:
Եթէ արեւմտեան կողմին համար, «ամօ-
թի պատն» է, արեւելեան կողմին համար՝
պատուար մըն է Ֆաշիզմի դէմ: Նախա-
պահ Ռեկրան ալ զայն կը նկատէ. «Ուր-
հըրդանիք՝ համայնավարութեան ձա-
խողութեան» ինչ որ բաւական լաւատես
եւ քիչ մըն ալ միամիտ դատում մը կը
թուի:

Գաղափարով - Գարբով Երդ խաղին (Ե-
րեւարթի) համաձայնեցան հաւասար -
ու ողի- արդիւնքի վրայ կենալ, առանց
շարունակելու նախորդ օրուրնէ յետա-
ձգուած խաղը: Ներկայիս, ուրեմն,
Գաղափարով - Գարբով 3 - 3 հաւասար
արդիւնքի վրայ կը մնան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍՈՅ մէջ, 1980-ի զինուորական պե-
տական հարուածի յաջորդող օրերուն
ձերբակալուած աւելի քան 1500 հոգի կը
սպաննէր որ դատարան ներկայանան, ըստ
արեւմտեան երկիրներու զիւնաւարտական
ապրիլներուն: Անոնցմէ շատեր բողոք
ներկայացուցած են բանտին մէջ չարա-
բանքի ենթարկուած ըլլալով: Այս բան-
տարկաններուն մէջ կը գտնուէին «Բան-
ուորական յեղափոխական միութիւննե-
րու զաւանկուութեան» (ՏԻՍԲ) «Պաղա-
գութեան Միութեան» անդամները. այս
վերջիններու մէջ կարեւոր թիւ մը կը
ներկայացնէր գրողներ, լրագրողներ, թատ-
րոնի արուեստագէտներ, իրաւագէտներ,
ուսանողներ եւն: ՏԻՍԲ-ի անդամները
կ'ամբաստանուին բիրտ ուժով սահմա-
նադրութիւնը բռնաբարելու, իսկ միւսնե-
րը՝ «Պաղաղութեան Միութեան» անդամ-
ները՝ համայնավարութիւնը քարոզելու
յանցանքով:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ
ՍԵՐԺ ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ
ԿԸ ՅԱՌԱՋԴԻՄԷ

Աթլէթիզմի մէջ, Սերժ Աւետիսեան մի-
ակ հայ մարզիկն է որ հասած է Ֆրան-
սայի լուսաւորներուն շարքը: Իր մաս-
նագիտութիւնն է սկաւառակ նետելը:
Առջի շարժի, Ֆրանսիայի միջին հաս-
նիւնը 54,12 մեթրով: Մինչեւ այդ իր
լուսաւորն արդիւնքը եղած էր 55,74:
Ուրախ, Օգո. 8-ին, Էքս-լէ-Պէնի մէջ,
մասնակցեցաւ Ֆրանսայի առաջնութեան:
Դասուեցաւ 4-րդ: 56,28 մեթր: Իր անձ-
նական լուսաւորն մրցանիքը: Նոյն օրը
սխալեանին չափանիւն էր 59,76:

ԼՍԱՏԵՍՈՂԱԿԱՆՆԻ վերաբերող օրէնքը,
որ միւրտուած է նախարար Լէւոնի
նուրով (թէ եւ շատ բան չմնաց նախադի-
ճէն, այնքան փոփոխութիւններ մտցու-
ցին Օնեակոյ, Ազգ. Ժողով, հուսկ՝
մեծաւորներու ժամուն 6 հատ կառա-
վարութիւնն իսկ) քուէարկուեցաւ Չորեք-
շաբթի առտու 4-ին, Ազգ. Ժողովին կող-
մէ, որ ընդհատեց իր նստաշրջանը եւ
ամէն մարդ արձակուրդի մեկնեցաւ:

ԹՈՒՐԻՔԻՈՅ ներքին Նախարարութեան
չըջանալին մէջ հիմնուած է հակահաբեկ-
չական բաժանում մը, որ պիտի պատրաս-
տէ եւ զեկաւարէ ապահովութեան յա-
տուկ ուժերու ցանց մը: Այս ուժերը պի-
տի դործեն երկրին արեւելեան ու հա-
րաւ - արեւելեան շրջաններուն մէջ, ուր
կ'ըսուի թէ Սեպտեմբեր 28-ի բնորո-
թիւններէն ետք պիտի վերնայ պաշարման
վիճակը: Ներկայիս ահաբեկչութեան մաս-
նագէտներ կը մարզեն այս խմբակները,
որոնց թիւը այսօր 500 է, սակայն բնորո-
թիւններէն անմիջական ետք պիտի բարձ-
րանայ 1500-ի: Պատելով այս մասին, Ա-
պահովութեան ընդհանուր տնօրէնութեան
պաշտօնատարները լուծ են. «Հակահա-
բեկչ. մեր այս ուժերը գերմանականներէ
ու ամերիկեաններէ աւելի ձկուն են ու
յաջող: Վստահ ենք թէ յաղթական դուրս
պիտի գան ամէն պայքարէ»:

Անցեալ տարի, կը մրցէր ի հաշիւ Պուր-
կուէնի (Իզէր) աղումին: Այս տարի
Փարիզի չըջանի մէջ կը գտնուի եւ կը
մասնակցի մրցումներու իրեն ահա-
տական մարզիկ: Անկախած Սերժ Աւե-
տիսեան կրնայ տակաւին բարեկաւ իր
արդիւնքները, եթէ կարենայ շարունակել
իր մարզումները, որոնք կ'ըլլան, ընդ-
հանրապէս ամէնաբար:

Սոմարի հակառիկ վրայ, Յուլիս 29-
ին, վերադարձած է երիտասարդ հայ
զինուոր մը Ռոբեր Զարգարեան: Ռոմ-
բի կողմէրը վնասած են երիտասարդին
նախնադէպ ու ծախ ձեռքը: Երկու օր ետք
փոխադրուած է Թեհրանի Ծահրպանի հի-
ւանդանոցը: Անոյցական վիճակը լաւ է:
Ռոբեր Զարգարեան անցեալ տարի ա-
ւարտած էր Նոր Զուլայի ազգային վար-
ժարանը:

ՔԱՆԱՐ ԱՆՇԵՆԷ, Չորեքշաբթի օր,
Երեւան կը հանէր նոր զայնակութիւն
մը, որ կը վերաբերի պիւտճէի նախա-
րարին՝ Ալէն Ժիւլիէ: Կեղծ հաշուեցոյ-
ցերու պատմութիւն մըն է, որմէ «բացար-
ձակապէս տեղեակ չեմ» կը պնդէ նախա-
րարը: Մնդիրը պարզ է (եւ հաւանաբար՝
շատ ընթացիկ): Տպարանի մը հաշիւնե-
րու քննութիւնն է, որ մէջտեղ հանած է
անցած - դարձածը: 1983-ի թաղապետա-
կան ընտրութիւններուն առեւն, օրինակ,
թեկնածուներու (ՀՀԷ եւ այլ) հանրադ-
րեն ու թողութիւններ վճարուած են այլ
հաստատութեանց կողմէ, որոնք ազն-
ւօրէն նիւթական իրենց նպատար կը բե-
րեն քաղաքական զանազան հոսանքներու:
Տպարանն ալ հաշուեցոյցեր կը զրկէ այդ

ՎՐԷԺԻՆԻՒՐ ԵՐԳԻՉԸ

ԱՐՄԵՆԱԿ ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՆ...»

Ա.

Ամէն անգամ, երբ Արմենակ Շահմուրատեանին անունն է միտս գալիս կամ նրա երգերի յաճախական ունեւորութիւնը կատարում երեւանի ռատիոկայանից, յուզումով ու սարսուռով մտաբերում եմ նրա համերգը Կարկաթայում մօտ քսանհինգ տարի առաջ, երբ գուցէ իր կեանքի ամենամեծ հաջողութիւնը, զայրոյթը ու վրէժի զգացումը հրապարակ հանեց նենգ Արեւմտացիներին դէմ:

Հայրց Մարգարաթիւնի ձեռնարանի աշակերտների մէջ մի օր յուր քննադատ, թէ հայ ազգի մեծ երգիչը՝ «Տարօնի սոխակ» Շահմուրատեանը, մի շարք երկրներում ճամբորդական համերգներ տալով հասել է Կարկաթայ: Ասում էին, արտասահմանի Հայերի դասն յուսալիցաբար ինքները եւ արտաքին վիճակը նկատելի ունենալով, նա ձեռնարկել է դժուարին պարտականութիւն՝ այցելել հայաշատ վայրեր, իր հայրենաբաղձ երգերով հայրենիքի ու ցեղի ոգին արթննալ պահել նրանց մէջ, ամփոփում կրակի խոռոչի, թէ՛ ժողովրդի, մինչեւ... Քարգարծութիւնը իր անկաշառ խօսքն աւել մեր իրաւունքների մասին, մինչեւ մեր ժողովրդի վերագարծը իր հայրենիք վազանի խորհրդագծով մեր դատի հանդէպ ցուցաբերում անարգ անտեսումը, մեր միջին ու կէսի անճիտման արտացոլութիւնը Արգելի Լիկայում, մեր արեւն ու յաղթի նպատակով յայտնաբերելի տիրացած, չհամար ու եղկելի Մեծերի դատաճանութիւնը անգոր ցատումով բոցակալել ու վառացրել էին մեր բնագոյրի ժողովրդին: Մեր ժողովուրդը իր դատի անգուրդ չարտուելը վերջնական նկատելով ելել էր իր զինք ճարը մտածելով՝ ի խնդիր գոյատեւման, հացի պայքար սկսելով: Այդ օրերին էլ Հայութիւնը եկաւ զգալու, թէ որքան անգոր է փերը, որքան նկուռ, որքան անարժէք աշխարհի մեծ տէրերի անկուշտ աշխարհում...:

Մենք մի օր միայն տեսանք Շահմուրատեանին, երբ մեր ձեռնարանի աւագ ուսուցչի հետ անցաւ զայրոյցի միջով, անուշաբիր դէպի իր շրջապատը եւ ծուլուց փողոցի բազմութեանը: Մենք նոյնիսկ չգիտէինք իր ո՛վ լինելը: Ինչպէս ասելի նորեկ հետաքրքրում էր մեզ զրպարոյցի անմատչելի պարտականից ներս, նա էլ իր առաւել տպաւորելը արտաքին ու լուսն հետաքրքրութիւն արթնացրեց մեր մէջ: Ո՞վ պիտի լինէր արտաքին երկար ու ծփուն մաղբերով, սպիտակ, մաքրամաքուր ու վայելուչ հագուստներով, կարմիր փողկապով, լայնամակաւ ու գեղեցիկ ձեռքերով այս ազնուական օտարականը:

Շահմուրատեանը, «Հայաստան»-ի, «Յիշեցում»-ի, «Կիլիկիա»-ի, «Կոնք»-ի պաշտօնի երգիչը:

Ուշ խմայնք այս, եւ մինչեւ ամբողջ աշակերտութիւնը թափուց կենտրոնական դրան առաջ, նա արգէն աներեւութացել էր փողոցում: Աւագ ուսուցչի Շահմուրատեանին ճամբայ դնելուց յետոյ, ներս եկաւ, մենք նախ մեր զգուշութիւնը յայտնեցինք, որ նա թաքուն էր պահել անուանի երգչի ո՛վ լինելը եւ յետոյ վշտացած էինք երգչից, թէ ինչո՞ւ էր ուզեցել հանդիպել հայրենակարօտ, ազգի մեծեր տեսնելու տոչոր, որբակենցաղ տղաներին: Ամէնից աննշան այցելուին անգամ ժամերով մեզ հետ էր լինում: Ինչո՞ւ Շահմուրատեանի պէս մէկը, որ ազգի ամենամեծ երգիչն էր, պիտի չտեսնուէր մեզ հետ, պիտի մէկ-երկու խօսք չստէր մեր ազգի ու մեր բախտի մասին եւ վերջապէս մի երգ երգէր մեզ համար... մեր հոգեկան բնագոյրում ու դանդաղ թէպէտ սուր, բայց արթնացրել էին, այդ զգաց ուսուցիչը եւ համարեա այս բառերով հանգստացրեց մեզ.

- Նա շուտով համերգ է տալու. օգոստոս ու ձեռնհաս մարզիկ զրեթէ պակ-

սում են իր համար. ինքն էլ մի օտարական է տեղի համար եւ մտահոգութեան մէջ: Այլ երկրներում նրա շուրջն է պոստալ գալիս արուեստասէր հասարակութիւնը, ինքը ոչ մի աշխատանքի հետ զործ չունի, իսկ այստեղ ինքն է, որ պիտի վաղէվազ անի քաղաքի մէկ ծայրից միւսը՝ նախապատրաստական աշխատանքներ համար. յոգնած է ու սրտնեղում: Յետոյ սիրտը լիքն է. իր տեսած Հայերը իրենց ներկայ տուր վիճակով շատ ծանր տրտաւորութիւն են թողել հոգեկանի վրայ. այնքան է շտապում իր ճամբորդութեան մէջ, որ կարծես փախչում է Հայութիւնից... Խնդրեցի հանդիպել աշակերտութեանը, նա մերժեց, բայց ասաց, որ հաւանական է այդ բանը անի իր համերգից յետոյ:

Այնուհետեւ մենք շատ նայեցինք նրա ճամբին, բայց էլ չտեսանք մինչեւ համերգի գիշերը: Այդ գիշերը եւ երբեք, երբեք պիտի չմոռանամ. այդ համերգը իր տեսակի մէջ իմ տեսած ամենանշանաւոր համերգն է կենդանու իր թողած ապարտութեամբ, իր բացառիկ արժէքով եւ, մանաւանդ, իր ունեցած քաղաքական ստաիքայով:

Համերգը տեղի ունեցաւ Կարկաթայի ամենաշքեղ ու ամենամեծ թատերասրահում: Աւելորդ է նկարագրութիւնը այն ազգեցութեան, որ նրա առնական ու անզուգական ձայնը ունեցաւ հարիւրաւոր Անգլիացիների եւ օտարների վրայ, իսկ վարար յուզումը, թովչանքն ու հրապոյրը հայրենաշունչ երգերի՝ հայ ունեւորների վրայ: Հուռները եւ կէցցէները սրտառուէր բացազանութիւնների վերածում, խլացող ծափերի հետ տեսուի էլին երկար պահեր, սակայն որոնց Շահմուրատեան իր նշանաւոր յամարութեամբ կարեւորութիւն էր բնաշուում եւ կրկնութիւն էր կատարում: Այսպէս շարունակուեց մինչեւ վերջին երգը, երբ հասարակութիւնը կարծես խօսքը մէկ արած, քանի րոպէ անդադար ծափահարեց ու հիացական կանչերի խելայեղ ժխոր թարձրացրեց՝ իր կամքը պարտադրելու հանձնարեղ երգչին՝ ծրարից դուրս մի հատ երգ եւս տալու:

Շահմուրատեանը զգալով ու անհնազանդ մէկ - երկու անգամ իրեն ցոյց տուեց բեմի վրայ, թեկեւակի գլուխ տուեց ու քաշուեց, բայց հասարակութիւնը մնաց անզրպուելի, եւ սրահի թնդացող ցոյցը շարունակուեց:

- Էլ չի երգի, կրկնելը կամ յայտադրեց դուրս երգելը իր սովորութիւնից դուրս է... - լուսեց բեմի մօտից:

- Պիտի՛ երգի, մի հատ էլ պիտի՛ երգի, սրահը չենք թողնի մինչեւ մի ուրիշն էլ չերգի... - որպէս թելադրական վրձիւ լուսեց մի քանի տեղից, եւ ժխորն աւելի ստատկացաւ:

Այնուհետեւ Շահմուրատեանը կրկին յայտնուեց բեմի վրայ, զգալապէս տրտմած ու զգուշ, էլ զլուխ չտուեց, հայեացքը ման տուեց հանդիսականների վրայ, բարկութիւնից առկայծուն ու քշնոտ աչքերից բոց է պաքներ ցրեց ձախ ու աջ եւ մի պահ մնաց արձանացած՝ յայտնապէս տարուած իր ներաշխարհը փոթորիկով խոհեղով: Գուցէ մտածում է, թէ ինչ է երգի, գուցէ մի հատ էլ օտար երգ է ուզում երգի եւ բառերն է միտը բերում, գուցէ... բայց նա յանկարծ մտաւ հրաւիրական շարժումով առաջ կանչեց առաջին շարքում նստած մէկին, հոգաւ, մի քան յայտնեց եւ ուղղաձիգ կանգնեց բեմի եզրին: Բոպկապէս ամբողջ սրահը տեղեկալ դարձաւ նրա պահանջ - պայմանին՝ «Եթէ ուզում էք ծրարից դուրս երգեմ, պէ՛տք է բոլորը անխորտաքի կանգնէք այս երգի համար...»:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԱՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՓԵՐԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Օփերան հիմնաւոր թագաւորին տառնաւորհոգումով - երբ 1669-ին պիտի տար իր առաջին ներկայացումը, Փարիզի մէջ Հիար սրահ մը, ուր կարելի ըլլար երաժշտական ներկայացում սարքել:

Կորոնը սրահներէն մէկը յարմարընելի պէտք եղած ձեւին. բեմին տակի մասը կը փոքրէ, հոն տեղաւորելու համար մեքենական սարքերը. կեղրոնը, ամփոթաւորնի ձեւով նստարաններ կը դեռնեն, իսկ շուրջն այլ օթեակներ: Մագարին փողոցը սրահի մը մէջ այս պայմաններու տակ կը տրուի Փոմմիի առաջին ներկայացումը, 1671, Մարտ 3-ին:

Առժամեայ սրահներէ ետք, 1673-ին, երբ Մարիէ-Կը մեռնի, Լիւիս արքունիքին հետ ունեցած մտեւորութեան շնորհիւ կը յաջողի Փարէ Ռուսալայի հոյակապ սրահը տեղաւորել զանոնք:

Հոն է որ գործած է Փարիզի օփերան տակի քան դար մը: Ներկայացումները կը սկսէին ժամը 17-ին, կը վերջանային 20-30-ին. ժամ մը, ուր շատ խոհեմ բան էր քաղաքին մէջ չըլլի, մովին պատճառով: Սրահին մէջ, բեմին տակը կար նստադաժններու յատկացումը քանի մը շարք նստարան, յետոյ ընդարձակ մաս մը, ուր հանրութիւնը կը լեցուէր ոտքի գիտելու ներկայացումը, անոնց ետին ամփոթաւորնի, ու օթեակները: Մեծամեծները ունէին իրենց յատուկ օթեակները: Մակայն ամէնէն տակի փնտռում տեղերը մարքիներու, նոյնիսկ գահաժառանգին կողմէ, նոյնիսկ բեմին վրայ կը տեղադրուէին ինչ, ուրիշ կարելի էր խօսք ուղղել արուեստագէտներուն, ծագիլներ նուիրել, եւն: Անկէ անդին կատարեալ իրարանցում կը տիրէր. անընդհատ ելումուտ մը, հրմշտութ, օշաբակ կամ երգատեար ծախողներ... Իսկ 1715-էն սկսեալ դիմապահանգներու սովորութիւնը Օփերայի սրահը կ'առաջնորդէ անպակի բազմութիւններ:

1763-ին հրոյ ճարակ կ'ըլլայ Օփերայի թատրոնը: Մինչեւ որ աւարտի նորոգութիւնը, Թիւիլըրի պալատին մէջ սրահ մը կը տրամադրուի. ամէնէն ընդարձակն է երաժշտի մէջ 7000 հանդիսատես կըրնայ պարունակել. սակայն մեծի չափերը արգելք են լատադոյն կերպով դիտելու բեմը, յետոյ աւելարիք այնքան գէշ է, որ հանրութիւնը կը վհատի:

1770-ին Օփերան կը դրաւ նորոգում իր նախկին տեղը: Ամէն կանխաձեռնող մտածում է, արգիլելու համար նոր հրեւէ մը. նոյնիսկ շինում են ջուրի երեք մեծամեծ ընդունարաններ: Սակայն 1781-ին հրեւէ դարձեալ կ'սկսէ: Երբ հրեւէները կը հասնին, բոցերը պատած են ամբողջ էջեր. ամէն ջանք ապարդին կը մնայ եւ ջուրի ընդունարանները անխնայ կը գտնուին աւերակներու միջեւ...:

Այլեւ ոչ թագաւորը, ոչ ալ Փարիզի քաղաքապետարանը կը ստանան նորոգութեան ծախքը: Օփերան կը փոխադրուի Սէն Մարթէն, ուր ճարտարապետ մը, Լիւուար, կ'առաջարկէ 65 օրէն թատրոն մը կ'առուցանել, ծախքն այլ ինք ընելով: «Առժամեայ» նկատուած իր թատրոնը կը տեւէ 90 տարի. 1871-ին կ'այրի: Կը վերանորոգուի. սակայն այս վայրը հեռու է քաղաքի կեղրոնէ: Ասկէ զատ, արուեստագիտութիւն Մոնթանիէի կ'առուցանել տեսած հոյակապ թատրոնը՝ ուր Լիւուարի անհատական ձեռնարկ մը ըլլալով, որպէս մրցակից պիտի ներկայանայ երաժշտութեան ազգ. տեղադրեալին: Մոնթանիէի դէմ պայքար մը ծայր կու տայ, զայն կ'ամբաստանեն Մառի-Անթուանէթէն յատկապէս ստացած ըլլալով ու նաեւ ազգ. Մատենադարանը հրկիզելու փորձով: Կը բանտարկուի, ու կը դաւաճի իր ստացումները: «Սարսափ»-ին չըջանն է:

Կը փրկուի զլսատուէլէ, սակայն կ'իյնայ նիւթական մեծ նեղութեան մէջ:

1794, Օգոստոսին, Օփերան կը փոխադրուի ուր Լիւուարի անհատական 1820, Փետրուար 13-ին, գործում ունի մը պատճառով կը փակուի: Պէրրիի դուքսը իր կնոջ հետ պալէ մը դիտելու եկած է:

դատուէին յոյնաժողով ինքից, կ'ուզէ տուն դառնալ: Իրենց կողք մտնելու պահուն, Լուվէլ կը դաշնաւորէր դուքսը: Ան նախատեսում զահաժողովներէր, եւ ազգային սուգ կը հռչակուի:

Կը փակուի Օփերան: Օգոստոսին թագաւորը կ'որոշէ «առժամեայ» նոր էջեր մը շինութիւնը ու քանդումը ուր Լիւուարի էջերն է:

Նորը տարիէ մը կը կառուցուի, տակէ քանի մը հարիւր մեթր անգին, ճարտարապետ Տրպրէլի կողմէ, որ կարելի եղած չափով կ'օգտագործէ հինին շինանիւթերը ու խնամքով կը վերակենդանացնէ քանդումը սրահը:

Հոն է, որ ուսանիլի զպրոցը Ռուսիայի, Մէյլըյէրով ու Օպերով, նաեւ իր երգիչներով՝ Նուրրի, Տիւիլեյ, Քորնէլի, Ֆալքոն - կը հասնի իր գերագոյն ստաիւնին:

Այս շրջանին է, որ առթիւ Վլադիմիր - հագի դէմ դեղով մը արգէն հարստացած, մեծահարուստ կը դառնայ, որպէս Օփերայի տնօրէն: Ծրման մը, ուր ան կը տիրապետէ հանրութեան հակազդեցութիւններուն, ախտածանք կը պարտադրէ երգիչներու, երգահաններու, նոյնիսկ նախարարին:

Հակառակ անոր որ «առժամեայ» նրկատում էր, իր բացառիկ աւելարիքի պատճառով, այս չէնքը տակի քան կէս դար կը հիւրընկալէ Օփերան եւ առաջ Օրսինի, 1858-ի մահափորձին, ապա. փարար տակաւին որոշում չըլլար ձեռնարկել նոր մեծ թատրոնի մը կառուցումին:

Այդ տարին, Յունուար 14-ի իրկիւնը, Նափուլոն Գ. կայսրը եւ կայսրուհին Օփերա կու դան պարթիթոն Մատիլ ունեւորելու. այն պահուն երբ մուտքին մօտ կը դանդաղի իրենց կողքը երեք պալտով կը լսուի. ապա կ'ենթ կը փչուրի, ձիւրը ծանրապէս վերաւորում են. զորաւորը որ կը գտնուի առաջամասի նստարանին վրայ, արիւնդուայ է: Հրաշքով իրենց ոչինչ պատահած է: 150 մեծաւ պիւրուր կայ. կայսերական զոյրը որ սուհանդերձ պաղարին մուտք կը գործէ սրահ, ուր կ'ընդունուի բացառիկ խանդավառութեամբ:

Այս դէպքը խորհիւ կու տայ մահափորձի փառնային, մանաւանդ երբ նման պատահարի մը պարագային չէնքին զրոնում ինք փողոցը - Լիւ Փելլիէլ - դժուար է ոտիկանական հակոգութեան տակ տանել: Յարմարագոյն է Օփերան կառուցանել ընդարձակ վայր մը, ուր հակոգութեան միջոցառումները դիւրին ըլլան:

Ներկայացում լազմաթիւ ծրարներ, ինչ կ'ընտարի պարկար տէ ֆափիւրին: Գործը կը յանձնուի ու Մոնթանիէի մեծաւ բնաւորներէն մէկուն գալիքն, 36 տարու Շառլ Կարնիէի, որ վկայում է հռմէն:

Ճիշդ է որ 14 տարուան այս աշխատանքը զայն փառքի պիտի առաջնորդէ, սակայն ի գին սրբան ջանքերու ու տառապանքի: Ճշգրիտ կերպով ինչպէս զը նահատակ հարկաւորը դուքսը կ'առաջը մը, որ 70 քառ. մեթր տախտակում ու 1,5 հեկտար տարածութեամբ տանիք մը պիտի ունենայ: Սկիզբին նախատեսուած իր 12 միլիոն ոսկի Փրանքը աւարտին կը բարձրանայ 35 միլիոն: Յաջորդական կառավարութիւններ վարանումներ կ'անցնեն: Շէնքին բացումը օրն իսկ 1875, Յունուարին. Կարնիէ խիստ ազգաբարձր թիւն մը կը ստանայ նախարարէն, նախատեսում զուգարին 50%էն աւելի յաւելեալ ծախքին համար:

Շինութեան առաջին քայլին իսկ թէքիքի ամենաբարձր հարցեր կը ծագեն. հիմերը փոխելու կը հասնին ջուրի ստորերկրեայ ծախուին խուի մը: Ջրահան մեքենաներու շնորհիւ հազիւ կարելի խալայ չորցնել դետներ, ու 15 մեթր խալութեամբ հորեր փորել, ինչ որ այդ րոթեամբ հորեր փորել, ինչ որ այդ շրջանին համար հոյակապ քաջագործութիւն կը նկատուի:

Մակայն Կարնիէի տաղանդին բուն արտայայտութիւնը հոն է, որ ան տեսած է ամէնէն գեղեցիկ կոթողը

ՅՈՒՆԻՍԵՖ

ԱՆԳԱՐԱ, ԳՕՆՈՒՐ ՓՈՂՈՑ...

Անգարայի հին թագավանի մէջ փայտաշէն, հին ու անհրապօր տան մը մէկ սենեակը վարձած էինք, չորս ընկերներ, Ալայեմճեան, Գալուստեան, Համբարձումեան եւ ես: Այդ սենեակը վարձած էինք միմեանս Շարաթ զիշերները պատկերով համար: Երբ Պահապար Սպարից վարձարանէն կ'արձակուէինք, մեր շունչը հոն կ'անոնէինք Շարաթ կէսօրին: Իսկոյն զիտուորական տարագները կը հանէինք, քաղաքային մեր հազուադէպ կը հազուադէպ, եւ շարժումն ընթացքին մեզի կ'անձնազնային կը կարգայինք մէկ շունչով: Անկէ վերջ կարճ, շատ կարճ պտույտ մը կ'ընէինք քաղաքին կեդրոնը, պահ մը կ'անդ կ'անոնէինք Օփերայի շէնքին ստջեւ, տեսնելու համար թէ ինչէ՞ր կը ներկայացուէին եւ որո՞նք էին այն խաղերը, զորս մենք պիտի չկարենայինք տեսնել: Յետոյ քանի մը քայլ կը նետուէինք Երկրորդական հանրակրթական դպրոցի մէջ, լինէ՞ր չորս, եւսայն: Բայց երանակը ձմեռ էր եւ ամէն ինչ անհրապօր: Մեր նպատակը պտույտ, զուարճանալ չէր, այլ ժամանակ լեցնել, որպէսզի հասնէր Յակոբ Մարթեանի երկուրոր ժամը: Կամ հնայինը շատ կանուխ երթային: Կամ հնայինը, հակառակ որ շատ լաւ գիտէինք որ ան ալ անհամբերութեամբ կը սպասէր մեզ:

Անգարա, Գոմուր փողոց: Տիկին Մելինէ Մարթեան իրական մօր մը պէս կը զիմուորէր մեզ: Անոր հետ գրականութիւն կամ մշակութիւն չէր որ կը խօսէինք: Ան խոսողով մեզի կը արգէնէր թէ նամակ տուցա՞մ էինք: Խնդարուն պատճառը այն էր, որ զիտէր թէ մանուսագր երկուքս, Ալայեմճեան եւ ես, անօրինակ անհամբերութեամբ էր որ կը սպասէինք մեր նամակներուն: Ես գեռ նոր նշանուած էի սոյլ չըլտային, եւ Ալայեմճեանին ալ, եթէ սխալ չեմ յիշեր, նոր ամուսնացած էր: Մենք պատասխանէինք որ, այո՛, ստացած ենք մեր նամակները: Կուրախանք այնքան որքան մենք ուրախացած էինք: Յետոյ Յակոբ Մարթեանը ներս կու գար իր գրագրարանէն, ձեռքը զիշք մը բռնած: Որպիտութիւն կը հարցնէ՞ր, չէ՞ր հարցներ, իսկոյն կը սկսէինք խօսիլ: Եւ մեր նիւթը գրականութիւն էր, մեր ժողովուրդին ամենահին անցեալին պատմութիւնն էր, քիչ մըն ալ լեզուագիտութիւն էր: Յակոբ Մարթեան արտակարգօրէն հմուտ էր այս նիւթերուն: Մենք կը զարմանայինք: Այս մարդը երկար ժամանակ է ի վեր Անգարայի մէջ երբեք ժամանակ չունէր այս նիւթերով զբաղելու: Այդ չըլտային ան իր առաւելագոյն ժամանակը կը արժանագէտ թուրք Համալեզուաբանի պատմատուութեան: Ուրեմն ինչպէս այսքան յառաջ կը յիշէր ամէն ինչ, ինչպէս կը յառգէր ամէն նիւթի մասին խօսիլ այնքան վճիռ ու անսայթաք, որքան պիտի ընէր թէ այդ նիւ-

ԳԱԼԻՖՈՐՆԻԱՆԱՅ
ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Յայտնի է հանրութեան, որ մի քանի ամիսներէ ի վեր գաղութի մէջ կազմուած է Քալիֆորնիայի Բժշկական Միութիւնը, որուն փութաց անդամակցելու Քալիֆորնիա նահանգի հայ բժիշկներէն կարեւոր թիւ մը:

Արհեստագիտական նորակազմ Միութիւնը, իր հրապարակային առաջին ընդունելութիւնը տուա Յուլիս 13, 1986, Կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 5-էն սկսեալ, վարչութեան ատենապետ տոքթ. Միսաք Պարսամեանի քննարարանին մէջ:

Ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան 100-է աւելի հայ բժիշկներ, մամուլի ներկայացուցիչներ եւ ազգայիններ՝ իրենց կիներով:

Բարի գալուստի եւ բացման խօսքերով կարճ ելոյթ մը ունեցաւ տոքթ. Միսաք Պարսամեան, որ ներկայացնելէ ետք Միութեան գործունէութեան կարգ մը ծրագիրները, շնորհակալութիւններ յայտնեց նահանգապետ ձորճ Տէգթէճեանին, որուն ձեռքով նահանգային առողջապահական պատասխանատուութեան մէջ նշանակուեցան հայ բժիշկներ: Ներկայ էին նաեւ նշանակուած հայ բժիշկները - Ռէնարդ Լեւոնեան, Ճան Գոսպեան, Ալեք Պոլոսմեան եւ Կարօ Դերձակեան: Տոքթ. Մ. Պարսամեան յայտնեց Միութեան շնորհաւորեց վերոյիշեալ բժիշկները, որոնք, իրենց կարգին, ելոյթներով բացատրեցին իրենց վստահութեամբ աշխատանքին ընդլինջ ու տարողութիւնը:

Իր կէս ժամ առաջ կարգադրած ըլլաւ: Ինծի համար առանձնապէս շահեկան էր տեսնել թէ իր գրագրարանը ինչ նոր գիրքերով ճոխացած էր մէկ շարժումն ընթացքին: Այդ նոր գիրքերը յատկապէս անկիւն մը գրուած կ'ըլլային, որպէսզի կը տեսնէինք: Բացառութիւններ կու տար ալ իր գիրքերուն բովանդակութեան մասին: Այդ գիրքերն ալ չուսով կարգացուելով պիտի երթային միանալ գրագրարանին զլիսու պտույտ պատճառով խառնիճաղանձին մէջ: Գրագրարաններուն գրականները, պահարանները միշտն ձեռքուն գիրքով, հին թերթերով ու թուղթերով լեցուն էին: Ես եւ Գրիգոր Համբարձումեան, ԳԱԹԲԱ-ի եւ նկարչական ցուցարանի ապագայ հիմնադիրը, Քալիֆորնիայի ապագայ գրագէտը, շատ կը հետաքրքրուէինք գրական գիրքերով: Արամ Ալայեմճեան, ան որ ապագային պիտի դառնար Արամ Ալայեմի նկարիչը, յատկապէս կը զբաղէր արուեստի գիրքերով: Տարաբախտ Նուպար Գալուստեանը նուազ կը հետաքրքրուէր մեր նախասիրութիւններով եւ միայն ան էր որ մեր խօսակցութիւնները կ'ընդհատէր պարբերական սրամտութիւններով:

Ջիւնուորական ծառայութեան մեր այդ չըլտային, անդամ մը քանի մը օրուան արձակուրդով Իսթանպուլ եկած էինք:

Տոքթ. Մ. Պարսամեան իր խօսքին մէջ նաեւ անդրադարձաւ հետեւեալ կէտերուն, որոնք առաջադրուած են Միութեան վարչութեան կողմէ:

1. Հրատարակել առողջապահական երկրագրութեան պարբերական տոքթ. մը:

2. 1988-ի գարնան, Լոս Անճելէսի մէջ կազմակերպել համաշխարհային հայ բժշկական համագումար մը:

Այս ընդունելութեան հանդիսավարութիւնը յաջողութեամբ կատարեց տոքթ. Յարութիւն Սաղբեան, որ ներկայացնելէ ետք հիւրերը, շնորհակալութիւն յայտնեց Տիկինն Մարմին, որ պատրաստած էր հիւրարարութեան ձոխ սեղանը:

Հիւրարար Ֆրանսայէն ներկայ էր տոքթ. Նուպար Սուպէնքեան, որ տուաւ հակիրճ տեղեկութիւններ՝ Ֆրանսայի Բժշկական Միութեան: Յարգելի հիւրը ներկայացուեցաւ տոքթ. Յովիկ Մելի-տեանի կողմէ:

Խօսք տուեցաւ «Նաւասարդ» ամսագրի վարիչ - Խմբագիր Արմէն Տոնոյեանի եւ Օշին Քէշիշեանի, որոնք շնորհաւորեցին այս նախաձեռնութիւնը: Իսկ բժիշկներէն խօսք տուին նաեւ տոքթ. Ժան Մոմճեան, տոքթ. Սիմոն Սիմոնեան, տոքթ. Մարտիկ Միսանեան, տոքթ. Ժիրայր Գոնիսեան, որոնք, իրենց կարգին, անդրադարձան Միութեան գործունէութեան աշխատանքներուն եւ ուրախագեղին անոր արհեստավարժ ու հայախոս առաջագործութիւնները:

Ընդունելութիւնը վերջ գտաւ քերթ միջոցառումի մէջ:

ԳԱԼԻՖՈՐՆԻԱՆԱՅ
ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Երբ արձակուրդը վերջացաւ, միասնաբար Անգարա վերադարձանք զիշերային ձեւերնային: Չորս հոգինք մեր խցիկին մէջ ուրիշ ոչինչ կ'ընէինք եթէ ոչ խօսիլ գեղարուեստի մասին: Ամէնէն շատ Գրիգոր Համբարձումեանն էր որ յամառօրէն կը դանդաղէր գեղարուեստի վրայ: Երբ ժամերը յառաջացան, Գրիգոր Համբարձումեանի քունը եկաւ ու ան վեր մազլեցաւ, իրեն տրամադրուած գուշէրին մէջ քնանալու համար: Մենք գեռ կը շարունակէինք: Միջոց մը Նուպար Գալուստեան մեզի քսաւ խնդալով.

«Մենք խօսեցէք, արուեստը չարթննալ:

«Արուեստը» Համբարձումեանն էր: Կուտ ու կուտ խնդացինք: Այդ օրէն վերջ, երկուր ու երկուր տարիներ, երբ քով քովի պիտի գայինք, անպայման գիրքը բարեւելէ վերջ, պիտի ըսէինք. ու չարթննալ, արուեստը չարթննալ:

Միջոց մը մէջ արուեստի սէրը երբեք պիտի չքնանար: Թէեւ ապագային խորանջիւրս պիտի երթայինք գէպի մեր անձամբ ձառնները, բայց միշտ ան մը պիտի յիշէինք զիտուորական օրերու սպասիսին մէջ արուեստի նուիրումը այդ ժամերէն եւ մանաւանդ Գոմուր փողոցի մէջ ապրուած մեր անմոռանալի օրերէն...

Ռ. Հ.

Թ. Օ. Մ.

Բայց երկու վայրկեան վերջ կը հնարանդէի մօրս, որովհետեւ իրականութեան այն է որ կը վախճայի հայրիկէս: Հետո գիտեմ թէ ինչո՞ւ կը վախճայի: Կը վախճայի ոչ թէ իր խառնութեան, որ տառապել մըն էր, այլ իր մեծ ու անմահ լինելը, ինծի հանգիստը կը պաշտամունքէն: Կը վախճայի, որովհետեւ ես ալ չափազանց շատ կը սիրէի զինքը: Եւ հիմա վերջին հաշուով, գիտեմ տակաւին որ մարդիկ ուրիշէ մը տարապաշտութիւն ունենան, որքան կը վախճան անոր խանդապատանք լեցուն անկողնէն:

Իրականութեամբ, ժամը ութին, կամ ութուկէն, երբ անկողին կը մտնէի եւ վեր-մակա գլուխ կը քաշէի, միշտ կ'ազդեմ որ հայրս սենեակէս անցնէր անդամ մը: Անցնէր եւ գիտէի որ քնանալէ առաջ: Ամէն անգամ որ չուէր մը կը խա-

ղար գրան տակի բացուածքէն, սիրտս վեր կ'ըլլէր: Բայց հայրս երբեք չէր գար: Միշտ մայրս էր: Ու ես չէի նեղանար: Միայն թէ ինքնիմեան կ'որոշէի նոյնը չընել, եթէ օր մը մեծնայի եւ դաւակ մը ունենայի: Ահ, մանկական մաքուր ու անխաղաղ ալի չըլտանք ինչո՞ւ անցնէին այդքան շուտ, ինչո՞ւ մոռնայինք անոնց ձոխ բովանդակութիւնը: Ինչ որ կը յիշէինք այդ կանուխ տարիքէն, որքան չէին ծպտուիլ, չէին թաքնուիլ, զէպի անդրադարձութիւն չէին հրուիր...:

Վեց եօթը տարի վերջ շատ քան փոխուած է արդէն: Քանի՞ տարեկան եմ հիմա, լաւ չեմ գիտեր: Տասնընթեց, տասնհինգ, տասնութեց: Պատկած եմ անկողնիս մէջ, եւ չեմ քնանար: Տեսակ մը անձկութեամբ կը սպասեմ որ չուէր մը խաղայ գրան բացուածքէն տակէն: Եւ սակայն հայրս չէ որ կը սպասեմ, այլ ես, ոչ ալ մայրս: Օ, ընդհակառակն, այլեւս, ոչ ալ մայրս: Օ, ընդհակառակն, կ'ազդեմ որ անոնք մոռնան ինչ, չգրաւին ինձմով: Չիս քնացած կարծես: Ուրովհետեւ գիտեմ որ քիչ վերջ գտաւ մեզմէս պիտի բացուի եւ չուէր մը պիտի

սպրդի ներս: Այդ չուէր կը պատկանէ մեր տան աղաւթին, քանի որ, քանի որ տարեկան ազլիկ մը, որ տարիէ մը ի վեր մեր տան մէջ կ'աշխատի: Անձայն պիտի մօտենայ ու պիտի նստի անկողնիս ետեւը:

Ինչ կ'ուզեմ նորէն, պիտի հարցնէ չորսով մը:

«Նստէ, հէքաթ մը պատմէ, պիտի պատասխանեմ:

Հէքաթ մտիկ ընելու համար շատ մեծ եմ այլեւս, ինչ ալ գիտէ ատիկա, բայց ամէն ինչ հէքաթի պատրուակով սկսած էր եւ այդպէս ալ կը շարունակուէ:

«Բուն չունի՞ս, չե՞ս քնացած:

«Չունիմ, խօսէ քիչ մը, քանի մը պատմէ:

Պիտի սկսի խօսիլ: Երբեք անկողնի պիտի չտամ իր քնածններուն, որովհետեւ արդէն շահեկան չեն քնոնք: Ինչ ալ գիտէ եւ պիտի խօսի քնոնք: Քանի մը վաղեմեան վերջ պիտի գտնուէ որ անոր ձեռքը վերմակին տակէն ներս պիտի սահէ, պիտի սկսի պտույտ մարմնիս վրայ, պիտի խաղայ հետս: Անօրինակ հաճոյք մը պիտի առնեմ մարմնիս վրայ պտույտ այդ ձեռքին զգուշութիւն, նոր ու անծանօթ հաճոյք մը: Պիտի գողտ, աչքերս պիտի փակեմ: Առաջին անգամն պիտի գոհանամ այդքանով, պիտի արտօնեմ որ զիս զգուշ, հետս խաղայ ու քանի մը վայրկեան ետք ալ մեկնի: Աւելի

վերջերը սակայն ես ալ զինքը զգուշ պիտի սկսիմ: Ձեռքս պիտի երկարեմ իր քնոնքէն ներս եւ պիտի չուէմ իր գիտեմը, աւելի յառաջ պիտի երթամ ու պիտի անդադարանամ որ ներքնապարտիկ չէ հագած: Ես ալ իրեն հետ պիտի խաղամ, ինչու որ յանկարծ ազդուէ մը վախճայ ու արագօրէն ամէն ինչ թողու, հեռանայ: Անգամ մը որ հեռանայ, դիտեմ որ անգամ մըն ալ պիտի չգայ այդ գիշեր: Աչքերս պիտի փակեմ ու պիտի մտածեմ պատահածին վրայ...

Եթէ չէ մեռած, եթէ անտունի մօտ ծեւունի կին մը պէտք է եղած ըլլայ հիմա ան: Ո՞ւր է, ինչ կ'ընէ: Ո՞ւր կ'է պիտի գտնայ որ հիմա, տարիներ ու տարիներ վերջ զինքը կը յիշէմ հիւսնի անկողնիս մէջ: Իր հետքը վաղուց կարանցուցած եմ: Երբ չորս տարի մեր տան մէջ ծառայել վերջ երկարապարտի մը հետ ամուսնացաւ ու դնաց: Քանի մը անգամ այցելութեան եկաւ, հօրս ու մօրս ձեռքը համբուրեց: Ու զիս զիտեց տարօրինակ ժպիտով մը, որուն նշանակութիւնը ոչ ոք գիտցաւ: Այս, եթէ չէ մեռած, եթէ անտունի մօտ ծեւունի կին մը պէտք է եղած ըլլայ ան...

(Շար. 83)

« ՅԱՐԱՉ »-Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃԱՄԱՆ
ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՓԱՐԻԶ. - Պ. Ս. Պէրպէրեան 2000 Ֆ. :
ՊԱՆԵԼՕ. - Տէր Լ. Տիկին Կ. Սէլթէկ-
եան 100 Ֆ. :

ՇՆՈՐՀԱՎԱԽՔ

Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ պայ-
ծառութեան համար հետեւեալները Ազգ.
Միութեան կը նուիրեն. - Արթուր Խը-
րիմեան, Ալբի Տիկին Գոհար Ոսկերիչեան
1000ական Ֆ., Տէր Լ. Տիկին Աճէմեան,
Պ. Սէրժ Սիմոնեան 500ական, Տիկին Պաշ-
եան 300 Ֆ. Գարոնի, Տէր Լ. Տիկին Մի-
նասեան 250, Պ. Արտաշէս Փափազեան
200 Ֆ. :

×

Շաւարշ Խաչատուրեանի մահուն առ-
թիւ փոխան ծաղիկի, Եկեղեցւոյ՝ Միսաք
Խաչատուրեան (Մարտէլլ) 500 Ֆ., Պէ-
սեան Բնասնիք 300 Ֆ. :

Ն Կ Ա Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Լ

Հ. Բ. Ը Մ. - ՓԱՐԻԶ
80-ԱՄԵԱԿԻ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒՆԵՍԱԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՃԱՇ. - ՊԱՐԱՀԱՆԳԻՍ

Ն Կ Ա Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Լ

Հ. Բ. Ը Մ. - ՎԱԼԱՆՍ
80-ամեակի տօնակատարութիւն
Հոկ. 11 եւ 12
մասնակցութեամբ Մարտէլլէն
« Գ. Ա. Ր. Ո. Ի. Ն. »
մանկական երգչախումբին

-Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Ծ Ա Ծ Ի Ն-

Կ Ի Ր Ա Կ Ի, Օ Գ Ո Ս Տ Ո Ս 17

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԱՐՏԻՑ

Վերափոխուած է Սուրբ Աստուածածնի :
Այս առթիւ, Փարիզի Սուրբ Յովհ. -
Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մա-
տուցուի հանդիսաւոր պատարագ :
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ
Առաջնորդ Հայոց Փարիզի
Պատարագի աւարտին՝ Խաղողի օրհնու-
թիւն կը կատարուի :
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-30ին
Երկուշաբթի, Օգոս. 18, Յիշատակ է
Մեռելոց :
Առաւօտեան ժամը 10-ին պատարագ կը
մատուցուի, որու աւարտին՝ ՀՈԳԵ-
ՀԱԳԻՍՏ կը կատարուի վասն հաւօրէն
ննջեցելոց :

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱԿՈՐԻՑ
ՇԱԽԻԼ

Այս Կիրակի, Ս. Աստուածածնայ տօ-
նին առթիւ, առաւօտեան ժամերգութիւն
կը կատարուի ժամը 9-30-ին :
Պատարագ՝ ժամը 10-30-ին
Աւանդական խաղողօրհնէք՝ ժամը 12-ին :

×

Ս. ՄԱՐԿԱՍ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ
ԽՍԻ

Ժամերգութիւն՝ ժամը 9-30-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-30-ին
Քարոզ՝ ժամը 11-30-ին :
Յաւարտ պատարագի Խաղողօրհնէքի
աւանդական արարողութիւն :

×

Ս. ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ
ԱՆՏՈՐՎԻԼ

Ժամերգութիւն՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին :
Յետ պատարագի՝ խաղողի օրհնութիւն :

×

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ
ԱՐՆՈՒՎԻԼ

Պատարագ՝ ժամը 10-ին :
Յետ պատարագի խաղողի օրհնու-
թիւն :

×

ՄԱՐՏԷՍԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԴՄԱՆՁԱՅ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ժամերգութիւն՝ ժամը 8-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Քարոզ՝ ժամը 11-15-ին
Յետ արարողութեան Խաղողօրհնէք կը
կատարուի :
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԱՐԵԳՐԻՆ ՎՐԳ. ՊԷՔԵՇԵԱՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ
ՄԵՐ
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդ-
ներէն կը խնդրուի - նախընտրաբար -
հասցէի առժամեայ փոփոխութիւնը
կատարել իրենց քաղիմ քաղաքարի
գրասենեակին միջոցաւ, չճանաչու-
նելու համար « Յառաջ »-ի վարչութեան
աշխատանքը :
Անկարելիութեան պարագային, կա-
ռուի է, անշուշտ, դիմել քերթիս վար-
չութեան, մեկնումի բուսկանէն 5 - 6
օր առաջ, տալով երկու հասցէները
(ընթացիկ եւ նոր) եւ կցել 20 Ֆ. ի
դրոշմաբույք Ֆրանսայի համար եւ
կամ 30 Ֆ. արտասահմանի, բացի
խաղիւղէն, ուր քաղաքապետին ան-
կանոնութեանց եւ յապաղումներու
պատճառաւ, կը ստիպուիմք հասցէի
առժամեայ փոփոխութիւններ չըն-
դունիլ :

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ « ՅԱՐԱՉ »-Ի

×

Ս. ՎԱՐԱՊԵՏ
ՄԱՐՏԷՍԻ

Պատարագ կը մատուցանէ եւ օրուան
խորհուրդին մասին կը քարոզէ Եկեղեց-
ւոյ հոգեւոր հովիւ :
ՄԱԿԱՐ ԽԶԿ. ՔՇՆՅ. ՆԱՃԱՐԵԱՆ
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Պատարագի աւարտին Խաղողի օրհնու-
թիւն :

×

ՍԷՆ-ԼՈՒ - Ս. ԳԻՐԳ

Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Խաղողօրհնէք՝ ժամը 11-ին :
Կը պատարագէ՝
ՇԱՀԱՆ ԽԶԿ. ՔՇՆՅ. ՏԷՏԷՍԻԱՆ

×

ՍԷՆ - ԹԷԹԻԷՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱԿՈՐԻՑ

Առաւօտեան ժամը 10-30-ին պատարագ
կը մատուցուի :
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ԱՔԵՂԱՅ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Յաւարտ պատարագի կը կատարուի
Խաղողօրհնէքի աւանդական արարողու-
թիւն :

×

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼՈՒՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8-30-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Քարոզ՝ ժամը 11-15-ին
Խաղողօրհնէք՝ ժամը 11-45-ին
Երկուշաբթի, Օգոս. 18, Յիշատակ է Մե-
ռելոց :
Ժամը 11-ին ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ կը կա-
տարուի վասն համօրէն ննջեցելոց :

×

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ - ՏԷՍԻՆ

Պատարագ՝ ժամը 10-30-ին :
Այս առթիւ կը կատարուի աւանդական
մատուց եւ Խաղողօրհնէք :
Կը խնդրուի հոգեհանգիստներու համար
նախապէս արձանագրուիլ :

×

ՇԱՐՎԻԷՕ - Ս. ՆՇԱՆ

Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատար-
ագ :
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՎՐԹԱՆԷՍ ԱԻԱԳ. ՔՇՆՅ. ՏԷՐՏԷՍԻԱՆ
Պատարագի երգեցողութիւնները կը
կատարուին տեղւոյն ՇՆՈՐՀԱԼԻ ԵՐԳ-
չախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ
Պ. Յակոբ Արթուրեանի :
Պատարագի աւարտին Խաղողօրհնէք կը
կատարուի :
Երկուշաբթի, Օգոս. 18, Յիշատակ է
Մեռելոց :
Յետ աւարտման արարողութեանց հո-
գեհանգիստ կը կատարուի վասն հաւօրէն
ննջեցելոց :
Պատարագ, Կիրակի՝ ժամը 10-ին
Երկուշաբթի՝ ժամը 10-ին :

×

ՊՕՄՈՆԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱԿՈՐԻՑ

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Խաղողօրհնէքի արարողութիւն՝ 11-30ին :

×

ՍԷՆՔ՝ ԱՆԹՈՒԱՆ
Ս. ԹԱԴԵՈՍ

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատու-
ցանէ եւ կը քարոզէ Եկեղեցւոյ հոգեւոր
հովիւ :
ՎԱԶԷ. Ծ. ՎՐԳ. ԻԳՆԱՏԻՍԵԱՆ
Յաւարտ պատարագի կը կատարուի ա-
ւանդական Խաղողօրհնէքի արարողութիւ-
նը :
Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8-30-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին
Քարոզ՝ ժամը 11-ին
Խաղողօրհնէք :

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱԿՈՐԻՑ
ՎԱԼԱՆՍ

Պատարագ եւ Խաղողօրհնէք :
Կը հրաւիրուին վալանի եւ չըֆակաթի
հաւատացեալները :

Fonds A.R.A.M

Fête Champêtre

DU HOME ARMENIEN

A SAINT-RAPHAEL

VENDREDI 15 AOUT

Sous la présidence de
Mgr. HAGOP VARTANIAN

10 h Messe célébrée par le R.-P. Daron GEREJIAN
en la chapelle St Jean

suivie de la bénédiction du raisin

MARTEN YORGANTZ
animera l'après-midi

Bar — Spécialités arméniennes — Tombola

Tél : 94 - 95 - 00 - 30

— 107, avenue du Maréchal Lyautey —

Կ Ե Դ Ր Ո Ն Ա Կ Ա Ն Ի
Հ Ա Ր Ի Ի Ր Ա Մ Ե Ա Կ Ի
Մ Ե Ծ Կ Ա Լ Ա
Դ Ե Կ Տ Ե Մ Բ Ե Ր 7
THEATRE DE PARIS

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ԲԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵՎԱՆԻ
Կիրակի, Մարտ 1-ին, Կէսօրէ վերջ
Ժամը 2-30-ին :
Սալ Տը Լա Շիմի

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Meubles
Ghazarian

Z.I. Vitrolles tél. 42. 89.27.47
à 20km de Marseille:

"Բացառիկ զեղջ « Յառաջ »-ի բաժանորդներուն"

ՌԻՐԱԲ
ՕԳՈՍՏՈՍ
15
VENDREDI
15 AOÛT
1986

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEK: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

LE NUMERO : 4,00 F

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

ՍԵՐՏԱՐ — ԹԻՒ 16.291

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

61e ANNÉE — No 16.291

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Թոկիթ 12 ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐ և հրա-
մանատար մը սպաննուած են Քիւր-
ակու կողմէ, Իրաքի սահմանին
մօտ, Ուլայտէ (Հաքարիի դա-
ւան) : Ըստ Թրքական զինուորական ազ-
դիւրներուն, զինուորները թակարդ մը
կնիւն են, զոր լարած են քիւրա աշխա-
տանքներու կուսակցութեան պատկանող
Քիւրակ :

ԱՍՏԵՍՈՂԱԿԱՆ նոր օրէնքին առթիւ,
Փոքիլիէն տը Փարի, Հինգշաբթի օր
կարծիք առած էր կարգ մը ստեղծա-
գործողներու, ինչպէս՝ Քլաւ Սանթելլի,
Թոքան տը Փլանթիէ և Անրի Վերնէօյլ :
Փլանտը կէտը (քանի որ Ա. կայանը կ'ա-
պագայնացուի և Ֆիլմերու ծանուցում-
ներով ընդհատուած ալ կ'արտօնուի) կը
վերաբերի այս կարգադրութեան հետե-
ւանքներուն : Այստեղ Մարաքան (Անրի
Վերնէօյլ) կ'ըսէ թէ ի յառաջագունէ դէմ
է, անշուշտ, բայց հարկ է նաեւ այլ
առաջարկներ ընել, փոխանակ ջալլամի
քաղաքականութիւն վարելու : Կը նկատէ
որ հետաետելը նախատեսուածին պէս
վիճակէ շարժանկարին և մինչ, սկիզ-
բը հետաետելը թշնամին կը նկատուէր
միեւնոյն, այսօր՝ ընկերակիցն է, քանի
որ միասին ֆիլմեր կը պատրաստեն : Գա-
լով ծանուցումներով կտրատուներու,
Այստեղ Մարաքան կը խորհի որ լաւ կ'ըլ-
լոր եթէ անոնց հասոյթին մէկ բաժինն
ըլ բեմադրելին երթար եւ թէ կտրատու
միեւնոյն ալ բեմադրէր որոշէր :

ՆԱՍԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ նամակով մը ՄԱ-
կի ընդհ. քարտուղար՝ Փերէզ օէ Բու-
էյլարի իր մտահոգութիւնը կը յայտնէ,
Փրանսացի զինուորներուն հետ պատա-
հած բախումներուն առթիւ հաստատելով
նաեւ կացութեան վատթարացումը :

ՅՈՒԼԻՍԻՆ զինեռու յաւելումը 0,1-էն
0,2 առ հարիւր եղած է միայն, ըստ վի-
ճակագրութեան Ազգ. Հիմնարկի (ԻՆՍԷ)
առժամեայ տեղեկութեան, ինչ որ լա-
ւազըն արդիւնքն է 1965-էն ի վեր, Յու-
լիս ամսուան համար :

ԻԿԻԹ ՊՈՒՇԱՐՏՕ, Շրջապատի նախ-
կին նախարար (Փէ-Էս-Իւ) հարցադրոյց մը
նորոգած է Լա Քոռալ օրաթերթին, ուր
կ'ըսէ թէ պէտք է վերջ տալ կեղծաւո-
րութեան, եւ այս կամ այն քարկոծել
զեղծարարութեամբ կամ կաշառքներու
բաշխումներով, երբ բոլոր նախարարու-
թիւններուն մէջ նոյն բանը կ'ըլլայ : Իր
ալ օրինակը կու տայ, խոստովանելով
թէ իր նախարարութիւնն ալ նախարա-
րապետութեան «սեւ սնտուկ»էն 20
կամ 30 հազար Փրանք կը ստա-
նար ամիսը, եւ կը բաժնէր իր գործա-
կիցիներուն կամ կը ծախսէր քաղաքական
իր գործունէութեան : Զի ծածկեր, որ
կրնար այդ դրամները, որոնք պաշտօնա-
կան պիտօճէն դուրս են, իր հասոյթին
համար ալ ծախսել : Եւ կ'ըսէ Տիկին Պու-
շարտօ, բարոյախօսութիւնը անտեղի
է...

ՃԱՏՐԱԿ
Չորեքշաբթի օր, 7-րդ խաղը յետաճըր-
ուած է 41 «չարժումներէ» ետք, չարու-
նակուելու համար Հինգշաբթի :

ՄԻՇՏ ԱՌԵՒԱՆԳՈՒՄՆԵՐ

Օգոս. 13ի Օռիան - իւ - Ժուռ օրաթերթը
կը հազարդէ որ զինեռու տարրեր, 404
Փէօֆօ-ով մը առեւանդած են (Երեքշաբ-
թի) արեւմտեան Պէլլուի, Քիւմանո շար-
ժարանին առջեւ Բաֆֆի Գէորգ Քիւ-
պիւրեան : Շարաթ օր ալ, դոհարավաճառ
մը՝ Գէորգ Յալոր Քաշալաճեան առե-
ւանդուած է Սէն - Ժորժ ծովափին մօտ :

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻՋ
ՀԵՌԱՏԻՊ
Ե Ր Ե Ւ Ա Ն
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՕԳՈՍՏՈՍ 5 - 11)

ՖՈՒԹՊՈՒ
ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ԱՅՈՅՆՈՒԹԻՒՆ
Ա. ԳԱՍԱԿԱՐԳԻ ԽԱՂԵՐ
«ԿՈՏԱՅՔ» ԴԱՐՁՆԱԿԱՆ ՊԱՐՏՈՒԱԾ

Խորհրդային ախոյեանութեան Ա. դասա-
կարգի խումբերու դարձի մրցաշարքի
երկրորդ հանդիպումին Արմենի «Կո-
տայք»ը Օրջոնիկիձէի մէջ պարտուած է
տեղւոյն «Սպարտակ»էն : 2 - 4 արդիւնքով
պարտուելով «Կոտայք» միշտ կը դրաւէր
դասաւորման 18-րդ տեղը (24 խումբի մի-
ջեւ), ինչ որ վտանգաւոր դիրք մըն է դա-
սակարգ իջնելու համար :

Վերջ գտած է նաեւ խորհրդային ախո-
յեանութեան Բ. դասակարգի 9-րդ եւ խա-
խումբի երկրորդ մրցաշարքը եւ Հայաստա-
նէն մասնակցող երեք խումբերու ար-
դիւնքները պարզապէս յուսահատական
են : Հոկտեմբերեանի «Սպարտակ»ը կը
դրաւէ 9-րդ տեղը, Լենինականի «Շիրա-
կ»ը՝ 14-րդ, Իսկ Աշտարակի «Օլիմպիկ»ն՝
16-րդ (վերջինը) :

ԵՐԵՒԱՆՅԻ ՆԿԱՐԻԶԻՆ
ՅՈՒՅԱՀԱՆԳԵՍԸ ԵՆՈՐՄԱՆԱՅԻ ՄԷՋ

Եւրոմալայի (Լատվիա) նկարիչներու
Տունը տեղի ունեցող է երեւանցի նկա-
րիչ Վլադիմիր Մարգարեանի ցուցա-
հանդէսը, ուր ներկայացուած են 40 դժա-
զբրութիւններ, որոնք ցուցադրուած էին
նախապէս Երեւանի Լրագրողներու Տու-
նը եւ Մոսկուայի մէջ : Մարդն ու անոր
հոգեկան աշխարհը, անոր խոհերն ու ըզ-
րացումները ինքնատիպ կերպով պատկե-
րացնող նկարիչին գործերը արժանացած
են գնահատանքի :

ՃԱՏՐԱԿԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՀԵՆՐԻԿ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ
ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ Է Ա. ՄԻՅԱՆԱԿՈՎ

Արեւելեան Գերմանիոյ «Շախ» հան-
դէսի միջազգային մրցումի Ա. մրցանա-

(Շաք. Գ. Էյ)

ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԱՐ

«...Ահա կաթիլ մի կաթին քումդ կուտութեան
յանձն իմ անձրեւեալ...»
ՆԱՐԵԿԱՅԻ

Կարճամաղիկ ու կապտեակ գիշերին մէջ,
մեղեքիկի փոշի մըշուշն ըլլամ ըսփիւն,
եւ առիգածն արծաթ՝ ջուրին վրայ հոլանի.
ու ձայն ըլլամ, ըլլամ ծաղիկ, ըլլամ գեփիւն
ամէն իրի հրալիմ՝ փափուկ բերելով գէշ :
Ըլլամ ջրվէժ, ըլլամ գետափ մը գեղանի,
ըստուե՛րն ըլլամ խնկագունած այգիներուն,
կամ գետերու հողմիկ աւազն, ու գետաձայն
հովին անցքը՝ երկնաւազիկ կատարներէն :
Կարճամաղիկ ու կապտեակ գիշերին մէջ
պատկե՛րն ըլլամ սրբազնացած եւ համայնին.
օղամնեան՝ մ'ըլլամ եւ քանկ եւ անմարմին,
ու շուշփայ մը՝ հաղորդութեանդ կարճամիւր :
Գետէն անդին կանչես ինձի՝ Անցի՛ր, անցի՛ր.
մեծ դիւքութեան կայծակ մը տաս մըքար հոգւոյս,
ա՛հ, չըգայթի՛մ կոհակն ի վար ցրնորքներու.
քոյ համբուրէ՛ աչքս ջառագան աչքերուդ կոյս,
ու չըգայթի՛մ կոհակն ի վար ցրնորքներու :
Ահա՛ մագիլիմ պիտի ցալիս սարակն ի վեր.
երազներու սատափ մամբէն ցրուէ ամպեր.
եւ իդձերու կապոյտին վրայ, վարդ ամպը դուն,
վարդ ամպն եղիր՝ մերք լուսինկան պատմութեանդ.
դո՛ւն, աստուածեան գեղեցկութեան արփաւոր հարս,
սրբութեան կո՛յսը ձիւնաձիւր ու հրավարս :
Գիշերին մէջ կ'իջնէ դեռ ուղիւր լուսնեղն,
կարիլ մը կար՝ ծովացած քու սրբութեանէն.
ու տե՛ս, ահա՛, կը մանկանամ, Աստուածամար,
ու տե՛ս, ահա կը մանկանամ՝ գիշերին մէջ՝
ուր լըսեցի եւ աստուածեան ձայնին վայրէջ՝
որ կը շաչէր աստուածարեալ հոգւոյս համար :

ՄԻՍԱԿ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

ԹՈՒՐԲ ՄԱՍՈՒԼ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ ԵՏԻ՝ ԹՈՒՐԲԵՐԸ ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆԷՆ ԱԼ ԳՈՀ ՉԵՆ...

Հալէֆօղլու, առ այժմ գտնէ, ջնջած է
այն այցելութիւնը գոր պիտի կատարէր
Սեպտեմբերին, Ուաշինկթըն : Ըստ երե-
ւոյթի, այս կողմէն ալ պաղ հով մը կը
փչէ : Թէեւ հաւանական չէ, որ Ամերիկան
շատ երկար առեւն էլնուած քողու իր
այնքա՛ն սիրելի եւ քանկագին զինակի-
ցը...
Ստաբլ, այս առընչութեամբ, Օգոս.
12-ի «Ճումիւրիլ»-ի արձագանքը :

Թուրքիոյ Արտաքին նախարարը Վ. Հա-

լէֆօղլու ջնջած է Սեպտեմբերին ԱՄՆ
կատարելիք իր այցելութիւնը : Հալէֆօղ-
լու ԱՄՆ պիտի երթար որպէս հրաւիրեա-
լու ամերիկացի իր պաշտօնակցին՝ Ժ.
Շուլցի : Այս ջնջումին որպէս պատճառ
ցոյց կը տրուի այն պարագան, որ Ա.
մերիկա շատ բացասական կեցուածք ու-
նեցած է Թուրքիոյ ամերիկեան զինուո-
րական կայաններուն վերաբերող բանակ-
ցութիւններու ընթացքին : Տարակարծու-
թեան զլխաւոր կէտերն են՝ փոխադարձ
համաձայնութեան տեսողութիւնը, զին-
ուորական օժանդակութեան ձեւը եւ քա-
նակութիւնը, հայկական հարցը եւն. :

ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԱՐԱՅ օտոնին առթիւ, «Յա-
նաջ» լոյս չի տեսներ Ուրբաթ օր (Շա-
բաթ / Կիրակի, Օգոս. 16 / 17-ի քիւ) եւ
խմբագրատունը փակ է, շաբաթավերջին :
Մեր յաջորդ քիւր՝ երեքշաբթի, Օգոս. 19 :

ՎՐԷԺԵՆԴԻՐ ԵՐԳԻԶԸ ԱՐՄԵՆԱԿ ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՆ... »

(Բ. Ե. Վերջին մաս)

Պայմանը ոչ միայն արտասովոր, այլ արտամոտ թուաց հայերին, չէ որ հայ մեծ երգիչը ծանր էր ծանրում իր բացառիկ շնորհը, բայց օտարների համար, մասնատրապէս Անգլիացիների համար, երեւոյթը անհասկացիկ ու անբնական թուաց։ Տեսնուել է արուեստագետ, որ դժուարութեամբ ընդառաջի հասարակութեան ցանկութեանը, բայց չի տեսնուել մէկը, որ այսպէս դուռը ու ամբարտաւան գրաւորի մարդկանց գեղուն զգացումները շարաշահելով իր ետ պարտադրի նրանց։ Սակայն պարագայական պատկերը այստեղ ուրիշ էր. պարզ էր, որ երգիչը արուեստի շարժի տակ ու արուեստի ուժով մի մասնատր հետապնդում ունէր, որը յայտնուեց հայերի համար շուտով։ Շահմուրատեանը կատակ չուէր, անժողովատ էր, հաստատակամ ու դաժան։ Նա ձգտում էր մի նպատակի. նա մի յետին միտք ունէր. իր անայլայլ գէմքը, բացակայած աչքերը ու անսեթեւեթ կեցուածքը մատնում են իր տոեկալու ու վրէժաորոր հոգին։ Նրա սլաքը հէնց ուղղուած էր Անգլիացիների դէմ, նրա հաշիւը հէնց նրանց հետ էր։ «Սուրբ-սուրբ»ը, «Կոտիկ»ը իր զգայուն սիրտը մրրկել էին հայ ժողովրդի եղբայրական ներկայով։ Գաղթական, անիրաւուած հայի վիշտը ծնել էր վրէժ իր մէջ, որը կրկնում էր իր հէգ սիրտը...

Եղան հատ ու կենտ անհատներ, որոնք չուզեցին հպատակուել մի նահատակ ցեղի վտարանդի արտիստի կամայականութեան, ելան հեռացան։ Եղան, որ զգուհ մնացին, բայց ժողովրդական օրէնքը հրապարակեցին ընդհանուր կացութիւնը։ Երբ ամբողջ ժողովուրդը ոտքի էր, եւ երգչի արծուատես աչքերը կատարեցին այդ ատուցումը, ընդոտ յետ շրջուեց, արագ թերթատեց դաշնամուրի վրայի ձայնատեղը եւ աջ ցուցամատը գրեց մի էջի վրայ, ապա նշանակեց արուել էր։ Յետոյ ուղղուեց, առաջացաւ բեմերին, հասակը մեկնեց, կուրծքը մի քանի անգամ բարձր ու ցած արեց, ձեռքերը կրեց, ու նայուածքը իր խոհերի հետ բաժանուեց չրջապատից։

Չայնանիւնի հէնց առաջին հնչունները սուր սարսուռ վազեցրին հայերի մարմնով. ահա՛ թէ ինչ. իրաւունք ունէր հայրենասիր երգիչը այսպիսի երգի համար ոչ միայն այս երկու հազարի մօտ բազմութիւնը, այլեւ համայն մարդկութիւնը ոտքի հանելու ու խոնարհեցնելու։ Յետոյ նրա ձայնը կարծես հեծած հայկական քամիներին մրրկալու թաւալումով, ահեղ շահիւններով ու ամպրոպային հզօրաձայն արձագանգներով սկսեց իր խօս արշաւը հայոց աշխարհի երկնամերձ լեռների, սրբաւուն լճերի, անդրաշարք վիհերի վրայից, ապա նետուելով Արարատեան դաշտ, սկսեց սլացքը դէպի լեռն Մասիս։

Հայաստան, երկիր դրախտալայր, Դու մարդկայնայ ցեղին օրբան, Դու եւ բնիկ իմ հայրենիք, Հայաստան, Հայաստան, Հայաստան...

Մէկն այստեղ, մի քանիսը այնտեղ՝ փղծկում են, ուրիշները թաշկինակ են տանում աչքերին, օտարները չփոթուած ու ահաբեկուած են զգում։

Շահմուրատեանը աճել, մի հակայ է դարձել բեմի վրայ, ձեռքերը այնքա՛ն

սրբազնօրէն է կցել եւ այնքա՛ն հեռացել դէպի իր սրտի ու հոգու ներքոյ բարձունքները, որ թուում է մի հնազարեան քուրմ լինի, որ իր գոյութեան ամբողջ էութեամբ ձայն է տալիս իր հաւատքի Աստծուն՝ ուշադրութիւն, դուրս ու փրկութիւն հայցելով իր ժողովրդի համար։

Եւ անհայրենաց ի քեզ յուսամ, ի քեզ, ի քեզ, յոյս իմ միայն, Հայաստան, Հայաստան, Հայաստան...

Տէր Զօրի, Հայկաի, Նահր էլ Օմարի տաղների վրայ տուարող ու խանձուող մնացորդների, երոպական ամբարում սեւ ամպրոտի գեհնէն ապրող հողմացրիւ գաղթականութեան մորմոքն ու անարցունքը - հեծեծիւնը կայ իր երգի տարադի տակ։ Փանգառը ու ցատուժը մեր երկիւղայ «մեծ գաշակիցներ»ի դէմ, որոնք իրենց աւարին հասած, խարոյկ էին պատրաստել մեր խոյրխոյրած մարտիրոսների աճիւններէ, մեր արիւնք լիւծ աւելի քան ութ - տասը գեղավար բոքնիւններին Մայիսի աքսորից ազատ ձգել եւ ժանտօրէն աճուրդի հանել մեր արիւնքաթաթաւ դատը... Խեղճ ժողովուրդ։

Քեւ ապրիլիս, քեւ միշտ ցնծամ, քեւ, քեւ պանծամ փառք իմ միայն, Հայաստան, Հայաստան, Հայաստան...

Հիմա նրա աչի տառ՝ են գալիս մեր մեծ նահատակները՝ Զօհրապ, Վարուժան, Սիւսանթօ, Զարդարեան, Կոմիտաս, եւ աչքերը մի պահ պղտորում ու փակում են, կուրծքը ուռչում, շրթնութեանը զոդում են ու թւում է, թէ հիմա երեսը կը ծածկի թեւերի տակ ու թառանջւնով կ'արտասուի... Թւում է, թէ տեսնում է իր մեծ վարդապետի մագուղական գէմքը, Փարիզի յիմարանուցում, որի առեղծուածային աչքերը ի դուր կուռնկներ ու խաղրիկ են օրոնում օտար երկնքում։ Բայց նա իսկոյն յաղթահարում է իրեն, աչքերը շանթեր են մաղում, եւ իր քրմական երգի բառերը նոր երանգ ու խմստ են առնում. - ասում եմ ձեզ, ո՛վ ցածրաբարձր ու խարդախ Մեծ լիկայականներ. դուք նազովրեցու անունով ճառող, բայց յայտն եղկելի նեղամիտներ, մենք մի օր ձեզ հետ հաշուեյարդարի կը նստենք, որովհետեւ դեռ կայ Արարատը, որի լանջերին կանգնած մեր բոլորուած ու սովալլուկ ժողովուրդը իր փոքր համբարով այսօր որպէս փրկիկ կրկին յարութիւն է առել ժողովրդից հաց քամելով, որովհետեւ Լուսաւորչի անմար կանթեղը դեռ պլպլում է քառապագայ Արագածի կատարին, որովհետեւ դեռ Հայկեան հոգ ունենք մեր ոտքի տակ եւ մեր սրբազան երգի առաջ ահա՛ դուք բարեւի կանգնած, մեր անմահութեան ձայնին էք աւանջ գնում...

Հայաստան, Հայաստան, Հայաստան...

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԱՐԵԱՆ

ԿԻՆ ԸԼԼԱԼ ԵՒ ԽԵԼԱԳԱՐ՝ 19Դ ԴԱՐՈՒՆ

Ժամադէներով, ծաղիկներով զարդարուած ընդարձակ սրահին մէջ դիմակաւոր պարահանդէսը կը հասնի աւարտին. մարքիներ՝ ընկերացած թրուպատուրներու, Լուսովիկոս ԺԴ. եւ Կղէտպատրա կազմած են զարմանալի զոյգ մը։ Սակայն բո՛ւն տարօրինակը տարազները չեն, այլ՝ գանոնք կրողները։ Կիններ կան հոն, քիչ մը Եղային շարժուձեւով, բարձրաձայն քրքիւններով, անձկութիւն արտայայտող անուեւեռ նայուածքներով... Բաներ, որոնք մտածել կուտան թէ պարահանդէսը ուրիշներու չի նմանիր։ Կիններ կան, որոնք միջամտելու պատրաստ կը սպասեն, հաւանական արտատոցութեան մը պարագային։ Պարոզներու միջեւ գլխարկ մը կը չըջի. Տօթթ. Լըկրան արեւ Սօյն է. այս հասարակ ու միաժամանակ տարօրինակ հանդիսութեան աներեւոյթ կազմակերպիչը։ 1889 Սալիթթիւրի բուժարանն էր, ուր անդի կ'ուսնեայ «խելագարներու» տարեկան պարահանդէսը։

Հոն կան նաեւ գուրսէն հրաւիրեալներ, սակայն լսելարելի է որոշել, թէ ո՛վ է առողջը եւ ո՛վ՝ յիմարը։ «Առողջ» հրաւիրեալներու մէջ այնպիսի գրգռուած տիպարներ կան, որ բժիշկները կը կասկածին անոնց Ֆիզիքական հաստատարկը - ութնէն։ Ասոր փոխարէն որոշ հիւանդներ այնքան հանդարտ ու վերապահ են, որ մարդ հարց կու տայ թէ արդա՞ր է անոնց արդեւափակումը։

Ո՞վ է յիմար ու ո՛վ է։ Այս հարցումը կը ծագի 19-րդ դարու հոգեբույժներու մտքին մէջ։

Անոնցմէ մէկն է Իւ. Թրէյա, որու կը ներկայացուի 58 տարու կին մը, որպէս մտազար. իր գործնառէն է որ զինք այդպէս կը նկատէ խոհարարական արուեստին մասին իր ձեռագիրներով ու գրական բազմաթիւ ընդարձակ մեկնարանութեամբ չափազանց տարուած ըլլալով։ Հնազանդ պաշտօնեայ մը չէ, ու յաճախ կը թողու գործը։ Ան կրնար թերեւս դահլիճի մը մէջ հեացում արթնցնել իր շուրջը, իր մտային պաշարով։ Այս մասին Թրէյա կը գրէ իր օրագրին մէջ. «...կրնար դահլիճի մը թափուհին ըլլալ, ու յարգանք վայելել, արդեօք միտքն ու մտազարուութիւնը երբեմն յարաբերական բաներ չե՞ն»։

Այդ հիւանդը կը մեռնի հիւանդանոցին մէջ 1854, Ապրիլ 6-ին։

1838-ի օրէնքը, որով պաշտօնապէս ըստեղծուած են յիմարանոցները, երկու միջոց կ'ընդունի արդեւափակումի։ Կամ ննջեալային մէկ ազգականը բժշկական տեղեկագիր մը ներկայացնելով արդեւափակելու դիմում կը կատարէ, եւ կամ հանրային սպասարկութիւններ ընկերութեան համար վտանգաւոր նկատելով կըրնան մէկու մը արդեւափակումը պահանջել։ Երկու պարագային ալ հիւանդանոցին մասնագէտը պէտք է հաստատէ կատարուած արտաճանաչումը։

19-րդ դարը սահմանած է ընտանեկան դերերը. պետք՝ այրն է։ Ան է որ կ'աղբեցնէ ընտանիքը ու կը ղեկավարէ կեանքը։ Կինը գոյութիւն ունի միայն ընտանիքին մէջ ունեցած իր տեղով ու դերով։ Այնքանի կինն է, այնքանի մայրը, կամ ազգիկը եւսային։ Սերնդագործելու պաշտօնը ունի։ Սմուրին անկատար էակ մըն է։ Կինը լրացուցիչն է այլ մարդուն, այդ է իր կուռնը։ Պարտի հնազանդիլ, համեատ, ամօթխած ըլլալ։

Ընտանեկան կեանքին ներս բախուածներ երբեմն պատճառ կ'ըլլան անարգական խօսքերու, կամ նոյնիսկ բիրտ շարժումների։ Կինը պէտք է հանդուրժէ բոլորին, եթէ չուզեր իր օրերը անցնել Սալիթթիւրի պատեհուն ետին։

Կայ ուրիշ պարագայ մըն ալ. Օրիորդ է. մայրթաղիւծ մը, վատահ իր արդար իրաւունքին, կու գայ ոստիկանատուն, իր մեծ հօրը Ժառանգութիւնը ուղեւոր։ Սակայն կ'ենթարկուի ոստիկաններու

ծաղրանքին։ Ու երբ ինք կը հակադարձ կ'անպատուէ զանոնք, կ'ապտակէ... կը բռնէ Սալիթթիւրի ճամբան։

Այսպէս է կանոնը. ապահովութեան ու ժերու գէմ շարժող այրերը բանտ կ'երթան, իսկ կիները՝ յիմարանոց։

Ընկերութեան մէջ այրը աւելի բախտաւոր է։ Ան կրնայ սիրային դժբախտութիւն մը արուեստի մէջ թաղել, ու հիացում պատճառել իր տաղանդով, կամ երիտասարդ մը արուեստի մարդին մէջ ձախողութիւն մը մոռնալ, յարաբար կեանքի մը մէջ, ու գնահատուիլ իր կուրովով, յաջողութիւններով։ Մինչդեռ քնկերութիւնը փախուտի ոչ մէկ ճամբայ բաց ձգած է կիներու համար։ Սիրային արկածախնդրութիւն մը կը նկատուի սեռամոլութեան արտաճիւղ մը. այնպէս որ զարմանալի չէ, ընտ. որ ամուրի կեանքը մեծ մտաւախութիւն մը նկատուի։ Կիններ իրենք իրենց կողակիցներ կը ստեղծեն, երբեմն անշուք, շատ յաճախ պատկառելի տիպարներ. Արամազէն մինչեւ Նափոյէն։ Յիմարացած կրօնաւորներ իրենք դիրքեր ամուսնացած կը հռչակեն. ու յիմարայութիւն համբերութիւնը անշուք ընտելած է թարգմանելու, թէ անոնք Սևտուոյ կիներն են։

Իր էութեան ստորակայութիւնը կնոջ մէջ կը ստեղծէ մշտական յանցապատուութիւն մը։ Իր յիմարութեան զլխաւոր դիւծը կը կազմէ այս։ Կիներու խելագարութեան պարագային, տիրական երեւոյթ է յանցապատուութեան զգացումը։ Հիւանդը ինքզինքը պատասխանատու կը նկատէ աշխարհի բոլոր ցաւերուն, ինչպէս նաեւ իր ընտանիքին։

Այրերու մօտ աւելի յաճախ անհրաժեշտութիւնը կը զգացուի բռնաբնոյցներու, փոկեր, բռնաշարիկ... Անշուշտ իրենց մարմնական աւելի մեծ ուժին պատճառ է այս, սակայն միայն այս չէ։ Փաստ որ, ծայրայեղ յուսահատութեան, անհնապաստութեան պարագաներու եւս կը տարբերին ընտրուած միջոցները. կինը կապածահ կ'ըլլան, այրերը հեռուական վերջին ժեռթով մը կը դիմեն զէնքի, կամ կը կախեն իրենք դիրքեր։ Կիններ իրենց անձին հանգէպ անուցած ատելութեան զգացումով կը նետուին պարագայութեան, կրակին, կամ ջուրին մէջ։ Իրողութիւն մը, որմէ կարելի է հետեւեցնել, թէ խելագարութիւնը բնութեան մէկ արարք է, այլ՝ մշակութային կառուցին։

Թ. Օ. Մ.

ՍՍԱՑԱՆԲ

ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՐ - 1985

Բացառիկ քիւ նուիրում՝
Ապրիլեան 70ամեակին
(200 էջ)

Հրատարակութիւն Միջքարեան Միւրաւորեան, Վեներիկ (Խալիս)։

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ
ԵՒ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
ԿՈԶՈՒՄԸ

(Մարկ. Նշանեան. Նորվան Եպիսկոպոսեան արժարժուած կ'ետերու առիթով)

Գրեց՝ ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ
(Միւսա Թէօդէօրեան)

Հրատարակութիւն «Հորիզոն»ի, 1986, Մոնրէալ, Փանատա։

(Շաբ. Ա. Էջ 4)

կը շահած է ճատրակի մասնագէտ Հեն-
րիկ Գապարեանի էթիւտը: Վարպետը
աւելի քան կէս դար է, որ կը զբաղի է-
թիւտներ կազմելով: Իր 400 էթիւտներէն
290-ը նշուած են պարզեւնեւով, իսկ 80-ը՝
Ա. մրցանակով: 76-ամեայ Հենրիկ Գա-
պարեան կը շարունակէ ճատրակի ստեղ-
ծագործութեան հիմնալի նմուշներ տալ,
նուաճելով «էթիւտներու արքայ»ի համ-
բար: Ներկայիս ան կը ղեկավարէ Հա-
յաստանի «Տիգրան Պետրոսեան» ճատրա-
կի Տան շարադրանքի բաժինը:

«ԿՈՄԻՏԱՍ» ՔԱՌԵԱԿԻ
ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ՖԻՆԱՆՏՈՒՄԻՆ ՄԷՋ

Ֆինանսիայի Բուխօ քաղաքին մէջ
տեղի ունեցած սեփական երաժշտու-
թեան միջազգային փառատօնին, որ նը-
ւիրուած էր Հայտնի գործերուն, խոր-
հրդային արուեստագէտներու կարգին
մասնակցած է նաեւ Հայաստանի «Կոմի-
տաս» քառեակը: Խումբը մեկնարանած է
Հայտնի երեք քառեակներ, Շոտտակո-
վիչի թիւ 8 քառեակը, զաչնակի քառեա-
կը՝ ամերիկացի զաչնակահար Կ. Օրբել-
եանի մասնակցութեամբ, Մոցարթի, Ա.
Բարաջանեանի, Հենտի - Ալամադանի
և Կոմիտասի գործերը: Տեղական մա-
մուլը բարձր գնահատած է քառեակին
արուեստը: «Կոմիտաս» քառեակը Սեպ-
տեմբերի սկիզբները հանդէս կուզայ Զան-
գեզուրի մէջ, ապա կը մեկնի Արժանիին:

Ն Կ Ա Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Լ
Հ. Բ. Բ. Մ. - ՎԱՂԱՆՍ
80-ամեակի տօնակատարութիւն
Հոկ. 11 եւ 12
մասնակցութեամբ Մարտի 1-ին
«Գ. Ա. Ռ. Ն.»
մանկական երգչախումբին

ՇԱՐՈՐԴԱԿԱՆԻՔ

Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ - Մարոյ կեկե-
ղեցւոյ թաղականութիւնը փոխան ծաղկե-
պրտակի ստացած է հետեւեալ նուէրնե-
րը:

Մանուշակ թովմասեանի (ծնւալ՝ Տա-
պանեան) մահուան առթիւ՝ Այրի Տի-
կին Տապանեան և զաւակները, Մայրապա-
եան բնոտնիք 200ական, Տէր և Տիկին
Ստեփան Կարաբեան, Տէր և Տիկին Օհան
Չէլչէպեան, Տէր և Տիկին Խաչիկ Խաչիկ-
եան 100ական, Տէր և Տիկին Աւետիս
Եղիայեան 50 Ձ:

Վիքթորիա Սրապեանի (ծնւալ՝ Գէորգ-
եան) մահուան առթիւ՝ Տէր և Տիկին Թա-
դոս Քէօլեան 300 Ձ., Այրի Տիկին Գե-
ղանոյշ Արամեան, Տէր և Տիկին Ժագ
Արամեան, Լաֆֆեան բնոտնիք, Տէր և
Տիկին Սնգրանիկ Տէր-Կարապետեան, Ու-
սաննա Գալուստեան, Անթիգաճեան բն-
ոտնիք, Տէր և Տիկին Հայկ Քէօլեան, Տէր
և Տիկին Մկրտիչ Քէօլեան 100-
ական:

Ա. Լ. ՅԱՐՈՒՄԻ. Ս. Մարոյ կը թարգման-
է Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցին շնորհա-
կալութեամբ ստացած են 500ական Ձ.
Տիկին Ննուկ Մարթեանէ:

ՎԱՍԻ ՌԻՆԵԱԼ

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

Հայկական շարժապատկերի ցուցադ-
րութիւն,
նախաձեռնութեամբ՝
Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնակցութիւն
Կ Տ Ո Ր Մ Ը Ե Ր Կ Ի Ն Ք
(գումար)
Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին,
Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:
Տոմբերուն համար գիւնի Պոմոնի Կա-
պոյտ խաչուհիներուն:

Կապոյտ Խաչի Սեւան - Լիւրի Կառ-
կանի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝
ՆՈՅՆՄԵՐ 15-ին:

Ն Կ Ա Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Լ
Հ. Բ. Բ. Մ. - ՓԱՐԻԶ
80-ԱՄԵԱԿԻ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՃԱՇ. ՊԱՐԱՆԱՆԻՍ

Հ. Բ. Բ. Մ.
ՀՐԱԽԻՐԱԳԻՐ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ
Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր
Միութեան կեդրոնական վարչական Ժո-
ղովը կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր ան-
դամները ներկայ գտնուելու 73-րդ Ընդ-
հանուր Ժողովին, որ պիտի գումարուի
Փարիզի մէջ, Ֆրանսա, 1986, Շաբաթ,
Նոյեմբեր 22, առաւօտեան ժամը 9-ին:
Ժողովի վայր. -
Hôtel Intercontinental
3, rue Castiglione, 75001 Paris, France

Ներկայ 73-րդ Ընդհանուր Ժողովին
համար տրուած միակ հրաւիրագիրն է:
Կը խնդրենք հետեւաբար Միութեան յար-
գոյ իրաւասու անդամներէն, որ անձնա-
պէս ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ
թուականին և կամ ամէնէն ուշ մինչեւ
Հոկտեմբեր 22, իրենց փոխանորդազրե-
րը յանձնեն Հ. Բ. Բ. Միութեան ընդ-
հանուր տնօրէնին կամ զանոնք զրկեն հե-
տեւեալ հասցէին. -
Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
585 Saddle River Road
Saddle Brook, NJ 07662, U. S. A.

- ՕՐԱԿԱՐԳ
- 1.- Ներկայացում և վաւերացում 1985
տարեշրջանի ընդհանուր տեղեկագրի:
 - 2.- Ներկայացում և վաւերացում 1985
տարեշրջանի ընդհանուր հաշուետու-
թեան:
 - 3.- Մասնակի ընտրութիւն Կեդրոնական
վարչական Ժողովի:
 - 4.- Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեքննիչ
Յանձնախումբի:
 - 5.- Առաջարկներ և թելադրութիւններ:
 - 6.- Գնահատանքի բանաձեւեր:

Ի ԴԻՐԱՅ ԿԵՂՐ. ՎԱՐՁ. ԺՈՂՈՎԻ
Պ. ՍԵՂՐԱԿԵԱՆ Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Ատենապիւր Ատենապետ
1986, Մայիս 8
Սեղ Պրուֆ, Ն. Ճ.

ԵՄԻՆՈՒ. Կը խնդրուի իրաւասու այն
անդամներէն, որոնք չեն կրնար անձնա-
պէս ներկայ ըլլալ Ընդհանուր Ժողովին,
իրենց փոխանորդ նշանակել ուրիշ իրաւա-
սու անդամներ:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

-Ա. Ս. Տ. Ո. Ւ. Ն. Ե. Ն. Ա. Լ.
Կ Ի Ր Ա Կ Ի, Օ Գ Ո Ս Տ Ո Ս 17

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՒՆԱՆԵՍ-ՄԱՐՏԻՔ
Վերադառնալով Է Սուրբ Աստուածամէն:
Այս առթիւ, Փարիզի Սուրբ Յովն.
Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մա-
տուցուի հանդիսաւոր պատարագ:
Կը պատարագէ և կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳՊՈՇԵԱՆ
Առաջնորդ Հայոց Փարիզի
Պատարագի աւարտին՝ խաղողի օրհնու-
րին կը կատարուի:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10:30-ին
Երկուշաբթի, Օգոստ. 18, Յիշատակ է
Մեռելոց:
Առաւօտեան ժամը 10-ին պատարագ կը
մատուցուի, որու աւարտին՝ ՀՈԳԵ.
ՀԱԳԻՍՏ կը կատարուի վասն համորէն
ննջեցելոց:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱԿՈՐԻԶ
ՇԱԽԻԼ
Այս կիրակի, Ս. Աստուածածնայ առ-
նին առթիւ, առաւօտեան ժամերգութիւն
կը կատարուի ժամը 9:30-ին:
Պատարագ՝ ժամը 10:30-ին
Աւանդական խաղողօրհնէք՝ ժամը 12-ին:

Ս. ՄԱՐԿԱՍ ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԻ
ԽՈՒ
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9:30-ին
Պատարագ՝ ժամը 10:30-ին
Քարոզ՝ ժամը 11:30-ին:
Յաւարտ պատարագի խաղողօրհնէքի
աւանդական արարողութիւն:

Ս. ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ
ԱՆՈՐԿԻԼ
Ժամերգութիւն՝ ժամը 9-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին:
Յետ պատարագի՝ խաղողի օրհնութիւն:

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՋ
ԱՐՆՈՒԿԻԼ
Պատարագ՝ ժամը 10-ին:
Յետ պատարագի խաղողի օրհնու-
թիւն:

ՄԱՐՏԵՍԻ ՍՐԲՈՑ ԲԱՐԿՄԱՆՅԱՅ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
Ժամերգութիւն՝ ժամը 8-ին
Պատարագ՝ ժամը 10-ին:
Քարոզ՝ ժամը 11:15-ին:
Յետ արարողութեան խաղողօրհնէք կը
կատարուի:
Կը պատարագէ և կը քարոզէ՝
ԳԱՐԵԳՐԵՆ ՎՐԻ. ՊԷՔՃԵԱՆ

EN EXCLUSIVITÉ
OPTIMA TOURS, spécialiste
des voyages en ARMÉNIE
depuis 17 ans
Vous propose
VOLS DIRECTS PARIS ➤ EREVAN
EREVAN ➤ PARIS
Caractéristiques techniques :
Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale
d'AIR FRANCE
Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2
Durée du vol : 5 heures 15
Douane à Erevan
Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours
Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa
et l'assurance :

Du 3 au 19 Septembre 7.580 F	Du 2 au 17 Octobre 6.750 F
Du 18 Septembre au 3 Octobre 7.250 F	Du 16 au 29 Octobre 6.350 F

De E R E V A N, extensions possibles soit :
○ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
○ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA
(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS SONIA COUMRYANTZ OPTIMA TOURS 12, rue Vignon 75009 — PARIS Tél. : (1) 47 42 10 35	A MARSEILLE M. ALEXANIAN 11, rue du Bassin 13012 MARSEILLE Tél. : 91 93 04 90 ou 42 83 31 55
A LYON JEAN KRIKORIAN LATITUDE 3 3, place Roger Salengro 69190 SAINT FONS Tél. : 78 67 10 79	A SAINT CHAMOND JEAN KRIKORIAN LATITUDE 3 55, rue de la République 42400 SAINT CHAMOND Tél. : 77 22 18 22

A PARIS, PERMANENCE TOUS LES SAMEDIS DE 10 H A MIDI

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱԻՐ, ԹՈՒՑԻԿ, ՏՈՍՍ ԿԱՍ ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՍԱԿԻ ԹՈՒՂԵ, ՊԱԶԱՐԱՆ, ԵԻԱՅԼՆ)	FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)
--	---

« Ե Ա Ռ Ա Ջ — HARATCH »
83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI, DE 14 à 18 h. 30 SAUF SAMEDI ET DIMANCHE	ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ, ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30 ԲԱՅԻ ՇԱՐԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻԷ
--	---

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

այս վաճառքները էին վնասեր՝ «ոչ չըջանի զինուորական հաւասարակշռութեան, ոչ ալ կկարգական հարցի ըսնակցութեամբ լուծումի մը» :

ՂԱՄԻՐ մէջ թակարդ - կառք մը պայթած է, բաւական զոհեր պատճառելով: Ըստ իրանեան իրենա գործակալութեան, զոհերու մէջ մահուակէներ կան, պատասխանատուն ալ՝ «աշխարհակալութեան գործակալներն են»: 11 մեռելները ուստու-տրներէ կէն:

ԱԼԷՆ ՓՐՈՍԹ՝ 24րդ յաղթանակի մը տա-
նելով ֆարմիլ 1 դասակարգին մէջ կը հա-
տարի արժանի ինքնի հանրամանկ տ-
խորդան՝ իրան Մանուէլ Գանճոյի:
Արդարեւ, Փրոսթ յաղթեց Կիրակի օր
Յէ. թիվէի (Ստորիկ) մրցակցաբանի:

ԹԻՐԱՆՈՒՆ օգուժը Քիւրաեքուր ղէմ
յարձակման անցած է իրաքեան հոգա-
մասի վրայ: Ծանօթ է որ Թուրքիա եւ
Իրաք համաձայնութիւն մը ունին, ալ զ
ուզուիթեամբ, 1984 Հոկ. 14-էն ի վեր
բոտ որուն երկու երկիրնեան ուժեղն ալ
«յիօնադարձ իրաւունք ունին հետապնդ-
ղումը» միւսին հոգաւմասին վրայ «կենսա-
կան անհրաժէշտութեան պարագային»:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մշակույթի նոր նախարար նշանակուեցաւ Վասիլի Զախարով, 52 տարեկան, Գերազոյն Խորհուրդի Պրեզիտիմին կողմէ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՔՈՆԿՐԵՏՐ ԲԱՆԿԱՆ ՆՐ
ՀԱՍՏԱՊԵՐԴԻՆԻ ՂԵՐԶԻ ՄԷՋ ԴՐԱՆ ՆԱԽԱԳԻՐ
ՈՒԼԻՆԵՐ, ԵՐԿՐԱ ԿԱՐԵՆՈՐ ՀԱՐԵՆՐՈՒ ՄԷՋ
ԾԵՐԱԿՈՅՐ ԶԱՐԶԱՐԻՆ ԻՆՎԵՍՏԻՄԵՆՏ
ԹԽԱՐ ԿՐԻՏԻԿԱՆ ՄԷՋՈՑԵՐ ԶՈՒՅՐ

որ Յերակոյտը մեծամասնութեամբ հան-
րապետական է: Միւս կողմէ ալ, Ներկա-
յայտուի չնեռու ժողովը մերժեց յաւե-
լում կատարել պաշտպանութեան վարկե-
րուն միայ:

ԹՈՒՒՂՆԻՆ ԺԷԶ ԿԱՌՔ ՄՐ ԱՅԱՅԺԱԾ Կ ԵՆ
 ՆՈՐԱ ՀՈՒԷԻ ՄԵՌԱԾ ԵՆ: ԿՐ ԿԱՐԾՈՒԻ ՈՐ
 ԱՅԱՅԺՈՒԳԻԿՆԵՐՈՒ ԼԵՅՈՒՆ ԱՅՈՒ ԿԱՌՔ ՈՐ
 ԵՐԱԽՈՐԺԻ ՀԱՄԱՐ ԷՐ ԵՆ ՉՈՒՆԵՆ ԱՂ ԿՐՆԱ
 ԱՅԱՌԵԿԻՆԵՐՆ ԻՍԿ ԲՂԱՐ:

ՔՐԼՐԸՔՈՒԼԻ (Անգլարայի մօտ) զինա-
դործարանին մէջ զորատու պալթուս մ
պատճառ դարձած է եօթը հօգիւի մա-
ռան, եւ 27 հօգիւի վերադարձելուն: Չ-
բեքլարթի, Օգոստոս 13-ի երեկոյեան
անձանօթ պատճառներով հրդեհ ծագա-
ն է զործարանին ուժանակի մթերանոցի
մէջ, պատճառ դառնալով ահուկի պ-
թումներու: Ապահովութեան ուժեր նկա-
տի ունին նոսե խաղանարարութեան նկ-
հապանակաւութիւնը:

ԹՈՒՐԻՔԻՈՅ Արտաբերին նախարարը Վ
Հայէֆօզլու ջնջելէ ետք ԱՄՆ իր այց
լութիւնը, թուրք կառավարութեան «զը
զոհութիւն» յայտնող գիր մը գրկած
Ժ. Շուլցի: Ինչպէս ծանօթ է, թուրքի
զգփոխութեան պլլխար պատճառն
ամերիկեան տնտեսական օժանդակութեան
մօտ 33% ի զեղը: Հայէֆօզլուէ ետ
Տառեսական նախարար Ս. Գ. Ալիթէմ,
Հին եր ջնջած է ԱՄՆ իր այցելութի
նը, որ տեղի պիտի ունենար Օգոստոս
ին՝ թափցելին:

Քուրդերը այսօր Միտթեան գիւղական շրջաններու պատանի մարզիկները (12 - 13 տարեկան) ամէն տարի կը պայքարին «Հասիկե» կոչուող բաժանկին տիրանալու ամար: Այս տարին Հայաստանը ներառյալը յաճախեալ է Սեւանի «Ալիթամար» տաճրը (մարզիկ՝ Մ. Մ. Կրասեան):

Համաժողովի նախկին մրցաշարի իրենց տալիս հանդիպումը հայ մարզիկները մեկնում են Տափիկոստանի Իսֆարա քաղաքին մէջ, ուր 4 - 0 արդիւնքով յաղթանակ են Կիրիլլովի, 3 - 0 պարտութեան հետ հաղթում են Ղազարտանը եւ 2 - 0 արդիւնքով Իսֆարա քաղաքի խումբը: Այսուհետեւ սեւանցի պատանիները յաղթում են միւս ենթախումբի մէջ լաւագոյն արդիւնքներու հասած Ուզբեկիստանի 1 - 0) եւ հաւասար մնացած՝ Տափիկոստանի հետ:

Մրցաշարի եղրավակիէ խաղերը տեղ
ունեցած են Մոսկուայի մարզի Կաշիրա
ռազարին մէջ: Հոս ալ Հայ պատանիները
ուղարկուած են անգիւղոյ կամք ու յաճա
նութիւնը եւ յաղթած Լիթուանիոյ (3-0)
Իտալիոյ (2 - 0) եւ Լատ
վիոյ (2 - 1):

Ուխտ հետաքրքրական եղած է աւար
տական խաղը՝ Ուկրաինիոյ պատանիներու
հետ: Ճիշդ է, որ 4 - 2 արդիւնքով յաղ-
թած են Ուկրաինացիները, սակայն պար-
տւած է, որ Ուկրաինիոյ խումբին մար-
զիչները խախտած են Փութպոլի կանոն-
ները՝ ասպարէզ հանելով Կիելի «Ռինա-
մի» մասնախաղատական զպրոցի սաները
ու յայտէս, իրաւարարական մարմնի կող-
մէ խաղին հաշիւը չեղեալ համարուած
է. յաղթական հռչակուած Սեւանի «Ախ-
թամար»ը, որ տիրացած է «Հասկիկ» բա-
ժակին: «Ախթամար»ի պատանիները իրա-
ւունք ստացած են մասնակցելու «Կաշու-
զնդիկ» համամիութենական մրցաշար-
քին:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

Ա. ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԽԱՂԵՐ

«ԿՈՏԱՅՔ» ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Արտվեսանի «Կոտայք»ը, Օգոս. 9-ին, ի զաչտին վրայ ընդունած է Քիչնեսե «Նխարոտո»ն, որ Ա. զասակարգի ախյ յենութեան զասաւորման վերջնէ՝ 24-ր տեղը կը զրաւէ։ 2 - 1 աղբիւնքով յաթիկով «Նխարոտո»ի, Արտվեսանցիները՝ յաջողական չորս սլարտութիւններէ ետք յաջողած են աստիճան մը բարձրանալ (1-էն՝ 17-րդ տեղը) զասաւորման մէջ։ «Կոտայք»ի իշխերը նշանակած են Պոլոսես եւ Սուքիասեան։

Բ. ԴԱՍԱԿԱՐԳ

Այս դատակարգի մրցաշարքի հերթական հանգրուանին, Օգոստոս 10-ին հայրենի երկու խումբը՝ Լենինական «Շիրակ» ք. Աշտարակի «Յրմպիա» խլացող են իրար դեմ։ Լենինականցիները յաղթած են։ Հանդիպումի միակ կը ի նշանակած է Խաչատրեան, երկրորդ կիսախաղի 6-րդ վայրկեանին։ Միս կոմէ, Հոկտեմբերեանի «Սպարտակ» ք Ռոթալի (Վրաստան) մէջ հանդիպած տեղւոյն «Ստալոյրդ» են 1-ի դէմ կ'ետու պարտութիւն կրած։

ቴዎድሮስ ሄግ ለፌዴራል ፖሊስ
ፋይል ይጻፍ

Ե Ր Ե Ի Ա Ն
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՕԳՈՍՏՈՍ 11 / 13)

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՏՕՆԸ
ԱՇՏԱՐԱԿԻ ՄԷՋ

Արդէն իսկ աւանդութիւն դարձած Ժողովրդական Վարդապետի տօնը մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է Աշտարակի մէջ: Առաւօտեան Կարմրաւոր նեկեղեղեայ օտ ներկայացուած են Ժողովրդական կենցաղային ծէսեր, աւանդական տեսարաններ, հմուտ վարպետները ցուցադրած են իրենց աշխատանքները: Այնուհետեւ քաղաքին հրապարակին վերայ կատարուած է՝ տօնախմբութիւնը՝ ազգային մարզախաղերով: Աշտարակի հին կամուրջին թով, ջաղացքին մէջ խնայարուեստը ցուցադրած են խոհարարները, տնտեսահիները: Ներկաները համատեսած են ազգային այլազան ճաշատեսակներ ու խորտիկներ: Իրիկունը հնձած են աղգաբարական երգեր ու պարեր: Այցելութիւններ տրուած են պատմա-մարտարապետական յուշարձաններուն: Իբրեւ պարտադիր ծէս այդ օր բոլորը ջուր ցանած են իրարու վրայ: Վարդապետը՝ պաշտամունքի եւ հողի ոռոգման հետ կապուած այդ հին տօնը, կը վերածննդի Հայաստանի շատ մը քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԳՈՐԻՍԻ ՄԷՋ

Պաղատութեան Միջազգային տարուան նուիրումն է Հայհամերգի կազմակերպած մեծ ձեռնարկը, որ բացում է Գորիսի մէջ հանրաժողովով մը: Ապահանդէս եկած են «Ալիթամար» ժողովրդական երգի, «Զմրախո» եւ «Էրեբունի» ձաղի, Երեւանի երիտասարդութեան պալատի եւ «Երիտասարդութիւն» մանկական համոյթները: Երջանի մշակութիւն տուներու մէջ ներկայացուած են հակապատերազմական թեմաներով շարժանք կարներ. բացում են ցուցահանդէսներ Հանդէս եկած են «Գիտելիք» ընկերութեան դասախօսները: Ձեռնարկը վերջւում է Բ. Ալիսիւհանի հմեռակներու յուշարձանին մօտ տեղի ունեցած յիշատակի համերգով:

♂ U S P U ♀

ԳԱՍՊԱՐՈՎ
ԿԸ ՅԱՂԹԷ

Ուրբաթ, Օգոստոսի 15-ին, Անատոլի Գաբրիել կորնցուց 31-րդ հարումին եւ ծափահարութեանց տարափի մը տակ, Գաբրիելի ձեռքը սեղմելով հեռացաւ :

Ոսպարդոյնները պէտք է երկու ու կէ
ժամէն 40 հարուածներ խաղան, ինչ որ
նախկին ախոյեանը չբաշտեցաւ: Մաս
նապէսները դիտել կու տան թէ շատ
հաղաւթաբէ է եւ միայն մէկ անգամ պա
տահած է 1963-ին Բուդպէսիկի որ կը խա
ղար Պետրոսեանի դէմ:

Այս ութերորդ խաղէն ետք, Գասպարո
կը յաղթէ 4,5 կէտով 3,5-ի դէմ:

ՊՈԼԻՍԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՀԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՎԱԼԵՐԻ ՍԷՅՐԱՆՆԵՐ

Քաղեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Անդրապատիկ ծանոթ պարբերաթիվերը, ՏԻՐ ԻՖՆՈՄԻԱՍ (Տնտեսագետներ) իր Օգոստոս 2-ի թիվին մէջ կը վերադառնայ բնակարանային տաղանդի հարցը՝ Պոլսոյ մէջ։ Կը հաստատուի թէ 1975-ին Պոլսոյ ունէր 1.700.000 բնակիչ (այս թիւը ստորագնահատուած էր կը թուի ինծի - Խ. Թ.) իսկ 1985-ի վերջաւորութեան, տասնամեակ մը ետք, ունի 5.800.000 բնակիչ։ Նոյնիսկ երբ նկատի կ'առնուի որ Պոլսի բառին սահմանումը քիչ մը առօրեական է, տրուած ըլլալով որ քաղաքին արտաքինները կ'ընդլայնուին, կը միանան նախկին գիւղերու, նոյնիսկ այս պարագան նկատի առնելէ ետք պէտք է ըսել որ այս ամբ աղէտալի է։

Թուրքիոյ կառավարութիւնը դիտէ որ ամբ կ'աղէ Պոլսոյ միջին ու աղքատ դասակարգերու բնակիչներուն, կ'ըսէ «ԻՖՆՈՄԻԱՍ» թղթակիցը, եւ ուրեմն վարչապետ Թուրքիոյ Խոզալի դահլիճը ձեռնարկած է նոր միջոցառումներու, որոնցմով կը յուսայ լուծել հարցը։ Սակայն պիտի յաջողի՞ Կառավարելի է, կ'ըսէ թղթակիցը։

1984 Յուլիսին, Խոզալ ստեղծեց փոխ մը կամ հիմնադրամ մը, որուն գերը պիտի ըլլար նոր տուններու հապճեպ շինութիւնը կամ կառուցումը քաղաքներէ, անոնց Ֆինանսաւորումը գիւրացիներով։ Իրօք, ըստ ծրագրին՝ մինչեւ այս տարի հիմնադրամը մօտ 100.000 նոր բնակարաններու շինութիւնը պիտի կարելի զարմէր։ Այս միջոցառումով, ըստ վարչապետին, Թուրքիոյ պիտի լուծէր բնակարանային տագնապը եւ «կարգ - կանոն» պիտի բերէր բնակարանային շուկային, խօսք մը, որ՝ ըստ «ԻՖՆՈՄԻԱՍ» թղթակցին, կը նշանակէ, - պիտի լուծէր գիշերարոյս կէճեգնումներու յարցը քաղաքներէ խնդիրները։

Այս հիմնադրամին ծրագրերը յղացող տնտեսագետները չէին ուզեր մըջի շուկային մէջ՝ դրամ փոխ առնելու համար։ Նախ, նման հիմնարկ մը գիւրին չի գտնուիր դրամագլուխ փոխառութիւնը, եւ ապա՝ պետութիւնը չէր փափաքեր որ խնդուի շուկան, դրամագլուխ համար իրարու հետ մըջոյններով։ Լուծում մը։ Խոզալին կառավարութիւնը, որուն հակառակորդները զայն յանձն կը մեղադրեն, ըսելով որ ունեւորներուն շահը պաշտպանող կառավարութիւն մըն է, իր-գացաւ ունեւորներուն ծախսած դրամին վրայ տուրք մը դնելու ձեռքը։ Այսպէս, հիմնադրամը կը գոյացուի տուրքերէ, հետեւեալ ապրանքներուն վրայ՝ ծխախոտ, ալքոլ, հրահրթ (պէմզիկ), պերճանք համարուող իրեր, օրինակ՝ ներածուող ինքնաշարժեր, Թուրքիայէն դուրս ճամբորդողներուն տոմսակներուն վրայ տուրք եւլն։ Բացի ծխախոտէն, բոլորը աւելի միջակէն վեր եկամուտ ունեցող դասակարգի ծախքեր են։ Ասոնց վրայ տուրք մը պարտադրելով, կ'ըսէ «ԻՖՆՈՄԻԱՍ» թղթակիցը, Խոզալ ուղեց Ռուսիոյ Հոստ մը նկատելի, այսինքն՝ նմանիլ 13-րդ դարու կէս-առաջ-պիկան անդլիսից աւազակապետին, որ հարուստներէն կողոպտածին զգալի մէկ մասը չքաղարներուն կը բաժնէր։

1984 Յուլիսին 1986 Յուլիս, հիմնադրամը ստացած է, իր տուրքերէն եկող եկամուտ, 415 միլիոն լիրա, որուն մէկ երրորդը՝ ծխախոտէն ու ալքոլէն, մօտ մէկ երրորդը՝ հրահրթէն, 17 առ հարիւրը պերճանք նկատուող ներածուներէն եւլն։ 60.000 բնակարան շինուած է, 170.000 կը շինուի (յարկարածին կամ գատ տուն, նոյն վիճակագրութեան մէջ գրուած ըլլալով՝ կարելի չէ գտնուիր դասակարգին)։ Ասիկէ անդին, 35.000 անձերու դրամ փոխ տրուած է որպէսզի գրեն այն տունները՝ որոնց մէջ արդէն իսկ կը բնակէին իրր վարձակալ։ Այս վերջինները այնքան ալ չքաւոր անձեր չեն եղած։ Աւելի միջին դասակարգի Պոլսեցիներ են, որոնք նեղը մնացած են՝ քանի որ վարձքեր կը բարձրանան անդադար, մինչ շատերու, մանաւանդ պաշտօնականներու շահած ամսականը կը մընայ նոյնը, յաճախ պետութեան պարտադրած օրէնքներուն պատճառաւ։ Ահա այս նեղը մնացած միջին դասակարգն ալ օգտուած է Խոզալի հիմնադրամէն։

Բայց եւ այնպէս, կ'ըստականէ «ԻՖՆՈՄԻԱՍ»-ը, ծրագրերը այնքան ալ յաջող չէ։ Նախ, կառավարութիւնը իր այս ծրագրերը չեփօրեւով բարձրացուց յոյսերը շատ-շատերու, որոնց համար ոչինչ կրնայ ընել, տրուած ըլլալով Իսթանպուլի բնակչութեան ահաբեկ ամբ։ Անշուշտ երբ շատեր կը տեսնեն քիչերու բախտը՝ դժգոհութիւն կը յառաջանայ, աւելի՛ ծանրակշիւ, քան համեմատաբար, սակաւաթիւ անձերու գոհունակութիւնը։

Երկրորդ, թէեւ հիմնադրամէն դրամ փոխ առնողները կը պարտին վճարել այդ դրամագլուխը, մաս - մաս - մաս դալն ետ տալով պետութեան, պարտավճարումի միւսողները այնքան փոքր են, որ նշանակալից դրամարներ չեն հասնիր հիմնադրամի դանձարկոյն մէջ, - բեռը կըրողը տուրքերն են, եւ այդ դրամարով կատարուած են աւելին կարելի չէ ընել աւագօրէն։

Երրորդ, ամէնէն չքաւոր անձերն իսկ չեն գտնուիր այն պայմանները, որոնք իսկապէս պիտի զերացնէին իրենց համար տուն մը գնելը։ Նախ, օրէնքը կը սահմանէ որ անձ մը ամէնէն շատ տան մը գնին (60 առ հարիւր կամ 60 տոկոսը կրնայ փոխ առնել, եւ կամ 3,5 միլիոն լիրա, - այս երկուքն այն՝ որ աւելի ցած է։ Արդ, Իսթանպուլի մէջ համեմատ բընակարան մը նոյնիսկ 10 միլիոն լիրայի կը նստի։ Ուրեմն, կառավարութեան օրէնքէն օգտուելու համար անձ մը կամ ընտանիք մը միջին հաշուով 6,5 միլիոն լիրա պէտք է արդէն խնայած ըլլայ, որ պէտքի առաւելագոյն դրամարը փոխ առնելով կրնայ երգիք մը ապահովել։ Արդէն զնոյնի համար պայման է 15 տարիէն իր պարտքը վճարել պետութեան։ Նման պայմանի պարտադրած մասնավոր-ճարները երկու անգամեւութիւն ունին, - պետութեան տեսանկիւնէն՝ շատ փոքր են, գանձարկը արագօրէն չեն վերադարձնուիր։ Սակայն տունը գնող, համեմատ եկամուտ ունեցող մարդը անհասնելուն նոյնիսկ ալ անբաւարար նըկատուող մասնավճարը ծանր բեռ է, ու բնականօրէն կը տքին, զայն վճարելու համար։

Թուրքիոյ դրամատունները շատ քիչ անգամ պատրաստ են այս դասակարգի անձերու օգտուար ըլլալու, կ'ըսէ «ԻՖՆՈՄԻԱՍ»-ը, եւ ուրեմն շատեր կ'ապաւինին համադրածակցութիւններու (ֆօ - օփերա-թիւ)։ Թուրքիոյ մէջ 3.000 նման փոքր կազմակերպութիւններ կան, սակայն թէեւ տոնք լաւ միջոց մը պիտի ըլլային գործը յաջողցնելու, ընդհանրապէս շատ փոքր են։ Միջին հաշուով՝ իւրաքանչիւր ֆօ - օփերաթիւ ունի միայն 60 անդամ-ընտանիք, ինչ որ պէտք եղածին չափ լուրջ դրամագլուխ չի գոյացնել։

Աւելին։ Խոզալի օրէնքը խտրականութիւն չի դնէր անձերու, ընտանիքներու, համադրածակցականներու եւ շինարարական մեծ ընկերութիւններու միջեւ։ Վերջին տասնամեակին Թուրքիոյ մէջ զարգացան բարձրագոյն մեծ շինարարական ընկերութիւններ, որոնք լաւ եկամուտ ապահովեցին, արար աշխարհի քարիւղով հարուստ երկրներէն մէջ։ Ներկայիս, քարիւղի գիններու անկումին պատճառաւ, տասնակներով գործակատարներ ու հազարաւոր շինարար - բանուորներ վերադարձած են Թուրքիա, գործ կը փնտռեն։ Անշուշտ ճարպիկ, անձնահարուստ գործակատարներ միջոցը գտած են տուններ շինելու եւ ծախելու՝ որոնց դրամագլուխին մէկ լուրջ տոկոսը պետութիւնէն փոխ կ'առնեն։ Ստեղծուած է մըջակցութիւն մը, որուն գոհներ, ինչպէս միշտ, փոքր ֆօ - օփերաթիւներն ու համեմատ միջոցներու տէր անձերն են։

Թուրքիոյ կառավարութիւնը հոգ չընէր, կ'ըստականէ «ԻՖՆՈՄԻԱՍ»-ը, հակառակ որ լատաւեղեակ է հարցին։ Հիմնադրամին գեկավար, պատասխանատու պաշտօնակիրը, Վահիթ Իրէմ, կ'ըսէ որ ընդհակառակն ինք գոհ է իրավիճակէն ու գրամին աւելի մեծ տոկոսը պիտի ուզէ մեծ շինարարական ընկերութիւններուն։ «Ռուսիոյ Հոստը այսպէս չէր շարժեր» նախադասութեամբ կը փակուի յոդուածը։

Հայկական լեռնաշխարհը հնագոյն ժամանակներէ ի վեր Առաջնորդ Ասիոյ լեռնաշխարհագրութեան կարեւոր կեդրոններէն է։ Եւ պատահական չէ, որ Արեւելքի հին քաղաքակիրթ ժողովուրդները իրենց անհրաժեշտ պղինձը, ոսկին, արծաթը եւ ուրիշ այլ մետաղները ոչ միայն ձուլածոյ, այլեւ որպէս կենցաղի, զէնքի ու զարդարանքի առարկաներ, ստացած են «զով օդով ու սառ ջուրով հարուստ լեռնային այս կղզին» (Վ. Ռիթթէր)։

Այսօր անշուշտ դժուար է ստույգ ըսել, թէ ո՛ր եւ ի՞նչ քանակով կատարուած է այս կամ այն մետաղի, քարատեսակի հանածոն, ո՛ր եւ ինչ տեղութեամբ արտահանուած է այն։ Սակայն պարզ է որ այն ժամանակներուն համար հանքային պաշարներու քաղաքանութիւնը, իսկ զլիսուրը՝ անոնցմէ հմուտ օգտագործումը կանխորոշած են այն մեծ գերը, որ հայկական լեռնաշխարհը ունեցած է հին Արեւելքի մշակութային կեդրոններու ստեղծման ու զարգացման գործին մէջ։

Հայկական լեռնաշխարհին մէջ մարդու օգտագործած առաջին քարանիւթերէն մէկը հրաբխային անագիլն է՝ օպսիդիանը։ Այդ կարծիք ու սուր եղբերով քարը այսօր շատ առատ է եւ նախնադարեան մարդուն ծառայած է որպէս կտոր ու հատող գործիք։ Հայկական այս քարը յայտնի յայտնի էր նաեւ բնաշխարհի սահմաններէն դուրս։ Առաւելագոյն Վանայ լճի շրջակայքէն (հոսէ կու գայ քարին հայկական անունը՝ վանական) արդիւնահանուող հրաբխային ապակին յայտնի օգտագործուած է Պալատիան մշակութի կեդրոններու մէջ եւ Վերին Միջագետք (Ք. Ա. 6 - 5-րդ հազարամեակներ)։ Հին Նեոլիթի մէջ վանականի սեւ տարատեսակէն քանակուած է միջին թաղաւորութեան արուեստի մեղի հասած ամենահարաքանչ կիսանդրին՝ Մեհուսերթ Գ. փարաւորի գլուխը (Լիզպոն, Կիւլթէնիկան հաւաքածոյ)։

Ժամանակի ընթացքին հողագործութեան առաջնական գույքնեթաց կը յայտնուի քարէ գործիքներու նոր տեսակներ, սանդեր, երկանքներ, բրնձներ եւ այլ, որոնք կը պատրաստուէին պաղաւտէ, անթելիտէ եւ այլ հրաբխաքարէ։

Հանրապետութեան ոսկեհանքերուն մէջ՝ Զոյ, Մարգահոյիտ, Մեղրածոր - յայտնաբերուած են պաղաւտէ հսկայ աղացարարներ, որոնք ծառայած են ոսկի պարունակող լեռնային ապարներու մանրացման համար։ Պալատիանի մօտ գրու-նուող հին բնակային (Ք. Ա. 5-րդ հազարամեակ) գտնուած է պաղաւտէ պատրաստուած ձեռակերպ տրորիչ՝ պղինձի հանքարարի համար։ Քսենոփոնը (Ք. Ա. մ. 430 - 355) «Անքարախ» մէջ կը պատմէ եփրատի վերին հոսանքներու շրջանին բնակած ժողովուրդի մը մասին, որ ջրաղացքները մշակած էր, արտահանած Բաբելոն ու վաճառած գաննք։

Հայաստանի հին մարաքաղաքներու՝ Արտաշիի ու Արտաշատի պեղումներէն յայտնաբերուած են քարէ քաղաքան առարկաներ, այդ կարգին՝ ոչ մեծ անագեր, որոնք գործածուած են բուսական եւ հանքային նիւթերէ գեղամիջոցներ պատրաստելու համար։

Լեռնային տեքորաթիւֆ ապարներէ՝ օժտարէ, ծիրանաքարէ, դուռնուր խոռ-նաքարէ մեծ վարդաւորութեամբ փորագրուած սկահակները տարածուած էին ամբողջ լեռնաշխարհին մէջ՝ Կարին, Վաղարշապատ, Տաթ, Գուգարք, Սեւանի աւազանը...։

Մարգահոյի ու կենդանակերպ քանդակներու եւ յուշարձաններու համար Հայկական լեռնաշխարհի բնակիչները օգտագործած են մանրագոյն կրաքար, պաշտաւ եւ մուգ մոխրագոյն անդլիտ, զէլին եւ զարնադոյն տուֆ, զէլին - կանաչաւուն օժաքար եւ այլ քարապար-ներ։ Հազուադէպ սեւ, սեւ - դարչնագոյն ոսկի երակներով մարմար ծառայած է հին Արտաշատի Միջնաբերդի եւ տուններու կառուցման ժամանակ։ Այդ քարանիւթերու յղումի եւ փայլեցման համար սկիզբին օգտագործուած է սո-վորական եւ քուարցէ աւազը, բայց յե-

տագային կիրառութիւն են ստացած յատուկ այլ յղանակներ՝ մասնաւորապէս կորունդ պարունակող յղաքարը, որ կը յիշատակուի եղիպտական եւ ասորական սղբերներու, իսկ աւելի ուշ՝ նախա-պատմական հեղինակներու մօտ։ Հայկական յղաքարի կիրառման մասին հազորդոյններու առաջիններէն մէկն է Եւստոքս Հոռոցցին (Ք. Ա. 3-րդ դար)։ Հայաստանի մէջ կը գրէ ան «Կը հանուի կնիքներ կտրելու եւ յղելու համար նու-խառնուած քար մը»։ Այս տեղեկութիւնը Ս. Գարունի կը հաստատէ Ալիսիոս Աւագը իր «Բնական պատմութեան» մէջ։ «Մարմարէ առարկաներու փայլեցման համար, - կը գրէ ան, - ինչպէս նաեւ թանկարժէք քարերու հատումի եւ յղելու համար նախապատուութիւն կը տրուի նախնական քարին՝ այսպէս կը կոչուէր Կիւրոս կղզիի յղող քարը։ Յետոյ առաւելութիւնը տրուեցաւ Հայաստանէն ներսուողներուն»։ Կարինի պատմական տարածքին (Բաքը Հայք) յղաքարը կ'արտահանուէր Եւրոպա, յատկապէս նշանաւոր փարոսեան մարմարի մշակման համար։

Մեր թուականէն առաջ, մօտաւորապէս 6-րդ հազարամեակին Հայաստան ծառ-մետաղի մշակոյթը։ Հիմա միայն Ուր-հրդային Հայաստանի տարածքին յայտնաբերուած են աւելի քան 600 հնագոյն հանքային կեդրոններ։

Արեւմտեան Հայաստանի մէջ Կարինի մօտ կատարուած պեղումներէն յայտնաբերուած են Ք. Ա. 6 - 5-րդ հազարամեակներու պղինձէ քորոցներ ու այլ առարկաներ։ Ք. Ա. առաջին հազարամեակին պղինձահանքի պաշարներով հարուստ ջր-հաններէն առաւել յայտնի էր Մուստի-բը։ Լայնօրէն կը շահագործուէին նաեւ լեռնաշխարհի արեւմտեան մասը ին-կած Անդր տան պղինձահանքերը։ Համա-ձայն Ե. Չեքիւի, Անդր տան հետազո-տութիւնները «ցոյց տուած են, որ այդ հանքային Ք. Ա. 2-րդ հազարամեակի սկիզբին Ուրտական պետութեան համար պղինձի հիմնական, եթէ ոչ միակ աղ-բիւրն էր»։

Մետաղագործութեան այլ կեդրոններու մէջ՝ Ղափան, Արաբիզի, Մեծաօր, պը-պինձէ կը պատրաստուէին աշխարհաք-գործիքներ, զէնքեր, զարդեղէն։ Պրոն-դէ այդ առարկաները կը վկայեն այն մասին, որ մետաղագործութեան արշաւարկն անոնց մէջ մտնող հիմնական բաղադր-անիւթերէն մէկը եղած է գառիկը։ Չառիկ-կաւոր պրոնդի առաջատար դերը անդլի-կովիտեան մետաղագործութեան մէջ (Կուր - արաքսեան մշակոյթ) պահպա-նուած է շուրջ մէկուկէս հազարամեակ ու առարտած մօտաւորապէս Ք. Ա. 2-րդ հազարամեակի կէսերուն՝ իր տեղը զի-ջելով նոր քաղաքութիւններու։ Զառիթ-հետ հանդէս կու գան կապարը, ծարիթ-անաղը։ Ըստ Մեծաօրի հետազոտ-թիւններու արդիւններու, ելանիւթերու տարբեր քաղաքութեան շնորհիւ Հայաս-տանի մէջ կը ցած են ստանալ 14 տեսակ պրոնդ։

Ահա, թէ գառիկի մասին ինչ կը գրէ 10-րդ դարու բժշկապետ Իսկ Միսնի՝ Աե-ցեանէ։ «Լուսագոյն գառիկը կարմիր է... լաւ է նաեւ հայկական սորուն զէնքը, որն ինչպէս զէնքի տալի կը բաժնուի ու-կեղոյն բարակ շերտերով»։

«Գեղին գառիկը» կ'օգտագործէին որ-պէս ներկանիւթ, մագերը հետաքնն-միջոց, անկէ կը պատրաստէին թալսան-վանայ լիճի շրջանին «կան կարմիր ու-զէնքի գառիկի պաշարներ, որոնք կ'ար-տահանուէին այլ երկրներ»։

Լայնօրէն կը կիրառուէր նաեւ մետաղ-կան ծարիւրը, որիւ պատրաստուած ցանց-կէն աւանջօղեր ու կրճաքաղաքի, ու-լունքներ ու համալիւններ, կոճակներ ու այլ առարկաներ յայտնաբերուած են 2-րդ հազարամեակի յուշարձաններէն՝ Կիւ-րէն, Լճալէն, Արթիկէն։ Սնդիկի, կապարի, գինիլ, հնարաւոր է

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
20
MERCREDI
20 AOUT
1986

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEK: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

LE NUMERO : 4,00 F
ՆԱԽՆՈՒՄ — ԹԻՒ 16.293

ՕՐԱԹԵՐԻՔ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐԵ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսիա : Տաք. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տաք. 700 Ֆ. — Հասար. : 4,00 Ֆ.
61e ANNÉE — No 16.293

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿՈՐԲԱՆՈՎ Հեռախոսային ունեցած եւ լրջութեամբ յայտարարած է որ Մոսկուա լրջութեամբ հիշատակուող փորձերու իր զգալի գեղարվեստական արժեքները եւ նաեւ իրենց հանդիպելու, այս տարին կործանող իր յուսանքներով որ համաձայնագիր մը ստորագրուի այդ հանդիպումին առթիւ վերջ դնելու համար հիշատակուող փորձերուն :

ԹԻՒՆԻ թակարդ - կառքին պայթուելէ ետք հաստատուեցաւ թէ չորս զոհեր ահաբեկիչներն իսկ են, որոնք ծայրայեղ աջ խմբակի մը կը պատկանէին : Քաղաքէն իւր Փէշիկ շարժումէն, որ զիջարարութեամբ զազթողներու ներկայութեամբ շատ զազթող կը գտնէին : Ըստ գտնուած թուղթիկներու, ստորագրուող պիտի գործուէր Ս.Օ.Ս. - Ռաֆիկովի մէկ հաշիւին կեդրոնականութիւնը դէմ : Իրենք ալ Ս.Օ.Ս. - Ֆրանս շարժումին կը պատկանէին :

ՅԻՄՆԱԴԻՐ ՎԵՐԻՆԻ, Փրանսական հրապարակական միջավայրի ծանօթ դէմքերէն, Կալիմարէն Ֆրանսիոյ կ'անցնի, ուր առաւելաբար պիտի գրադի լատեանագրական ձեւով : 18 տարի մնալէ ետք Կրասնոյ մօտ, անցած էր Կալիմար, ուր իր զգալի անգիտելիքներէն մէկուն՝ իսկ Բէթէ-Քի յաջորդած էր ապահովել 1985-ի «Կոմունիստ» (է Կոմ Պատկար) : Հրատարակչական միջավայրին այն հազուադէպ իջնել է, որ կրցած է հեղինակներու լիակատար լինել : Կը թուի որ չէ կըրցած իր եռանդն ու նորարարութեան իրենց փոխանցելու անհրաժեշտ Կալիմարէն, զիջարարութեամբ լատեանագրական լատինագրութեան մը կընել Կոմունիստ : Ըստ հրատարակչական լատինագրութեան, պարտի յաջորդի Ֆրանսիական մօտ, կէս - յաջորդութիւնը՝ ձախողութիւն կը նկատուի :

ՀԵՒՄԻՆԻՔԻ մէջ, կարճ բայց նշանակալից հանդիպում մը տեղի ունեցաւ Իսրայէլացիներու եւ խորհրդային պատուիրակներու միջեւ, 19 տարիներու ընդէ ետք : Տեսակցութիւնը, սակայն, 48 ժամուան համար նախատեսուած էր եւ միայն 90 վայրկեան տեւած է : Ոչ ոք կ'ուզէ խորհրդային խօսիլ, թէ եւ Իսրայէլացիներու վարձ կապելը՝ կը վերագրուի այն զբոսաշրջականութեան, որ իրենք ուզած են խօսիլ խորհրդային խօսակցութեան արտադրութիւն ուղղութեամբ հեղինակներուն մասին եւ խորհրդային պատուիրակներն ալ՝ ինչքան ըսէր են :

ԹԻՒ - ՏԸ - ՓՈՎ-ի փարիզեան թանգարանը (Թիւրիւրի) ուր համախմբուած էին ապաւորապաշտներու գործերը փառք իր գունները եւ պիտի չբանայ մինչեւ 1988, հիմնովին նորոգուելէ ետք : Այդ թուականին ալ, սակայն, Մոնէ, Մանէ, Փարսո, Միլլէ, Տրէ, Ռոնուար պիտի վերադառնան «Իրենց տունը», այլ մասնաւոր որ կ'ընթան հիմա, այսինքն Օրսէ թանգարանը, որու բացումը նախատեսուած է Դեկտեմբերին :

ՊԵՏՐՈՒԹԻՐ Բաժանման սահմանագիծին վրայ, կրկին, ծանր բախումներ տեղի ունեցան են : 9 վերաւոր կայ : Էլիէֆէի շրջան ալ ուժեղացած թիւերն են շարունակուած են երկուշաբթի օր :

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ մէջ հակա - կառավարա-

ՃՕ ՔԵՆԵՏԻ ՀԱՅՈՑ ԻՐԱՆՈՒՆՔՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ. - «Հայրենիք» Օգոստոսի 6-ի թիւով կու տայ Մասաչուսեցի ներկայացուցչական Տան քեկնածուներէն ՃՕ Քենետիի կարծիքը Հայոց իրաւունքներու մասին :

Հայոց պարագան արդի ժամանակներու ցեղասպանութեան առաջին օրինակն է : Թուրք կառավարութիւնը հրահանգեց Հայոց բոնի տեղահանութիւնը իրենց պատկանած հողերէն, ուր ապրած էին աւուրեալ եւ լի բնակչութեամբ հազար տարի : Յետագայ ողբերգական դեպքերու հետեւանալով, մէկուկէ միւսին Հայեր ջարդուեցան, իսկ մնացորդացը տեղահանուած եւ ցրուեցաւ ի սփիւռս աշխարհի :

Միացեալ Նահանգները յատուկ յարաբերութիւն մը ունին հայ ժողովուրդին հետ : Ամերիկեան պաշտօնատարներ, միսիոնարներ եւ յարգողներ կարեւոր դեր խաղացած են վաւերացնելով Հայոց ցեղասպանութիւնը ու մեր կառավարութիւնը զործնապէս ապացուցած է Հայաստանի կարճատեւ հանրապետութեան :

Պատմաշինական Ժպիւրս փորձով մը, թուրք կառավարութիւնը կը փորձէ հիմնադրել իր այն պնդումը թէ Հայոց ցեղասպանութիւնը երբեք չէ պատահած : Եւ չէ՞մ ընդունել որ անցեալի ճշմարտութեան այն ձեւով ներկայացուի : Եւ զօրովի կը կենամ ներկայացուցիչներու Տան այն բաղաձայնի անգամներուն՝ որոնք կ'առաջարկեն յարգել յիշատակը Հայոց ցեղասպանութեան զոհերուն, Ապրիլ 24-ը հռչակելով «Ազգային յիշատակութեան Օր»՝ մարդուն անմարդկութեան մարդուն դէմ : Բոլորս, որ, կը յարգենք մարդկային կեանքի արժանաւորութիւնը, պարտաւոր ենք զատապարտել այդ վայրագ ոճիւրը :

Հայ ժողովուրդի հանդէպ պատշաճ այլ վերաբերում մը եղաւ, վերջերս, Միացեալ Նահանգներու Դերաւորական կողմէ վաւերացումը «Ցեղասպանութեան ոճիւրի կոնխարդելման եւ պատմի միջազգային համաձայնագիր» : Այս համաձայնագրի հայրը՝ Ռաֆայէլ Լեմբին, երիտասարդ ուսանող էր, երբ խորապէս ազդուեցաւ Հայերու դէմ գործուած ահաւոր ոճիւրէն եւ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին հետամուտ եղաւ օրէնք գործադրելու յայտնաբերելու իր ինքն յետագային պիտի կոչէր «ցեղասպանութիւն» :

Այսօր, մեծ թիւով Հայեր կ'ապրին Միացեալ Նահանգներու մէջ եւ հայակահայրենաւ մշակուած Մայիս մաս կը կազմէ մեր երկրի ազգային ժառանգութեան : Միացեալ Նահանգները պէտք է քաջաբերեն եւ զիրարայնեւ երկխօսութիւնը Հայկական հարցին խաղաղ լուծումին մասին, համաձայն միջազգային արդարութեան եւ մարդկային իրաւանց սկզբունքներուն :

Պէտք է ունենանք այն ապահովութիւնը որ, հայ ժողովուրդին դէմ գործուած ցեղասպանութիւնը պիտի չմոռուի երբեք :

Կան ցոյցերը շատ կատաղի բնոյթ ըստացած են : Առաջին օրն իսկ, ութ մեծ հալ կար, որոնց 4-ը՝ ոստիկաններ են :

ՀԱՄՊՈՒՐԿԻ Թրեքական հիւպատոսարանին մօտերը ապահովութեան ուժեր ձերբակալած են Քիւրտ մը որուն վրայէն գտնուած է 5 թիւ պայթուցիկ եւ առօրինակ մը : Ան ըսած է, թէ ինք «Քիւրտ համալի» մըն է ու ծրագրած էր սպաննել թուրք հիւպատոսը :

ՀԱՅՈՑ ԲԱԺԻՆԸ ԹՐԲԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ՝ 15 ՄԻԼԻՈՆ ԹՐԲ. ԼԻՐԱ

Մեր բոլոր գաղութները ունին իրենց հոգերը : Քիչ մը աւելի ծանր են, անշուշտ, Պալեստինայի եւ մասնաւորապէս Պալեստինայի հոգերը : Այս առիթով խորհեալ արդէն, Շնորհաբար Արք. Յանգի ի խնայելու վերջերս ալ պարտաւորուած էր հայկ. մասնակցութիւն մը ապահովել թուրքիոյ զարգացման արշաւին :

Կիրակի, Օգոստոսի 3, Կիրակնորեայ արարութիւններէ ետք Գնալըի եկեղեցւոյ մէջ, համայնական մարմիններու ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ խորհրդակցական կարեւոր հանդիպում մը, որուն կը նախագահէր Պատրիարքը : Համայնական Մարմինները ընդհանրապէս իրենց ներկայացուցիչները զրկած էին, բացի Ս. Փրիկէ Ազգային Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնէն եւ հետաւոր մէկ - երկու եկեղեցիներու թաղային խորհուրդներէն :

Պատրիարքը իր գնահատանքը յայտնեց որ ներկաները Գնալը փութացած էին ընդառաջելով կատարուած հրաւերին, զոհելով իրենց կիրակնորեայ հանգիստը : Այս Ծնորհաբար Արք. յայտնեց թէ ինչո՞ւ պէտք տեսնուած էր այսպիսի խորհրդակցական ժողովի մը :

Ինչպէս յայտնի է, բովանդակ երկրին մէջ, յառաջ կը տարուի զարգացման ծրագրեր, որ յորջորդուած է «Քու» զարգացող, գոյն չիւնէ : Ասկէ միջոց մը առաջ, կուսակալին հետ կատարուած հարցազրոյցի մը ընթացքին, կուսակալը հարց տուած էր թէ այս մասին ի՞նչ կը խորհի հայ համայնքը : Ծառ բնական է որ հայ համայնքն ալ հայրենակցական այս պարտականութեան մէջ պիտի ուզէ ունենալ իր բաժինը, հակառակ անոր որ այս համայնքը արդէն ունի 23 վարժարաններ, որոնց ծախսերը ամբողջովին իր ուսերուն վրայ են եւ հազիւ թէ կը յաջողի զիմարդուել անոնց ծախսերը : Երբ այս է կացութիւնը, Ծնորհաբար Պատրիարքը յիշեցուց որ համայնական բոլոր մարմինները իրենց մասնակցութիւնը պէտք է բերեն զարգացման ծրագրին այս գործին, որպէսզի հայ համայնքն ալ այս խնդրին մէջ իր արդն ու պարտքը ունենայ : Ուստի թելադրեց որ մէկ շաբթուան ընթացքին համայնքին մարմինները իրենց նուիրեն յանձնել Պատրիարքարան, ուրկէ, հաւաքուած ընդհանուր գումարը պիտի յանձնուի կուսակալութեան :

Այս ժողովը շարունակուեցաւ քանի մը սրտցաւ հարցերու քննարկումով : Ներկաներին ոմանք թելադրեցին որ այս առթիւ կուսակալին ուղղորդութեան յանձնարար մեր վարժարաններու վերաբերեալ կարգ մը խնդիրներ, ինչպէս նաեւ մեր վարժարաններու կալուածներուն վարձքերու հարցը :

Այս խորհրդակցութիւններուն փոխարէն Պատրիարքը ալ զիտել տուաւ որ արդի կրօնքի զատարարակութեան : Այս խորհրդական քայլ յարմարեցնելով, Ուսուցչաց Հիմնարկն ալ այլեւս պէտք է բացառիկ կարեւորութիւն տայ կրօնքի ուսուցիչներ եւ զատարարներ պատրաստելու գործին : Ուսուցչաց Հիմնարկի ամենակա-

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՅՈՑ ԵՆՈՒԹԻՒՆ
Ա. ԴԱՍԱԿԱՐԳ
«ԿՈՏԱՅՔ»Ի ՓԱՌԱՌՈՐ ՅԱՂԱՆԱԿԸ

Արտիկանի «Կոտայք»-ը, Օգոստոսի 12-ին, իր զաւարտին վրայ փառաւոր յաղթանակ մը տանելով ԲՄԱ Կարգադրութեան դէմ, հաճելի անակնկալ մը ըրած է հազարաւոր համակիրներու : Արտիկաններու սուր զրոհները կասեցնելու համար լրջութեամբ մարդիկները ստիպուած են յաճախ դնդալ կը դուրս հանել անկիւններէն : Միայն առաջին կիտակային անոնք 14 անգամ դիմած են այդ հնարքին : Այդ միջոցներէն մէկուն ընթացքին է, 15-րդ վայրկեանին, որ Ա. Սահակեան յաջողած է բանալ հաշիւը : Քսան վայրկեան ետք, կոյի վերածուած է Սահակեան - Է. Յովսէփեան - Վ. Սուքիասեան երեքակի զործողութիւնը, շնորհիւ Սուքիասեանի : Երկրորդ կիտակային «Կոտայք»ի տղաքը պահած են իրենց աշխուժութիւնը եւ նոյն թափով շարունակած խաղը : 65-րդ վայրկեանին, սուր զրոհի մը ընթացքին Վ. Սուքիասեան նշանակած է իր խումբի հաշիւն երրորդ կողմը : Այս առթիւ զարկած է «Կոտայք»ի նորակներէն Անդրանիկ Յովսէփեան, որուն անհատական երկու ձեղքումները աւարտած են մրցակցի լեզուի զբաւումով : Այսպէսով, 5 - 0 արդիւնքով փառաւոր յաղթանակ մը տանելով «Կոտայք» կըրցած է ստորին մը եւս բարձրանալ դասաւորման մէջ (17-րդէն 16) :

ՃԱՏՐԱԿ

Երկուշաբթի օր, Օգոստոսի 18, Գարբով զազարի (Երազմ - աւուր) իր իրաւունքը օգտագործեց եւ 9-րդ խաղը յետաձգուեցաւ Չորեքշաբթի :

Երկու պարտականութիւններէն մէկն է սա, ըսաւ Պատրիարքը, որովհետեւ մենք թուրքիոյ մէջ կրօնական համայնք մըն ենք եւ մեզի արտօնուած է մեր վարժարաններուն մէջ ուսուցանել մեր կրօնքը :

Խորհրդակցական ժողովը որ ժամը 13.00-ին սկսած էր, աւարտեցաւ ժամը 14.00-ի շուրջ :

Այս հանդիպումէն հազիւ երկու շաբաթ ետք, Օգոստոսի 15-ին իսկ Պատրիարքը կրցած է որոշ գումար մը յանձնել, ինչպէս կը գրէ ձուլմուրիէթ Օգոստոսի 16-ի իր թիւով :

Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքը Ծնորհաբար Արք. Գարուսեան երէկ այցելած է Պոլսոյ կուսակալին ու զարգացման ծրագրին 15 միլիոն լիրայի (150 հազար Ժր.) նուէր մը ըրած : Ծնորհաբար Պատրիարք յանուն հայկական վարժարաններու չէք տալով շնորհատրած է կուսակալ Ն. Այսպր, ու ըսած : «Ապրուստի սղութեան ու մեծ ծախսերու պատճառով մեր վարժարանները զգաւորաբար կացութեան մէջ են : Սակայն իրենց կարելիութեան սահմաններուն մէջ սիրով կատարեցին այս օգնականութիւնը : Մենք ալ, որպէս Պոլսոյ բաղադրացի սրտանց կը մասնակցենք ձեր այս արշաւին» : Կուսակալը պատասխանած է, թէ հայ հայրենակիցներու եւս մասնակցութիւնը երջանկացուցած է զիրենք :

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ս. Ղազարի հայկական Ակադեմիայի կազմակերպած Հայագիտական Ամառնային Դասընթացները, այս տարի, տեղի ունեցան Յուլի 20-էն Օգոստոս 20, Մուրատ Ռաֆայելեան վարժարանին մէջ, Վենետիկ:

Հաստատուած 1980-ին, Փրանսահայ խումբ մը երկուսուսուս երկուսուս փառաքին եւ կատարած գիտման գոհացում տալու համար, այս դասընթացները կը շարունակուին, տարուէ տարի արձանագրելով մասնակցողներու թիւի յաւելում եւ գոյնելով աւելի յայն արձագանք հայ գաղութներուն մօտ:

16 երկիրներէ, Միացեալ Նահանգներ - Քանադա - Ֆրանսա - Զուիցերիա - Գերմանիա - Հոլանտա - Աւստրիա - Յորդանան - Եգիպտոս - Սուրիա - Լիբանան - Պարսկաստան - Յունաստան - Պելժիա - Հունգարիա - Իտալիա, ժամանած 62 մասնակցողներ, ոմանք ուսուցիչ - ուսուցչուհիներ, օգտակար հաճելիին հետ յոյժողելով, հետեւեցան մէկ ամսուան հայագիտական դասընթացներուն եւ դասախօսութիւններուն: Մասնակցէին եկած էին 26 հոգի:

Այս ձեռնարկին ընդհանուր վարչին էր՝ Յարութիւն վրդ. Պատիկեան: Իսկ, ուսուցչական կազմը կը բաղկանար՝ Ներսէս վրդ. Տէր Ներսէսեան (գրաւար), Ռաֆայել վրդ. Անտոնեան (արդի գրականութիւն), Յարութիւն վրդ. Պատիկեան (գրաւար գրականութիւն, հայագիտական), Սարգիս վրդ. Պոստման (հայերէն լեզու, քերականութիւն), տոքթ. Վարդան Պոստման (հայերէն լեզուի գիտելիքներ), Ժորժ. Մանուէլ Քէօսէեան (խորհրդահայ գրականութիւն):

Դասընթացները, բաժնուած չորս մակարդակներու՝ բարձրագոյն, միջին, հայտնի ունեցան ուսուցանելը, չորս պահ: Այստեղ ժամերուն, անհատական պատշաճութիւններէն անդին, կազմակերպուեցան խմբական շրջագոյններ՝ Վենետիկ քաղաքը եւ մասնաւորապէս հայկական Վենետիկը, բայց նաեւ Իտալիոյ այլ քաղաքներ, ինչպէս՝ Ռաֆայել ուր կը գտնուի Մահալի փոյն Արքային գերեզմանը (Իտալիոյ թագաւոր Տրոյսի դարուն), Ֆլորենցի՝ ուր կայ Ս. Մինասի վանքը եւ այլ հայկական յիշատակներ:

Յաճախ իրիկունները եւս դրուում եղան: Ընկերային հանգիստներ, հայկական զեկապոսեանական բաժիններ մասնակցութեամբ բոլորին, բայց մասնաւորապէս թիւները, կըր սեղաններ, զրոյցներ: Այսպէս, երկու ունեցան Յարութիւն վրդ. Պատիկեան (Բիւզանդիոն եւ Հայերը), Վարդան Պոստման (հայ լուսաւորութեան հին կեդրոնները՝ Պոլս, Վիւրայ, Տաթեւ, Սանահին... սահմաններով), Մահալ վրդ. ձեմեմեան Ս. Ղազարի մէջ (Միջինարի հրատարակչական գործունէութիւն), Ռաֆայել վրդ. Անտոնեան (հայ փիլիսոփայական մտքի պատմութիւնը), Ներսէս վրդ. Տէր Ներսէսեան Ս. Ղազարի մէջ (հայ ձեռագրական մշակութիւնը), Ժ. Ֆէյսի (հայ լեզուի հարստութիւնը), ձուլեփիլ Ֆրանս (հայ ճարտարապետութեան գանձերը եւ Աղթամարի կղզին), Կարօ Յովսէփեան (Սփիւքը եւ Հայուն ինքնութիւնը կազմող ազգայնները):

Դասընթացներու աւարտին, իւրաքանչիւր մասնակցող կը ստանայ մասնակցութեան վկայագիր մը Ս. Ղազարի հայկ. ձեմարանին կողմէ, որուն նախագահն է Ներսէս վրդ. Տէր Ներսէսեան եւ վարիչը՝ Յարութիւն վրդ. Պատիկեան:

Երկուսուս եւ երկուսուս զինքնաշարժները եղալական ջերմ ու հայկական իւրաքանչիւր միջոցաւ մը մէջ: Նախ զիրար ճանչցան, մտիկ ըրին ու հասկացան: Իրարու հետ հաղորդակցեցան, փոխանցեցին: Այս, իրարմով քաջալերուեցան, խանդավառուեցան, հարստացան: Անոնք հաստատեցին թէ Թորոնթոյէն Փարիզ, Աթէնք, Թեհրան Հայր իւրարու զօղող միակ կապը, հաստատակց յայտարարը՝ Լեօ Ուին է: Անոնք համոզուեցան թէ իրենք առանձին չեն իրենց բնական քաղաքին կամ երկրին մէջ, այլ կը պատկանին անձայրածիր շղթայի մը, միլիոնաւոր օղակներով, որոնք ունին նոյնանման ազգային մտահոգութիւններ, որոնք կը ձգտին նոյն համահայկական իտեղանքներ: Անոնք հասկացան թէ իրարմով թիւ են, հետեւաբար՝ ուժ:

Ամբողջ ամիս մը հայ երկուսուսներ - երկուսուս զինքնաշարժներ Մուրատ Ռաֆայելեան վարժարանի մենաշնորհաւ ու ներշնչող միջավայրին մէջ ստովեցան, բարեկամեցին, կատարելագործեցին հայերէնը, ծանօթացան մեր պատմութեան կարեւոր դէպքերուն ու դէմքերուն, մեր հարուստ անցեալի մշակութային գանձերուն: Անոնք մտով զարգացան, հոգիով հարստացան, կամբով զօրացան: Անոնք վայելեցին Միջինարեան Հայերու դաստիարակութիւնը: Անոնք տեսան թէ Միջինարեան վարդապետը, որպէս ուխտեալ գինուոր մը, Աստուծոյ եւ Ազգին, որքան անձնուիրութեամբ, անհատականորէն խնայելով նուիրուած է իր ազգին գաւառներուն տոհմային կրթութեան:

Այս արդիւնաշատ նախաձեռնութիւնը Միջինարեան Միջինարեան դարաւոր կրթական առաքելութեան ծիրին մէջ է: Ամենօրեայ վարժարաններէն անդին, որոնք մէկ մէկ լոյսի կանթեղներ են, ամառնային այս դասընթացները կ'ամբողջացնեն կրթական գործունէութիւնը, ստատարելով երկուսուսարդ սերունդներու հայեցի դաստիարակութեան գործին, հայկական գաղափարական կազմութեան:

Այս ձեռնարկը ոչ միայն պէտք է շարունակուի, այլ տարածուի: Ոչ միայն Մուրատ Ռաֆայելեան վարժարանին մէջ այլ նաեւ Միջինարեան օժանդակներուն մէջ:

Այս ձեռնարկը խիստ կարեւոր է: Հայագիտական ամառնային այս դասընթացները պէտք է պատրաստեն նաեւ Սփիւքի համար հայ ուսուցիչներ: Եւ արդէն վարչութեան ծրագրին մէջ է, ինչպէս շեշտեց վարիչը՝ հայր Յարութիւն Պատիկեան՝ «Պատրաստել հայ ուսուցիչներ օժտուած պետական բոլոր դիւրութիւններով, հաւասար օտար ուսուցչի արեւել վկայականի»: Այլ խօսքով, հաստատել վկայական մը, որ ունենայ պետական ճանաչում եւ ըլլայ ընդունելի բոլոր համալսարաններու, ակադեմիաներու մօտ: Հոս, անշուշտ, զեռ կը մնայ կարեւոր աշխատանք մը:

Հայագիտական ամառնային այս դասընթացներով, Միջինարեան Միջինարեան անգամ մը եւս ցոյց կու տայ, եթէ հարկ էր, մասնաւոր իր պատմութեան այս գոհարները օրերուն, թէ իր միակ նախադրեալ ծառայել է հայ մշակութիւն եւ հայ ազգին:

ՍԿՈՎՏԻՈՅ ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՃԵՄՊՈՐԻՆ

1952-էն ի վեր ամէն երկու տարին անգամ մը Սկովտիոյ շրջանի սկաուտական միութիւնը ճէմպորի մը կը կազմակերպէ հիւսիսային Սկովտիոյ գեղեցիկ ու պատմական գիւղական բանակավայրի մը մէջ, Պլէս Աթոլ, ուր կը գտնուի երկրին ամէնէն հին գեղականներէն մին, վկայ՝ Անգլիոյ եւ Սկովտիոյ քաղաքական արիւնքի կոխերուն, որոնք տեւեցին երկու տարիներ, ձգելով շատ խորունկ վէրքեր:

Գեղական տիրոջ ժառանգորդները ամէն երկու տարին անգամ մը իրենց զաւտերն ու անտառները կը արամադեն 10 օրուան համար Սկովտիոյ սկաուտական միութեան, կազմակերպելու միջազգային իր «ճէմպորէթ»ը: Մասնակցողներուն թիւը որոշուած է եւ չի փոխուիր: Սկովտիացի 250 սկաուտներ կը բանակին օտար 250 սկաուտներու հետ: Ամէն երկիր երկու խմբակներ զրկելու իրաւունք ունի, բայց երբեմն բացառութիւններ կ'ըլլան:

Ամէն խմբակ ունի կէս առ կէս սկովտիացի եւ հրաւիրուած ազգերու ներկայացուցիչներ: Բանակումը շատ լաւ կազմակերպուած է: Հիմնարկութեան ի վեր միայն երկու պետեր եղած են: Առաջինը՝ Ճէթ Սթիւարթ, 1952-էն մինչեւ 1968, իսկ այլ թուականէն մինչեւ այսօր՝ Պրայսթ Գլէյսթը, Էտիւրպոլի հանրաժանութիւն վերաբերմը, որ օրինական իր բոլոր արձակուրդները յատկացուած է սկաուտական այս հաւաքոյթին:

1952-էն ի վեր Հայ Արիւնքու Միութիւնը մասնակցած է այս ճէմպորիին: Իրերալարող սերունդներ միշտ մեծ պատիւով եւ սիրով ողջոյններով ընդունուած են, փայլուն մասնակցութեամբ, սկաուտական եղբայրական ոգիով եւ կարգապահ, ձգելով միշտ լաւ յիշատակներ եւ ստեղծելով շատ մը նոր բարեկամութիւններ:

Ըլլայ անձրեւ կամ մշուշ, բանակումները միշտ յաջող կ'անցնին՝ խաղերով, պտույտներով, մրցումներով, բանակումի կրակներով եւ քաղաքային ընդունելութիւններով: Տաք օրուան բանակումէ հաջորդող մասնակցողները շարաթ մըն ալ կը հիւրընկալուին սկովտիացի ընտանիքներու կողմէ:

Հայ Արիւնքու Միութիւնը ընդհանրապէս 2-3 խմբակներով մասնակցած է՝ 16-20 սկաուտներով եւ արեւոյշներով: Այս տարի, մասնաւոր արտօնութեամբ, 4 խմբակներ մասնակցեցան՝ 28 հոգի, Փարիզի եւ Լիոնի շրջանէն: Մասնակցողներուն կէսէն աւելին 11-12 տարեկան էին եւ կրնանք ըսել թէ բոլորն ալ արժեցուցին իրենց մասնակցութիւնը: Պատերու, բանակավայրի շինութեան, կարգապահութեան սկաուտական արժանեքուն մէջ հայ խմբակները շատ անգամներ առաջին մըրջանակներ ստացան:

Բանակումը սկսու Յուլի 22-ին, անձրեւում եւ ցուրտ օրերով, սակայն քանի մը օր ետք արեւը ելաւ...

Շատ մը երկիրներ կը մասնակցէին այս տարուան ճէմպորիին: 600 մասնակցողներ՝ 250 սկովտիացի, 50 պետեր, 22 երկիրներէ՝ Միացեալ Նահանգներ, Ճապոն, Ֆրանսա, Պելժիա, Սկովտիա, Միջին Արեւելք, Իտալիա եւ այլուր: Մեր արիւնքն ու արեւոյշները ներկայացուցին հայկական պարեր ու երգեր, որոնք մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին:

Այս տեսակ ընդարձակ հաւաքոյթներու մէջ է, որ հայ արիւնքը կը զգան թէ որքան կարեւոր է պահել իրենց ինքնութիւնը, հպարտանալով որ Հայերը սիրուած են եւ զնահատուած: 1952-էն ի վեր ամէն անգամ որ կը մասնակցէին Պլէս Աթոլի ճէմպորէթին, կային վրայ կը պարզուի հայկական նոյն դրօշակը: Սկովտիական մշուշը կամ անձրեւը չէ

ԳՈՒՆԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ԾԱԼՔՆԵՐ 0-0-0-0-0-0-0

Շատեր կը կարծեն թէ քունը ամենախորունկ շրջանը կէս գիշերէն ետք է: Սակայն եթէ փորձենք մի քանի ժամ քնանալ կէս գիշերէն առաջ եւ արթնալ, պիտի գտնուինք իրական կայսր եւ արթուն: Արդ, քունի ամենակարեւոր մասն է սկզբի խորունկ, հանդարտ շրջանը, որմէ ետք կը սկսինք երակայնաւոր խորունկ եւ կամ երակայնաւոր անհանգստանալ: Քունի առաջին ժամերուն, մարմնին ջերմաստիճանը կը նստալի, բազմաբարձր կը դանդաղի եւ կ'ուռնանք կանոնաւոր շնչառութիւն: Այս շրջանէն ետք, եթէ երակայնաւոր, երակայնաւոր միայն եթէ տեղւոյն վրայ արթնանք: Երբ ան ազդէ մեր զգացումներուն վրայ, կը փոխուին արեան ճնշումը եւ շնչառութեան կանոնաւորութիւնը: Յաճախ մզմաւանջի մը ընթացքին կրնանք արթննալ վախճած, քրտնած, լալով կամ հեւալով:

Հանգարտ եւ երակայնաւոր շրջանները կը կրկնուին գիշերուան ընթացքին մի քանի անգամ, երակայնաւոր շրջանը հետզհետէ կը կարելով:

Քունի ընթացքին ուղեղը կը վերածննդէ անցեալ օրուան իրողութիւններն ու տուեալները, պատրաստուելով յաջորդ օրուան: Այս աշխատանքը կը կատարուի երակայնաւոր ժամանակ: Այսպէս, կրնանք հաստատել թէ քունը շատ աւելի կարեւոր է մտքին համար, քան մարմնին: Անտարակայն, յոյնք մարմին մը կ'աղքէ մտքին եւ անհանգիստ միտք մը արթննի: Երբ անքուն ենք, կը գտնանք արթնած եւ ջգային: Դէմքերը անպայման կ'արտացոլան զայն, մորթը կ'ըլլայ չոր եւ աչքերուն շուրջ երեւան կու գան միութիւններ:

Ճշգրտած է թէ կրնանք ենթադրուած են տեսել զփութարութեանք քնանալու համար: Կնոջ քունը եւ երակայնաւոր կ'աղքուին անոր գեղեցիկ արտագրութեան, յոյժութեան եւ այլ մարմնային փոփոխութիւններէն:

Հանգստուելու գիշեր մը վայելելու համար պէտք է նկատի ունենալ կարգ մը կէտեր: Նախ պէտք է թոյնալ ամէն ինչ որ անկարեւոր է եւ անցողական: Ոչ մէկ ազդեցութիւն ունի մարմնին ձեւը անկողնին մէջ, երբ կը գտնուիք մեր նախնաւորած անկողնին եւ բարձր վրայ: Աղքատութիւն չունի նաեւ սենեակի մը արդի կոտ կամ հանգարտ ըլլալը: Շատ մը քաղաքայինները կը քնանան եռուղեք իւր յաջուցի ազդեցութիւններէն:

միասնաձայն հայկական փայլուն գոյններուն...

Բանակումի վերջին կիրակին տեղի ունեցաւ Մեծ Դաշտահանդէս մը, որուն ներկայ էին Անգլիոյ սկաուտական պետեր, նահանգային եւ քաղաքային անձնաւորութիւններ, պաշտօնական հիւրեր: Բոլոր ազգերը ստացան իրենց արգանակները եւ հրաժեշտի բանակումի կրակէ մը հաջորդող շրջանին իրենց արժանաւորութիւնը: Օգոստոս 1-ին բոլորն ալ մեկնեցան շարաթ մը հիւր ըլլալու սկովտիացի ընտանիքներու մէջ: Օգոստոս 8-ին Փարիզ վերադարձան լաւագոյն յիշատակներով:

Շնորհատուելի են Լիոնի շրջանի արեւոյշները եւ արիւնքն եւ իրենց պետերը, Փարիզի շրջանի խմբակները եւ մասնաւորապէս Փարիզի շրջանային երկու պետերը, որոնք յանձն առած էին պատասխանատուութիւնը եւ հակառակ ներկայ դժուարութիւններու եւ հակառակ ներկայ յաւանքներուն, անոնք կրցան յաջողութեամբ կատարել իրենց պարտականութիւնը:

Յատուելի կայ աշնանային եւ ձմեռային գործունէութեանն առաջ Սկովտիոյ ճէմպորիին, ինչ տարիքի որ ըլլան, եւ արթնալու մեծ դժուարութեամբ մը Հայ միւնիսթրի տեսնելու քաջալերանք մը: Արիւնքու Միութեան շարունակական գործունէութեան համար: Կը մաղթենք շատ մը օրիշ միջազգային հաւաքոյթներու մասնակցութիւն:

Այս հաւաքոյթները կը խթանեն նաեւ մեր ազգի պատասխանատուութեան զգացումները, ինչ տարիքի որ ըլլան, եւ արթնալու մեծ դժուարութեամբ մը Հայ միւնիսթրի տեսնելու քաջալերանք մը: Արիւնքու Միութեան շարունակական գործունէութեան համար: Կը մաղթենք շատ մը օրիշ միջազգային հաւաքոյթներու մասնակցութիւն:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԵՄԱՏՈՒՐԵԱՆ

Ամբողջ ամիս մը մեր ցամաքամասին զանազան վայրերէն փութացած հայ ե-

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԿԱՐԻԶ
ՊԵՏՐՈՍ ԲԵՅՏՈՒՐԴՅԱՆԻ
ՅԱՆՎԱՐԻ ԹԻՒՆԵՆԸ ՄԻՋ

Երևանի երեցազոյն նկարիչ Պետրոս Բեյստուրյանին 9 դարձեր դարձած են Մոսկուայի Տրեյտսկոյ պատկերասրահի սեփականությունը: Հայաստանի բարձրագույն օգնական ինժեներ Կեանքը պատկերասրահի կառուցման մեջ կուղիքս ամիս ընթացքում էին խորհրդային նկարիչներին կեղծանկարներ ճանաչող Տունը: Մշակույթի նախարարությունը ու նկարիչներու Միությունը հաշտության կտաւ առաջ են: Քիչը եւ շարական կտաւ առաջ են: Նկարիչը իրեն հետ բերած է ցուցահանդէսի ապագայութիւնները երկու հասարակական տարածքներում, որոնց մէջ ուսուցիչ, հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, գերմաներէն, իտալերէն, արաբերէն, ճափոներէն եւ այլ լեզուներով ջրմ խօսքեր արձանագրւում են անոր արուեստին մասին:

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՏԵԿ» ՃԱՄԲԱՐԸ
10 ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆՎԱՐԻ ԹԻՒՆԵՆԸ
ԱՅՍ ՏԱՐԻ

Հայաստանի եւ խորհրդային այլ հայաստանացիներին աւելի քան 2600 պիւնտր աշակերտներ այս տարի ամառնալի իրենց արձակուրդները կ'անցընեն ու կը հանգստանան Հայաստանի գեղատեսիլ վայրերէն մէկուն՝ Վանաձոր գրաւոր «Հայկական Արտեկ» առողջարանում:

Սակայն, կարելի է ականջները խրչել ըստպակով: Նմանապէս, կարելի է երկար փնտալը երբ ձեր մարմինը պարտաւոր է եւ չի հանգստանար: Այս պարագային պէտք է հեռանալ սուրճէ, թէյէ եւ այլ զրգոյններէ: Պէտք է ճաշել քանակ առնուապէս երկու ժամ առաջ, որովհետեւ երբ մարմինը թուլանայ, ստաւաքը կը դանդաղի եւ կը պատճառէ անհարողութիւն եւ անհանգստութիւն: Անպիտան մտնել առաջ կարելի է լուսնու լույսը ընդունել կամ խմել հանգստեցնող խմիչք մը: Կան յատուկ մարզանքներ, որոնք կ'օգնեն թէ՛ մարմնի եւ թէ՛ մտքի հանգստանալուն: Կան աւելի նախնական լիցիւններ, ինչպէս համբել տաղերը, խաղալ եւ կամ մտիկ ընել շնչառութեան ծախին:

Բացի հանգստութենէ, բունը մեզ խնայող գեղեցկութեամբ եւ զէմքի թարրութեամբ: Միշտ օգտակար են կանուխ թանաքն ու կանուխ արթնալը: Դէմքի ծորքին վնասակար է չարարը, երբ կը ծածկէ ծակիկները 24 ժամ: Քնանալէ առաջ միշտ մարքեցէք ձեր դէմքը ամբողջութեամբ:

«Մ. փ.»

նին մէջ: Երախաներու տրամադրութեան տակ են յարմար շինութիւններ՝ խաղի սենեակներով, սրահներով, մարզանքի վայրերով: անոնք կը շրջապատուին դաստիարակներով: Կը կազմակերպուին արշաւներ՝ գէպի կիրովականի եւ անոր շրջակայքի տեսարժան վայրերը, մարզական մրցումներ, համերգներ, շարժական ցուցադրութիւններ: Երախաները կ'այցելեն Դսեղ գիւղը՝ Յովհաննէս Թումանեանի ծննդավայրը, կը գիտեն անոր տունը՝ Թանգարանը, ուր կը ծանոթանան բանաստեղծին կեանքին ու պորձին մասին պատմող ցուցամոյժներուն: Կիրովականի պիտերական 15 ճամբարները այս ամառ կ'ընդունին շուրջ տասը հազար աշակերտներ:

ԳՈՒՍԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԺՈՂՈՎԱԿԱՆ
ԵՐԳԻ ՀԱՄԱՅՈՒՆ ԵՐԱՊՏՈՅՏԸ
ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Հայաստանի գուսանական եւ ժողովրդական երգի պետական համոյթը շրջապատուած մը կատարած է Կովկասի առաջնորդական քաղաքներում մէջ: Հինգ երեկոյթներ տուած է Կիրովոպոլսկ, Ժելեզնոպոլսկ, Եսենտուկի եւ Պետադորսկ քաղաքներում մէջ: Յայտարարին մաս կազմած են Սայաթ Նովայի, Ջիւանիի, Եւրամի, Հաւատի եւ այլ հեղինակներու երգերը եւ «Թագուրագով» բեմադրութիւնը: Այս առթիւ համոյթին գեղարվարձ Ռուբէն Ալթունեան, ըսած է. «Ասիկա համերգային մեր առաջին ուղեւորութիւնն էր Հայաստանի գուսան: Հայաստանի մէջ շատ շրջապատներ կատարած ենք, համերգներ տուած Լենինական, Կիրովական, Չանգեզուր եւ այլուր: Նոր շրջանին երաժշտութեան կը ներկայացնենք կարգ մը հետաքրքրական գործեր: Արդէն պատրաստած ենք «Գարուն» («Համարձման տոնակատարութիւն») ծաւալուն գործը, որ համերգի ամբողջական բաժին մը պիտի կազմէ: Կուղէի նշել նաեւ Է. դարու կիւն գուսան Պոստոլիկովի «Չարմանայի էին» երգը, Սայաթ Նովային եւ Հաւատին քանի մը այլ երգեր»:

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԻ ՏՈՆ
ՇԱՄԵԱԴԻՆԻ ՄԷՋ

Լեռնաշխարհի գոգարիկ անկիւններէն մէկուն մէջ հազարաւոր աշխատուորներ ախանապես ու մասնակից դարձած են հայրենի հողը, հողագործ մարդը փառաբանող առնահանդէսին: Ծամալարի հայաբուռն են նաեւ հիւրեր՝ Հայաստանի գանազան շրջաններէ: Աւանդական դէպք՝ գուսանայի նուագակցութեամբ ըսկրած են ժողովրդական երգն ու պարը: տեղի ունեցած են մրցումներ՝ ազգային մարզաձևերում: Յուշագրուած են հայկական օճախի պատկերներ, սիրող վարպետներու արտադրած ըրգային իրեր, հնչած են ժողովրդական բանահիւսութեան սրտածաղ գրոյցներ եւ այլն:

կիս պատին վրայ: Երկու վայրկեան կը տեւէր մոլորական խաղը պատին վրայ, չեմ գիտեր: Յաւանորթիւն մըն էր ան ինձի համար, որովհետեւ երբ մայրս վերջացնէր ետք կը մարէր գործիքին լայտերը եւ դուրս հանելով ժպտալէնը, զայն կը տեղադրէր իր պահարանին մէջ, եւ աչքերս կը վազէի ու կը սկսէի երազել: Ժպտալէնին անասնիկները եւ կուղիքային, գեռ երկար ժամեր կը խաղային իրաւ աչքերուս առջեւ եւ եւ մէկ երազէն կը յանձնուէի միւսին...:

Տարի մը վերջ լայտերը աւրուեցաւ, ժպտալէն ալ կտոր կտոր եղաւ, բայց երազներս կը շարունակուէին յիսուն տարիէ ի վեր...: Ո՞վ իրաւունք ունի զիս վրկելու այդ երազներէն...:

Ծառ աղուրը, շատ աղուրը, կ'ըսէ թիւշը վերջացնելով իր քննութիւնը: Մէկ երկու օրէն բան պիտի չմնայ: Ծառաթ մը վերջ ալ դպրոց պիտի երթաս, այո՞:

Արամիկին տեղ մայրն է որ կը պատահանէ:

Այո, տեղիք էր:

Թիւշը Տիկին Ալիսին կը դառնայ:

Դուք ալ, Տիկին Ալիս քիչ մը դուրս ելէք, տուն դացէք, հանգիստ բրէք: Օգնանք, փութիւթիւն մը կ'ըլլայ:

Տիկին Ալիս խնդալով գլուխը կը շարժէ:

Ես հոս հանգիստ եմ, տեղիք էր, չընորհակալ եմ:

Տիկին Ալիս հանգիստ է հոս, ես կը

«ՈՋՆԻ»Ի
ՄՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

- Տղայ ջան, ինչի՞ց է, որ ասեղը չեմ կարողանում թելել, բայց մինչեւ սենեակի անկիւնը լաւ տեսնում եմ:

- Ասեղը զիր սենեակի անկիւնում եւ թելել:

Կուղիքային պահանջով տիկին Ներսէսուն ուղարկեցին հանգստեան տուն, որպէսզի բոլորը հանգստանան:

Նա բոլորից շուտ է գնում գործի, որպէսզի բոլորից շատ ժամանակ ունենայ ոչինչ չանելու:

- Մայրիկ, ի՞նչպիսի ձուկ է կալֆը:
- Ումի՞ց ես լսել այդ յիմարութիւնը:
- Հայրիկից. նա առաւօտեան հեռախօսով ինչ - որ կ'ըսէր ասաց. «Մի չի՛ օղի ունիմ, գնանք գետափ՝ կալֆ բռնենք»:

- Մահացաւ, տարէք անատմիկում:
Մայրապետները պատկեցնելով հիւանդին, պատգարակի վրայ հանում են դուրս, հիւանդը ուշքի է գալիս, հարցընում է.

- Ո՞ր էք տանում ինձ:
- Անատմիկում, - ասում է բուժքոյրը:
- Ի՞նչ եւ չեմ մեռել:
- Դո՛ւ գիտե՛ս, թէ՛ մեր փրօֆէսէօրը, - զայրանում է բուժքոյրը:

- Որտեղի՞ց ես գալիս:
- Կիրովականից: Թագու՞մից:
- Լաւ անցա՞ւ:
- Ի՞նչ թաղում էր, աղջիկ, ինչ թաղում: Հարսանքը գլուխը քարովն էր տուել...:

- Ո՞րն է աշխարհի ամենածանր կենդանին, որին չեն կարողանում տեղից շարժել:
- Կէտը, - պատասխանում է ընկերը:
- Ինչ միամիտն եւ, - պատասխանում է առաջինը, - ոչ թէ կէտը, այլ մեր հիմնարկի պէտք...:

Տխուր կատակ է բայց պիտի պատմեմ: Խոսքս գնացած ամուսինը մահացել է. ընկերները բերում են գիւղ, բայց չգիտեն, թէ՛ ոնց իմաց տան կնոջը: Որոշում են Սանասարին ուղարկեն, որպէսզի կնոջը հասկացնի:

- Ամուսինդ չեկաւ գիւղ, ասում է Սա-

նասարը, - ամբողջ օրը ռեստորաններում ուրիշ կանանց հետ քէֆ է անում, էլ քեզ չի՛ սիրում...:

- Վա՛յ, ես նրա մահը տեսնեմ, - Սանասարի խօսքը կիսատ թողնելով գոռում է նա:

Սանասարին էլ դա է պէտք: Վաղում է ընկերներին մօտ.

- Տղերք, համոզել եմ, բերէ՛ք...:

Հիւրերից մէկը հանց պիտարկը եւ դրեց տղայիս գլխին:

- Քեռի, իմ գլուխը քո համար կախարան է, - ասաց տղաս:

- Քեռի՛ Օնիկ, - կանչում է հարեանի տղան, - քնած ես:

- Չէ՛, բալա ջան, ի՞նչ կայ:

- Հայրիկս 10 ուրբի պարտք է ուզում:

- Հա՛, բալա ջան, քնած եմ:

Գիւղացի Սաքանը երեսնում բարձրանում է տրոյէլը: Նստելու տեղ չգտնելով՝ կանգնում է մի երիտասարդի մօտ, որը միտք չի ունենում տեղը գիշելու: Մի քանի կանգառ անցնելուց յետոյ Սաքանի համերգութիւնը հանում է.

- Տղայ ջան, որ ի՞նչեւ, տեղը ուրիշի չտաս: Հերթում ես եմ...:

- Արմենակ, փրկի՛ս փայլական մտքեր ես արտայայտում:

- Դէ՛ ի՞նչ անեմ, կիսագրագէտ մարդ եմ, իմ ձեռքից էլ դա է գալի...:

Շատ վաղուց մի խումբ տղաներ խրմում են գիւղացու էջի կենացը: Վերջում գիւղացուն ստիպում են էջի կողմից շնորհակալութիւն յայտնել:

- Ե՛ս էլ եմ խմում էջիս կենացը, - ասում է գիւղացին, - եւ շատ ուրախ եմ, որ իմ էջը ձեզ նման լաւ շրջապատ ունի...:

Երիտասարդ ամուսինը գիմում է վաճառողին.

- Կինս շատ նրբանկատ է նուէրների հարցում: Հնարաւոր է ես բերել այս պալուսակը, եթէ չհասնի:

- Ի հարկէ, ինչո՞րեմ:

- Իսկ քանի՞ անգամ:

Ուսուցիչ... Ե՞րբ է վախճանուել Նարեկացին:

Աշակերտ. - Բերանս չի գոռում որ ասեմ:

ԱՌԱՍՏԱՂԸ
ՌՈՂԵՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Արամիկին ձայնը արձագանգ տալով կը հեռանայ կ'անհետանայ ներաշխարհիս մէջ եւ ասոր տեղ կը լսեմ մտերմիկ ձայն մը:

- Ասիկա շարժանկարի գործիք մըն է:
Հօրս ձայնն է այդ, որ կու գայ շատ մօտէն, կարծես նրբանցքէն: Ինձի կը թուի թէ երկրորդադր հայտ յանկարծ պիտի մտնէ դռնէն ներս եւ անկողնիս վրայ պիտի գնէ այն շարժանկարի գործիքը, զոր ինձի նստած էր երբ եօթը տարեկան էի: Պզտիկ, շատ պզտիկ գործիք մը, ետեւը խաչը լայտերով մը, որուն առջեւ կը քայլէր հաղիւ մէկ կամ մէկ կողմէ մեթը երկարութեամբ թափանցիկ ժպտալէն մը: Մէկ հատիկ, միակ ժպտալէն, որուն վրայ հիմա այլեւս չեմ միշտ թէ՛ ո՞ր անասնիկը ինչպիսի խաղ մը կը սարքէր: Ու ես տակէ վերջ ա՛մէն իրիկուն պիտի աղաչէի մօրս, որպէսզի անգամ մը խաղցնէր զայն սենեա-

միտին պիտի մեռնինք, միաժամանակ պիտի թաղուինք, բայց զիրար չենք ճանչնար: Իրարու քովէն պիտի անցնինք, երբեմն զրացի սենեակներում մէջ պիտի գիշերենք, երբեմն սրահի մը մէջ նոյն նուագախումբին նուագով պիտի օրօրուինք, բայց իրարմէ պիտի հեռանանք առանց զիրար ճանչնալու, առանց իրարմէ լուր ունենալու:

Ես ի՞նչ կ'ընէի տասներկու, կամ տասներեք տարի առաջ այն օրը, երբ աշխարհ կու գար այս մանչուկը, Արամիկը: Ռուբիկը ծնած չէ՞ր այդ օրերուն: Ես ի՞նչ ընելով զրազած էի արդեօք, երբ Տիկին Ալիս կը պարտուէր ծննդաբերական ցաւերով, կը պոռար, կը զոզար անկողնի մը մէջ, որ սա անկողնին կը նմանէր ապահովարար: Ի՞նչ ընելով զրազած էի այն օրը, երբ Արամիկին մայրը, գեռ մանկամարդուհի, հարսանեկան հագուստով մը եկեղեցիէն ներս կը մտնէր իր փեսային հետ պատկուելու համար: Ա՛հ, ոչ ոք պիտի կարենայ բացատրել ինձի, թէ ինչո՞ւ այդ վայրկեանին այնքան հեռու էի այս կնոջմէն, եւ հիմա ինչո՞ւ այսքան մօտ...: Եւ... ի՞նչ կ'ընէր արդեօք Տիկին Ալիս, ի՞նչով զրազած էր Յունուար 4-ի առաւօտուն, հիշդ այն պահունքը եւ պանծանքը կեղեիկ մը վրայ կը կոխէի եւ գետին կ'իյնայի գլխուս վրայ...:

Վ Ե Ր Ա Մ Ո Ւ Տ

ՄԱՐՏԷՅԻ

ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՐՈՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԼԵՉՈՒԻ ԴՊՐՈՅԻ
ԲԱՅՈՒՄ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10

Մարտէյի Սրբոյ Թարգմանչաց Մայր
Եկեղեցւոյ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ հայերէն լե-
զուի միօրեայ դպրոցի 1986 / 87 տարե-
շրջանի դասընթացները կը վերսկսին
Սեպտեմբեր 10ին, Չորեքշաբթի օր:

Նոր աշակերտներ կ'ընդունուին 5 տա-
րեկանէն սկսեալ:

Այս տարի դպրոցի դասերը կը բաղկա-
նան հետեւեալ նիւթերէն. -

1. - Հայոց լեզու
2. - Հայոց Պատմութիւն
3. - Կրօն
4. - Հայկական երաժշտութիւն
5. - Մանկանց երգչախումբ. պատարա-
գի երգեցողութիւն, դեկլամարութիւն,
խաչիկ երգչախումբի:

Դաստանդութիւնները տեղի կ'ունենան
Եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, ա-
մէն Չորեքշաբթի ժամը 10 - 12, եւ 14 -
17ի միջեւ:

Օթոգարի սպասարկութիւն եւ կէսօր-
ուան ճաշի կարելիութիւնները ստեղծու-
ած են:

Հին եւ նոր աշակերտներու արձանագը-
րութիւնները կարելի է կատարել դպրոցի
տեսուչ՝ Գարեգին Վրդ. ՊԵՔՃԵԱՆ-ի
մօտ, ամէն օր:

Հասցէ. -
EGLISE ARMENIENNE APOSTOLIQUE
339, ave. du Prado - Tél. 91 - 77 - 84 - 70
13008 MARSEILLE - FRANCE

U.G.A.B. PARIS
RENTREE SCOLAIRE

Le Comité des Dames de l'U.G.A.B. de
Paris informe les parents intéressés que
les cours de langue et de chants arméniens
qu'il organise les mercredis après-midi à
l'intention des enfants et adolescents âgés
de 5 à 14 ans reprennent

le Mercredi 10 Septembre

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles - Paris 17ème

Pour tous renseignements complémen-
taires ou inscriptions téléphoner au
45 20 03 18
du lundi au vendredi de 10 à 17h.

ՄԱՐՏԷՅԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

ՓԱԿԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-էն 31

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի
արձանագրութիւնները, երկուսն դասա-
րաններ, ... մանկապարտէզի, նախա-
կըրթարանի եւ երկրորդականի բաժին-
ներով:

Գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ: Ինքնա-
շարժի սպասարկութիւն:

Ամէն դիտակից հայ ծնող՝ պատաս-
խանատու է իր զաւակին հայեցի կըր-
թութեան եւ բարեկրթութեան:

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապա-
հովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր
զարգացման կեանքը եւ ապագան:

Միւլթարեան Վարժարանը, իր եր-
կար տարիներու փորձառութեամբ,
լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել. - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն. - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon - 92310 Sèvres

Ն Կ Ա Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Լ

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՓԱՐԻՋ
80-ԱՄԵԱԿԻ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒՆԵՍԱԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՃԱՇ - ՊԱՐԻՋԱՆԻՅԵՍ

Ն Կ Ա Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Լ

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՎԱԼԱՆՍ

80-ամեակի տօնակատարութիւն

Հոկ. 11 եւ 12

մասնակցութեամբ Մարտէյի

« Գ Ա Ր Ո Ւ Ն »

մանկական երգչախումբին

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ՄԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ԲԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՏԵՐԵԿԱՆՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ
ժամը 2:30-ին:

Սալ Տը Լա Շիմի

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Շ Ա Հ Ա Ն

Ա

Հ

Ն

Ո

Ի

Ր

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՅ ԵՐԳԻ ԳԻՆ՝ 70 ՖՐ.

ԲԱՅ ՏՈՄԱՐԸ " 60 ՖՐ.

ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ " 60 ՖՐ.

ARMEN LUBIN

LES LOGIS PROVISOIRES

Prix : 48 Frs.

Դիմել՝ « Ե Ա Ռ Ա Ջ »

Թղթատարի գին՝ 10 ֆ. 30

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ
ԵՐԿՍԵՆԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
1986-87 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դպրոցատէր Տիկնանց Երկսեռ Վար-
ժարանի 1986 - 87 տարեշրջանի արձա-
նագրութիւնները կը շարունակուին:
Հաստատութիւնն ունի մանկապարտէզ,
նախակրթարան եւ երկրորդականի 6-
րդ, 5-րդ եւ 4-րդ դասարանները:

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը
կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու
մէջ՝ Առնոլդի, Վիլիէ Լ Պէլ, Օլիւ
սո Պուա, Սըվրան, Լիվրի Կարկան,
Կանյի, Մօնֆեռմէյ, Վիլիէյ, Տրան-
սի եւ Ռօմէյիլ:

Վարժարանը ունի գիշերօթիկի բա-
ժին:

Դիմել տնօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord - 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան
ժամը 10-էն կէսօրէ ետք ժամը 5:
Հեռաձայն՝ 43 - 81 - 01 - 72:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մ Ա Ր Ս Ի Յ Լ

Հայկական շարժապատկերի ցուցադ-
րութիւն,
նախաձեռնութեամբ՝

Կապույտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին
Կ Տ Ո Ր Մ Ը Ե Ր Կ Ի Ն Ք
(գումառը)

Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին,
Պոմոնի Եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:
Տոմսերուն համար գիմել Պոմոնի Կա-
պույտ խաչուիներուն:

Կապույտ Խաչի Սերան. Լիվրի Կառ-
կանի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝
ՆՈՅՆՄԲԵՐ 15-ԻՆ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. Մ Ե Ս Ր Ո Պ Կ Ր Թ Ա Ր Ա Ն Ի

ՃԱՃ - ՊԵՐԵՀԱՆԴԵՍԸ

ՆՈՅՆՄԵՐ 15-ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որ-
բերու Օգնութեան Մարմնի, մեծ պա-
րահանդէսը, ի նպաստ հայ վարժա-
րաններուն:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀՐԱԽԻՐԱԳԻՐ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

0-0-0-0-0-0-0

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր
Միութեան կեդրոնական վարչական ժո-
ղովը կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր ա-
զամները ներկայ գտնուելու 73-րդ Ընդ-
հանուր Ժողովին, որ պիտի գումարուի
Փարիզի մէջ, Ֆրանսա, 1986, Շաբաթ
Նոյեմբեր 22, առաւօտեան ժամը 9-ին:

Ժողովի վայր. -

Hôtel Intercontinental
3, rue Castiglione, 75001 Paris, France

Ներկայ 73-րդ Ընդհանուր Ժողովին
համար տրուած միակ հրաւիրագրին է:
Կը խնդրենք հետեւաբար Միութեան յո-
գոյ իրաւասու անդամներէն, որ անձա-
պէս ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ
թուականին եւ կամ ամէնէն ուշ մինչեւ
Հոկտեմբեր 22, իրենց փոխանորդա-
րը յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան ընդ-
հանուր տնօրէնին կամ զանոնք զրկեն հե-
տեւեալ հասցէին. -

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
585 Saddle River Road
Saddle Brook, NJ 07662, U. S. A.

X

ՕՐԱԿԱՐԳ

1.. Ներկայացում եւ վաւերացում 1986
տարեշրջանի ընդհանուր տեղեկագրի:

2.. Ներկայացում եւ վաւերացում 1986
տարեշրջանի ընդհանուր հաշուետու-
թեան:

3.. Մասնակի ընտրութիւն Կեդրոնական
վարչական Ժողովի:

4.. Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեմանի
Յանձնախումբի:

5.. Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ:

6.. Գնահատանքի բանաձեւեր:

Ի ԴԻՄՈՑ ԿԵՐԻ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ
Պ. ՍԵՐԻԱԿԵԱՆ Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Ատեմապիլի

1986, Մայիս 8
Սեւոյ Պրուֆ, Ն. Ճ.

ՄԱՆՈՑ.. Կը խնդրուի իրաւասու այն
անդամներէն, որոնք չեն կրնար անձա-
պէս ներկայ ըլլալ Ընդհանուր Ժողովին,
իրենց փոխանորդ նշանակել ուրիշ իրաւա-
սու անդամներ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԱՐԺ ԶԻՐԱՔԻ փոքր փողովորները
բոլոր կողմերում թռչելով մեզ, որ թերեւս
փողովորներն են թռչելով ալ չի համարադատու-
թեան: Արդարեւ, փոքր Լոնկէ, ցարդ
Լեւոնիստար, իր թատառիկ նախաբար
կը դառնայ, ապա զգալի անցման նախաբար-
քով թռչելով, այլեւ անպէտ, կը ջնջուի եւ
անոր գլուխը եզոյրը՝ Բաժնի Բապանա-
կը ասանձնէ վարչական բարեփոխումը:
Կը ասանձնէ վարչական հարցերու եւ-
նախաբարութիւն մը, հատ մըն ալ՝
Պատկերասրահներ: Արմատական կուսակ-
ցութեան ընդհ. բարոյագրութիւնը՝ իւր կա-
նախաբարութեան մէջ մուտք կը գործ-
նէ անգլիական հասարակականութեան նա-
խաբարի պաշտօնով: Երկրորդ «նոր» է
Բաժնի Գործ, եւ թանախաբար պաշտպա-
նութեան:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ մասին, Սէ - ԷՖ -
Յ. Թէր ընդհ. բարոյագրութեան իմաստը
իւր առաջադրանքը կը ներկայացնէ Մոնտի-
շիլիցով: Իր երազն է՝ գերտիկ իշխանի
զործադրութիւնը եւ այդ առնչութեամբ
կը խորհի՝ գլուխ մը չէ անշուշտ՝ զարկ
առնողութեան: Ասկէ զատ, Մէն-
թախան ճկուն է աշխատանքի պայման-
ներու շուրջ, աշխատանքի կառուցման
մասին գործի մը նախապայմանին,
Կիւնիցի մասնակի ժամանակացոյցի եւ
համակարգի աշխատանքի սկիզբունքը:
Կարծես ինչ է նաեւ որ գործ փնտռողնե-
րը դատական նկատուած աշխատանքէ
զուտ, այլ աշխատանքներ ընդունին, ըն-
կերթին դեմին վրայ օգտակար, բայց
չիմացի մարդերէ դուրս:

ԹԻՒԱՍԻԻ ԵՒ ՕՐԼԻԻ օգտակարներու
հարաւոր պաշտօնները 63 քիւն ընդ-
նէ վրայ ձեռք գրած են, Օգոստոս 15-ին,
իւր թմբկոցիկի մէջնէն մեծ ձեռք-
բռնած է Ֆրանսայի մէջ:

ԱՆՏՈՒՆ ԲԱՆՈՒԹԵԱՆ փողովորներէն՝ Բե-
նիկի շալ Սթրիթի վրայ զօրաւոր
պայքով մը քարոզանք ըրած է պար-
սիկ թերթականացումը մը խանութը: Մէկ
մեկուկ է 13 վերաւոր կայ: Ահաբեկա-
կան արարք մը անկարելի չի նկատուի:

ԹԵՂԱՆԻ մէջ, ուսմը մը պայթած է
երկաթի առաւել, որու հետեւանքով
20 մեկուկ է ըստման վերաւորներ
կան: Իրանեան զործադրութեան համա-
կայ, ահաբեկական այս արարքը «մի-
ջողովորի աշխատանքականութեան» գործն
է:

ԶՈՒՅԵՐԻԱ կը ծրարէ շատ խիստ
միջոցներու զինել, սահմանափակելու
համար օտարներու թիւը երկրին մէջ:
Այս առնչութեամբ, կեդրոնական իշխա-
նութիւնը կը մտադրէ առաւելաբար զրոյ-
րացականներով, ուսանողներով եւ թո-
ղականներով զբաղել, ինչ որ գրեթէ
անհնարաւոր է: Կը նկատուի երկու
առաջին պարագաներուն համար: Այս-
պէս, Պերսի հրամանագրի մը բնագիրը
զրկած է բոլոր չըմանային կառավարու-
թեանց, կարծիք անեկու համար, ինչ-
պէս Սահմանադրութիւնը կը պահանջէ:
Նոյն թերթին, նոր օրէնքը կը գործադր-
ուի եւ թէ մինչ այդ փոթորիկ չպայթի:
Այդ օրինակներ կը նախատեսէ որ 16
տարեկանէ վեր, տեւէ պատանի չի կըր-
նար Զուլիգիւրի մուտք գործել եւ 22
տարեկանի կը սահմանափակէ համայնա-
րանական հաստատութեանց եւ բարձր-
գոյն վարժարաններու համար ընդունե-
լի տարիքը: Նման կարգադրութիւն մը
ձանք հարուած մըն է բարձրագոյն ոչ-
պետական հաստատութեանց համար, ինչպէս
համարաւոր Ռոզիի վարժարանը, որ
հարկը տարի է կոթակին բոլոր գա-
նախներ կուսանին կամ «պանդոկային»
վարժարանները:

**ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ԵԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ**

**ԹՐԻԲԱԿԱՆ ՆՈՐ «ՄԱՍԱԿ» ՄԸ
ՀԱՅԵՐՈՒ
ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
ՀԵՐՔՈՂ
ԲՈՂՈՐ ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԵՐԸ
ԳՈՂՑՈՒՆԵՐ ԵՆ...**

Օգոստոս 10 եւ 11-ի թիւերով Կիւնիցի կը
հաղորդէ «զգայացումը» լուր մը եւ մա-
նաւանդ ահապանք կը հնչեցնէ: Յան-
կարծ մէջտեղ ելեր է որ օսմանեան կարգ
մը փաստաբանութեան, որով կը հաստատեն
թէ Հայերու դէմ ցեղասպանութիւն չէ
գործուած, գոյցուեք են... եւ այսօր
Թուրքիոյն ձեռքը այդ անհրաժեշտ աղ-
ետները չկան այլեւ: Իսկապէս, հրա-
շալի գիւտ մըն է այս մէկն ալ: 70 տա-
րի, Թուրքիոյ բացարձակապէս մերժած
են օսմանեան գիւտները հրապարակ հա-
նէ եւ 71-րդ տարին ալ երբ պիտի հա-
նեն եղբ, քանի որ քրիստոնէական տեսակետը
կը հաստատեն, մէջտեղ կ'ելլէ որ անոնք
գոյցուեք են (ի՜նչ ալ գիւտին է եղբ...)
եւ ծախուեք Հայերուն:

Կիւնիցի ահապանք կը հնչեցնէ պնդելով
որ կարգ մը օսմանեան փաստաթուղթեր
գոյցուած են եւ արտասահմանի մէջ ծախ-
ուած են Հայերու: Այս փաստաթուղթերը
կարող էին ջրել հայկական պնդումները
եւ զօրավիշ կանգնել հայկական խնդրի
մէջ թրքական տեսակետին: Թերթը կը
զրէ, թէ վարչապետական խորհրդատուի
օգնականներէն Մէհմետ Փէրէին Իսթան-
պուլ եկած է եւ քանի օրէ ի վեր հարցա-
քննութիւններ կը կատարէ Պետական
Արխիւներու Ընդհանուր Տնօրէնութեան
մօտ: «Թուրք Ազատութեան Միաւոր-
ները» որոնք նոր ապագայութեան հե-
տապնդող Հայերու դէմ պայքարելու մի-
ջոցներ կը փնտռեն, երեւան հանեցին, որ
Թուրքիոյ մէջ կարգ մը կարեւոր օսման-
եան փաստաթուղթեր գոյցուած են ան-
ժանօթներու կողմէ: Կը պնդուի թէ հար-
ցաքննութիւն կը կատարուի Պետական
Արխիւներու Տնօրէնութեան բարձրաստի-
ժան մէկ պաշտօնավարին մասին, որ օգ-
նած է հայ հետազոտիչի մը:

Թերթը կը զրէ որ պետական պաշտօն-
եաներ ամէն կողմէ արխիւներու մէջնէն
կը հաւաքեն հայկական նիւթեր եւ գա-
նանք կը տեղեկագրեն Անգարա: Այս նիւ-
թերը կը ջրեն հայկական պնդումները:
Այս պատճառաւ անոնց գոյցուած ըլլալը,
Թուրքիոյն կը զրէ Հայոց պնդումներուն
անհիմն եղած ըլլալը փաստելու կարելի-
ութեան:

Մէհմետ Փէրէին ըստ որ ինք անձամբ
տեղեկ է թէ այսպիսի փաստաթուղթեր
գոյցուած ու Հայոց ծախուած են: Բայց
եւ ալ լսեցի ենթադրական կարգ մը լու-
րեր, ըստ որոնց անցեալ տարիներու ըն-
թացքին թալանուած են հայկական փա-
տաթուղթեր, ըստ Փէրէինի:
Իսկ ուրիշ խորհրդատու մը սապէս ար-
տայաբանեցաւ:
«Մեր երկրին մէջ կանոնաւոր կերպով
գաւառուած չեն ոչ օսմանեան ջրմանի կա-
եւ ոչ ալ հանրապետական ջրմանի կա-
րեւոր փաստաթուղթերը: Մասնաւորա-
բար օսմանեան ջրմանի վաւերացութե-
րը շատ խուսափելի միջոցներ են: Բայց
միայն թուղթեր խոնաւ նկուզներու մէջ
պահուած են թրքական են: 5 - 6 տարեկ
ի վեր պնդումներ կան որ կարգ մը հայ-
կական փաստաթուղթեր գոյցուած են:
Իսկ այսօր, Պետական Արխիւներու Տնո-
րէնութեան առանց արտօնութեան, ոչ թէ
բնութեան առանց արտօնութեան, ոչ թէ
փաստաթուղթ, թուղթի կտոր մը ան-
գամ կարելի չէ գուր հանել:
Մինչ այդ, բարձրագոյն մասնագէտներ
եւ հետազոտողներ, Ընդհանուր Տնօրէնու-
թեան ներս չառնուեցան այն պատճառա-

**ՕՐԸ ՕՐԻՆ
ԴԱՒԱՃԱՆ ՄԱՅՐԻՆ**

1986-ը խաղաղութեան տարի հռչակ-
ուած էր: Աշխարհի բոլոր մեծերն ու փոք-
րերն ջանք պիտի չխնայէին «խաղաղու-
թիւն» կոչուած առաւելալային արարածը
ի վերջոյ օժիւրէն բռնել ու բերելու հա-
մար մեր երկրագունդը: Ու այս անգիւ-
ղանքներուն, սրտագին փափաքին որ-
պէս գրաւական, ընտրուեցաւ խորհրդա-
նըշան մըն ալ: Քոստա - Ռիֆայէն բեր-
ուած մայրի մըն էր ան, գոր խաղաղասէր,
խաղաղամուտ գիւտագէտներ մեծ հան-
գիստիւններով տնկեցին ՄԱԿ-ի Նիւ-
եորքի կեդրոնի պարտէզը:
Ու վերջ՝ բոլոր վէներուն, բախումնե-
րուն, հիւլէական գեներն, ռումբերուն,
սպանութիւններուն մայրին իր հովանիին
տակ պիտի հիւրասիրէր ու պատապար-
աշխարհի խաղաղութիւնը:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻՋ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԵՆՓՐԵՍ - ՕԳՈՍՏՈՍ 11 / 13)

**ԻՋԵՒԱՆ - ՀՐԱԶԴԱՆ
ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ
ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԳԻՍՈՒԹԻՒՆԸ**

Ծանօթ է, որ վերջերս աւարտեցան Ի-
ջեւան - Հրազդան երկաթուղիի կառուց-
ման աշխատանքները: Այսպէսով յաղթա-
հարուած է 69 քիլոմէթր զօրաւոր անցա-
նելի ճանապարհը եւ երկաթուղին Ազատե-
ւի կիւրծերով, Դիլիջանի փապուղիներու
շարքով, Մեղրաձորի փապուղիով կը կա-
րէ Գառաբաղի լեռնաշղթան ու դուրս կ'ել-
լէ Մարմարիկի գեղապետիկ հովիտը, ուր-
իւր անոր ուղին կ'երկարի դէպի Հրազդան
ու Զարեհնայան, դէպի Երեւան...
Օգոստոսի տեղի ունեցած է պաշտօնա-
կան բացման հանդիսութիւնը, որուն ներ-
կայ եղած են Հայաստանի կուսակցական
եւ պետական աւագանին, ինչպէս նաեւ
հոծ բազմութիւն մը: Բացումը կատա-
րած է վարչապետ Ե. Իջեւան - Հրազդան
երկաթուղիի շինարարութեան յանձնա-
խումբի նախագահ Ֆադի Սարգսեան:
Խօսք առնելով կուսակցութեան Ա. քար-
տուղը Կարէն Դեմիրճեան գնահատած
է տարուած աշխատանքները եւ նշած թէ
շինարարները հակա զօրք կատարած են:
Հորատումի եւ պայթեցման եղանակով
հանուած եւ տեղափոխուած է 7,5 միլիոն
խորանարդ մեթր ժայռապար: Լեռնա-
երկրաբանական բարդ, յարաբարական
մասններու մէջ գեղեցիկութեան է 112 քիլոմէթր

բանութեամբ թէ ներսը հակառակիչ աշ-
խատանք կը տարուի:
Կիւնիցի այս նիւթին շուրջ ուրիշ հրա-
տարակութիւն մըն ալ կ'ընէ եւ կը զրէ,
թէ անանուն մէկը Խմբագրութեան հեռա-
ձայնով ըսած է որ ճիշդ է գոյցութեան
հարցը եւ Մէհմետ Փէրէին այս նպատա-
կով Իսթանպուլ եկած է: Ապահովու-
թեան պաշտօնեաները ծայր աստիճան
զապաշտապահութեամբ կը շարունակեն ի-
րենց քննութիւնները:
Կը հարցադրուի տախտիկ թէ մի առ մի
քննութիւն կը կատարուի բոլոր այն գիտ-
նականներուն, նոյնիսկ գեղարվեստներուն
մասին, որոնք ցարդ հետաքրքրուած են
իշխալ փաստաթուղթերով:

Երկար չտեւեց սակայն այս ապառ-
վառութիւնն ու գոհունակութիւնը: Խանգա-
վառ դիւանագէտները առաւել մըն ալ
զարմանով եւ յուսախաբութեամբ նկա-
տեցին թէ իրենց բոլոր ջանքերը, մաղ-
քանքները, ճիգերն ու ջանքերը հաւա-
քած, լոյս մնչիկ կ'իյնէր գրած է Քոստա -
Ռիֆայէի մայրին: Կրածարեւով իրեն վրա-
տախուած պատուակալ պաշտօնէն:

Խաղաղութեան տարուան մէջ տնկուած
խաղաղութեան ծառը չորցրել էր Հիւր-
շիմայի ռումբին ու Պերլինի ամօթի Պա-
տիկ տարեգարակներու նախօրեակին...
Հիւսիս, կը տեղեկանանք, թէ ՄԱԿ-ի
մէջ կազմուած է «ծառի ենթադրանքա-
խումբ» մը: Ու ան առանց կարեւորու-
թիւն տալու վայրերուն նախատեսումնե-
րու, ձեռնարկած է աշխի հաւատարմ
ու անգաւառան քննարկում մը գտնելու
«խաղաղութեան տարուան խորհրդանշա-
ն»ի պատուակալ պաշտօնին, այդ ասիա-
ւեր մայրիկին տեղ, որ իր խորհրդանշա-
ն երկրին իսկ չէր յաջողած խաղաղութիւն
բերել այսօր տարիէ ի վեր:

Ա Ր Փ Ի

ԳԱՌՁՈՒ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ
ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԶՐՈՅՑ ՎԱՐՊԵՏԻՆ ՀԵՏ

ԽՄԻՒ. - Գաղափար քանգարանի պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ, Կիրակի, Յուլիս 13-ին, ինչպէս հաղորդեցինք ատենին («Յառաջ» Յուլիս 16 եւ 24)։ Այս առթիւ, Պաշտօնական յատկապէս ժամանած էր «Պայքար» խմբագիրը՝ Գրիգոր Քեօսեան, որ բացման հանդիսութեան վաղորդային տեսակցութիւն մը ունեցած է Գաղափարի հետ («Պայքար», Օգոս. 9)։

×

Հ. - Երեւոյ օր առաջ, Կիրակի, Յուլիս 13-ին, վաղիկ մէջ տեղի ունեցաւ Գաղափար թանգարանին պաշտօնական բացումը։ Խճիչ է, ըստ ձեզի, իմաստը եւ տարողութիւնը այս քանգարանին։

Պ. - Ինձի համար գիտարար է նման հարցումը մը պատասխանել. դուք կըրնա՞ք զիտնայ այս թանգարանին կարեւորութիւնը։ Յրանայի մէջ, օրինակ, կուրելի կրնայ ըլլալ 15-20 նկարիչներու անձնական թանգարան հաշուել. Նիսի մէջ կը գտնուի Մաթիսի թանգարանը, ուրիշ տեղեր՝ Փիքասոյի, Ֆլեմինգի, Էնկելի, Թուրուզ Լոթիշի։ Շատ քիչ թանգարաններ կան որոնք միայն մէկ նկարիչի գործերուն նուիրուած ըլլան։ Ամէն նկարիչի մը համար երազ մըն է յետ մահու հետքեր ձգել եւ տեսնել իր ամէնէն էական գործերուն մէկտեղումը, փոխան արուեստ սիրողներու մօտ գտնուի տարածքում տեսնելու։ Ինձի համար բախտաւորութիւն կը սեպեմ 17 տարեկանին Յրանայ գալ եւ ամբողջովին հոս կազմաւորուիլը։ Շատ քան, ամէն ինչ կը պարտիմ Յրանայի. անոր կը պարտիմ ինչ որ եմ այսօր։ Հալեպի մէջ ինչ պիտի ընէի. ոչինչ. Յրանայ, այս 16 - 18 դարու գեղանկին միջոցով, ինձի նուիրեց թանգարան մը։

Հ. - Շատ հազուադէպ երեւոյթ է իր կենդանութեան անձնական քանգարան ունենալը. ձեր նշած նկարիչներն իսկ գայն չունեցան. զուրկ երջանկութիւնը ունեցած ձեր կենդանութեան իսկ տեսնելու ձեր վաստակին պատկերը։ Այդ մեկնակէտը ունէր հարցումը։

Պ. - Որպէս իմաստ մեծ ուրախութիւն մըն է ինձի համար գործերուն հիմնական մասը ամփոփած տեսնել սքանչելի գեղանկի մը մէջ, ժամանակակից նկարչութեան հակառեկէն ետք. Փիքասո, Լէճի, Շակալ կամ Տալի՝ Սպանիոյ մէջ, կամ Սարեանը Երեւանի մէջ։ Հայաստանի մէջ հիմնուեցաւ նաեւ Քոչարի թանգարանը։ Անձնական թանգարանով մը ամէն նկարիչ ունեցած կ'ըլլայ իր տունը, ինքզինք կը գտայ իր յարկին տակ, եւ ապագայ սերունդներուն ցոյց կուտայ ինչ որ ըրաւ - ինչ որ փորձեց ընել, անհուսոյ։

Հ. - Ժողովուրդին եւ արուեստագէտներուն համար նկարիչի մը անուան թանգարան մը կը նշանակէ անհատը եւ հաստատումը իր գործին, իր վաստակին կարեւորութեան։ Սակայն որպէս արուեստագէտ կը խորհիմք որ վերջ գտած է ձեր ստեղծագործական, փնտռումի աշխատանքը։

Պ. - Հեռու նման գաղափար է մը, ինչ որ թանգարանին մէջ կը գտնուի անցեալին կը պատկանի, ինձի համար վերջ դրած է։ Ասիկէ ետք կը տեսնեմ տարբեր հորիզոններ, աշխարհներ, տարբեր լուսեր։ Գործերս չըջանի մը վկաններն են, սակայն կայ լինելութիւնը, մինչեւ այն օրը երբ ստեղծագործելու կարելիութիւն կայ։

Հ. - Դուք կը գտնուիք տարիքի հաստատութեան մէջ, սակայն այնքան թաքնաբեր է, եռանդով, հակադրող՝ ժամանակա-

կից հարցերու արթուն մտով։ Կը խորհի՞ք որ, հակադրութեամբ մը, ձեր վերջ կը ցոյցանան ձեր գործերը, որոնք միշտ իրենց մէջ երազ մը ունին, ըլլալով հանդերձ վկայութիւններ։

Պ. - ... Արտակարգ հարցում մըն է... կրած պիտի ըլլայի գործերուն ազդեցութիւնը։ Ընդդէմ է թերեւս, այդ մասին չէի մտածած, չէի անդրադարձած. յետոյ մտածումը թէ այնքան քիչ գործ կատարուած է, մարգար, կը մղէ աւելի առաջ երթալու։ Խորքին մէջ ինչ որ կատարուած է կը թուի թէ ոչինչ է. այնքան գեղարուիչ բաներ կան կատարուելիք։

Հ. - Հայտարարեցիք երջանիկ էր երբ 1979-ին փրանսական կանառ կը մտնէիք։ Այդ առթիւ ներկայ էր նաեւ հայրենիք իր պաշտօնական ներկայացուցիչով՝ յանձնի Պ. Վարդգէս Համազասպեանի, ինչպէս կարգ մը հայ գրողներ, լրագրողներ, եւ արուեստագէտներ։ Այդ օրը, ներկայ գտնուող Հայերս, մեր ունեցած ուրախութեան, հպարտութեան զգացումներուն անդրադարձ կը գտնուի խորք։ Վկան կ'ըլլայինք փոքրիկ տղու մը որ Հալեպի մէջ էր, որ ակամաստ եղած մըն էր Տէր Ջոր Բշուրի Հայոց կարաւաններու ու աչք օր, 'հանդիսաւորաբար, մուտք կը գործէր Լոյս-Քաղաքի դժուարահամ Ակադեմիային ներս արժանանալով արուեստագէտի մը համար մեծագոյն պատիւին։ Այն օր, մենք ազգային փոխ-վրէժի գագաթնակէտ մը ունեցինք նաեւ, երբ մանաւանդ ընդունման ձեր նախնի մէջ կը յիշատակէիք նաեւ ձեր ստեղծագործ «նախնիք, հայ ժողովուրդը, որ եմքարկուեցաւ դարու առաջին ցեղասպանութեան»։

Անցեալ Կիրակի օր, նոյն կարգի հոգեկան ապրում մը ունեցանք, երբ կը բացուէր ձեր անունով քանգարանը, առաջին հայանուն քանգարանը Արեւմուտի մէջ։ Խճիչ կը մտածէ Հայր ձեր մէջ, Հայր՝ որ հեռուներէն կու գայ ձեր մէջ։

Պ. - Ծագում, նախնիք երբեք չեն մտածած։ Արդէն Կերակի օր այդ մասին ակնարկութիւն մըն ալ ըրի երբ յիշատակեցի ծնողքս եւ քոյրս. այդ պահուն մեծ յուզումի պահ մը տեսցայ, քիչ մնաց որ լայն։ Անոնց ընդմէջէն է որ մտածեցի նախնիքներուն մասին։ Հայաստանը երբեք չեմ մտածած։ Իսկ եթէ իմ ամէն հրօշակս, կրթութիւնս, կազմաւորումս կը պարտիմ Փրանսական այս մեծ քաղաքակրթութեան, սակայն ենթահոգս կը պարտիմ իմ նախնիքս, երկրս, Հայաստանին, որովհետեւ ապրեցայ իմ ժողովուրդիս ողբերգութիւնը։ Արդէն իմ գործերուն մէջ կը տեսնուին փառասկներ, պարսպներ։ Միշտ տեսնուելի է կորուսեալ երկրի մը, նաւահանգիստի մը կարօտը։ Ըսուեցաւ թէ կորուսածը՝ Հայաստանն է։ Արդարեւ՝ Հայաստանն է, կարօտը՝ մեզի համար կորուսեալ եղեմի մը գործ ունիք, եւ գործ կորսնցնելով գարձանք թափառական, թափառաշրջիկներ։ Այս իրողութիւնը մեզ միայնակ թաքուն կայն է, թաքուն սակայն ազնուական։

Նկարչութեան մէջ պէտք չունիմ ծածուց գիտելիք պատկերելու Հայոց անցեալը ցոյց տուած ըլլալու համար։

Հ. - Ըսել կ'ուզէ՞ք Հայոց ողբերգական անցեալը։

Պ. - Այո, աշխարհի աւելի հեռու գաղափարներ, աշխարհի ունեցաւ պանծալի անցեալ մը իր թափառներով, մշակոյթով, փիլիսոփայութեամբ, աշուշներով եւ բանաստեղծներով որոնք արտակարգ հպարտութիւն մը կը կազմեն. եթէ Հայերը բնականոն կեանք մը ունեցած ըլլային այսօր կրնային հաշուել 30 - 40 մի-

լիոն։ Ուրեմն գործիս մէջ կայ անհետացած, կորուսած բան մը, որ իմ երկիրս է։

Հ. - Քանի կը խօսիք այդքան ուժգնութեւն, այնքան ցերեօրէն ինչ կը վերաբերի անցեալին եւ Հայաստանի մասին, Բոլլտուէր յիշել հոս որ երկու տարի առաջ ստացած էիք հայրենի պետական «Մարտիրոս Սարգսն» մրցանակը, երեւանի մէջ։ Ձեզ խորհիք որ ձեր գործերէն որոշ նուիրատուութիւն մը՝ հայրենիքին, գտնէ փոքր քանգարան մը կազմելու չափ, անհրաժեշտ է յառաջիկայ սերունդներուն համար։

Պ. - Ասիկա ամբողջովին մտածումս է. երեք անգամ գտնուած եմ Հայաստան, կրնայ Նախնի հետ, 1966-ին, 1969-ին եւ 1984-ին։ Մոսկուայի մէջ նախ մեծ ցուցահանդէս մը տուի, ինչպէս որ ծանօթ է մեզի, եւ Հայաստանի մէջ ինձի յանձնուեցաւ «Մարտիրոս Սարգսն» շքանշանը։ Հայրենիքը մեծ խանդավառութեամբ ընդունեցաւ մեզ, եւ հաճաքն ու պատիւը ունեցանք ընդունուելու Կարէն Դեմիրճեանի եւ վարչապետ Սարգսեանի կողմէ։ Կարէն Դեմիրճեան պաշտօնապէս ինձի առաջարկեց որ վերակազմեմ գործիս հիւթը, լաւագոյն, գեղեցկագոյն ներկայացուցեալս մասը Հայաստանի մէջ անունըս կողմ թանգարանի մը համար։ Ընդունեցայ։ Նոյն տուն հարց տուին թէ եթէ կ'ուզէի թատրոնի մը տէրութիւնը պատրաստել, քանի պատրաստած բեմայարգարութիւնըս աշխարհի ծանօթ է։ Ընդունեցայ Ժիճիկ-Լի տեղերէն պատրաստել։ Սակայն ինչ որ քիչ մը զարմանալի եւ տարօրինակ է, այն իրողութիւնն է, որ երբ Հայաստանէն վերադառնումս յայնա ոչ մէկ լուր կ'առնեմ առաջարկներուն եւ խոստումներուն մասին։ Վերադարձաւ ի վեր գեղ ոչ մէկ լուր առած եմ. կատարեալ լուր չիւն։ Վարդգէս Համազասպեանի հետ միայն կայ մը կը պահէի, սակայն գեղ չեմ ձանձնար գինք փոխարինողը, Կարէն Գալաքեանը։

Թանգարանիս բացման առթիւ կարգ մը հրաւերներ գրեցի Հայաստան, թէ եւ քիչ մը ուշ, քանի վերջին երկու շաբթուան ընթացքին է միայն որ նախարարը որոշած էր բացման թրուակներ։ Հեռագրիցներ ալ ուզար - կեցի։ Միայն Կարէն Գալաքեանն է որ չորհարարական գիտով մը բացատրեց թէ պիտի չկրնար ներկայ գտնուիլ իր գրադարանով պատճառով։ Ուրեմն, միշտ կը մտածեմ Հայաստանի մէջ թանգարանի մը հաստատման համար գործերս նուիրել, սակայն չեմ գիտեր ինչ ընել։

Հ. - Խճիչ եմ ձեր անմիջական եւ ապագայի ծրագրերը։

Պ. - Այժմ տարտելու վրայ եմ 14 վիմանկարներու շարք մը Փարիզը ունենալով որպէս նիւթ։ Կարեւոր գիրք մըն է, գրութիւններ պիտի ըլլան, որ պիտի պարփակէ Փրանսայի հին եւ ժամանակակից նշանաւոր գրողներու գրութիւնները, Վիլլիամ Շեքսպիր, Դանթէ, Արապիկոն։ Նախարարը պիտի գրէ որդիս՝ Ժան Մարի Գաղափար։ Յետոյ, ինչպէս տեղեակ եւ, պիտի շարունակեմ եւ ամբողջացնեմ «Փրանսայի Դեղանկերը» շարքը, 20 - 24 վիմանկարներով։

Անձէի մէջ պիտի տամ ցուցահանդէս մը, Նոյնիքներին, Փարիզի «Աշուն Սալոնին», ինձի պիտի յատկացնեն մասնաւոր սրահ մը։ Ուրիշ ծրագիր մը կայ Մանուք քաղաքին (մեծ գրադար Ժոնոյի քաղաքը) հետ, որ գտնուող եկեղեցի մը ամբողջովին պիտի պատկերացնեմ մեծ նկարներով, նիւթ ունենալով «Յայտնութիւն»։ Այս նոյն նիւթով մեծ ցուցահանդէս մը կազմակերպած էի 1957-ին։

Հ. - Իսկ ինչ, այս բոլորէն առաջ ձեր մեծ ծրագիրը, Վերայլը, որ ձեր գերագին գնահատմանն է իր արժեքը, Կառլոս Իսկանդար եւ երեսուն գրադարութիւններ սկսուած են, կը յուսամ գտնուի ամբողջացնել մէկ - մէկուկէս տարիէն։

Պ. - Իրաւունք ունիս. Վերայլի վրայ սկսայ աշխատել երեսուն տարիներ առաջ։ Երեսուն իրականաբար եւ երեսուն գրադարութիւններ սկսուած են, կը յուսամ գտնուի ամբողջացնել մէկ - մէկուկէս տարիէն։

Հ. - Սիրելի վարպետ, ձեր գործը ուղեւորում մը եղաւ լոյսատու շրջանէն մինչեւ գիծերու այս յորդառատ ցանցը։ Ո՞ր ուղղութեամբ կը խորհիք զեռ յառաջանալ։

Պ. - Այժմու, վերջին փուլը որ տեսար թանգարանին մէջ սպիտակն է վերադարձը գիծերով։ Կը խորհիմ որ աւելի ու աւելի գիծերս կը վիտան, անոնցով փնտռելով ճշմարիտ գիծը, ճշմարիտ որուն կարելի է ամբողջովին մատչել. անկարելի է։ Գիծերու այս գեղունակ մէջ է որ լոյսը կը փնտռեմ, րացման հետ. գիտութեան նախարարը ճիշդ բառ երբ կը ընտրուի գործս որպէս լոյսի շրջան եւ գիծերու մաքրութիւն։ Այս խոսքերով գիծերուն միջոցով է որ կը փնտռեմ հակառակ։

Հ. - Եւ կը համարի՞ք։

Պ. - Ո՛չ թէ կը հասնիմ, կը փորձեմ արգիւնքը կ'ըլլայ այն որ այլեւս գոյնի տեղ չ'ունի, պատաստը կը վերածուի սպիտակութեան, գիծերու կողքին եւ ընդմէջէն։ Կը նմանին կայմերու, սինթետիկ, ցով մը պատուած նաւահանգիստի մը, որուն մէջէն կը փորձեմ ճամբաս ըսնայ, փորձի ալը ճիշդ է որ երեսուն կիւրէ պատաստներուն մէջ։

Հ. - Ուրեմն կը խորհի՞ք որ ձեր կարմիր շրջանը անցեալին կը պատկանի։

Պ. - Ամբողջովին. դրեթէ տար տարի գրի կարմիրէն դուրս ելլելու համար։ Կարմիրին մէջ մտայ նարնջագոյնն, որուն հասած էր գիտարութեամբ դուրս գալով լիտուանական թուականներու «պղծ» շրջանէն։ Նարնջագոյն, բոսորագոյն նարնջագոյնը փնտռեցի թերեւս տարիքս պատճառով, թերեւս ջերմութեան անհրաժեշտութիւնը կը գտայի։ 1963-ի ցուցահանդէսին գոյններ արդէն ջերմ նարնջագոյն էին։ Իսկ 1968-ի ցուցահանդէսին գոյններ ամբողջովին դարձած էին չիկա-կարմիր։ Հիմա գործ մը կը կատարեմ երիտասարդութեան շրջանի լոյսին։

Հ. - Դուք միշտ, հակառակ ձեր սուղ ժամանակին, ձեր ուշադրութեան առարկան դարձուցած էք հայ երիտասարդ տաղանդները եւ անոնց չէք զրացած ձեր ֆալսեթներէ։ Որպէս վարպետ, ի՞նչ խորհուրդ կ'աւտագամ պիտի ուզէիք անոնց տալ։

Պ. - Եւ վարպետ մը, մէքը մը չեմ։ Երբ Շակալը Մէթր կը կոչէին ինք կ'ըսէր՝ սանթիմէթը, եւ իրենց ընկերակիցն եւ, երեք ընկերակիցը, անոնցմէ շատեր տաղանդաւոր են։ Երիտասարդ նկարիչներ որոնց կ'ուզէք ակնարկել սկսնակ չեն, այլ իրենք զիրենք պարտադրած նկարիչներ։ Ինչ որ, սակայն, պիտի ուզէի երբ քաղաքային իրենց բակ - նոյնիսկ՝ հայրաքանդ իրենց բակ - նոյնիսկ շաբթուար, քանի անոնցմէ ոմանք շատ երիտասարդ են - հեռուեալն է. պէտք է իրենք միտնուին իրենց խոր ներսիկին, իրենց արժանանքներն եւ չազդուին այն լուր որոշումներէն որոնք իրենց կալուածը չէ։ Անոնք ինքնատիւ պիտի ժամկիւղ աշխարհի ճշմարտութեան մէկ ժամկիւղ ներկայացնեն եթէ երբեք ինքնինքն ըլլան։ Իր անձին մէկ մասնիկը կը նշանակէ տիեզերքին մէկ մասնիկը, մինչ ուրիշներն առնելով, կամ անհաստատ փորձեր ընելով կարելի է վաւերական գտնուի։ Կարճ. պէտք է ինքնիր վրան գոցուի որպէսզի տիեզերականը դուրս գայ։

Հ. - Ձեր վերջին խօսքը, այս քանգարանին առնչութեամբ։

Պ. - Կ'ուզեմ ըսել հետեւեալը. կ'ուզեմ թանգարանս ձօնել. թանգարանս կը պատկանի Փրանսայի, սակայն կ'ուզեմ զայն ձօնել ամբողջ Հայաստանին եւ Սփիւսաբնակչութեան։ Ամբողջ հայ ազգին։ Արուեստագէտները ասպետներ են, որոնք պայքարած են։ Այս թանգարանին մէջ տեղ գտած գործերը վկան են փոքրիկ մասնիկի մը, որ կ'ողկնուէ ժողովուրդի մը ուժը եւ ճակատագիրը։ Ժողովուրդ մը որ գարեւր պայքարեցաւ, ճանչցաւ փառքի պահեր, որ քիչ մնաց անհետաւոր թրքական Յեղափոխութեան պատճառով. թրքական ուղի կանգնեցաւ չորսի պէտք սակայն ուղի կանգնեցաւ չորսի պէտք է ըսել. Խ. Միտնեալ անհետաւոր, դարձաւ։ Եւ հայրենիքը վերածնունդ, դարձաւ։ Մաներն երբ անոր, ինչպէս՝ Ուիլիամ Միլեր, Արշիլ Կորքին, ուրիշներ, որոնք կը վկայեն որ մեծ ժողովուրդ մը եղած են։ Այս է նաեւ մեր պայքարը. ըսել երբ որ գոյութիւն ունեցած ենք եւ դոյու-թիւն պիտի ունենանք։

Գ. Բ. Մ. Մ.

ՇՆՈՐՀԱՎԱԽԻ

Օր. Գեղամյան Աղապեղեան,
Տիկին Առաքել Լ. Ռուս - Աղապեղեան,
Տիկին Արամ Աղապեղեան,
Տէր Է. Տիկին Ասատուր Աղապեղեան եւ
զաւակները,

Օր. Սոնա Բարեկան
սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց
սիրելի եղբոր եւ զարմիկին՝

ՀՐԱՆԴ. ԱՂԱՊԵՂԵԱՆԻ

մահը:

Յուզարկաւորութիւնը կատարուեցաւ
Փարիզի Ս. Յովհ. - Մկրտիչ եկեղեցին,
Օգոստոս 8-ին, ընտանեկան մտերիմ շրջանակի մէջ, ուրկէ մարմինը փոխադրուեցաւ
Թիէի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

«ՅԱՌԱՋ» - Մեր ցաւակցութիւնները
Տիկիններ՝ Գեղամյան Աղապեղեանի եւ
Լուիզ Լ. Ռուս - Աղապեղեանի:

ՇՆՈՐՀԱՎԱԽԻ

Տէր Է. Տիկին Յարութիւն Տօնիկեան եւ
զաւակները, Տէր Է. Տիկին Ժորժ Թա-
ստեան եւ զաւակները (Քաշան), Տէր
Է. Տիկին Յովսէփ Տօնիկեան եւ զաւակնե-
րը, Պ. Գրիգոր Տօնիկեան ինչպէս նաեւ
Քէչեան եւ Արսլանեան ընտանիքները
խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն
բոլոր անոնց որոնք ծաղիկով, փոխան
ծաղիկի նուէրներով, անձամբ թէ զրաւոր
ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր,
մեծամօր, քրոջ եւ աղջականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՋՆԻԻ ՏՕՆԻԿԵԱՆԻ
(ծննալ՝ Քէչեան)

մահուան առթիւ:

Ն Կ Ա Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Լ

Հ. Բ. Ը Մ. - ՓԱՐԻԶ

80-ԱՄԵԱԿԻ

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՀԱՇ. - ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

ՆԱՍՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մ Ա Ր Ս Ի Յ Լ

Հայկական շաբաթապատկերի ցուցադ-
րութիւն,
նայտաձեւութեամբ՝
Կապուտ խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին

Կ Տ Ո Ր Մ Ը Ե Ր Կ Ի Ն Ք
(գումար)

Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին,
Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:
Տոմսերուն համար գիւմը Պոմոնի Կա-
պուտ խաչաւիմերուն:

Կապուտ խաչի Սեւրան - Լիւրի Կառ-
կանի մասնաճիւղին պարահանգէսը՝
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ:

Կապուտ խաչի Պուլլար Օտտոյի (Մար-
տէլ) մասնաճիւղը կը ներկայացնէ հա-
յախօս ֆիլմ մը՝ «Արիւնապարտը» Սեպ-
տեմբեր 28-ին, Կիրակի, ժամը 15-ին,
Մարտէլի Հայ Մշակույթի Տունը:

Կ Ե Դ Ր Ո Ն Ա Կ Ա Ն Ի
Հ Ա Ր Ի Ի Ր Ա Մ Ե Ա Կ Ի
Մ Ե Ծ Կ Ա Լ Ա
Դ Ե Կ Տ Ե Մ Բ Ե Ր 7
THEATRE DE PARIS

Այլի Տիկին Լուիզ Վարդերեսեան, Տէր
Է. Տիկին Տիգրան Պալմաթեան եւ իրենց
ընտանեկան բոլոր պարագաները շնոր-
հակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց
եւ ի մասնաւորի Տէսինի՝

Clinique du Grand - Large ի
անօրէնութեան, բժշկական կազմին, եւ
պաշտօնէութեան, որոնք անձամբ, զրա-
ւոր, հեռազրով եւ ծաղիկով մասնակցե-
ցան իրենց սուգին

ՊԵՏՐՈՍ ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

CEREMONIES DU 42e ANNIVERSAIRE
DE LA LIBERATION

L'A.N.A.C.R. et sa Filiale arménienne
RAVIVENT LA FLAMME
Samedi, 23 août à 18h30

Rassemblement à partir de 17h45 à
l'angle de la rue Balzac et de l'Avenue
des Champs - Elysées.

CELEBRATION DE LA LIBERATION
DE PARIS

Samedi, 30 août à 16 heures
PLACE DU 18 JUIN - Métro Montparnasse

Rassemblement à partir de 15h30
rue de Rennes

Face aux complices des faulxicateurs
tures de l'Histoire, s'opposant à la recon-
naissance du génocide arménien, l'Amica-
le des Anciens Résistants Arméniens invite
ses compatriotes à manifester par leur
participation à ces cérémonies, leur fidé-
lité active à la mémoire des martyrs de la
Résistance, dont ceux du réseau arménien,
et à leur engagement au service de la
FRANCE ET DE LA CAUSE ARME-
NIENNE.

ԴՊՐՈՑԱՍԵՐ ՏԻԿՆԱՆՑ
ԵՐԿՍԵՆՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
1986-87 ՏԱՐԵՇՐՁԱՆ

Դպրոցատէր Տիկնանց Երկսեռ Վար-
ժարանի 1986 - 87 տարեշրջանի արձա-
նագրութիւնները կը շարունակուին:
Հաստատութիւնս ունի մանկապարտէզ,
նախադրեալ եւ երկրորդականի 6-
րդ, 5-րդ եւ 4-րդ դասարանները:

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը
կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու
մէջ՝ Առնուիլի, Վիլիլի Մէլ, Օրնի
սու Պուա, Սըլլան, Լիւրի Կարկան,
Կանյի, Մօնֆեռմէյ, Վիլիլի, Տրան-
սի եւ Ռօմէնիլի:

Վարժարանը ունի գիշերօթիկի բա-
ժին:

Դիմել տնօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord — 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիին Ուրբաթ, առաւօտեան
ժամը 10-էն կէսօրէ ետք ժամը 5:
Հեռաձայն՝ 43 - 81 - 01 - 72:

ՆԱՍՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մ. Մ Ե Ս Ր Ո Պ. Կ Ի Թ Ա Ր Ա Ն Ի

ՃԱՃ. ՊԵՐԵՀԱՆԴԵՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ

ՆԱՍՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ԲԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵՎԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ
ժամը 2:30-ին:

Սալ Տը Լա Շիմի

U.G.A.B. PARIS
RENTREE SCOLAIRE

Le Comité des Dames de l'U.G.A.B. de
Paris informe les parents intéressés que
les cours de langue et de chants arméniens
qu'il organise les mercredis après-midi à
l'intention des enfants et adolescents âgés
de 5 à 14 ans reprennent

le Mercredi 10 Septembre

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles - Paris 17ème

Pour tous renseignements complémen-
taires ou inscriptions téléphoner au
45 20 03 18
du lundi au vendredi de 10 à 17h.

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի
արձանագրութիւնները, երկսեռ դասա-
րաններ, ... մանկապարտէզի, նախա-
կըրթարանի եւ երկրորդականի բաժին-
ներով:

Գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ: Ինքնա-
շարժի սպասարկութիւն:

Ամէն գիտակից հայ ծնող՝ պատաս-
խանաւոր է իր զաւակին հայեցի կըր-
թութեան եւ բարեկրթութեան:

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապա-
հովել մեր լեզուն, մշակույթը եւ մեր
գաղութային կեանքը եւ ապագան:

Միութեան Վարժարանը, իր եր-
կար տարիներու փորձառութեամբ,
լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել. - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն. - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

Ն Կ Ա Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Լ

Հ. Բ. Ը Մ. - ՎԱՍԼԱՆՍ

80-ամեակի տօնակատարութիւն

Հոկ. 11 եւ 12

մասնակցութեամբ Մարտէլին
« Գ Ա Ր Ո Ւ Ն »

մանկական երգչախումբին

Վ եր ա մ ո լ ը s

ՄԱՐՏԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՈՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵՉՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ
ԲԱՅՈՒՄ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10

Մարտէլի Սրբոյ Թարգմանչաց Մայր
Եկեղեցւոյ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ հայերէն լե-
զուի միօրեայ դպրոցի 1986 / 87 տարե-
շրջանի դասընթացները կը վերսկսին
Սեպտեմբեր 10-ին, Չորեքշաբթի օր:
Նոր աշակերտներ կ'ընդունուին 5 տա-
րեկանէն սկսեալ:

Այս տարի դպրոցի դասերը կը բաղկա-
նան հետեւեալ նիւթերէն. .

1. - Հայոց լեզու
2. - Հայոց Պատմութիւն
3. - Կրօնի
4. - Հայկական երաժշտութիւն
5. - Մանկանց երգչախումբ. պատարա-
գի երգեցողութիւն, դեկլամարութեամբ՝
Խաչիկ ԵՂԼՄԱՋԵԱՆԻ:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան
Եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, ա-
մէն Չորեքշաբթի ժամը 10 - 12, եւ 14 -
17 ժիջեւ:

Օթոգարի սպասարկութիւն եւ կէսօր-
ուան ճաշի կարելիութիւնները ստեղծ-
ւած են:

Հին եւ նոր աշակերտներու արձանագր-
ութիւնները կարելի է կատարել դպրոցի
տեսուչ՝ Գարեգին Վրդ. ՊԵՔՃԵԱՆԻ
մօտ, ամէն օր:

Հասցէ. -
EGLISE ARMENIENNE APOSTOLIQUE
339, ave. du Prado - Tél. 91 - 77 - 84 - 70
13008 MARSEILLE - FRANCE

ՄԱՐՏԷՅԼԻ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

ՓԱԿ Է

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-էն 31

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որ-
բերու Օգնութեան Մարմնի, մեծ պա-
րահանգէսը, ի նպատակ հայ վարժա-
րաններուն՝

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Meubles Ghazarian

Z.I. Vitrolles tél. 42. 89.27.47
à 20km de Marseille.

“Բացառիկ գեղջ «Յառաջ» թաժանորդներուն”

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՈՐՈՒՄԸ
04.08.86
22
VENDREDI
22 AOÛT
1986

LE NUMERO : 4.00 F

800F — ԹԻԻ 16.295

ՕՐՈՒՄԸ ԴԵՊՓԵՐԸ

ՔԻՐՈՍԵՐՈՒ ԴԵՄ ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄԸ ՄԻՆՁԵԻ ԻՐԱՔ

Պրած էինք, առջի օր, թէ ըստ փոխա-
բարձ համաձայնության մը, որ զո-
րացած է Անգլաբայի եւ Պաղտաստի մի-
ութեան 1984 Հոկտեմբերին, թուրքերը կըր-
նան իրաքեան հողամասերն վերայ ալ հե-
տադրել Գիւրտերը (ինչպէս Իրաքցիներ-
ը կրնան թրքական հողամաս մտնել,
այն նպատակով)։ Այս համաձայնու-
թեան հիման վրայ է, որ թուրքերը ուր-
ապետութիւններու ձեռնարկած էին։ Ըստ
խոսքի, այս ուրախութեան հետեւ
հետքով 150-էն 200 մեռելալ կայ, մինչ
Քիւրտերու պարագլուխը՝ Մասուտ Պար-
անի (600 մեռելալ եւ 1000-ի շուրջ վի-
րաբեր մասին կը խօսի)։ Ամէն պարագա-
մէջ, պարզ է որ զոհերու թիւը մեծ
է։ Թուրքերը առաջին անգամ կը դիմէ-
ն օդու ինքն, ինչ որ կը փաստէ թէ օրէ
որ կը ստատկացնեն Քիւրտերու դէմ ի-
րենց պայքարը։ Մարտի քառասուն տեղ
իւտար, Հինգշաբթի օր, թուրք - քիւր-
տական մշտական բախումներուն եւ կը
վերջ թէ Պաղտաստի նախօրեակին (Արրա-
տի զոհերուն), թրքական տար-
անքով 104 Հաքարիէն եւ Տիարպէքիէն
մեծ եւ մոտ եւ իրաքեան սահման-
ներ մինչեւ 30 քիլոմէթր եւ ուրախութեան
մարտական կայաններ։ Կրտսի թէ
թուրքերը մալիալ իսկ գործածած են։
Այս ուրախութիւնը - եւ ըստ ոմանց
բոլոր օրերն ալ շարունակուած է - շատ
հարաւարտ մը եղած է Քիւրտերուն
համար։ Թրքական զինուորական աղ-
բիներն ալ կ'ըսեն թէ կրցած են, այս
մեծով, քրտական զինուորականն աշ-
խարհի վիճակի մը մէջ դնել, որ այլեւս
վարկայ «մասէ»։

Այս մասին Օդ. 21-ի թուրք մամուլը
եղ իւտար զինուորաբար Լիբիոյ զե-
կալար Բատաֆիի հակազդեցութեան
ան ձայնասփոռած ելոյթով մը բողոքած
է կատարուած յարձակումին դէմ ու
եղած որ թուրքիւս չկրնէ նման ա-
րարք մը։ Ան ըսած է. «Թուրք օդային
ուժերու այս գործողութիւնը ուղղուած
էրաքի անկախութեան ուժերուն, մեղի
համաձայն անդրադնելի է ու դատաւար-
ուած ամբողջ աշխարհին կողմէ։ Այս
գործողութեամբ քարուքանդ եղան մար-
դաց տունը, զիւղերը - իրենց կիներն ու
ղաւկները սպաննուեցան։ Նման արարք
մը ոչ մէկ տարբերութիւն ունի սփոնակա-
նութեան ու հարաւ Աֆրիկեան ցեղա-
պաշտ վարչութեան Արաբներն ու Աֆ-
րիկեցիները բնաջնջելու ծրագրին։ Կը
եղթեմ որ չկրնուի նման գործողու-
թիւն մը որ մեծ զայրոյթ պատճառած է
ինքին։

Թուրք զինուորական մըն ալ որ չէ ու-
րած անունը հրապարակել, ըսած է. «Մեր
ուրախութեամբ ըստման զաւաճաններ
սպաննուեցան. տակաւին տեղեակ չենք,
թէ քարուքանդման անձեր ալ կ'ընեն անոնց
մէջ։ Սակայն քիւրտ ուժերը առնուազն
2-3 տարուան կը կարօտին կրկին ոտքի
կանգնելու համար։ Օդը հանուեցան նա-
եւ իրենց զինամթերանոցները»։
Անգլաբայի Արտաքին նախարարութիւ-
նը անհանդիստ եղած ըլլալ կը թուի յառ-

կապէս Բատաֆիի հակազդեցութեան
նախարարութեան մէկ պաշտօնատարը ը-
սած է, թէ «տեղեակ չեն իրենց զրկուած
նման դիրք մը»։ Միշտ թուրք թերթերու
համաձայն կ'ըսուի նաեւ թէ, գործող-
ութեան ընթացքին սպաննուած են Քիւր-
տերու օժանդակող ԱՍԱԼ-ի անդամներ
ներ եւս։

Թրքական յարձակումէն ետք քիւրտ
պարագլուխներ՝ Պարգանի ու Թալաթա-
նի իրենց ուսուցիչականներէն կու ուղղած
են քիւրտ մարտիկներուն որ չցուին։
Պարգանի ըսած է. «Միշտ համախումբ
դտնուեցէք մի՛ ցրուիք։ Սատուած մեծ
հակազդեցութիւն տեսաւ այս արտօնու-
թեան ետք. գործողութիւնը արտօնելէն
ետք մեր շարքերուն միացան 105 զին-
ուորականներ. մօտ է օրը երբ մեր նպա-
տակին պիտի հասնինք։ Մենք Թուրքիոյ
հետ հարց մը չունինք, բայց մենք ե-
ղանք միտար կրողը։ Սակայն արարքը
կրկնուելու պարագային հանդիսատես
պիտի չմնանք»։

Մ. Ի. Բ. Ա. Ն. Ա. Ն.

ՃՈՒՄՊԼԱԹ ԿՈՒՋԷ ԷՋԸ ԴԱՐՁՆԵԼ ԵՒ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐՈՒ ՀԵՏ ՆՍՏԻԼ

Բաւական զգայացունց նորութիւն մը
կը նկատուի վալիտ Ճոմպլաթի յայ-
տարարութիւնը, Լիբանանեան Ուժերու
օրկան՝ Լիպընիզ Պրոտէսթանի Գործի-
քէշընին, որ մեծ մասով ալ սփռուած է
հեռատեսիլին կողմէ։ Այս անգամ յառա-
գիւծական - ընկերակարական պարագլուխը
շատ աւելի հաշտարար լեզու մը կը
գործածէ եւ քրիստոնեաները կը հրաւիրէ
էջը դարձնելու։ Կը կրկնէ թէ Լիբանանի
համար անհրաժեշտ է մենաշնորհալ եւ
յառաջ յարաբերութիւնները մշակել Սուր-
իոյ հետ, յայտն է այնպէս կարելի է երբեակ
համաձայնութեան անդին անցնիլ։ Պէտք է
լուսնել զէնքերը եւ խօսիլ, մանաւանդ
տիրուի - քրիստոնեայ համակեցութեան
մը համար։ Հարաւ - Լիբանանի խորհուր-
դէն գտաւ, պէտք է նաեւ լիբանան խոր-
հուրդ մը հաստատել, աւելի ճիշդ՝ լե-
բան զաղթականներուն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱՐԱՐ Դ. Պ. ՌԵՄՈՆԻ ԿՈՂԴԷ։ Սուս
որոշ անորոշութիւն մը ձգել, ինչ կը
վերաբերի իր մտադրութիւններուն, ընտ-
րական կարգադրութիւն հրամանագրին ստու-
րագրութեան։ Կախի մէջ, ուր կ'ողկո-
չուէր ազատագրման 42-րդ տարեդարձը,
երկու նախագահութիւն
երկրի մէջ - երկու նախագահութիւն
ներով, նախագահը առիթ տուաւ թրդ-
թակիցներու որ մեկնաբանութիւններու
տարաքի մը մէջ նստին եւ ջանան դու-
շակել թէ ի՞նչ կար ըսածին ետին։ Մի-
թերան ըսած է, օրինակ - «Երկրին սե-
րը չի մկրատուի ըստ քաղաքական քար-
տէսին քմահաճոյքին», ինչ որ յստակ
բան մը չի նշանակեր իր ընկիւղին առն-
չութեամբ։ Եւ շատ է նաեւ խորհրդա-
րանին զերը - «Կողմնակից եմ խորհուր-
դանին մը որ կը զբաղի բոլոր նիւթերով
եւ օրմէ իր ոչ ձեռնհասութիւնը խոյս
կու տայ»։ Մեկնաբաններուն կը մը-
նայ... մեկնաբանել։

ՊԱԿ-ի բաները՝ Իպրահիմ Սուս,
Հինգշաբթի օր կ'ընդունուէր արտաքին

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Քաղաքական խոյրեր

Եթէ մեր մարդասէր ընթերցողներէն
ոմանք կը հետեւին, տեղական թերթե-
րուն մէջ ամբլթիքով արդիւններուն, կը
հանգիւղին երբեմն Գաֆթանճեան ա-
նունին, բարձր մակարդակի մրցումներու
մէջ։

Երկու քոյրեր են տառնք. կը բնակին
Քան (Նորմանտի)՝ ուր իրենց հայրը,
մարդիկ ըլլալէ վերջ, եղած է մարդիկ
եւ ամբլթիքովի ակումբի վարիչ։

Այլիկներէն մէկուն անունն է Պէտթ-
րիս, միւսինը՝ Իզապէլ։

Պէտթրիս՝ որ ներկայիս 22 տարեկան
է, բարձրահասակ օրիորդ մը, լրագրող-
ներուն ուղղութիւնը դրուեց 1979-ին,
երբ կոտրեց Ֆրանսայի բարձրութեան Բա-
տէք դասակարգի մրցանիշը ցատկով
1,77 մեթր։ Անկէ յետոյ, գրեթէ յարա-
տեւօրէն, մասնակցեցաւ մրցումներու ա-
ռանց սակայն յուսացածին չափ յառաջ-
գիւծելու։ Իր լաւագոյն արդիւնքը, անց-
եալ տարի, 1,84 էր։ Այս տարի, Ֆրանս-
այի առաջնութեան մէջ, դասուեցաւ 7-
րդ, 1,75-ով։ Ֆրանսայի իգական մրցա-
նիշն է 1,96. դժուար թէ Պէտթրիս այլ-
եւս հասնի այդ բարձրութեան։

Իր քոյրը, Իզապէլ սկսաւ փայլել հէլի-
քաթլին մէջ (7 փոփոքի վաղեմ, ցատ-
քել, նետել) եւ մաս կազմեց Ֆրանսայի
ներկայացուցչական խումբին։ Յաջող է
նաեւ 100 մեթր արգելաբաշտի մէջ։ Ֆր-
անսայի առաջնութեան աւարտականին,
6-րդ էր 13'' 73-ով։ Առաջինը՝ 12'' 94
արդիւնքով։ Այլիկներու մէջ ալ մրցակի-
ցութիւնը սուր է։ Իրարու համարժէք
մարզուհիներ շատ կան։ Իզապէլ հեռա-
ւորութիւն ալ կը ցատէ. անցեալ տարի
յաջողեցաւ 6,15 մեթրի ուսում մը։

Անցեալ Կիւրակի Իզապէլ Գաֆթանճեան
Աթլէթ էր. կը մրցէր, Ֆրանսայի աղ-
գային երկրորդ խումբին մէջ, յոյն եւ
հուկուսաւ խումբերուն դէմ։ Առաջին հա-
ղութեամբ 100 մեթր արգելաբաշտի մէջ՝
13'' 78-ով։

Վերջին մանրամասնութիւն մը՝ Իզա-
պէլ եւ Պէտթրիս իրենց մեծ հօր կողմէ
միայն Հայ են... Մեծ հօրը ծնողը Պու-
սեցի էին։

ՎԱԿՆԱԿ ՄԻՍՓԵՃԵԱՆ

Նախարար՝ Ժ. Պ. ՌԵՄՈՆԻ ԿՈՂԴԷ։ Սուս
գիւծում կատարած էր այս տարնչու-
թեամբ, Շիրաքի յայտարարութեանց հը-
րատարական վաղորդային։ ՌԵՄՈՆԻ ըն-
դունած էր նաեւ արարական Լիկայի Փա-
րիզի գրասենեակին պետը եւ ապահովու-
թիւն տուած որ Ֆրանսական քաղաքա-
կանութեան մէջ փոփոխութիւն չկայ Մե-
ծաւոր - Արեւելքի հարցերուն լուծման
ուղղութեամբ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ գործադուրեկներու թիւը
մրցանիշ կոտրեց Յուլիան վերջ, հասնելով
2 միլիոն 474 հազարի, որ աշխատանքի
գիւծում կատարողներու պաշտօնական թի-
ւին է։ Այս պատկերը կրնայ միայն հառ-
տատել, թէ գործադուրեկեան փառա-
սէն ոչ ոքի ձեռքն է, ոչ՝ ձախին, ոչ ալ
աջին։

ԱՌԼԻ կայարանին մօտ, Սէն-Մարթէն
տը Բոօ զինեալ կողոպուտ մը կատար-
ուած է Հինգշաբթի առտու, ժամը 1-ին
մօտ, դրամ փոխադրող կառավարման
մը գէմ։ Եւրոյ մտար աւազակներ շատ
գիւրութեամբ կրցած են բանեցնել երկա-
թուղիին ազգալոյսերը եւ կարմիր վառել
տալով՝ կեցնել կառախումբը։ Յետոյ, կը
յարձակին ուղեվարին վրայ եւ 3 հոգի վի-

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEK: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A.R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԻԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսիական : Տար. 600 ֆ. — Վեցամեայ : 310 ֆ.
Արտաստեման : Տար. 700 ֆ. — Հաւել : 4,00 ֆ.

61e ANNÉE — No 16.295

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐԸ՝ ԱՆԱՏՈՒՄԻ ՄԿՐՏՁԵԱՆ

Հայաստանի Գերագոյն խորհուրդի պրէ-
զիտիւմը Արտաքին նախարար նշանակած
է Անատոլի Աշոտի Մկրտչեանը։ Նոր նա-
խարարը եղած է Հայաստանի համայնա-
վար Կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի
լաժնի վարիչ. գիւտագիտական պաշտո-
նով զրկուած է Միացեալ Նահանգներ,
ուրիշ վերադարձած էր վերջերս։ Ինչ-
պէս ծանօթ է, Հայաստանի Արտաքին
նախկին նախարարն էր՝ պատմաբան՝ Ջոն
Կիրակոսեան, որու մահէն (1985, Յունիս
20) ի վեր նոր նախարար չէր նշանակ-
ուած։

ՓՈԽԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ԱՆՈՅՆՈՒԹԻՒՆ

Բ. ԳԱՍՏԱԿԱՐԳԻ ԽԱՂԵՐ

Օգոստոս 14ին տեղի ունեցած է հա-
րենի երկու խումբերու հանդիպումը՝
Շիրակ - Սպարտակ։ Արդիւնաւէտ եղած
է խաղին առաջին քառորդ ժամը, որու
ընթացքին արձանագրուած են երկու
կոչեր։ Տակաւին 10-րդ վայրկեանին,
«Սպարտակ» յառաջապահ Պէրպէրեան
րացած է հաշիւը։ Հինգ վայրկեան ետք
Կոսեան օգտուելով լենինականցի իր ըն-
կերներու, գործողութեան, նշանակած
է հաւասարութեան կողմ։ Կիսախաղի ա-
ւարտէն քանի մը վայրկեան առաջ «Շի-
րակ» մարզիկները առիթ ունեցած են
նոր կողմը եւս նշանակելու, սակայն Կա-
րապետեանի հետեւէն հարուածած գնդա-
կը դպած է մրցակիցի բերդի ձողին։ Կա-
րապետեան երկրորդ կիսախաղին չէ
կրցած վրիշ վերածել նաեւ փնտալի մը։
Այսուհանդերձ, 83-րդ վայրկեանին խա-
չատրեան յաջողած է նշանակել «Շիրակ»
յաղթանակի կողմ։

Միւս կողմէ, Աշտարակի «Օլիմպիկ»
Ռուսթամի մէջ պարտուած է տեղւոյն
«Մետալուրգ»էն, 1 - 3 արդիւնքով։

րաւորելով (մէկը՝ հոգեվարք է) ամբողջ
գրամները պարունակող 23 տալրակներ
գիծերուն վրայ կը նետեն, բայց ոստիկա-
նութեան միջամտութիւնը արգելք եղած է
որ կարենան առնել տանիլ։

ՕՐԼԱՀՈՄԱՅԻ մէկ փոքր քաղաքին
մէջ, ցրտի մը առտուն գործատեղին
փութալով, հրացանով մը, տեղնուտեղը
սպաննած է 14 գործակիցներ, 6 ուրիշ-
ներ՝ վիրաւորած, հուով՝ անձնասպան ե-
ղած է։ 44 տարեկան, նախկին մառիմ մըն
է, մտային խանդարումէ առտապող, որ
աշխատանքէն ալ հանուած էր նախորդ
օրը։

ՃԱՏՐԱԿ

Գրասպարով - Գարբով փոխ - վրէժի
հանդիպումին 9-րդ խաղը - 20րէքաբեր-
վելը գտաւ հաւասար արդիւնքով։ Ներ-
կայիս՝ Գրասպարով կը յաղթէ 5 / 4։
Յաջորդ խաղը՝ Ուրբաթ։

— ՀԱՅԱՍՏԱՆ —

ԹԵՄԱՆ ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆ Է

Սեպտեմբեր 15-ին, երեւան կը բացուի Միջազգային գիտաժողով մը՝ նուիրուած հայ միջնադարեան գրականութեան հարցերուն։ Ամէն քան կ'ըլլայ, որպէսզի այդ գիտաժողովը պատշաճ մակարդակով տեղի ունենայ։ Ստեղծուած է գիտաժողովի կազմակերպիչ մը, գոր կը ղեկավարէ նախարարաց հորինուդի նախագահի տեղակալ Եւրի Խոջամիրեան։ Գիտաժողովի էութեան ու բովանդակութեան, աշխատանքի ծրագրին վերաբերեալ հարցումներով «Գրական Թերթ»-ի աշխատակիցը Ղիւմաճ է կազմակերպիչի նախագահի տեղակալ, Մ. Արեւիկեան գրականութեան Հիմնարկի տնօրէն, ակադեմիկոս է. Զրաշեանին։

Ինչպէս պայմանաւորուած է հայ միջնադարեան գրականութեան առանձին գիտաժողով կազմակերպելու փաստը։

Վերջին տասնամեակներուն, Հայաստանի գիտութիւններու Ակադեմիան կազմակերպած է շարք մը գիտական համաժողովներ, սիմպոզիումներ, նուիրուած հայագիտութեան տարբեր խնդիրներուն։ Ասոնցմէ են Դաւիթ Անյաղթի ծննդեան 1500ամեակի առթիւ կազմակերպուած միջազգային գիտաժողովը, հայ արուեստի ուսումնասիրութեան, Հայոց լեզուի հարցերուն նուիրուած սիմպոզիումները եւն.։ Երկար ատենէ ի վեր հասունցած է հայ ժողովուրդի հոգեւոր մշակոյթի ամենակարեւոր եւ հարուստ քննադատներէն մէկուն՝ միջնադարեան մատենագրութեան հարցերու լայն քննարկումի գաղափարը, ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ Խորհ. Միութեան եւ արտասահմանի գիտնականներու համատեղ ջանքերով։ Այդ պահանջով է թելադրուած Սեպտեմբերի գիտաժողովը, որ առաջինն է, բայց յուսմամբ՝ սկիզբը կ'ըլլայ մեր հին ու միջնադարեան գրականութեան ուսումնասիրութեան քննադատին մէջ հայագէտներու աղբիւրաւէտ միջազգային համագործակցութեան։

Հայ գրականութիւնը գոյութիւն ունի մօտ 1600 տարիէ ի վեր։ Անոնցմէ 1400ը, բնորոշուած պարբերացման համաձայն, կը պատկանէին հին եւ միջնադարեան շրջաններուն։ 5-րդ դարու սկիզբէն մինչեւ 18րդ դարու վերջերէն։ Այս կէտը ինքնին ցոյց կու տայ, թէ ինչքան մեծ եւ աշխատատար դործ է այդ շրջաններու գրական ժառանգութեան ուսումնասիրութիւնը, քանի որ այդ բոլոր դարերուն հայ գրականութիւնը ունեցած է անընդմէջ զարգացում եւ ստեղծած է գրական - գեղարուեստական մեծ արժէքներ, որոնք ունին ոչ միայն ազգային, այլ եւ միջազգային անվիճելի արժէք։ Պէտք է խոստովանիլ, որ մենք բաւարար չափով ու խորութեամբ չենք ուսումնասիրած եւ հորատարկած այդ վիթխարի ժառանգութիւնը։ Ի հարկէ, վերջին տասնամեակներուն այդ ուղղութեամբ զգալի գործ կատարուած է։ Հրատարակուեցան մեր միջնադարեան շատ պատմիչներու, տաղերգուներու եւ մատենագիրներու երկերու քննական քննադրման, բազմաթիւ թարգմանութիւններ կատարուած են ուսերէն եւ այլ լեզուներով։ Լատացի օրինակներէն մէկն է Գրիգոր Նարեկացիի «Մատենա Ողբերգութեան» քննական քննարկը, որ յոյս տեսաւ անցեալ տարի։ Տպագրուած են բազմաթիւ մենագրութիւններ, սկսած է հայ միջնադարեան գրականութեան ժանրերու, ոճերու աւելի խոր մասնագիտական քննութեան գործը։ Կատարուած հաւաքական աշխատանքներէն կ'ուզէի յատկապէս շեշտել Լենինգրադի ուսու գրականութեան Հիմնարկի (Պուշկինի անուն) հետ համատեղ մեր հրատարակած երկու գիրքերը, որոնք յոյս տեսան Լենինգրադ ու Երեւան, 1982 եւ 1983 թուականներուն։ Անոնք նուիրուած են միջնադարեան հայ եւ ռուս գրականութեան երեւոյթներու տիպարական քննութեան, որ կ'ենթադրէ ոչ միայն անոնց ընդհանրութիւններուն, այլեւ ազգային իւրայատկութիւններու բացատրութիւնը։

Սեպտեմբերի գիտաժողովը հանրագումար

մարի կը բերէ մեր երկրին ու արտասահմանի մէջ կատարուած աշխատանքները եւ յոյսով ենք, թիւան կը գտնուի անոնց յետագայ ծաւալումին ու զործծումիւն համար։

Ինչ ծրագրով պիտի ընթանայ գիտաժողովը։ Ուժեղ պիտի մասնակցին անոր աշխատակիցին։

Գիտաժողովը հինգ օր կը տեւէ։ Բացի երեք լիազումար նիստերէ, աշխատանքները կ'ընթանան երեք մասնաճիւղերով, որոնք բաժնուած են թեմատիկ սկզբունքով։ Հարցն այն է, որ միջնադարեան գրականութեան մէջ կը մտնեն ոչ միայն բուն գեղարուեստական երկերը, այլեւ պատմագիտական, քննադատական, փիլիսոփայական, ինչպէս նաեւ թարգմանական յուշարձանները։ Օրինաւոր է, որ համաժողովին իրեն գեղուցոյ հանգէս կու գան ոչ միայն գրականագէտներ, այլեւ պատմաբաններ, լեզուաբաններ, փիլիսոփաներ, արուեստագէտներ եւ ամենաորոշմաւոր հարցերով զբաղող բանասէրներ։ Առաջին մասնաճիւղին լուսնիք գեղուցումները նուիրուած պիտի ըլլան գեղարուեստական գրականութեան հարցերու, երկրորդը՝ պատմագրութեան եւ գիտական գրականութեան, իսկ երրորդ մասնաճիւղի գեղուցոյները պիտի խօսին գրական - մշակութային առնչութիւններու եւ թարգմանական գրականութեան խնդիրներու մասին։

Ընդհանուր առմամբ պիտի լսուի մօտ 150 գեղուցում։ Բացի Հայաստանի գիտնականներէն, գեղուցոյներու կարգին են Մոսկուայի, Թիֆլիսի, Լենինգրադի, Բաւարիայի շարք մը գիտնականներ, ինչպէս նաեւ արտասահմանեան մօտ քառասուն հայագէտ, որոնք Երեւան կը ժամանեն աշխարհի տարբեր երկրներէն։ Մեր միջնադարեան գրականութեան խնդիրներուն մասին իրենց գիտական խօսքը կ'ըսեն խորհրդային գիտութեան ակադեմիկոսները։ Վերջինս ակադեմիկոս Գ. Լիւնցով, գիտութիւններու տրոթէօրներ՝ Ս. Աւերինցեւ, Մ. Գապարով, Լ. Մենարդէ եւ ուրիշներ։

Արտասահմանեան գիտնականներու գեղուցումներով հանդէս կու գան Վ. Խոզրոյի, Կ. Լաֆոնտէն (Պիտիւ), Ռ. Թոմարն, Ճ. Ռապեր, Կ. Վերիլէր (ԱՄՆ), Ֆ. Ֆելտի, Ժ. Փ. Մաշէ (Ֆրանսա), Սէրիլ Վիթալով (Ճապոն), Լըուար (Լիւքսեմբուրգ), Հ. Կոյց, Ֆ. Կեռկերտ (Գերմանիա), Ե. Շոկալով (Լեհաստան) եւ ուրիշներ։

Գիտաժողովին գեղուցումներ կը կարգան նաեւ խումբ մը արիւսթաւայ գիտնականներ՝ Քալիֆորնիայի համալսարանի փրոֆ. Ներ՝ Աւետիս Սանճեան ու Ռիչարտ Յովհաննիսեան, Միչիգանի համալսարանի փրոֆ. Արթուր Տէրեան, Վենետիկի համալսարանի փրոֆ. Լեոն Զէքիեան, Պոլսիայի համալսարանի փրոֆ. Կապրիէյա Ուլուհոճեան, Սոֆիայի ճարտարագիտական - թէքնիք հիմնարկի փիլիսոփայութեան ամպրոնի վարիչ Սարգիս Սարգսեան։

Գիտաժողովի աշխատանքի օրերէն մէկ կը արմատաւորուի դէպի Լենինգրադ ու գեղարուեստական, որու միջոցին հիւրերը ու ծանօթանան պատմական յուշարձաններու, մեր ժողովուրդի մշակութային աւանդոյթներուն եւ ներկայի նուաճումներուն։ Լենինականի Մ. Նալբանդեան մանկավարժական հիմնարկի դահլիճը այդ օրը տեղի կ'ունենայ լիազումար նիստերէն մէկը։

Միջազգային գիտաժողովի առթիւ կը տպագրուին գիտնաբար աղագրեր, որոնք կը տարածուին մայրաքաղաքի հասարակական - մշակութային օճախներուն մէջ։ Հայերէն, ռուսերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով «Սովետական Գրող» հրատարակատունը յոյս կ'ընծայէ գիտական հանրամատչելի գրքոյկ մը, նուիրուած՝ հայ միջնադարեան գրականութեան զարգացման հիմնական փուլերուն (հեղինակներ՝ Վ. Նալբանդեան, Վ. Ներսիսեան, Հ. Բաբիշեան)։ Գիտաժողովի բացումին նախօրէին երեք օրուան շրջանը կ'ընթանայ հիւրերէն, ռուսերէն եւ օտար լեզուներով

ՀՌՈՄԵԱԿԱՆ

ՕՐԵՐԷՆ

Ք. Ե. 69-ին Ներոն իր մահուան անկողինէն մէջ կ'արտասանէր հետեւեալ խօսքերը «Որպիսի՜ արուեստագէտ մը կ'անհետանայ ինձմով»։ Կարճը վերջին անգամ մը եւս կ'ողկոյնէր այս խօսքերով, հռոմէական պատմութեան ամէնէն զայն թակալից քաղաքական ծրագրերը. ան ուզած էր Որիէսին նման, իր երգին զօրութեամբ իշխել մարդոց։ Ուրիշ խօսքով, ան ուզած էր խեղդատակին առթած անարգ համարէն տրեւ իր աստուածային ձիւրքով։

Ներոնի դերասանը, երգելով եւ ճառախօսելով անշուշտ գալթակցութիւն ստեղծած էր աւանդապաշտ ծերակուտականներու շրջանակին մէջ, սակայն հիւստիստ պատճառած էր ռամիկ խաւերու, եւ նոյնիսկ ագիտականութեան մէջ մասին մօտ։

Գեշ համբաւն ու փառքը անբաժան էր զան Ներոնի դերասանէն, լատինական թատրոնին ծագումէն ի վեր։ Բեմական առաջին ներկայացումները տեղի կ'ունենան Ք. Ա. 364-ին։ Այդ տարին պայքարելու համար ժանտախտին զէմ ու հաշտութիւն հաստատելու աստուածներու հետ, հռոմէացիները Ետուարիայի պարոյներ կը հրաւիրեն եւ բեմական ներկայացումներ կը տարբեն։ Այս պարոյները, կամ գերակապիտաններ կը խաղային տնակի մը առջեւ որ շինուած էր յարգարուած տախտակներէ ու նկարազարդ պատասաններէ եւ երեք դուռ ունէր։ Ներկայացումը սիրեց եւ իւրացուց հռոմէացի ժողովուրդը։ Պաղերը բազմապատկուեցան։ Յետոյ զարգեցան Ետուարիայի արուեստագէտներ հրաւիրել, հռոմի մէջ բեմի արուեստագէտներու մարմին մը կը կազմուեցաւ, խաղացի կամ յոյն ծագումով գերիներէն եւ ազատ արձակուածներու կողմէ։ Հռոմէացիները իրենց աւանդական խաղերուն - ձիարշաւներու, տելլուցիին նաեւ թատերական ներկայացումներ։ Արուեստագէտները կ'երգէին ու կը պարէին սրինգի ընկերակցութեամբ, առժամեայ բեմի մը վրայ, որ հաստատուած կ'ըլլար կրկնապէս մէջ, կամ այլուր։ Ք. Ա. 3-րդ դարէն է միայն որ կան թատերական բնագիւղներ, երբ լատինական լատինացիներ յունական ողբերգութիւններէ եւ դանէլներէ յարմարեցումներ կ'ընէին, խաղերուն մէջ նիւթ մը ներմուծելու համար։ Սակայն շատ

գոյներով կը հրատարակուին գեղուցումներու գրոյթները։ Պէտք է յուշել, որ ապագային կը տպագրուին նաեւ գեղուցումներու լրիւ շարքաբանները։

Ինչ երկուսն ալ ինքզինքն կան մեր գիտնականներու առջեւ հայ միջնադարեան գրականութեան յետագայ ուսումնասիրութեան գործին մէջ։

Վերջին տարիներուն այդ գրականութեան նկատմամբ մեծցած է հետաքրքրութիւնը։ Բաւական է յիշել, թէ ինչքան ընդլայնած է Գրիգոր Նարեկացիի համագրային եւ համաշխարհային հոշակը։ Ի գէպ, պէտք է պատահական համարել, որ համաժողովին ամէնէն մեծ թիւով գեղուցումները նուիրուած են Գրիգոր Նարեկացիին, ինչպէս նաեւ Մովսէս Խորենացիին։ Մեր միջնադարեան հեղինակներու երկերուն թարգմանութիւնները ռուսերէն եւ այլ լեզուներով մեծ չափով նպաստեցին անոնց միջազգային ճանաչումին։ Ի հարկէ, յատկապէս եւս կը շարունակուին աշխատանքները անոնց բանասիրական ուսումնասիրութեան եւ թարգմանութեան ուղղութեամբ։ Կարելի չէ, օրինակ, համակերպել, որ մենք հիմա մենք չունենք միջնադարու մեծագոյն բանաստեղծներէն մէկուն՝ Ֆրիկի բնագրերու քննական հրատարակութիւնը, ինչպէս նաեւ Սայաթ - Նովայի ժառանգութեան լիակատար հրատարակութիւնը երեք լեզուներով։ Ծառոնց հասունցած է Մովսէս Խորենացիի ուսերէն նոր թարգմանութեան անհրաժեշտութիւնը։

Սակայն կը կարծեմ, այսօր մեր առջեւ կանգնած կարեւորագոյն խնդիրը պէտք է համարել հայ միջնադարեան գրականութեան զարգացման ընդհանուր

գիտութիւն չկրեց անոնց խաղը. ներկայացումները միշտ կը տրուէին սրինգի ընկերակցութեամբ երգով ու պարով։ Հռոմէական թատերգութիւնները տեսակ մը պարէն կամ օփեռա - բոմբէրէն էին, որ ծանր կը կշռէր երաժշտական բաժինը. ինչ որ կը համապատասխանէր հանրութեան մշակոյթին եւ ճաշակին. Հռոմէացիները երաժշտաւոր ժողովուրդ էր։ Ինչպէս ժամանակակից իտալացիները առնալ մեծ սէր ունէին երգի ու պարի հանդէպ։

Կիկերոն անոնց կը վերադրէ նաեւ երաժշտական ականջ ունենալու ձերքը։ Անոնց համար թատրոնը նախ երաժշտութիւն էր. իսկ երաժշտութիւնը՝ արուեստ մը. այսինքն արուեստական բան մը։ Անորութիւնը արուեստագէտին ձերքին, անոր պարոյի շնորհին եւ ճաշակին թէքնիքի կատարելութեան կը հիմնուէր։ Ոչ իրապաշտութիւն կ'անկեղծէ անիկ, որ ալ բնական ըլլաւ։ Դարեր ետք, երբ ծնաւ բեմական նոր ներկայացում մը՝ միջնադար, հռոմէացի հանրութեան տեսակէտը չփոխուեցաւ։

Միջնադարի դերակատարը որ առանձին է բեմին վրայ, կը խաղայ, կը պարէ, կը մարմնաւորէ ողբերգութեան մը բոլոր անձնաւորութիւնները, մինչ քննարկը կ'ընկերանայ նուազախումբ մը։ Միջնադարի դերակատարը հոյակապ խաճախի մըն է, որ կը խաղայ իրապաշտական իր մարմինի բոլոր մասերով։ Լատին դերակատարները ունէին մարմին մը, որ «կը խօսէր» այնքան լաւ, որքան իրենց լեզուն. կայսերական միջնադարին եւ բեմական առաջին ներկայացումներու արուեստագէտին միջեւ հիմնապէս փոխուած քան չկայ։ Անշուշտ, թատրոնը մեծցած էր շատ։ Արուեստագէտները զարմած էին հարուստ եւ համբաւուրը։ Սակայն միշտ անարգ արարածներ էին անոնք, մարդկութեան աւելցուք։ Հռոմ, որ կ'առէր արքաները, կրնար հանդուրժել կայսր մը, սակայն երբեք պիտի չընդունէր դերասաններ։

Հռոմէական օրէնքը յստակ էր ու վրձնական. ան կ'արհամարհէր ու քաղաքական կենսական կ'արտաքսէր ծախաւոր դերասանը. հինքու համար սարսափելի էր այս. անոնք հաւատացած էին, թէ իրական արժէք մը ներկայացնող մարդը քաղաքացին էր։ Ու գրկուել իր քաղքին իրաւունքներէն, կը նշանակէր կորսնցընել իր բարայական ինքնութիւնը, քաղաքակրթութեան իր մարդկայնութիւնը։ Ինչ որ պատահած էր օր մը քերթողի մը՝ Լապլիտիսի. լաւ քննադատ գրագիր, որ ունի սուղեւիտ աստիճան։ Յուլիոս Կեսար կ'ուզէ որ իր աղերքը արտասանէ անկախութեան տարւոյն անասուել կենսական, զգալի մարդը կը դառնայ անպատուած մէկը, թէեւ Յ. Կեսար զայն

օրինաւորութիւններու, ոճերու եւ ողբերգութիւններու, անոր ժանրային համակարգի լայն եւ բազմաղղմանի քննութիւնը ժամանակակից գիտութեան պահանջներէն էր։ Այս առումով մենք հանջներու գիրքերէն։ Այս առումով մենք շատ ետ մնացած ենք, եթէ համեմատենք մեր կատարածը, քանք, ռուս միջնադարեան գրականութեան ուսումնասիրութեան արդիւններուն հետ։

Այնուհետեւ, շատոնց ժամանակը հասած է մեր հին եւ միջնադարեան գրականութեան պատմութիւնը շարադրելու եւ ներկայացնելու ամենայն մանրամասնութեամբ, երեքն - չորս հատորով։ Մեծ հայագէտ Մ. Արեւիկեանի յայտնի աշխատութեանն յետոյ անցած է աւելի քան չորս տասնամեակ։ Այսօր ալ այդ աշխատութիւնը շատ կողմերով կը պահպանէ իր գիտական լուրջ արժէքը, սակայն ժամանակի նոր պահանջները կ'առաջարկէ մեզ, եւ առկայ նիւթը հնարաւորութիւն կու տայ վերադարձնել անոր արդարադատելու միջոցով։ Ի հարկէ, յատկապէս անոր արդարադատելու միջոցով։ Նախապէս գրականութեան պատմութեան Ասոր համար անհրաժեշտ է հոգաւորութեամբ նոր գիտական շարքեր պատրաստել. բուն մը, որ այդ բնագիտական մէջ տեղի կ'ընէր իր շարադրութիւնը։ Այս եւ ուրիշ խնդիրներու իրադրոյթներէն համար հարկաւոր է համախմբել գրականութեան հիմնարկի, Մատենադարանի, երեւանի պետական համալսարանի եւ միւս բոլոր հիմնաւորութիւնները։

Վստահ ենք, որ յառաջիկայ գիտաժողովը, բայց իր շօշափելի արդիւնքներէն, կ'օգնէ նաեւ ստեղծելու այնպիսի գիտական - հոգեբանական միջոցառում, որ հայ նորարարութիւն կու տայ լուծելու ուսումնական միջնադարեան գրականութեան ուսումնական խնդիրը եւ ուրիշ խնդիրները։

ՄԱՐՍԷՅԷ . -

Այբի Տիկին Ովսաննա Չէօրէքճեան եւ
զաւակները՝
Էլիզ, Անի եւ Կարօ Չէօրէքճեան,
Տիկին Արուսեակ Պալեան եւ զաւակը՝
Ժորժ
խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուս-
նոյն, հօր, եղբոր եւ մօրեղբոր՝
ՍԱՐԳԻՍ ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆԻ
(զուրախաւար)
մահը, որ պատահեցաւ Օգոստոսի 19-ին:
Յուզարկաւորութիւնը կատարուեցաւ
Հինգշաբթի, Օգոստոսի 21-ին, Մարտէյի Սըր-
բոյ Թարգմանչաց Մայր եկեղեցին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Արնուլիլի Վարդապ Ս. Խաչ եկեղեց-
ւոյ մատաղօրհնութիւնը՝ Սեպտեմբերի 28-ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԷ

Հայկական շարժապատկերի ցուցադ-
րութիւն,
նախանձութեամբ՝
Կապույտ Խաչի Պալմոնի մասնաճիւղին
ԿՏՈՐ ՄԸ ԵՐԿԵՆՔ
(գումաւոր)
Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին,
Պալմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:
Տոմսերուն համար դիմել Պալմոնի Կա-
պույտ խաչուհիներուն:

FONDATION
ARAM KHATCHATOURIAN
ATTRIBUE
**UNE BOURSE D'ETUDE
ANNUELLE
POUR L'ANNEE 1986**
Montant : 20.000 F.

Conditions de candidature :

- Etre inscrit dans un Conservatoire National de Région ou une Ecole Nationale de Musique.
- Etre du niveau préparatoire supérieur.
- La Fondation tiendra compte de la situation matérielle et sociale du candidat.
- Date limite de dépôt des dossiers : 31 octobre 1986.

PIECES A FOURNIR

- Certificat de récompense.
- Fiche d'Etat Civil.
- 2 Photos d'Identité.
- Certificat d'imposition fiscale, personnelle et parentale.

Selon les types de candidature le jury se réserve le droit de répartir entre les candidats le montant de la bourse.

Les dossiers doivent être adressés à :
FONDATION ARAM KHATCHATOURIAN
Conservatoire National de Région
2, place Carli — 13001 Marseille

**GRANDE SOIRÉE
DE GALA**

— ALFORTVILLE —

Vendredi 3 Octobre

ANIMATION
EXCEPTIONNELLE
DE
PIERRE DOUGLAS

et la participation de très nombreux
artistes

M.C.A — C.B.A.F. — U.J.A.

Ի ՅԻՇԱՍԱԿ

Կարօ Թապալեանի ի յիշատակ, Այբի
Տիկին Վերդին Փիլիկեան եւ Տէր եւ Տիկին
Գրիգոր Ելքովանեան 100ական Թ. կը նը-
վերեն «Յատաճ»ին:

**Tous
les produits
du Stand
d'ARMENIE
de la Foire de Paris
sont en vente chez**

HAY DISC

alcools, cristaux, artisanat,
céramiques, cigarettes,
disques, cassettes etc...

HAY DISC
35, RUE LAMARTINE, 75009 PARIS
TEL. : 48 - 78 - 22 - 79
M^o CADET ou Notre-Dame-De LORETTE
Ouvert du Lundi au Samedi de 14 à 19h

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ.Բ.Ը.Մ. - ՎԱԼԱՆՍ

80-ամեակի տօնակատարութիւն
Հոկ. 11 եւ 12

մասնակցութեամբ Մարտէյի
« ԳԱՐՈՒՆ »
մանկական երգչախումբին

CEREMONIES DU 42e ANNIVERSAIRE
DE LA LIBERATION

L'A.N.A.C.R. et sa Filiale arménienne
RAVIVENT LA FLAMME
Samedi, 23 août à 18h30
Rassemblement à partir de 17h45 à
l'angle de la rue Balzac et de l'Avenue
des Champs - Elysées.

CELEBRATION DE LA LIBERATION
DE PARIS
Samedi, 30 août à 16 heures
PLACE DU 18 JUIN - Métro Montparnasse
Rassemblement à partir de 15h30
rue de Rennes
Face aux complices des falcificateurs
tures de l'Histoire, s'opposant à la recon-
naissance du génocide arménien, l'Amica-
le des Anciens Résistants Arméniens invite
ses compatriotes à manifester par leur
participation à ces cérémonies, leur fidé-
lité active à la mémoire des martyrs de la
Résistance, dont ceux du réseau arménien,
et à leur engagement au service de la
FRANCE ET DE LA CAUSE ARME-
NIENNE.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՓԱՐԻՋ

80-ԱՄԵԱԿԻ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒՆՍԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

Voyages en Arménie

Զբոսնաւորաց
Երանճեան
ՍԵՐՈՒՆՆԵՐ

TRINSTOURS **UCFAF**

PROCHAINS VOYAGES

PARIS

6 Septembre - 19 Septembre
Paris - Kiev - Erevan - Moscou -
Paris 6910 + Visa

2 Octobre - 16 Octobre
Paris - Moscou - Erevan
6170 + Visa

TRINSTOURS
25, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
Tél. : 42. 61. 58. 28

Permanence pour Inscriptions et Renseignements
Les Lundi - Mercredi - Vendredi - Samedi, de
16h à 18h30 auprès de — Mme. AGHAVNI KAR-
NIGUIAN, parlant arménien et français.

Pour **MARSEILLE** s'adres-
ser à l'U.C.F.A.F. - 65, rue Gambetta
13001 MARSEILLE

Վ Ե Ր Ա Մ Ա Ն Տ

- Հ. Բ. Ը. Մ. -

Հ. Բ. Ը. Մ. ԻՌԻԹԻՒՆ
ՓԱՐԻՋ

Գ. Պ. Ր. Յ. Ա. Կ. Ա. Ն. Վ. Ե. Ր. Ա. Մ. Ո. Ն. Տ.

Հ. Բ. Ը. Մ. Իրութեան Փարիզի Տիկնանց
Յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ իր
կազմակերպած 5-էն 14 տարեկան մա-
նուկներու եւ պատանիներու յատուկ Ձու-
րեքշարթի օրուան հայերէն լեզուի եւ
երկրի դասընթացները կը վերսկսին
Չորեքշաբթի, Սեպտեմբեր 10-ին
Այլք Մանուկեան Մշակութային Կեդրո-
նին մէջ՝
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris
Արձանագրութեանց եւ յաւելեալ տեղե-
կութիւններու համար հեռաձայնել՝
45 - 20 - 03 - 18 Թիւիմ
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 10-էն 17:

×

Ս. Մ. Ե. Ս. Ր. Ո. Պ. Կ. Ր. Թ. Ա. Ր. Ա. Ն.

Ս. Մ. Ե. Ս. Ր. Ո. Պ. Կ. Ր. Թ. Ա. Ր. Ա. Ն.
Կիրակի, Նոյեմբեր 21, ժամը 15-ին,
Պալմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:
Տոմսերուն համար դիմել Պալմոնի Կա-
պույտ խաչուհիներուն:

×

ՄԱՐՍԷՅԷ

ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՐՈՆԵՍ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ
ԲՍՅՈՒՄ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10

Մարտէյի Սըրբոյ Թարգմանչաց Մայր
եկեղեցւոյ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ հայերէն լե-
զուի միօրեայ դպրոցի 1986 / 87 տարե-
շրջանի դասընթացները կը վերսկսին
Սեպտեմբեր 10-ին, Չորեքշաբթի օր:
Նոր աշակերտներ կ'ընդունուին 5 տա-
րեկանէն սկսեալ:

Այս տարի դպրոցի դասերը կը բաղա-
նան հետեւեալ նիւթերէն .

1. - Հայոց լեզու
2. - Հայոց Պատմութիւն
3. - Կրօնք
4. - Հայկական երաժշտութիւն
5. - Մանկանց երգչախումբ . պատարա-
գի երգեցողութիւն, ղեկավարութեամբ՝
Խաչիկ ԵՐԼՄԱՋԵԱՆԻ:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան
եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, ա-
մէն Չորեքշաբթի ժամը 10 - 12, եւ 14 -
17-ի միջեւ:

Օթոգարի սպասարկութիւն եւ կէսօր-
ուան ճաշի կարելիութիւնները ստեղծը-
ւած են:

Հին եւ նոր աշակերտներու արձանագը-
րութիւնները կարելի է կատարել դպրոցի
տեսուչ՝ Գարեգին Վրդ. Պեթճեանի
մօտ, ամէն օր:

Հասցէ . -
EGLISE ARMENIENNE APOSTOLIQUE
339, ave. du Prado - Tél. 91 - 77 - 84 - 70
13008 MARSEILLE - FRANCE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՌՈՒԹԵԱՆ
56-ԴՊ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ
ժամը 2-30-ին:

Սալ Տը Լա Շիմի

ՄԱՐՍԷՅԷ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

ՓԱԿ Է
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-էն 31

ՀԱՐԱՇ - ԳԻՐԱԿԻ
04.08.86
23-24
SAMEDI-DIMANCHE
23-24 AOÛT
1986
LE NUMERO : 400 F

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEK: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A.R.C. PARIS

ՏԻՄ 80ԻՒ — ԹԻՒ 16.296

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԲԵԱՆ
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսիա : Տար. 600 ֆ. — Վեցամսեայ : 310 ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 ֆ. — Հատը : 4,00 ֆ.
61e ANNÉE — No 16.296

ԵՐԵՎԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ
ԵՐԵՎԱՆ
(ԱՐՄԵՆՓՐԵՍ - 04.08.86 14 / 18)

ԳԻՒՐՏԵՐՈՒ ՑՈՑՑԵՐԸ
ԱՐԵՎԻՍՏԵԱՆ
ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ՄԵԶ
ԳԻՒՐՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԳՄԱՆ
ՁԵՐԲԱՎԱԿԱՆՈՒԹ

ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊՓԵՐԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՄԻՀՐԱՆ ՍԵՄԵՐՁԵԱՆԻ ՄԱԸԸ

ՁՈՆ
ԱՌ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ
—X—
Իմ յոյսի բերդ, Երեւան,
Լայսի շքերք, Երեւան...

Մարտի 16-ը թրթիռով ու հաւատքով վար-
պետը ձեռնած է այս տողերը մայրաքաղաք
Երեւանի: Իր յոյսի, լոյսի Արարատ լե-
ռան դէմ. դիմաց փռուած Երեւանի մէջ,
իր սպրտած տան ճակատին զետեղուած է
յուշաբար - քանդակ մը, որ անցորդներուն
ընդմիջէր քանդակագործին ուղեղէն ներ-
կայութիւնը: Թարմ են յիշողութիւննե-
րը, ականատեսները կը յիշեն, թէ ինչ-
պէս թաղութիւնը կը չըջապատէր զինք, հոգե-
պատկերներ կ'ուղղէր ու կը վայելէր ա-
նոր ներկայութիւնը, անոր արտայայտած
խառնուրդ մտքերն ու յանկարծակի
պոթիւմները: Որքան մեծ կ'ըլլար վար-
պետի ուրախութիւնը, երբ մարդիկ,
եւթով կամ անձանով, զրոյցի կը բռնուէ-
ին, կարտասանէին հատուածներ իր
«Խառնուրդ եւ իշխանութիւն», «Հայոց Դան-
ժակ», «Անի» եւ միւս պոէմներէն: Անտու-
նի ժպիտը կը փայլէր անոր
դէմքին, երբ իր հասցէին կը լսէր ժո-
ղովրդին անակարկ գնահատականնե-
րը:

Ինձ եղնելու սարեր կան դեռ,
Սարերը քարեր, դարեր կան դեռ...

Քանդակագործական այս կերպաւոր-
ումը կ'ամրոցւայնէ խորաբանդակը, ուր
կան հայկական լեռները, Շիրազի փա-
ռառնած լեռները: Քանդակին վերի մա-
տը տեղ գտած են մեծ ու փոքր Մասիսնե-
րը, որոնց մէջտեղը երգող հաւքը բնա-
ւորած է: Հոս, Մասիսներու լանջին պա-
ռաճակն է երգող հաւքի գոյութիւնը:
Այն ոք կը յիշէ Յովհաննէս Շիրազի
«Բարձր Հայաստանի» երկը: Այս երգող
նշանը խորհրդանշական խմբատով ին-
քի քանդակագործն է: Մենք՝ Մասիս Շի-
րազի տողերու հեղինակը, մեր մեծ
երգը Արա Շիրազի գլխաւորութեամբ
ստեղծեցինք այս քանդակը, որ, յուրա-
խութիւն մեզ, գտաւ իր ջերմ ընդունելու-
թիւնը եւ բարձր գնահատուեցաւ: Կա-
տարուեցաւ յուշաբար - քանդակի բաց-
ման արարողութիւնը: Յուշաբարին թարմ
նշաններ կան. անկամայ ինչ յիշեն:

Մամուլակներ ձեռքբերիս
ու շուշաններ օտքբերիս...

Այս վարպետը, գարնան օրերը աչքե-
րուն մէջ, մանուշակներն ու շուշանները
նշաններն, հայկական լեռները, հե-
ռուները, դէպի իր ժողովուրդին սիր-
ալ, դէպի յայտնանութիւն:

ՄԻՓԱՆ ՇԻՐԱԶ
—X—
ՌՈՐԵՐ ԷՄՄԻԵԱՆԻ
ՆՈՐ ՑԱԳՐԱՆԱԿԸ
Մարտի 16-ը թրթիռով ու հաւատքով վար-
պետը ձեռնած է այս տողերը մայրաքաղաք
Երեւանի: Իր յոյսի, լոյսի Արարատ լե-
ռան դէմ. դիմաց փռուած Երեւանի մէջ,
իր սպրտած տան ճակատին զետեղուած է
յուշաբար - քանդակ մը, որ անցորդներուն
ընդմիջէր քանդակագործին ուղեղէն ներ-
կայութիւնը: Թարմ են յիշողութիւննե-
րը, ականատեսները կը յիշեն, թէ ինչ-
պէս թաղութիւնը կը չըջապատէր զինք, հոգե-
պատկերներ կ'ուղղէր ու կը վայելէր ա-
նոր ներկայութիւնը, անոր արտայայտած
խառնուրդ մտքերն ու յանկարծակի
պոթիւմները: Որքան մեծ կ'ըլլար վար-
պետի ուրախութիւնը, երբ մարդիկ,
եւթով կամ անձանով, զրոյցի կը բռնուէ-
ին, կարտասանէին հատուածներ իր
«Խառնուրդ եւ իշխանութիւն», «Հայոց Դան-
ժակ», «Անի» եւ միւս պոէմներէն: Անտու-
նի ժպիտը կը փայլէր անոր
դէմքին, երբ իր հասցէին կը լսէր ժո-
ղովրդին անակարկ գնահատականնե-
րը:

Համալուրդի ոստիկանութիւնը Օգոստոսի 18-
ին հանրութեան յայտնեց թիւրք երկուս-
տարդի մը ձերբակալումը: 18 տարեկան
Պարուշ Պողոսեանի վրային Համալուրդի
թուրք աւազ հիւպատոսին տան յատակա-
դիւր զանուած է: Կենթադրուի որ Ֆը-
րանթիւթեան եկող այս երկուստարդը
մահափորձի մը պիտի ձեռնարկէր հիւ-
պատոսին դէմ: Ոստիկանութեան բան-
րը բաժն է նաեւ Համալուրդի «Բիւրախ-
տանի Աշխատանքներու Միութեան» ուղ-
ղուած մէկ նամակին իրենց ձեռքը անց-
նելը, որուն մէջ գտած են կայսրանի ար-
կղանքէն մէկուն բանալին: Հոն երեւան
կամ է 1,2 քիլո պայթուցիկի եւ ստորձա-
նակի մը: Այս բոլորը պատահած է Ուրախ
օր, Օգոստոսի 15-ին, Տիւրք այն օրը երբ
թուրք օդային ուժերուն պատկանող տա-
սը օդանավներ յարձակում կը կատարէին
Իրաքի հիւսիսը զանուած քրտական դի-
քերու վրայ՝ ռմբակոծելով զանոնք:

Իսկ Օգոստոսի 18-ին, Բիւրաքեր Գերմանիոյ
գլխաւոր կարգ մը քաղաքներուն մէջ ըս-
տիկաններու ունեցած են: Ֆրանթ-
իւթեան մէջ մօտ 50 Բիւրաքեր Հէստի-
Րուստիւթեան մայր շէնքին մօտաւ գը-
րաւած եւ կէս ժամ յետոյ բողոքող մը
յանձնելէ յետոյ հետաքննուած են, նոյնքան
Բիւրաքեր ԻՍ - ՓԷ - ՏԷ-ի Տիւրքերի
կեդրոնը կոխելով պախարակած են թուրք
օդային ուժերու վերջին յարձակումը,
Հանուրի մէջ 100-ի չափ Բիւրաքեր բո-
ղոքի ցոյց մը կազմակերպուած են Հա-
նուրի մէջ Ալիքեանի Յովհաննէսի շէնքին
մօտ, Պոնտի մէջ Բիւրաքեր գերման
արխիւթիւթեաններուն պատկանող շէնքի
մը մէջ սպանուած են ծովի զինք իսկ
Պէրլինի մէջ խումբ մը Բիւրաքեր Գերման
Մամուլի Գործակալութեան բաց նամակ
մը յանձնելով իրենց ցատուած տրտու-
յալուած են: Չարսափելու հետ ունեցած
տեսակցութեան մը ընթացքին թիւրք պա-
տասխանատու մը շէնքում է թէ թուրք
օդանավները ռազմավարական նշանակու-
թիւն ունեցող թիրախներու վրայ յար-
ձակելէ աւելի ռմբակոծած են քրտական
զինքեր, սպանելով հարիւրաւոր կիներ,
այրեր եւ երախտներ: Նոյն անգամ աւելի
վերջը բաժն է որ որեւէ գերման կաղ-
մակերպութիւն եւ կամ կուսակցութիւն
գործակի չի կանգնիր իրենց եւ միայն ի-
րենք են որ գերման կառավարութեան
կը պահանջեն թուրքերի կատարուած
տնտեսական օժանդակութիւնը դադարեցնել
վերջոյ չէալ դէպքերու բերմամբ:

Յ. Կ.
—X—
Շուրջ 30 Բիւրաքեր Պերլին Ազգ. Չար-
սափելու կեդրոնը գրաւած են, Չորեք-
շաբթի օր, բողոքելու համար թրքական
ռմբակոծութեան դէմ: Կ'ուզէին ձայ-
նափութի կայանէն դատապարտումի
յայտարարութիւններ կատարել: Պաշտոն-
եայ մը բաժն է, որ ցորչափ զբաւուած
խաղաղ է, ոստիկանութեան դիմելու
հարկ չկայ:

Կը, Ֆիզիկալութիւնի Համաժողովներնա-
կան Օրը, Մոսկուայի կեդրոնական նոյն
մարզադաշտին վրայ մասնակցելով թե-
թե մարտամարտութեան խորհրդային
բաժակի կիսաարտակա մրցումներուն,
դարձեալ ուրախութիւն պատճառած է իր
համակիրներուն: Այս անգամ մարզիկը
Տ.19 մեթր ցատքով յաղթական հան-
գիստացած է:

"Errare sovieticum est"

Փոխարեւարդը գործածելով ծանօթ
տառացուածք՝ սխալիւր մարդկային է, որ
պէս խորագիր, Լիպերապիւն իր խմբա-
ղըրակաճով կ'անդադարանայ խորհրդա-
յին իշխանութեանց խոստովանութիւննե-
րու 400 էջոց տեղեկագրին: Արդարեւ,
Չերնոբիլի արկածէն (Ապրիլ 26) չորս ա-
միս ետք, Օգոստոսի 14-ին Մոսկուա Հիւլ-
ական ուժանիւթի միջազգային Գործակա-
լութեան յանձնած է 400 էջոց տեղեկա-
գիր մը, որ պատրաստուած է երկար քնն-
նութենէ մը ետք, համակարգիչի օգնու-
թեամբ կատարուած: «Անկարգ եւ ան-
պատասխանատու» կ'որակուին Չերնոբիլի
աշխատանքները: Այլ խօսքով, Լիպե-
րապիւնի համար յետիններն (Ֆրանսա-
ցին՝ լամփիւք կ'ըսէ) են որ կը պատճե-
րին, որպէսզի բուն պատասխանատուները
անմեղանա եւ խնդրոյ առարկայ չըլլան
հիւլականները, զեկաւարները եւ նոյն -
իսկ կազմաճինքը որակը: Տեղեկագիրը
մանրամասնօրէն կը պատմէ դէպքերու
ընթացքը եւ հիւլական թիւ 4 բարդին
վրայ կատարուելիք փորձը: Ամէն ինչ կը
սկսի Ապրիլ 25-ին, երբ (ան)պատաս-
խանատուները շարք մը փորձեր կը հա-
մարարեն: Որպէսզի ամէն ինչ լաւ անց-
նի, երկու պայմաններ անհրաժեշտ են -
բարդը պէտք է իր ամբողջ ուժին 30%-
ովը դառնայ եւ իր ստեղծման օգնական
զրոյթները խզուին, չորսին բարձրանալը
չզգարեցնելու համար: Արդ, եթէ այս-
պէս չգործեն, փորձերը «ոճալին» կ'ը-
լան: Բայց, խորհրդային իշխանութիւննե-
րը միայն մարդկային թերացումները
կ'ուզեն մատնանել:

Հարկ է քննել, որ փորձիկ հրդեհներ
շարունակուած են եւ ամէն վտանգ եւ
վարակում չէ վերջացած:
Յիշենք որ հիւլական ուժի օգտա-
գործման Պետական կոմիտէի նախագահն
է - Անդրէյ (Անդրանիկ) Պետրոսեան - որ
մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին (Օգոս-
տոսի 14) ներկայացուցած է այս տեղեկագիրը,
մատնանելով անոր գլխաւոր մասերը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄԱՑՆԱԿԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ կը
գտնէ որ նախարարութեան տուած թի-
ւերը, ինչ կը վերաբերին գործադրու-
թեան, ճշմարտութեան չեն համապատաս-
խաներ: Ոչ թէ 2 միլիոն 474 հազար, այլ
3 միլիոն 200 հազար հոգի աշխատանք
կը փնտռեն: Միւս կողմէ, Խմբիւթ-
ի խմբադրապետը Ռուս Լըոնա յայտա-
բարեց թէ կուսակցութիւնը նամակ մը
գրկած է նախագահ Միլիւթեանի, ուր կը-
սէ, ի մէջ այլոց, որ պէտք է ստորա-
գրէ ընտրական կտրատումի հրամանա-
գիրը, որպէսզի հարցը ձեռնարկ Ազգ.
Ժողովին մէջ:

ԻՊՐԱՆԻՍ ՍՈՒՍ, ՊԱԿ-ի բանբեր,
յայտարարեց թէ ոչ մէկ մտահոգութիւն
ունի Ֆրանսայի դիրքին մասին, արտա-
քին նախարարին հետ տեսնուելէն ետք:
Աւելցուց թէ ՊԱԿ-ի Փարիզի գրասենեակը
բացուած է 1975, Հոկ. 31-ին Ֆրանսա-
կան կառավարութեան որոշումով եւ թէ
ինք ալ քանիցս ընդունուած է Շիրաքի
կողմէ, Փարիզի քաղաքապետի հանդա-
մանով:

ՊԵՐՈՒԹԻ ԲԵՆ, Օգոստոսի 21-էն սկսեալ օ-

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթի
Օգոստոսի 16-ի թիւէն կ'իմանանք, թէ Օգոս-
տոսի 14-ին իր մահականացուն կնքած է Երեւա-
նի ուսողադիտական մեքենաներու դի-
տա - հետազոտական հիմնարկի տնօրէն
Միլիւթեան Արամի Սեմերջեան: Ծնած էր
1932-ին՝ Պուրկաս (Պուրկարի) 1946-ին
ընտանեօք ներգաղթած է Հայաստան:
1955-ին աւարտելով Երեւանի Բազմա-
ուսողից Հիմնարկը պաշտօնի կոչուած
է ջրէկտրակայանին մէջ: 1956-էն ի
վեր Միլիւթեան Սեմերջեան կը պաշտօնավա-
րէր Երեւանի ուսողադիտական մեքենա-
ներու դիտա - հետազոտական Հիմնար-
կին մէջ, թէքնիքի բաժնէն հասնելով
միջնակ տնօրէնի պաշտօնը: Իր մասնակ-
ցութեամբ է, որ ձեւաւորուած է Հիմ-
նարկը, մեծ նպաստ ունեցած է էլէկտրո-
նիք հաշուիչ մեքենաներու զծով հա-
նող սերունդներու գիտական հետազո-
տութիւններու ուղղութիւններու ամրա-
պնդման մէջ:

1967-ին Մ. Սեմերջեան ընտրուած է
ՄԱԿ-ի հաշուիչ թէքնիքի փորձագէտ
Պուրկարի մէջ: Հեղինակն է աւելի քան
70 գիտական աշխատութիւններու: Ար-
ժանացած է ՊՈՐՏ. Միլիւթեան եւ Հա-
յաստանի պետական մրցանակներու: Ան-
գամ էր Հայաստանի Գերագոյն Պար-
հուրդի պրեզիտիւմի: Թաղումը կատար-
ուած է Օգոստոսի 18-ին:

Դանաւի տոմսերը 25,5% յաւելում կրած
են, բայց հակառակ այս յաւելումին,
որ երրորդն է տարւոյն սկիզբէն ի վեր,
տոմսերը, Պէրլինի մէջ, 40% աւելի ա-
ժան են քան արտասահման: Արդարեւ,
այս սակերու ճշգրտման առեւ, տարբի
սակն ալ 28 լիւր: Ոսկի ճշգրտած է, փո-
խանակ 43-ի բուսայափոխութեան չու-
կային վրայ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ պաշ-
տօնաթերթը «Թղթեան» կը հազարդէ
որ, առեւտուրի նախկին նախարար մը՝
Վլադիմիր Սուսկով ձերբակալուած է,
զեղծարարութեան հետ կապ ունեցող
գաղթականութեան մը համար, որու մա-
սին, սակայն, մանրամասնութիւն չի
տրուիր:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ, երեսփոխանները
ջախջախիչ մեծամասնութեամբ քուէար-
կեցին ամուսնալուծումը արտօնող օրինա-
դիրը, 3 տարւոյն բաժանումէ մը ետք:
Երեսփոխանական ժողովին ետք, Ծերա-
կոյան ալ պէտք է վաւերացնէ, բայց ա-
մուսնալուծման կողմնակիցները մտա-
հոգ չեն: Եկեղեցւոյ ճնշումները ի վեր-
ջոյ ի գերեւ ելան եւ ծառայեցին մի-
այն 3 տարեկով ուշացնելու օրինագիծին
քուէարկումը: Հակամուսնալուծման պայ-
քարը կիրակնօրեայ քաղաքացիական
ներու ալ առիթ տուած է: Ըստ կղերին,
ամուսնալուծումը ընտանիքին քանդումն
է եւ կը քաջալերէ վիժումը, միասնականա-
նութիւնը, թմրեցուցիչի գործածութիւ-
նը, կամաւոր մահացումը, բայց այս
պատճառարանութիւնները շանտաճիկներու
յայտարարելու ճոխացնելու ծառայած են
եւ եկեղեցին այլ միջոցներու գիծած է:
Միակ բանը, որ յաջողած է պարտադ-
րել, հանրաքուէէ հրաժարումն է:

ԱՐՄԷՆ ԴԱԶԱՐՈՍԵԱՆ նախագահ-ընդ-
հանուր տնօրէն նշանակուած է Տէլ - Փրե-
թէ Էրոփի ԷՍ - Ա-ի ուր կը փոխարինէ
ընկերութեան հիմնադիրը՝ Անթուան Տէլ-
Փրեթէ, որ պատուոյ նախագահ կը
գանալ:

ՓԱՐԻՋԻ ԱԶԱՏԱԳՐՄԱՆ
ՏԱՐԵԳՈՐԶԻՆ ԱՌԹԻՒՒ

ՖՈՒԹԲՈՂԸ ԳՐԱՆՍԱՑԻ ՄԷՋ

Fluctuat nec mergitur (*)

Քառամեկ դեռութիւն: Ստորերկրեայ երկունք: Յեղափոխական, դատաբարական խլրտումներ: Ապա կ'սկսէ ճակատ ճակտի, ներքին ու արտաքին ուժերով:

Եւ անգամ մը եւս, այս անգամ եւս փրկուեցաւ Փարիզը: (Ամբողջ Ֆրանսան):

Փարիզը՝ լուսանցեցող ոստան լրպր-ծուն պոլոտաներով:

Բոցավառ հնոց յեղափոխութեան եւ ազատութեան:

Վառարան ստեղծագործ աշխատանքի եւ լուսապայծառ իմացականութեան:

Ծնոր՝ Քմայր: Պէրան: Համայնագի-տարան սանձակաւոր վայելքի:

Կապիտոլ եւ Տարպեան ժայռ:

Ներգաղանկութիւն եւ լարերին թոս:

Արդանդ խօսական փորձութեանց եւ խոր վիրաւ համայնակով:

Պատնէջ հողերը եւ ժամանակակից Անի հագարումէկ եկեղեցիներով:

Մշտավառ ատրուշան գիտութեան եւ արուեստի:

Մարդկային ազգային եւ միջազգային մշակութի:

Բարեկոն ոսկեթաթիւն եւ պանթէն փա-ռաց:

Բոյն սկեպտիկ անիշխանութեան եւ տկարեմական իմաստութեան:

Հանձար խաղաղական եւ փոթորիկ տի-եղբայրական:

Հարկան անձալքածիր եւ բարձունք ան-վախճան:

Տապան յախտեանական, որ «կը տատա-նի, բայց չընկղմիր»:

×

Դեռ երկէ չէ՞ր, - 1944 Օգոստոս 19-25:
Կրտսէ՝ ընտանի երգի մը արձագանգն էր որ կը սարսէր քաղաքը:

Մեմֆ չեմֆ ուզեր ազատ կամֆի բոնու-քիւմ...

Եւ «պատնիշամարտ»: Ըմբոստացում եւ ծառայում բոլոր փողոցներուն մէջ: Սրացք շանթարձակ եւ գրոհ դէպք մահ: Ծակատամարտ անհաւասար ուժերով: Ծգնաժամ արեան եւ մահուան քրտինքնե-րու մէջ:

Ու պատնէշներ, պատնէշներ: Բոլոր անցքերուն եւ բանիկ փողոցներուն մէջ: Հրապարակներու վրայ:

Ծառեր արմատախիլ հաստարուն կոճ-դերով: Այլապան կահ-կորաւորներ, խո-հանոց եւ մատան եւ շանթարան փողոց թափած: Սայալատակներ քարուքանդ: Կրակործան կառքեր, սայլեր, ինքնա-շարժներ, հեծեակներ, մեքենաներ, սնտուկներ, երկաթի կտորներ, ձողեր, գերաններ խոռոխիւտուն: Գամեր: Յիշեր: Պալլիտիկներ: Ու դնդաքի:

Սպառազն, սպառնալի ցանց մը ամէն տեսակ խոչընտոյններու, որպէս թը-նամին չկարենայ ճամբան շարունակել: Ամբոց: Թաքսոց: Նշանաւորութեան կա-յան: Պարիսի:

Allons enfants de la Patrie !

Եթէ հայերէն գիտնային.

Յառաջ ընթանամք եղբայրներ,
Մարտի հրաւեր կարգալով...

Շատո՞նց արձակուած էր հրամանը, հա-տու եւ անդիմադրելի: Մարտակոչ՝ բեր-նէ ընտան: Լեռնէն: Անտառէն, - ալլեա պատմական «մաքի»էն: Աղղանշան ձա-նափիւտ ալիքներով: Բազմալեզու թը-ռուցիկներով: Ականջ ախանջի եւ աչք աչքի:

Դեռ Յունիս - Յունիսին՝ խանգարուած էր ստորեայ կեանքը: Երկաթուղիները կրճատուած: Յետոյ յանկարծ դադար ամ-բողջ գիծերու վրայ: Փապուղին կանգ առած: Թղթատարը պատահական: Ոստի-կանութիւն իսկ ձեռնթափ: Գործադուլ: Օգոստոս 18-ին՝ վերջին թիւթերը գեր-մանաշունչ:

Իսկ շարաթիւնէն ի վեր՝ անվերջ կարա-ւաններ իրարու ետեւէ, նահանջի ճամ-բուն վրայ: Հրատալներով, թնդանթնե-րով, սպաներով եւ զինուորներով: Լեռնա-կուտակ բռններով: «Կերթա՞ն կոր»...

Եւ Օգոստոս 18-ի գիշերն իսկ՝ յարձա-կում նախաձեռնութեամբ Ներքին Ու-

ժերու: Գրոհ դէպք Ոստիկանութեան վերատեսչութեան եւ Քաղաքապետարան: Ապստամբութիւն: Եռագոյն: Մարտագո-կաններ Փարիզի քան թագաւորութուն մէջ: «Կոռեցէ՛ք, տղերք»:

Տարեբային էր շարժումը եւ վարա-կիչ:

Պմորում՝ նախնական միջոցներով: Պրախտուած ներքին եւ դուրսէն: Եւ լարոյթապէս, եւ նիւթապէս: Հեղհեղեղ յարձու, ծաւալուն ալիքի մը վերած-ում: Գիւղէն լեռ, լեռնէն քաղաք: Ծալաղաղաւորէն մինչեւ կեղրոնը, հագա-րումէկ շօշափուկներով: Դպրոցէն, պա-հականոցէն, դարբնոցէն մինչեւ պետա-կան պաշտօնատունն ու առեւտրական գը-րասենեակը: Զօրանոցէն մինչեւ շուկան: Ակադեմիայէն, թատրոնէն, Օփերայէն, Թանգարանէն մինչեւ ընտանեկան բոյ-ները եւ Ծան գիշիկէն «գիշերարանները»: (Քանի՞ հերոսահիներ, ըմբոստներու քաղմութեան մէջ):

Ոչ մէկ բացակայ որեւէ հոսանքէ: Բա-ցակիւն իրաւունք չունի:

Եւ ատոր համար ալ՝ ազգային միու-թիւն: Միարանութիւն խօսքի եւ գործի: Երբեք այլքան միախառնուած չէին թա-ցին ու չորը: Այն ու ձախը: Կաթոլիկն ու բողիւիկը: Բանաստեղծն ու քահանան: Կոչուո կապած ամբողջ լոսնուտն ու ձերմիկ ձեռնոցներով քաղքէնին: Գի-ղացիին եւ գիտունը: Զօրավարն ու ակա-դեմականը:

Ու երբեք այնքան արտառուչ համերաշ-խութեամբ արտասանուած չէին սովորա-կան կանչեր ու նշանախօսքեր, - Ազգ եւ Հայրենիք: Ժողովուրդ եւ Ազատութիւն: Ազգային ձակաւորն ու «անցուկը մոռցուկը»: Հատաարութիւն եւ եղբայրութիւն...

Եւ բազմազգի բազմութիւններ՝ կրակի գիծերուն վրայ: Անոնք որ «օտար» կը կոչուին ամէն երկրի մէջ: Ու նաեւ Հա-յիւր:

Պատահած է որ հայկական արիւնք եւ չէլէ, որեւէ յեղափոխութեան մէջ: Որ-եւէ ճակատի վրայ:

Զմէկամազի Աշոտ մը չէ՞ր որ Ամերի-կայէն Սպանիա թռաւ: 1936-ին, զոհուե-լու համար յեղափոխութեան կրակին մէջ:

Ու դեռ Հայաստանեայց գերիներ, - «Եղեղնական» - ընդդարար լեռ բարձ-րացած, թեւ թեւի մաքիականներուն հետ, մինչ կը կարծէին թէ գանոնք թե-ւատելու պիտի ծառայեն:

×

Լրագրական ցիւրեցան տեղեկութիւն-ներն ու զանազան գրքոյններ դեռ չեն պարզեր Ֆրանսայի Դիմադրական ճակա-տին գործունէութեան ամբողջ պատկե-րը: Զեռնհաս պատմադիւններու լանձնա-խումբ մը հում նիւթեր կը հաւաքէ, լը-րացներու համար սնոր վաւերական յի-շատակարար:

Այստեղ ալ միայն բազուկը չէր որ հա-կտո ձեղքեց անհարկն յանդգնութեամբ, ալլ եւ գրիչը: Ինչպէս ամէն յեղափոխա-կան շարժումի առեւ:

Ամբողջ գաղանի գրականութիւն մը խը-մորուեցաւ թաքսոցներու եւ թաւուք-ներու մէջ: Երգեր տառապանքի, առե-լութեան ու վրէժի: Տաղեր, որ յաճախ կը յիշեցնեն մեր նախնական չըջանի ազ-գասիրական, հայրենասիրական, յեղա-փոխական տենչերն ու խոյանքները:

Գլորացականի տեսարկներու վրայ,
Գրասեղանիս եւ ծառերուն վրայ,
Աւազին եւ ձիւնին վրայ
Գիւ ամուկ կը գրեմ, -
Ազատութիւն (Փոլ Էլիաս):

Զա՛յն տուր, Միքայէլ (Նալբանդեան):

Եւ անարարաւ մի մանուկ՝
Երկու ձեռքս պարզեցի,
Եւ իմ անգոր թեւերով
Ազատութիւն գրկեցի:

Սրբազան տեղութեան եւ ցատուի դե-րագոյն պահու մը, Պետրոս Գուրեան կը մոնչեր (Երգ պատերազմի):

...Արդ քաղաքանց

Ֆուտբոլը մուտք գործած է Ֆրանսա-յի մէջ անցեալ դարու վերջին տասնամ-եակներուն ընթացքին: Կու դար Անգլիա-յէն: Ծիւղ է որ՝ ըլլայ Ֆրանսայի մէջ շուրջ, ըլլայ Իտալիոյ մէջ քալչիօն, մի-ջին դարուն, որոչ դասակարգի մը տօնա-կան օրերու ժամանցները եղած են եւ կը կարծուի որ Անիւթացիք շուրջ օրինակած են մեր ժամանակներու Ֆուտբոլը: այ-սուհարգեմ, ճիշդ ու ճիշդ Անգլիոյ կը պարտինք ներկայի ստանդարտի մարզա-ձեւը: Ողջ մը՝ որ մարզական շարժու-մին տուաւ հակա թափ մը եւ գրաւեց հեղհեղեղ աշխարհի բոլոր ժողովուրդ-ներու ուշադրութիւնը, հրապուրեց դա-նոնք: Ֆուտբոլի Միջազգային Դաշնակ-ցութեան անդամ պետութիւններու թիւը 158 է այս տարի:

Ֆրանսայի առաջին տիւմբը հիմնուած է Լը Հաւրի մէջ, մօտիկ Անգլիոյ: Հիմ-նուած է 1872-ին: Անունն է Լը Հաւր Աթ-լէթիք Բիլօս՝ որ այս տարի ալ, վերըս-տին, մաս կը կազմէ Ֆրանսայի ընտրա-նիւն, մէկն է արհեստավարներու (փրո-ֆէսիօնիլ) քան ակումբներէն՝ որոնք կը պաշարին բարձրագոյն դասակարգին մէջ:

Ներկայիս Ֆրանսայի մէջ -առանց հաշ-ուելու Հանրապետութեան անգործուկա-երկրամասերը - կը գործեն շուրջ 22-000 ակումբներ՝ որոնց մէջ տասնեակ մը՝ հայկական անուններով եւ հայ վարիչե-րով: Կան ալ Ֆրանսահայեր՝ որոնք կը գլխաւորեն տեղական ակումբներ: Ա-տոնցմէ ամէնէն ծանօթն է Եւրո Միլեան, 1920-ին Պոլիս ծնած, Արտէշ նահանգին մէջ մեծցած, ներկայիս մեծ առեւտրա-կան տան մը տէրը էր եղբոր հետ: 1983, Յունուար 13-էն ի վեր, հայախօս մեր ազ-գակիցը նախագահն է Ֆրանսայի արհես-տավար ակումբներէն մէկուն՝ Օլէմպիք ար Լիոնի:

×

Երկար տարիներ Ֆրանսական Ֆուտբո-լը մնաց չուքի մէջ, մինչ կեղրոնական Եւրոպայի երկիրները ու Սպանիա, Իտալ-իա, Գերմանիա նաեւ, հեղհեղեղ կը յա-տաղթէին այս մարզաձեւին մէջ, կը հասնէին բրիտանական մակարդակին եւ, նոյնիսկ, կը գերազանցէին դայն:

Առաջին յաղթութիւն մը 1958-ին, Աշ-խարհի Բաժանիքի ընթացքին, Եւրոպի մէջ, վաղանցիկ յոյսեր տուաւ: Ֆրան-սա երրորդ դասուած էր: Լաւ խումբ մը կար այդ տարին, չնորհիւ միասնաբար

Նետուիմք յառաջ:

Սուր մը յագուպդ վատ եւ անգութ՝
Թող թշնամայն
Խմէ արիւն...

×

1942 - նոյնպէս օտարի լուծին տակ
Բարոստացած Ֆրանսացի բանաստեղծն է
որ կը մըմնջէ:

Բարեկամ, կը լսե՞ս
Ազատներուն սեւ թռիչքը
Մեր գաշտներուն վրայ:

Բարեկամ, կը լսե՞ս
Խուլ աղաղակները
Շղթայակալ երկիրին:

Օ եւ՛, ռազմիկներ,
Բանուրներ եւ գիւղացիներ,
Մարտակոչն է:

Այս իրիկուն թշնամին
Պիտի մանչնայ արեան գիւնը,
Եւ արցունքները...

×

Զեմ գիտեր հրատարակուած է զիւրք
մը, որ պատմէր լեռան դերը ժողովուրդ-
ներու ազատագրման պայքարին մէջ:
Լեռը՝ խորհուրդ եւ խորհիւս ազատու-
թեան եւ ներշնչարան երկնայայտ:

Լեռը՝ իր բարձրաբերձ քարաժայռերով,
որոնց կատարներուն վրայ հերոսները
«Փառքի բարձուն» կ'երգեն արժիւններուն

փայլող քանի մը աստղերու, գլխաւորա-
րար Մարտի մէջ ծնած, բայց Ֆրանսացի
Ժիւսթ Ֆոնթէնի եւ լեճ ծագումով Ռէյ-
մոն Գոփայի, երկու արգելափակ յառա-
ջապահներ:

Լատաւեսութիւնը սակայն երկար չու-
եց ազգային խումբին համար, թէեւ Սէն
թէթիէն, Եւրոպայի ակումբներու լա-
ւաժականապէս մէջ, ունեցաւ շարք մը
յաղթութիւններ՝ որոնք խանդավառեցին
ամբողջ Ֆրանսան:

Ֆրանսական Ֆուտբոլին իսկական վե-
րելքը պատահեցաւ 1982-ին, աշխարհի ա-
ռաջնութեան ընթացքին, Սպանիոյ մէջ
ուր Ֆրանսական խումբը, գլխաւոր պա-
տասխանատու Միշէլ Հիտալիոյի գեկա-
վարութեան տակ, հասաւ վերադարձին
աւարտականի. յետոյ, 1984-ին շահեցաւ
Եւրոպայի առաջնութիւնը եւ նաեւ Լաւ
Անճրլըսի Ոչխմալականին՝ տակ մրցա-
նակը: Ու, վերջապէս, քանի մը շարաթ-
ներ առաջ, Մեքսիքայի մէջ, շարք մը
յաղթանակներէ յետոյ, մանաւանդ յաղ-
թանակներ երկու հաջաւոր խումբե-
րու՝ Իտալիոյ եւ Պրագիի վրայ, վերա-
տին ստացաւ երրորդ մրցանակ: Պարտուե-
ցաւ Գերմանիայէն, կէս աւարտականին:

Կարճ քանի մը տարիներու ընթացքին
ձեռք բերուած այս նախանձիկ արդիւնք
ները պատճառ կան որ Ֆուտբոլին
ժողովրդականութիւնը Ֆրանսայի մէջ
հասնի բարձունքներու, ինչպէս Իտալիոյ
կամ Սպանիոյ մէջ էր: Անշուշտ հեռաւե-
սիլը եւ մարզական յօթոն ալ ունեցան
իրենց լայն ազդեցութիւնը այս րանին
մէջ: Ֆուտբոլը դարձաւ փնտռուող յե-
նարան մը բոլոր տեսակի առեւտրական
եւ արգիւնարեւական ձեռնարկութիւննե-
րը ծանօթացնելու համար: Ու նաեւ՝
քաղաքներու համարը շինելու մանաւանդ
միջազգային գետնի վրայ:

Դրամատիկներ ու քաղաքապետութիւն-
ներ հակա գումարներ տուին ակումբնե-
րուն, որպէսզի անոնք կարենան զբաղը-
նել իրենց խումբերը արժէքաւոր խաղա-
ցողներով: Այս ներկայ մրցաշրջանին մա-
նաւանդ այդ օժանդակութիւնը հասած է
սատիճանի մը՝ որ իրաւամբ կը նկատուի
չափազանցութիւն: Ու ակումբները առա-
տօրին կը վարձատրեն իրենց խաղացող
ները:

Կրտուի թէ կան խաղացողներ, մէկ եր-
կու տասնեակի գոնէ, որոնք կը շահն ա-
միսը 300-էն 500 հազար (նոր) Ֆրանք: Մէկ
երկու հազար ալ թերեւս տակի: Բայց մի

հեա: Լեռը՝ անդաւաճան թաքսոց եւ
յախտեանական պատնէջ: Լեռը, ուր լը-
րոստ հողիները կը պայծառանան, կը
ծաւալին ու կը ճարձատրին փոթորիկա-
ձայն, ի խնդրի ազատութեան:

Այս անգամ ալ, քաղաքին հետ, քաղա-
քէն առաջ լեռն էր որ պոթիկաց, - այն
որ «մաքի» կը կոչեն, փոխ առնելով Գոթ-
սիքային:

«Լեռնէ՛ր, սէգ լեռնէ՛ր» Նոթ Սալուալի
եւ Իդէրի, Իոնի եւ Ռոտէլի, անդաւառը
ձորերով եւ անմատչելի բարձունքնե-
րով, ինչպէս մեր հայրենի աշխարհին
մէջ: (Ողջո՞յն ձեզ, Սաուր կամ Զէ-
թուն կամ Սիւնիք): Վերջո՞ր: Թաւառք:
Մացառուք: Անտառ ամենի եւ անթա-
ռամ:

Լեռներ, ուր, ինչպէս ամբողջ Եւրո-
պայի տարածութեան վրայ, բոլոր ա-
յլատար երկիրներուն մէջ, ազատու-
թեան կանչերը կ'ուռնէին, կ'աճէին, կ'ար-
ձագանդէին սահմանէ սահման: Ուր,
փոխան ամենակալ ալ անկար Աստուծոյ
մը, օգանաւերն ու անկարգներն էին
որ երկիր կ'ըջնէին, ահեղ եւ արդիական
սպառազինութիւններով: (Մեր հայրե-
րուն Աստուածը ո՛չ օգանաւ նախի գե-
տէր, ո՛չ ալ անկարգէլ):

Fluctuat nec mergitur. Միայն Սէնի՞
վրայ:

Նոյն գաղտնիքը չունի՞մք մեր գետերն
ալ, - Արա՛ք, Եփրատ, Արածանի...

1944

Ծ. ՄԻՍԱԲԵՆԸ

(*) Այիֆները կը գարնեն, բայց չընկղմիր:
չընկղմիր. կը տառաւոր, բայց չընկղմիր:
Փարիզ քաղաքին խորհրդանշանը:

ԱՆՏԻՈՔ

ԱՔՍՈՐՈՒԱԾ ԲԱՂԱՔԸ

Օգոստոսի 16-ի Մոնոլի մեջ, ժամ. Գիեր Գե. լուսնի. Զիւկոգ կ'աղբկուէ երբեմնի Անտիոքը: Ստորեւ՝ գլխաւոր հատումներ:

×

Անտիոք. ո՞ր կը գտնուի այս քաղաքը. ո՞ր կը փնտռէք զայն: Պապն իսկ որ անգէտ մը չէ, հետեւեալ խօսքերով կը զիմարէր անտիոքի վարդապետ մը. «Ուրեմն, ի՞նչպէս էք Սուրբի մէջ»: Սակայն Անտիոք կը գտնուի Թուրքիոյ մէջ: Հոն անուններն ալ թրքացած են, ու քաղաքը այսօր կը կոչուի Անթաքիա:

Հրահանգած են նոյնիսկ Փրանսագիրներուն որ Անթաքիա գրեն Անտիոքի տեղ: Ի՞նչ պիտի ըսէին իրենք, եթէ մենք ալ իրենց պարտադրէինք Մարտէլլ ըսել, Մարտիլիա-ի տեղ:

Փրանսա եւս իր գերը ունի, պատասխանատու է հոն պատահածին. զայլ թաւախութեան խաղերէն մէկը: Աշխարհը մոռցած է, սակայն ո՛չ Արարիւնը, որոնց համար Անտիոք իրենց քաղաքն է որ թրքացած է հակառակ իրենց կամքին:

Ա. Աշխարհամարտի աւարտին Օսմանեան Կայսրութիւնը կը քայքայուի. 1920-ին Փրանսայի կը վստահուի հոգաւորութիւնը Լիբանանի եւ Սուրիոյ: Այս վերջինին մաս կը կադրէ անշուշտ նաեւ «Ալէքսանդրէթի մանճաքը» օսմանեան վարչութեան անուանումով:

Արարիւնը ներկայութիւնը հոն արմատ կ'արձակէ 7-րդ դարէն իսկ ու աւելի ուշ կ'ենթարկուի օսմանեան զաղթաւորութեան: 1925-ի չուրջ Անտիոքի 180 հազար բնակչութեան 35% չափը Թուրքեր

կը հանդիպին, երբ կը փորձեն լրացնել իրենց խումբերուն կազմերը հայաճնուող մարդիկներով:

Վերջապէս դնելէ առաջ, նշենք թէ Փրանսայի Փոթիսիոյ Դաշնակցութեան մօտ պաշտօնապէս արձանագրուած խաղաղութիւնը, անցեալ ժրջաշրջանին, 1-558-247 էր: Ասոնց մէջ միայն 708 արհեստավարժ մարդիկներ, ինչ որ ըսել չէ թէ միւսները, բոլորը, զբաղ չեն շահիր զնոյնիսկ կից տարով... վերեւի թիւին մէջ կ'առնուր զոնք կը ստանայ քիչ թէ շատ առաւելութիւններ իր աւուրմէն, ըլլայ ուղղակի նիւթական ձեւի տակ (փրփիւլ յաղթանակի կամ հաւասարութեան պարագային), ըլլայ իր առօրեայ աշխատանքին համար իրեն հալթալթուած դերով: Այսպէս է Փոթիսիոյ Փրանսայի մէջ:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

ուղէ, մէկ անկողինէն միւսը պիտի երթայ մէկ ոտանէ միւսը ցատքով թռչունի մը նման:

- Դուն զիս չե՞ս կարօցած:
- Կարօցած եմ, մեծ հայրիկ:
- Ինչո՞ւ չես խօսիր ուրեմն:

Ռուբիկ աչքերուս մէջ կը նայի ու կը հարցնէ.

- Ի՞նչ խօսիմ:
- Կը խնդամ:

Չեմ գիտեր: Եթէ ես քու տեղ ըլլայի, եթէ քեզի պէս ամէն օր դպրոց երթայի, փողոց ելլէի, ընկերներ ունենայի, պատմելիք շատ բան կը գտնէի:

Բայց ի՞նչ: Ռուբիկ ինձի կը նայի ու միտքէն միշտ միեւնոյն հարցումը կ'ուզէ. ի՞նչ պատճառով մեծ հայրիկ: Ու ես կը կարդամ իր նայուածքին մէջ հետեւեալ նախադասութիւնները, որոնք կը յաջորդեն «Ի՞նչ պատճառով»: Ի՞նչ պատճառով մեծ հայրիկ, շատ կարօցեր եմ քեզի: Անհամբեր էի քեզ տեսնելու: Դուն դա- ցիր, տան համը փախաւ: Եթէ վերանայի թէ ինչպէս կը փնտռեմ քեզ: Անկողինդ պարտաւ միշտ: Գիշերները, ճաշելու ա- տեն, աթոռով վրայ մարդ չի նստիր: Սենեակիդ դուռը մարդ չի բանար: Քեզ որքան կը սիրեմ եղբ...:

Այս, Ռուբիկ չի խօսիր եւ սակայն այս- պէս ըսել կ'ուզէ միտքէն: Ես չեմ կրնար պիտիլ: Եթէ չի խօսիր բարձրագոյն, պատճառը այն է որ շատ բան ըսել կ'ուզէ միտքամանակ: Այնքան շատ, որքան

են, արար մեծամասնութեան մէջ:

Յենրով այս մեծամասնութեան, Անգա- րայի երկրաւարդ հանրապետութիւնը կը պահանջէ սանձաքը: Դպրոցականներու եւ զինուորականներու կը սարկեցնեն թէ զարշի Փրանսայիները կ'ուզեն ոչ նը- ւաղ զարշի արարներուն «նոյնիսկ» օրհնելու հոգի այս պատասխիւր, ուր շատ հին ժամանակներէն եկած իմաց է հրաշք նեւար, ցոյց տալով թէ Անատոլիոն օրինա- ւոր ստացուածքն է ծայրագոյն Ասիոյ Թուրքերուն եւն...:

Այսօրն պատմութեան հարկ չկար ու- րայի: Փրանսական կառավարութիւնները հասած էին այն եզրակացութեան, որ Թուրքիոյ գէպի Գերմանիա հալուած ար- զիւլելու միակ միջոցն էր անոր նոյնիսկ Անտիոքն ու Ալէքսանդրէթը: Քեմալա- կան վարչաձեւը անշուշտ բնաւ նպատակ չունէր կրկին Պերլինի կողմէն պատե- րագրելու, սակայն այդպէս կարծել ար- ւաւ Քէ Կ'Օրաշի...:

Օրօրելու համար արարները «փոքրա- մասնութիւնները պաշտպանելու» պատը- րակին տակ, Փոթիք, 1937-ին սանձաքին համար ստեղծեց ինքնավարութեան իրա- վիճակ մը, որ կատարել զայրոյթ պատճա- րեց սուրբական նորաստեղծ Հանրապե- տութեան: 1938-ին սանձաքի բնակչու- թեան Թուրքերու համեմատութիւնը ար- զէն բարձրացած էր 63%:

Եւ 1939 Յունիսին Անտիոք եւ Ալէք- սանդրէթ կ'ընկնէին Ռուբիկ «Հաթիյա» անունին տակ: Այս նուէրը արեւելագէտ Անտիք Ռէմոնի ըսել կու տայ. - «Փրան- սայի համար քաղաքական անբարոյակա- նութեան բացալայտ օրինակ մը, որ կը հակասէ մեծամասնութեան փափաքին ու Սուրիոյ գէպ ունեցած իր պարտաւորու- թեանց»:

Սուրիա երբեք չմոռցաւ այս արարը. չէր կրնար բան մը ընել իր 10 միլիոն բը- նակչութեամբ, 50 միլիոնոց Թուրքիոյ մը գէպ: Սակայն որքան բազմաթիւ են այն Սուրիացիները, որոնք իրենց տունե- րը քարակներ ունին ուր Անտիոք Սուր- իոյ մաս կը կազմէ:

Նախկին սանձաքը այսօր մէկ միլիոնի մօտ բնակիչ ունի: Անկասկած որ, Թուր- քերը հոն մեծամասնութիւն են այլեւս: Սակայն «չեն կրցած» փոխել օղը, որ ա- րարական կը մնայ» ինչպէս կ'ըսէր երի- տասարդ արար մը, որ զատարան տար- ունեցաւ մերժած ըլլալով թրքական հպա- տակութիւնը:

Փողոցներու մէջ լսուած լեզուն արա- բերէն է, հակառակ անոր, որ դպրոցնե- րու եւ վաճառատուններու մէջ պարտա- դիր է թրքերէնը: Շատեր, փոխանակ Ան- դարայի հեռախօսիին, կը գիտեն Դա- մասկոսի կայանը:

Տարին անգամ մը այդ անկիւնի մահմե- տականները, որոնք տարբեր պատմու- թիւններու տէր են, գիրար կը գտնեն... քրիստոնէական տօնի մը առթիւ: Յու- նիսին, Ս. Պետրոսի տօնին: Եթէ ան չըլ- րէր, ուխտաւորներու մեծ թաղմութիւնը պիտի չկար հոն, որովհետեւ քրիստոն- եաները 1500-ի նման թիւ մը կը ներկա- յայնեն (1986) Անտիոքի մէջ: Իսկ ընդ-

հանուր սանձաքին մէջ 20 հազարէն նը- ւաղ: 1909-էն սկսեալ Օսմանեան կառա- վարութիւնը բնաջնջած է տեղւոյն հա- յերը:

Երբ Փրանսական հոգաւորութիւնը կը հաստատուի անոնցմէ 25 հազար հոգի կայ տակաւին հոն, երկու երրորդը կը մեկնին Փրանսայի հետ, մեծ մասը գէ- պի բարեկամ Լիբանանի հոգը: Մնացածը աննշան քանակութիւն մըն է որ սակայն գիտցած է միշտէն մեր օրերը պահպանել բիւզանդական շարականները:

Ի՞նչ պարտէ է ամէն պարագայի, այս քրիստոնէականներուն համար մաղցել լեռն ի վեր, ըլլալու համար հոն, ուր «ստալին անգամ Քրիստոսի աշակերտները քրիս- տոնեայ կոչուեցան»: Եթէ Երուսաղէմ մայրն է քրիստոնէութեան, Անտիոք կըն- քամայրն է. պարիկը՝ որ լարած է հա- մաշխարհային մեքենան, որ կը բանի միշտէն այսօր, երկու հազար տարիէ ի վեր: Ան, Երուսաղէմի Ալէքսանդրիայէն ու Միջագետքի Կոնստանտինոպոլիսէն պատմա- կան Արեւելքի երրորդ ուսանն է «Աստու- ծոյ Քաղաքը», որ մինչեւ 400 հազար բը- նակիչ ունեցած է ու 100 եպիսկոպոս:

Այսօր, երեւակայութեան գրախոսն է Անտիոք. բնութիւնը գետին հաւասարե- ցուցած է հեթանոսական տաճարները, Կոստանդինի «սուկեայ եկեղեցին» ու 360 աշտարակները: Անեղծ կը մնան սակայն սեւ լեռները որոնք կը պատարարեն ծո- վէն եկած անձնութիւնները:

Տեղն է միշտ Սիբիոս լեռը, որ կը հակէ երկրին. ինչպէ՞ս չիլիւ 256 տարուան ալն դեղեցիկ օրը, ուր ամբողջ քաղաքը լե- րան կողմին յենած բացօթեայ թատրոնը դացած էր:

Մոռցուած է ներկայացուած խաղը, բայց ոչ գերասանը՝ որ պոռաց յանկարծ. «Պարսիկները, Պարսիկները»: Անոր հա- տատ ընծայելու ժամանակը չունեցած, ներկայ հանրութիւնը ահաւել իրարան- ցումի մը մէջ թշնամիին նետերով դամ- ունեցաւ մնաց:

Քրիստոնէութեան զեղեցիկ շրջանին Բիզանդիոնի օրով Անտիոք եւս բեմ հան- դիսպոս անորակելի անարժանութիւննե- րու. ամէնը գործուած յանուն Յիսուսի: Այնքան որ անտիոքի պատմաբանը Ա. Մարսըլէն պիտի գրէր. «Մարդոց մէջ այնքան վայրագ կենդանի մը գոյութիւն չունի, որքան քրիստոնէականներու մեծ մա- սըն է մէկգլխով հանդէպ»:

Դարերու անցքը այսուհանդերձ կը կերպարանաւորէ վատթարագոյնը: 1300 ահա թուականներէն ի վեր արեւելեան ե- կեղեցւոյ ոչ մէկ իշխանութիւն կը գահա- կայէ Անտիոքի մէջ: Հրաշալի քաղաքը գրեթէ անհետացած է երկրի երեսէն ու թրքական անանցանելի սահմանը մօտ կէս դարէ ի վեր կը լրացնէ մնացածը: Հակա- ռակ ասոր, տակաւին մեր օրերուն, արեւ- լելքի նուազագոյն հինգ պատրիարքներ Լիբանանի, կամ Սուրիոյ մէջ, կը շարու- նակեն Անտիոք նկատել իրենց հովանա- տրութեան աշխարհադրական սահմաննե- րուն մէջ. այս ձեւով անտիք կ'արձագան- գեն արարական բողոքին, որ կը շարու- նակէ բարձրանալ աբոդուած քաղաքին:

Ռուբիկ քաղաքավար անցեալ ըլլալ մը քաւ: Արարիկին եւ յետոյ մօրը նայեցաւ: Մայրը նշան ըրաւ որ մօտենայ Տիկին Ա- լիսին եւ անոր ձեռքը սեղմէ: Ռուբիկ հնազանդեցաւ: Եւ Տիկին Ալիս սիրեց ա- նոր ոսկի մագերէ, չոյեց երեսը, համ- բարեց:

Ինչ անուշիկ բան եւ եղեր գուն: Ռուբիկ գետին կը նայի ամէկուտ: Մայ- րը կը փախի:

Հիմա դնա մեծ հայրիկին քով նստէ: Թոնիկը երկար չունէ մը կ'առնէ: Այս, գետն, երկար չունէ մը առաւ: Ան իմ քով է որ հանդիստ պիտի ընէ, իմ քով է որ թողնէ իր տանը մէջ պիտի գրայ:

Երբ նստէ հոս, կ'ըսեմ: Գիտե՞ս որ- քան կարօցեր եմ քեզ:

Ռուբիկ չի պատասխաներ: Շատ խօ- տան չէ տակաւին, բայց հոգ չէ, քիչ վերջ պիտի սկսի խօսիլ: Քիչ վերջ տար- քը աղէկ մը պիտի դառնայ, պիտի ճըռ-

վեր է իր ուժերէն: Ահ, անշուշտ, շատ լաւ կ'ըլլար որ այդ խօսքերը արտասան- ուէին բարձր, հնչէին այս սենեակին մէջ, բոլորին լսելի դառնային: Բայց ինչ փոյթ... Ինձի համար գոյութիւն ու- նին անտիք նոյնիսկ երբ չեն արտասան- ուիր: Թրեւս ալ այսպէս՝ աւելի թանկա- գին են: Սիրոյ լաւագոյն խօսքերը ա- նտիք են, զոր կ'ամշնանք արտասանելու: Անտիք՝ որոնք մէկէն միւսին կը փոխան- ցուին ոչ թէ օգի թրթաղացումով, այլ հո- գիլի փախուքով...:

Ստիկնիկ, որ Տիկին Ալիսին հետ խօ- տելով դրացած է, օգնութեան կը հա- նի:

- Ռուբիկ, մեծ հայրիկիդ ըսի՞ր որ պատմութեան դասէն տասը առած են: Ռուբիկին աչքերը կը ժպտին: Գլխովը ոչ կ'ըսէ: Չըսի:

- Այդ ինչ աղուր լուր, կ'ըսեմ: Այ- րիս: Պատմէ տեսնեմ:

- Միայն պատմութեան դասէն չէ, աշ- խարհագրութեան ալ տասը առի, կ'ըսէ Ռուբիկ խաղաղապետութեամբ:

- Այդիս կ'ըսեմ: Պատմէ ուրեմն: Ի՞նչ կ'ըսեր ես:

Եւ Ռուբիկ կը սկսի պատմել: Ի՞նչ ուրախութիւն, ի՞նչ խաղաղապետութիւն, ի՞նչ հպարտութիւն, Աստուած իմ: Ուսու- ցիւր ինչպէս դասի հանած էր, ինչեր հար- ցուցած էր, որքան լաւ պատասխանած էր, ընկերները ինչպէս անձրկած էին, չէին կրցած հարցումներուն մէջէն ել-

լել: Ռուբիկ այս լուրը կը պատմէ աճա- պարանքով, բառերը կ'ըլլան, խաղաղա- ւորութեան կասկածները դարձած: Կը նա- յիմ իրեն, ու ինձի այնպէս կը թուի թէ սրտիս մէջ բան մը կը խաղայ յանկարծ: Հիմա ան ճիշդ այն խանդավառ աշակերտն է, զոր ես եղած էի իր տարիքին: Կարծես թէ ան Ռուբիկը չէ, ես եմ: Ես եմ հիւան- դանոց եկած՝ այցելելու հօրս, որ աղէթա- փութեան գործողութիւն եղած է: Ահ, Ռու- րիկ ո՞րքէ գիտնայ, որ յիսուն տարի ա- ռաջ ալ տղաք նոյն խանդավառութեամբ տասը կ'առնէին իրենց դասերէն: Պատ- մութեան դասին վրայ դուր շատ բան չա- ւելցաւ յիսուն տարուան ընթացքին: Աշ- խարհագրութեան դասն ալ նոյնն է, գրե- թէ ոչ չինչ փոխուեցաւ, եթէ ոչ երկիրնե- րու բնակչութեան թիւը...: Միայն թէ ո՞ր էն ուսուցիչներս, ո՞ր դպրին, ի՞նչ եղան: Պատմութիւնը դարձան, հոգ դար- ձան, առանց իրենցմով բան մը փոխելու պատմութեան կամ աշխարհագրութեան մէջ...: Որքան պզտիկ ենք, Աստուած իմ, որքան աննշան ենք: Եւ ասոր փոխարէն ինչ մեծ յաւակնութիւններ ունինք: Ինչ անխմատ յոխորտներ: Եւ ինչպէս կը պարծենանք, ինչպէս յաւերժացած ըլլալ կը կարծենք աննշան յաղորդութիւններով, որոնց քանի մը տարի վերջ մարդիկ պի- տի նային ժպտով:

ՇՆՈՐՀԱՎԱԿԻ

Օր. Գեղամյան Աղապեղեան, Տիկին Լուիզ Լը Ռուս - Աղապեղեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք մասնակից եղան իրենց սուգին, իրենց սիրեցեալ եղբոր՝ **ՀՐԱՆԳ ԱՂԱՊԵՂԵԱՆԻ** մահուան առթիւ: Մասնաւոր շնորհակալութիւններ Տէր եւ Տիկին Գեղամ Թորոսեանի, իրենց անձնուէր հոգածութեան համար:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէրին. - Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Հարէլեան, ընկեր Շաւարշ Խաչատուրեանի մահուան առթիւ 200 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ» թարգմանման:

ՓՈՒԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱԿԻ

Տիկին Վերգին Գորգիկեան իր խորին գաւազանները կը յայտնէ Տիկին Արսէն Տէրաբեանի եւ զաւակներուն, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Արսէն Տէրաբեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղիկի 200 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»-ին:

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Սողոմոնեան եւ իրենց զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Քիրքեան 600 Ֆ. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Լիբանահայ աղոյց ծածրու ծախքին ի նըպաստ (ստանալ «Յառաջ»-էն):

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՄԱ

Կապոյտ Խաչի Սեւրան. Լիւլի Կառկանի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝ **ՆՈՅՆՍԻՐԵՐ 15-ԻՆ**:

— OPERA DE MARSEILLE —
- 2 CONCERTS -
EXCEPTIONNELS

organisés par la Fondation
ARAM KHATCHATOURIAN
CHŒUR ACADEMIQUE D'ARMENIE
(90 Choristes)
ORCHESTRE DE CANNES PROVENCE - COTE D'AZUR

Direction
OHANES TCHEKIDJIAN

Vendredi 26 Septembre à 21 h.

Chœur et Orchestre

Au programme :
G L O R I A VIVALDI
FANTAISIE POUR PIANO - CHŒUR ET ORCHESTRE BEETHOVEN
Soliste : Myriam BIRGER
EXTRAITS DE « N A B U C C O » VERDI

Dimanche 28 Septembre à 15 h.

Au programme :
KOMITAS - YEGMALIAN - DIKRANIAN -
NOVIKOV - VERDI - ROSSINI - GOUNOD - GERSHWIN

LOCATION :
du lundi 1er au vendredi 19 Septembre, de 9h à 12h au Centre Culturel de l'Eglise Arménienne - 339, ave. du Prado, 13008 Marseille -
Tél. : 91 - 77 - 84 - 70
du samedi 20 au samedi 27 Septembre à l'OPERA de MARSEILLE.
PRIX DES PLACES : Concert du 26 Septembre : de 130 francs à 40 francs
Concert du 28 Septembre : de 90 francs à 30 francs

Վ ե Ր ա մ ո շ

- Հ. Բ. Ը. Մ. -

Հ. Բ. Ը. Մ. ՌԻՏԻՆ
ՓԱՐԻԶ

Դ Պ Ր Ո Ց Ա Կ Ա Ն Վ Ե Ր Ա Մ Ո Ւ Տ
Հ. Բ. Ը. Մ. ՌԻՏԻՆ Գարեգին Տիկնանց Յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ իր կազմակերպած 5-էն 14 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու յատուկ Ձորեղարթի օրուան հայերէն լեզուի եւ երգի դասընթացները կը վերսկսին Ձորեղարթի, Սեպտեմբեր 10-ին Ալեք Մանուկեան Մշակութային Կեդրոնին մէջ՝
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris
Արձանագրութեանց եւ յաւելալ տեղեկութիւններու համար հեռաձայնէ՝
45 - 20 - 03 - 18 ք-իմ
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 10-էն 17:

×

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ

Ս. Մեսրոպ Կրթարանի մանկապարտէզի վերածուար՝ երկուշաբթի, Սեպտեմբեր 8-ին:
Արձանագրութեանց համար կը խնդրուի այժմէն իսկ գիմել վարժարան:
Հեռաձայն՝ 43 - 78 - 92 - 91

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ

ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10

Մարտէյլի Սրբոյ Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ հայերէն լեզուի միօրեայ դպրոցի 1986 / 87 տարեշրջանի դասընթացները կը վերսկսին Սեպտեմբեր 10-ին, Ձորեղարթի օր:
Նոր աշակերտներ կ'ընդունուին 5 տարեկանէն սկսեալ:

Այս տարի դպրոցի դասերը կը բաղկանան հետեւեալ նիւթերէն. -

1. Հայոց լեզու
2. Հայոց Պատմութիւն
3. Կրօնք
4. Հայկական երաժշտութիւն
5. Մանկանց երգչախումբ. պատարագի երգեցողութիւն, ղեկավարութեամբ՝ Խաչիկ ԵՂԼՄԱՋԵԱՆԻ:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան Եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, ամէն Ձորեղարթի ժամը 10 - 12, եւ 14 - 17-ի միջեւ:

Օթոբարի սպասարկութիւն եւ կտորուան ճաշի կարելիութիւնները առեղծւած են:

Հին եւ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնները կարելի է կատարել դպրոցի տեսուչ՝ Գարեգին Վրդ. ՊԵՔՃԵԱՆԻ մօտ, ամէն օր:

Հասցէ. -

EGLISE ARMENIENNE APOSTOLIQUE
339, ave. du Prado - Tél. 91 - 77 - 84 - 70
13008 MARSEILLE - FRANCE

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՄԱ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի, մեծ պարահանդէսը, ի նպաստ հայ վարժարաններուն՝

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿԱՅՈՒՅԻ ՑՈՒՆԸ
ՓԱԿ Է
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 31

Imprimé sur les Presses du Journal «Hatch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Fonds A.R.A.M

EN EXCLUSIVITÉ
OPTIMA TOURS, spécialiste
des voyages en ARMÉNIE
depuis 17 ans

Vous propose

VOLS DIRECTS PARIS ➤ EREVAN
EREVAN ➤ PARIS

Caractéristiques techniques :

Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE

Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2

Durée du vol : 5 heures 15

Douane à Erevan

Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours

Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa et l'assurance :

Du 3 au 19 Septembre	7.580 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F	Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De E R E V A N, extensions possibles soit :

- Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
- Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS	A MARSEILLE
SONIA COUMRYANTZ OPTIMA TOURS 12, rue Vignon 75009 — PARIS Tél. : (1) 47 42 10 35	M. ALEXANIAN 11, rue du Bassin 13012 MARSEILLE Tél. : 91 93 04 90 ou 42 83 31 55
A LYON	A SAINT CHAMOND
JEAN KRIKORIAN LATITUDE 3 3, place Roger Salengro 69190 SAINT FONS Tél. : 78 67 10 79	JEAN KRIKORIAN LATITUDE 3 55, rue de la République 42400 SAINT CHAMOND Tél. : 77 22 18 22

A PARIS, PERMANENCE TOUS LES SAMEDIS DE 10 H A MIDI

Ն Կ Ա Տ Ի Ռ Ի Ն Ե Ն Ա Լ

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՓԱՐԻԶ

80-ԱՄԵԱԿԻ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՀԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

Ն Կ Ա Տ Ի Ռ Ի Ն Ե Ն Ա Լ

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՎԱԼԱՆՍ

80-ամեակի տոնակատարութիւն

Հոկ. 11 եւ 12

մասնակցութեամբ Մարտէյլէն
« Դ Ա Ր Ո Ւ Ն »

մանկական երգչախումբին

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՄԱ

Արմուշիլի վարպետ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մատաղօրհնութիւնը՝ Սեպ. 28-ին:

×

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

Հայկական շարժապատկերի ցուցադրութիւն,
նախաձեռնութեամբ՝

Կապոյտ Խաչի Պամնի մասնաճիւղին
Կ Տ Ո Ր Մ Ը Ե Ր Կ Ի Ն Ք

(գումարը)

Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին,
Պամնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:
Տոմարուն համար դիմել Պամնի Կապոյտ Խաչուիներուն:

×

Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտտոյի (Մարտէյլ) մասնաճիւղը կը ներկայացնէ հալածու ֆիլմ մը՝ «Արեւնայաբար»՝ Սեպտեմբեր 28-ին, Կիրակի, ժամը 15-ին, Մարտէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը:

Մեծի Տանն կրկնվող Գարեգլին Բ. Կա-
թոլիկոսը Հինդչարթի օր, Օգոստ. 21-ին,
Երզնեսի մեկնում է անձնակախ բնույթ ու-
նեցող այցելութուն մը կատարելու հա-
մար։ Կաթոլիկոսը Քանաության Միաց-
յալ նահանգներ կ'անցնէր բժշկական բն-
ույթի գննություն և մ. համար։

Հետք եղած առեն, Գարեգլին Բ. անդրա-
շարժով Լիբանանի կացութեան, յայ-
տարած է ի մէջ այլոց. - «Կ'որոշեն
կրթութեան շարքը, ոճրափորձերը,
սանտուրաքի կառուցումը - կառքերը,
սեւան դպրասենտերը եւ բիրտ ուժի սահման
կ'որոշուածութիւն վերջ զտնեն։ Ամ-
բարձր տղովորդը պահած է կոյր բեր-
տութեան նման արարքներէ»։ Հակառակ
զից կացութեան, Հայրապետը իր զո-
ւանասնութիւնը յայտնած է որ խօսակ-
րութիւններ տեղի կ'ունենան եւ մաղ-
թը որ թափուածը բոլոր ճիգերը յա-
նդուհեամք պահուլուն։

ՌԵՍՓՈՐԶԵՐՈՒ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐԸ

Պաղպաղիկի Օգոս. 14-ի եւ 15-ի Թիւրքերէն ի տեղեկանանք որ Օգոս. 13-ին իր մասնախումբը կը բաժնուի Սամուէլ Թօփալեանի (1908-ին), որ չարաթ մը առաջ վիրաւորուած էր Նահճրի կամուրջին մօտ գտնուած ամբալիկ խափանարարական զինանոցին քննադրելին :

Օգոս. 14-ին ալ, Տորալի շրջանին մէջ Պաղպաղ - կարաթ մը պայթեցումին հետեւանքով մեռած են Ներսէս Ասլանեան (1945-ին), անդամ Հ.Մ.Ը.Մ. -ի Համադգայինի Պէշրութի մասնաճիւղի իւրն եւ Սեդա Գուլումճեան (ծնած 1946-ին), անդամ Հ.Յ.Դ. ԼԵՄ-ի Արշալույս Շիրակեան, ԼՕԽ-ի Աշիէն մասնախումբի իւրն, նաեւ գործունեայ անդամ Թաթարն 67»ի :

«ՇԻՐԱԿ»
ՀՐԱՏԱՐԱԿԶԱՏՈՒՆԸ
ՀՐՈՅ ՀԱՐԱԿ ԴԱՐՁԱԾ Է

Մար Մխայեղ - Նահրիկ Կամուրջ չէր
խնայ մէջ տեղի ունեցած դէպքերուն եւ
բախտամիտներուն հետեւնալով, կոյր հրե
թիւներու եւ փամփուշաներու թիւրա
դարձած է նաեւ «Շիրակ» հրատարակչա
նոսրը, որ չուրջ 50 տարուան ծառայու
թիւն մը ունի հայկական մշակոյթի
հոր մարակ դարձած են «Շիրակի» գրա
խառնութիւն, թուղթի պահեստը եւ տպարա
նի տարաբարձրութիւնը: Նիւթական վի
ճանքները կը ցանցին չորս 2 միլիոն վ
րանանոցի ոսկիէ: Կորուստներուն չափ
քիչ է հրատարակչատան 50 տարուա
յիջքերու պահեստանոցը:

α β γ δ ε

Ուրբաթ օր, Օգոս. 22-ին, Գասպարով
Գաբրիլ փոխ - վրէժի հանդիպումին 10
խալը լեռնաճղուեցաւ Երվուշարժի օ
ւսան 23 չարժումներէ ետք:

(Շաբ. Ա. Էջեմ)

զահաս եւ ողբերգական մահուան, «Աշխարհի Գրականութիւն» հանդէսին մէջ գրած է գիրքին պատասխանատու խմբագիրը՝ Կամիլ Սորբոլ, Չարենցի վիճակում էր գտնուել հայ նոր գրականութեան մեծ դատականը... Չարենց միշտ իր մեծ սրտով անսահման սիրամ էր զինք ծնած ժողովուրդը, երկրպագած անցեալի մեծերուն։ Բոլոր Հայերու նման Չարենց եւս ծոնկի եկած է միջնադարու վեհաշուք կոթողներուն առջեւ, խորհրդացի, նարեկացի, Ենթահայի, Սայաթ - Նոյի եւ Արմավանի հանձարին առջեւ։ Նոյն ստեն Չարենց այն եղակի մեծութիւնն էր, որ աւելի ու աւելի պարզօրէն էր զիտակցէր, որ պատմութեան եւ ասանդներու հանդէպ յարգանքը չի նշանակէր անցեալին կառչել, ինչ որ յաճախ պատահեցի կը վերածէ իրաւունքը... «Երկիր Նայիրի»ն մնաց հայ գրականութեան ուղիք գանձարանին մէջ եւ հայ ժողովուրդի բնատուրութեան ուժեղ ու թոյլ կողմերու անկողմնակալ պատկերացումով այսօր ալ կը յուզէ ու կ'ողբնէ։ Չին հրատարակչականը վերջին տարիները մեծ ուշադրութիւն կը դարձնէ հայ գրական զբաղանքներուն։ Յատկապէս տարիներուն «Օտէն» հրատարակչականը տարբեր մատենաշարերով լոյս կ'ընծայէ ինքնապիտանի «Հայոց Պատմութիւն»ը, «Աստուծոյ Դաւիթ» գրեցադնայեպը, «Նարեկացիի Մատենան Ողբերգութեան»ը, Արմավանի «Վէրք Հայաստանի»ն եւ այլն։

×

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԵՆ ՈՒՂԱԿԻ ԹՈՒԶՔՆԵՐ
ԴԷՊԻ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՍՆԵԱԿ ՄԸ ՔԱՂԱՔՆԵՐ

Ամառուան արձակուրդի օրերուն չորջ հազար Լենինականցիներ այցելած են Լենինգրադ, հնարաւորութիւն ունենալով ծանօթանալու տեսարժան վայրերուն եւ իրենց արձակուրդը անցընելու Պալմիր ծովու ափին։ Լենինականցիները ճամբորդած են օդանւում։ Ամիս մըն է, որ բացուած է Լենինական - Լենինգրադ օդանւումային ուղղակի գիծը։ Շարաթը երբ անգամ «Տու - 134» օդանւում կանոնադրութիւնը ունի, տեղ հասցնելով հարիւրաւոր ուղեւորներու եւ ժողովրդական տնտեսութեան բեռներ։ Ներկայիս Լենինականէն օդանւումային գիծեր կան դէպի Սորհ. Միութեան տասնեակ մը քաղաքներ՝ Մոսկուա, Կիւ, Կոլրիւն, Ռոստով, Կրասնոդար եւ այլն։ Լենինականի օդանւումականը իր գործունէութեամբ զգալի կերպով թեթեւցուցած է երեսանէն մեկնող ճամբորդներու փոխադրութեան գործը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի, մեծ պարահանդէսը, ի նպատակ հայ վարժարաններուն։

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

Տիկն Բիւզանդ խորհրդանշան - Տամբամ-
կան, Տէր եւ Տիկն Հայկազ խորհրդանշան, Տէր եւ Տիկն Ժիրայր Տամբամեան, զաւակները եւ թոռները, Տէր եւ Տիկն Վահէ Տամբամեան, Տէր եւ Տիկն Նազարէթ խորհրդանշան եւ իրենց որդին, Տէր եւ Տիկն Տոքթ. Նազարէթ էջմէշեան եւ զաւակները,

Իր զարմիկները, զարմուհիները եւ բոլոր բնական խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբոր, տղորդ, քենայրին եւ ազգականին

ԲԻԻԶԱՆԴ ԽՈՐՀԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Օգոստոսի 22-ին։ Յուշարկունքները կը կատարուի իսիւլ-Մուլլեյի Մ. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, 6, ավելի Պուրկէն, Չորեքշաբթի, Օգոստոսի 27, ժամը 14-ին եւ մարմինը կ'ամփոփուի Գրամատի Բոմբիւնայ գերեզմանատան բնոտեկան գամբարանին մէջ։

Մահազգ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իրեն ալ չնկատել։

«ՅԱՌԱՋ» - Մեր ցաւակցութիւնները խորհրդանշան եւ Տամբամեան բնոտեկանութիւն։

ՇՆՈՐՀԱՎԱԿԻ

ՏԷՍԻՆ. - Այլի Տիկն Ասողիկ Միւրաբեան եւ բնոտեկանը շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղիկով, զբաւոր մանուկից եղան իրենց սուգին։

ԿԻՐԱԿՈՍ ՄԻՐԱՔԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, որ պատահեցաւ Օգոստոսի 7-ին, 82 տարեկանին։ Թաղումը կատարուեցաւ Երկուշաբթի, Օգոստոսի 11-ին, Տէպինի գերեզմանատունը։

ՆՈՒԷՐ

Տիկն Էլիզ Մկրտիչեան 250 Թ. կը նշուի Կապույտ խաչի (Լիբանանահայ ազգային ծախք) եւ 100 Թ. «Յառաջ»ին (ստանալ «Յառաջ»ին)։

ՇՆՈՐՀԱՎԱԿԻ

Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ պայծառութեան համար հետեւեալները Ազգ. Միութեան կը նուիրեն, խաղողօրհնութեան առթիւ. - Օրիորդ Նոյեմի Սուրմէճեան 1.000 Թ., Ուն, Տիկն Արուսեակ Ապաճեան, Հայկեան բնականը 500աւան Թ., Այլի Տիկն Գոհար Ոսկերիչեան 250 Թ., Գարաբաղեւան բնականը, Ժիրայր Սիմոնեան 200աւան Թ., Մարմանեան, Տիկն Շահար Գրիգորով, Տիկն Արաքի Սալաւորեան եւ Տիկն Ազատեան 100աւան Թ., Տիկն Նահապետեան 50 Թ.։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԱԿԵՐԱԿԻ

Արաքի Տէրտէրեանի մահուան առթիւ, Երկնեան - Տակառեան բնոտեկանը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկն Արաքի Տէրտէրեանի եւ զաւակներուն եւ փոխան ծաղիկագրակի 500 Թ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

Ն Կ Ա Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Լ

Հ. Բ. Ը Մ. - ՓԱՐԻԶ

80-ԱՄԵԱԿԻ

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՃԱՇ. ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

Ն Կ Ա Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Լ

Հ. Բ. Ը Մ. - ՎԱԼԱՆՍ

80-ամեակի տօնակատարութիւն

Հոկ. 11 եւ 12

մասնակցութեամբ Մարտիկէն
« Գ Ս Ր Ո Ւ Ն »

մանկական երգչախումբին

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Արմուկիլի վարադայ Ս. խաչ եկեղեցւոյ մատաղօրհնութիւնը՝ Սեպ. 28-ին։

×

Մ Ա Ր Ս Ի Յ Լ
Հայկական շարժապատկերի ցուցադրութիւն, (նախաձեռնութեամբ՝ Կապույտ խաչի Պատմի մասնաճիւղին Կ Տ Ո Ր Մ Ը Ե Ր Կ Ի Ն Ք (գումար) Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին, Պատմի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։ Տոնախմբում համար դիմել Պատմի Կապույտ խաչաճիւղին։

×

Կապույտ խաչի Պուլվար Օտտոյի (Մարտիկ) մասնաճիւղը կը ներկայացնէ հայախօս ֆիլմ մը՝ «Արեւնայարար»՝ Սեպտեմբեր 28-ին, Կիրակի, ժամը 15-ին, Մարտիկի Հայ Մշակոյթի Տունը։

×

Կապույտ խաչի Սեւրան - Լիւրի Կառլանի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝ Նոյեմբեր 15-ին։

Ն Կ Ա Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Լ

Ս. Մ Ե Ս Ր Ո Պ Կ Ր Թ Ա Ր Ա Ն Ի

ՃԱՇ. ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ

Ն Կ Ա Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Լ

ՀԱՅ ԱՐԵՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-Բ ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՐԵՎԱՆԻ
Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ
ժամը 2-30-ին։

Սալ Տը Լա Շիֆի

Վ Ե Ր Ա Մ Ո Ն Տ

- Հ. Բ. Ը Մ. -

Հ. Բ. Ը Մ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻԶ

Գ Պ Ր Ո Յ Ա Կ Ա Ն Վ Ե Ր Ա Մ Ո Ւ Տ

Հ. Բ. Ը Մ. Միութեան Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ իր կազմակերպած 5-էն 14 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու յատուկ Չորեքշաբթի օրուան հայերէն լեզուի եւ կրթի դասընթացները կը վերսկսին։

Չորեքշաբթի, Սեպտեմբեր 10-ին
Այլի Մանուկեան Մշակութային Կեդրոնին մէջ՝
118, Rue de Courcelles - 75017 Paris
Արձանագրութեանց եւ յաւելեալ տեղեկութիւններու համար հեռաձայնէ՝
45 - 20 - 03 - 18 թիւին
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 10-էն 17։

×

Ս. Մ Ե Ս Ր Ո Պ Կ Ր Թ Ա Ր Ա Ն Ի

Ս. Մարտիկ Կրթարանի մանկապարտէզի վերամուտը՝ Երկուշաբթի, Սեպտեմբեր 8-ին։

Արձանագրութեանց համար կը խնդրուի այժմէն իսկ դիմել վարժարան։
Հեռաձայն՝ 43 - 78 - 92 - 91

×

ՄԱՐՏԵՅԼԻ

ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ

ՄԻՈՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԵՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ
ԲԱՑՈՒՄ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10

Մարտիկ Սրբոյ Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ հայերէն լեզուի միօրեայ դպրոցի 1986 / 87 տարեւորձանի դասընթացները կը վերսկսին Սեպտեմբեր 10-ին, Չորեքշաբթի օր։

Նոր աշակերտներ կ'ընդունուին 5 տարեկանէն սկսեալ։

Այս տարեկ դպրոցի դասերը կը բաղկանան հետեւեալ նիւթերէն։

1. - Հայոց լեզու
2. - Հայոց Պատմութիւն
3. - Կրօնք
4. - Հայկական երաժշտութիւն
5. - Մանկանց երգչախումբ - պատարագի երգեցողութիւն, ղեկավարութեամբ՝ Խաչիկ ԵԼԼՄԱԶԵԱՆԻ։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, մէկ Չորեքշաբթի ժամը 10 - 12, եւ 14 - 17-ի միջեւ։

Օթոբարի սպասարկութիւն եւ կէսօրուան ճաշի կարելիութիւնները ստեղծուած են։

Հին եւ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնները կարելի է կատարել դպրոցի տեսուչ՝ Գարեգին վրդ. ՊԵՔՃԵԱՆԻ մօտ, ամէն օր։

Հասցէ. -
EGLISE ARMENIENNE APOSTOLIQUE
339, ave. du Prado - Tél. 91 - 77 - 84 - 70
13008 MARSEILLE - FRANCE

ՄԱՐՏԵՅԼԻ
ՀԱՅ ՄԵՍԱԿՈՑԻ ՑՈՒՆԸ
ՓԱԿ Է
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-էն 31

Վ Ե Ր Ո Ն Ա Կ Ա Ն Ի
Հ Ա Ր Ի Ի Ր Ա Մ Ե Ա Կ Ի
Մ Ե Ծ Կ Ա Լ Ա
Դ Ե Կ Տ Ե Մ Բ Ե Ր 7
THEATRE DE PARIS

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
27
MERCREDI
27 AOÛT
1986

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
TEL.: 47. 70. 36. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A.R.C. PARIS

LE NUMERO : 400 F
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ — ԹԻՒ 16.298

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԲԵԱՆ
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսիա : Տար. 600 ֆ. — Վեցամսեայ : 310 ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 ֆ. — Հատը : 4,00 ֆ.
61° ANNÉE — No 16298

ՕՐՈՒՄՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՅԱԶՈՂՈՒԹԻՒՆ ԶՐԱԳՆԴԱԿԻ ՄԵԶ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ՓՈԽԹՊՈԼ

ԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԻՆՆԵՐԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀԻ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ յանձնեց Ֆրանսայի բնորոշական
պատկերները նոր կարգով մը, որ
Փարիս, որոշ չափով, նկատի առած է
կենտրոններու յանձնախումբին նկա-
ռարութիւնները: Պետական Խորհուրդը
այսօր է թէ 3 շաբաթէն միայն կրնայ
կարծիք յայտնել: Երեքշաբթի օր, Օգոս-
տոսին, իրան կրնայ իմանալ իր խմ-
բարկանին մէջ, անգամ մը եւս կը
պարզ իր կուսակցութեան տեսակէտը եւ
կը կրկնէ որ Հանրապետութեան նախա-
նոր պէտք չէ ստորագրել հրամանագի-
րը: Լրտեսի համար, կտրադատմանը
միտին վնասել համայնական կուսակ-
ցութեան: Ամէն պարագայի մէջ, բնա-
նական «ամէնէն արդար» նկատուած դը-
ռութիւնն ալ, որ համեմատականը կը նը-
կատի (մտաւանդ համայնականներու
եւ ընկերակցականներու կողմէ) շատ չը-
կարողանայ համայնականներուն, բայց
է ֆէյր բերաւ Ազգ. Ժողով 15 երես-
նակներով: Ըսելով Փարիսէն իր կի-
նով կտրադատմով ուզած է նպաստել
կարգի կուսակցութեան, լաիկական
կուսակցութեան կը համապատասխանէ:
Նման բաներ ալ ըրած էր, ատենին, Տը-
պիւրը, որ ներքին նախարար էր: Մնաց
որ, առաջին անգամ, համայնական
կուսակցութեան թիւը կրնայ 20-ի հաւ-
նէ մինչ Ազգ. ժողովի 1 - 2-ի ինքնէ:
Պարտաւոր ձեռով, Փարիսէն նկատի ա-
ռած է 62-ի վրայ 47 գերողութիւն, 5
իջեւրու մասամբ հետեւած է եւ 9
պարկներու բնաւ չէ հետեւած:

Անցեալ շաբաթ, Մատրիտի մէջ, ան-
սպասելի դէպք մը պատահեցաւ, որ պի-
տի արձանագրութիւն Ֆրանսայի մարզական
պատմութեան մէջ: Զրադնդակի (ուրթը
փօթ) ազգային խումբը, յաջողութեամբ
անցընելէ ետք զտոգական հանդիպում-
ները, իրաւունք ստացաւ պայքարելու ա-
ւարտական մրցաշարքին մէջ, ի հաշիւ
աշխարհի տառնութեան: Առաջին ան-
գամն էր որ կը պատահէր այդ: Անկէ ա-
ռաջ Ֆրանսան կը նկատուէր զանցաւելի
մրցակից մը:
Մատրիտի մէջ, ուրեմն, ան մուտք
գործեց աշխարհի ութ լաւագոյն խում-
բերու շաբթին մէջ:
«Եթէր տարիներու երազի մը իրակա-
նացումն է» ըսաւ խումբին պետը:
Խմբագրութեան Հայ միւն է. հարիւր առ հա-
րիւր հայաժողովուրդ՝ Արման Միքայէլեան:
Ծնած է Մարտի 1949, Փետ. 2-ին, Իր
ծնողքն ալ Մարտի 2-ին է: Խմբագրու-
ցի՝ հօրը կողմէ, Սեբաստացի՝ մօրը:
Արման 13 տարեկանին սկսած է լողալ
ու մրցել ու ջրադիպակ խաղալ 1964-ին:
Երկու տարի վերջ, զերթ կը բռնէր ազ-
գային խումբին մէջ, նախ պատանեկան,
յետոյ չափահասներու՝ որուն մաս կը
կազմէ, անկէ ի վեր, առանց ընդհատու-
մի, թէ՛ իրրեւ բերդապահ եւ թէ՛ տաս-
նեակ մը տարիներէ ի վեր, իբրեւ խմ-
բագետ ու մարզիչ:
Իր աւուրման ալ, Մարտի 1978-ին տէ-
նաժողով Ֆրանսայի անընկճելի ախոյ-
եանն է այս տարի ալ, ինչպէս նախորդ-
ներուն:
Արման Միքայէլեան, վերեւ յիշուած
յաջողութիւնէն ետք, թերեւս բերդապահ
իր պաշտօնը փոխանցէ այլեւս աւելի երի-
տասարդի մը, բայց անկասկած շատ մօ-
տէն պիտի հետեւի Ֆրանսայի ազգային
կազմին յառաջիկայ ելոյթներուն, իբրեւ
մարզիչ - խորհրդատու:
Նոյն խումբին անդամ է նաեւ Պրիւսո
Պոյաճեան, ան՝ Հայ, հօրը կողմէ մի-
այն: Զաւակն է յիսուսական թուականնե-
րուն Տօֆինէ - Սալուս չըջանին մէջ
համբաւի տիրացած, վախճանի, Ժորժ
Պոյաճեանի, որ յաճախ կը յաղթէր լո-
զի երկար մրցումներու մէջ:

ՆՈՐ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԵՂ ՄԸ ԲԱՅՈՒՄԸ
ԿԱՐՄԱՐԱՇԵՆԻ ՄԵԶ
Ազգային խումբի չըջանին Կարմրաշէն գիւ-
ղին մէջ բացուած է 50 տեղանոց մուր -
մանկապարտէզ մը: Արփա - Սեւանի շի-
նարարներու նախկին բնակութեան վայ-
րի շէնքերէն մէկուն վերակառուցումէն
ետք ստեղծուած են բոլոր յարմարու-
թիւնները երախաներու խնամքի համար:
Ազգային խումբի չըջանին Կարմրաշէն գիւ-
ղին մէջ բացուած է 50 տեղանոց մուր -
մանկապարտէզ մը: Արփա - Սեւանի շի-
նարարներու նախկին բնակութեան վայ-
րի շէնքերէն մէկուն վերակառուցումէն
ետք ստեղծուած են բոլոր յարմարու-
թիւնները երախաներու խնամքի համար:
Ազգային խումբի չըջանին Կարմրաշէն գիւ-
ղին մէջ բացուած է 50 տեղանոց մուր -
մանկապարտէզ մը: Արփա - Սեւանի շի-
նարարներու նախկին բնակութեան վայ-
րի շէնքերէն մէկուն վերակառուցումէն
ետք ստեղծուած են բոլոր յարմարու-
թիւնները երախաներու խնամքի համար:

Ս. ԴԱՍԱԿԱՐԳ
«ԿՈՏԱՅՔ» ՊԱՐՏՈՒՄԸ
Օգոստոսի 18-ին, Արփայի «Կոտայք»
հանդիպում ունեցած է Տաշքենդի «Պախ-
տակոր» հետ, այս վերջինիս դաշտին
վրայ: Ուղի հինգերորդ վայրկեանին
արդէն դաշտին տեղերը բացած են հա-
շիւը: Երկրորդ կիսախաղը հազիւ սկսած,
Տաշքենդցիները նշանակած են երկրորդ
կողմը (52րդ վայրկեան): Այնուհետեւ
խաղի նախաձեռնութիւնը անցած է Ա-
րփայիցիներուն եւ երկու վայրկեան ետք
Սարգսեան յաջողած է նշանակել կողմը:
«Կոտայք» ի տղաքը մեծ ճիգ թափած են
կարենալ հաւասարեցնելու եւ կէտ մը ա-
պահովելու համար, սակայն վերջին
վայրկեաններուն, երբ Արփայիցիները
ամբողջ խումբով նետուած են մրցակիցի
բերդին առջեւ, Տաշքենդցիները հակադը-
րոհի անցնելով նշանակած են երրորդ կող-
մը, ամբողջով իրենց յաղթանակը:
Ի դէպ, երբի մրցաշարքին, «Կոտայք»
4 - 0 արդիւնքով յաղթած էր «Պախտա-
կոր»:
Այս խաղէն ետք «Կոտայք» դասաւոր-
ման 18-րդ տեղը կը գրաւէր (24 խում-
բերու միջեւ):

ԱՆՏՈՂՈՒԹԻՒՆ ԹԵՐԱՆԻ ԱՐԽԻՆԻ
Այս օրերս Ստեփանեայ յետաձը-
րէ իր այցելութիւնը, իբրեւ հետեւանք
Խաչատուրեան հակազդեցութեան
Խաչատուր հակադրութեան յարաբերու-
թեան, իրաքի մէջ: Թեհրանի արտաքին
նախարարութեան բանբերը, ոչ միայն
պատասխանած է այդ յարձակումը, այլ-
եւ զրաւել է Անդալազի իշխանութիւն-
ները որ զարդեցնեն հայաժողովները Բիւ-
րաքի մէջ «որոնք իրանի հետ նոյն պայ-
քը կը տանին Պաղատան վարչակարգին
մէջ»: Անդալազ, ետ չի մնար, անշուշտ,
ի պատասխանին մէջ եւ առաջին ան-
գամ կը շեշտէ որ երրորդ մը խառնուելու
պէտք չունի այս գործին մէջ: Ըստ երե-
ւոյթի, Հայկֆօլու դատաւարտուած
Գրիգորեան ալ այժմ, Անդալազ մնալու, քա-
նաւորութեան առաջ, Ուաշինգթոն կա-
նաչարքի այցելութիւնն ալ ընթացէ:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍԲԵՆԻ
Աւելի ունի (Յունուար 6), Զմբան՝ Փետ.
14-էն Մարտ 2, թիւ 1 չըջանին համար եւ
Փետ. 21-էն Մարտ 9, թիւ 2 չըջանին
համար, զարման արձակուրդ՝ Ապրիլ 11-էն
27 (1), Ապրիլ 18-էն Մայիս 4 (2), ամ-
բան՝ Յունիս 30-էն բոլորին համար:

ԱՐԱՐԱՍԻ ՇՐՋԱՆԻ
ԿՈՒՏԱՅՔԻ ՊԱՐՏՈՒՄԸ
Արարատ քաղաքի «Ա. Խանջեան» կոյ-
տնակութիւնը, իր հ. Միութեան գե-
րադոյն խորհուրդի պրեզիտիւմի հրամա-
նագրով, պարզեւտարուած է Աշխատանքի
Կարմիր Դրօշ շքանշանով, գիւղատնտեսա-
կան մթերքներու արտադրութեան եւ
Արարատ քաղաքի «Ա. Խանջեան» կոյ-
տնակութիւնը, իր հ. Միութեան գե-
րադոյն խորհուրդի պրեզիտիւմի հրամա-
նագրով, պարզեւտարուած է Աշխատանքի
Կարմիր Դրօշ շքանշանով, գիւղատնտեսա-
կան մթերքներու արտադրութեան եւ

11-րդ հնգամեակի ծրագրի կատարման
մէջ ձեռք ձգած յաջողութիւններուն ի
գնահատութիւն:

ՊԱՐՏՈՒՄԸ ԴԱՍԱԿԱՐԳ
Համաձայն, գիններու յաւելումին
կապակցութիւնը 0,1% է Յունիսին հա-
մար, ինչ որ կը հաստատէ նախապէս
հայտարարուածը:

«ԼԸ ՄԱՐՏԻՆ» ՕՐԱԹԵՐԹԸ, Օգոստոսի 26-ին,
նոր պիւտաղէն առաւ, թէ եւ նոր խմբագր-
րապետը՝ Քրիսթիան Թօպէ (Էֆֆիթէս)
Սեպ. 1-ին միայն գործի գլուխ կ'անցնի:
Թեհրանի նոր տիրոջ՝ Ժան-Ֆրանսուա
Փերթիւսի նպատակն է 140 հազար ըն-
թերցողի հասնել մինչեւ տարւոյն վերջ:

ՄԱՐՏԻՆԻ ՇՐՋԱՆԻ
ԿՈՒՏԱՅՔԻ ՊԱՐՏՈՒՄԸ
Արարատ քաղաքի «Ա. Խանջեան» կոյ-
տնակութիւնը, իր հ. Միութեան գե-
րադոյն խորհուրդի պրեզիտիւմի հրամա-
նագրով, պարզեւտարուած է Աշխատանքի
Կարմիր Դրօշ շքանշանով, գիւղատնտեսա-
կան մթերքներու արտադրութեան եւ

Ս. ԴԱՍԱԿԱՐԳ
«ԿՈՏԱՅՔ» ՊԱՐՏՈՒՄԸ
Ստեփան Միութեան արտասահմանեան
գրասարքի կուսակցական պետական կոմիտէի
եւ նոյն ճիւղի արհեստակցական միու-
թեան կեդրոնական կոմիտէի փոխանցելի
կարմիր դրօշակը երեք ամսով տրուած է
Երեւանի «Արմենիա» պանդոկին: 1986-ի
երկրորդ եռամսեակի արդիւնքներով պան-
դոկի անձնակազմը յաղթական հրա-
շակուած է համախմբութեան մրցու-
մին եւ արժանացած կարմիր դրօշի եւ
Ա. կարգի վկայագրի: Հայաստանի ար-
տասահմանեան գրասարքի կուսակցական գլու-
խուր վարչութեան ժողովի ընթաց-
քին պարզելու յանձնած է Ի. Նորգման,
յաջողութիւն մաղթելով «Արմենիա»-ի
անձնակազմին՝ հիւրերու սպասարկման
եւ անոնց չըջապաղաներու կազմակերպ-
ման գործին մակարդակը բարձրացնելու
մարզէն ներս:

ՄԱՐՏԻՆԻ ՇՐՋԱՆԻ
ԿՈՒՏԱՅՔԻ ՊԱՐՏՈՒՄԸ
Համաձայն, գիններու յաւելումին
կապակցութիւնը 0,1% է Յունիսին հա-
մար, ինչ որ կը հաստատէ նախապէս
հայտարարուածը:

ՔՐԻՍՏԻԱՆ ԹՕՊԵ
Քրիստիան Թոպէ, իր հ. Միութեան գե-
րադոյն խորհուրդի պրեզիտիւմի հրամա-
նագրով, պարզեւտարուած է Աշխատանքի
Կարմիր Դրօշ շքանշանով, գիւղատնտեսա-
կան մթերքներու արտադրութեան եւ

ՄԱՐՏԻՆԻ ՇՐՋԱՆԻ
ԿՈՒՏԱՅՔԻ ՊԱՐՏՈՒՄԸ
Արարատ քաղաքի «Ա. Խանջեան» կոյ-
տնակութիւնը, իր հ. Միութեան գե-
րադոյն խորհուրդի պրեզիտիւմի հրամա-
նագրով, պարզեւտարուած է Աշխատանքի
Կարմիր Դրօշ շքանշանով, գիւղատնտեսա-
կան մթերքներու արտադրութեան եւ

11-րդ խաղին, երկուշաբթի օր,
Գարբով եւ Գապարով ջանք չինայցնին
յաղթելու համար, բայց ի վերջոյ խա-
ղը հաւասար արդիւնքով վերջ գտաւ:
Գապարով գլուխն է 6 կէտով 5-ի
դէմ:

« ԲԱՐԵՒ ԶԵԶ »

0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0

ԳԱՐԵԳՐԻ ԲԵՍ

ԺԱՅՌԱՊԱՏԿԵՐՆԵՐԸ

ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ...

(Բ. Է. Վերջին մաս)

Մեր կատարած պրպտութիւններն պար-
զուեցաւ, որ ժայռապատկերներու եւ
առաջին մէջ գտնուող պատկերներու մի-
ջեւ կան նոյնութիւններու եւ պատկերնե-
րու զատարման յաջորդականութիւն,
որ, անկասկած, կը լուծէ մեր ժայռա-
պատկերի տեղեկութիւնը: Երկու մեթոդո-
քարաքերի վրայ պատկերացումը են
Յեֆէսի (հայկական համարժէքը ծանօթ
է), Վիշապի, Հերակլէսի (Վահագնի),
Քնոսի, Կարապի, Պեղոսի (Հրեղէն ձի-
ու), Թագի, Դեղփիւնի, Յուլի եւ այլ հա-
մաստեղութիւններ խորհրդանշող պատ-
կերներ, որոնք նոյն յաջորդականու-
թեամբ կը կրկնեն առաջին պատկերները:
Ըստ իս, եթէ միայն տուեալ քարաքեր-
ըր գտնուած ըլլար, այդ ալ կը բաւէր
փաստելու, որ իսկապէս Հայաստանի մէջ
ծնունդ տուած է հնագոյն տաղանդաւոր-
ութիւնը: Իսկ մեր հեռուոր նախնիները
ինչպէս պատկերացումը են երկրի մո-
լորտի քանի մը հազարամեակ առաջ:
Որքան ալ դարձնալի է, գտնուել Պայ-
տասարի ժայռապատկերէ մը, մեր նախ-
նիները երկրի մոլորակի մասին ունին
ձեռք պատկերացում մը, այսինքն երկ-
րագունդը պատկերացումը են զննածեւ,
որուն չորս հակադիր մասերը կը բնակին
մարդիկ: Այս պատկերը մինչեւ այսօր
այլ մեկնաբանութիւն չունի: Է. դարու
հայ հանճարեղ աշխարհագրագէտ, աստ-
ղագէտ եւ տոմարագէտ Անանիա
Շիրակացի եւս մեր մոլորակը
պատկերացումը է զննածեւ: Ինչ-
պէս կը տեսնենք Հայաստանի մէջ հնա-
գոյն աստեղութիւնները ունեցած են ա-
ւելի քան խորունկ արժանանք: Մեր մո-
լորակի մասին կան նաեւ աստաղաբան-
ագիցաբանական պատկերացումներ: Ահա
անոնցմէ մին՝ Յուլի եղջիւրներուն վը-
րայ պատկերացումը է երկրագունդը:
Երբ Յուլի շարժի, երկրաշարժ կ'ըլլայ
(մեկնաբանութիւնը բոտ ակադեմիական
Սուրէն Երեմեանի), շարժման մէջ կը
գրուին երկնային միւս լուսատուները:
Բազմաթիւ են այն ժայռապատկերները,
որոնց մէջ ցոյցացած են մեր հարուստ գի-
ցաբանութիւնը եւ աստաղաբանութիւ-
նը: Գեղեցիկ լեռներուն մէջ պիտուած
են աստեղեկ քարաքերները, որոնց վը-
րայ պատկերացումը է Հայկ Նահապետը
իրբէ քաջ որսորդ:

Յուլի դէմ Հայկի մենամարտը պատկե-
րացնող երեք ժայռապատկերներն ալ
պէտք է դասել հնագոյն արուեստի գլուխ-
ործոցներու շարք: Երեք պարագանե-
րուն ալ Հայկի գիցաբանական կերպարը
իր գեղեցիկ մարմնաւորումը ստացած է
երկնային համաստեղութիւններու մէջ,
տեղ մը՝ Աղեղնաւորի, ուրիշ տեղ մը՝
Յուլի եւ Հայկի, վերջապէս իրբէ յա-
ւերժ հերոսի՝ կեռ խաչի խորհրդանշա-
նով: Հին մշակույթի պանծերէն են նաեւ
Վահագնի աստաղաբանական կերպարը ներ-
կայացնող ժայռապատկերները:

Ինչպիսի՞ պայծառ երեւակայութիւն
ունեցած են մեր նախնիները: Հոս պատ-
կերացումը է արարչագործութիւն. փայ-
լաւորած է կայծակը, որոտացած է եր-
կինքը (կայծակի ու ամպրոպի խորհրդ-
դանին է այժմ): Երկունքի մէջ են երկին-
քըն ու երկիրը, որոնք ծնունդ տուած են
արեւածին մանկիկին: Խանձարուրում
մանկիկը աշխարհին կը ներկայացնէ Տի-
րամայրը: Իրբէ վկայ այն բանի, որ
մանուկը սովորական ծնունդ չէ, այլ ա-
րեւածին, զիմացը պատկերացումը է
հակայ խաչը՝ արեւի հնագոյն խորհրդ-
դանիչը:

Գեռ պիտի մեծնայ, հզօրնայ Վահագնը
եւ կեանքի ու մահուան կռիւ մղէ չար
ուժերու՝ վիշապներու դէմ, յաղթէ ա-
նոնց եւ կեանք ու ազատութիւն պարգեւ
իր ժողովուրդին: Ահա եւ Վահագնը իր-
բէ աստեղաբանացած գիցագն կը մարտնչի
հրէշամարմին, ցրալուծի վիշապի դէմ:
Պէտք է նշել, որ Վահագնի անմահացող
այդ երկու ժայռապատկերները կը գտնը-

ւին իրարմէ ոչ հեռու: Կենթադրուի, որ
այս երկու պատկերներու մէջ Վահագնը
պատկերացումը է իրբէ համաստեղու-
թիւն մը՝ որ կը համապատասխանէ Հեր-
կուլէսի համաստեղութեան:

Ընդունուած է այն տեսակէտը, որ
կեռ խաչը՝ Արեւի յաւերժական շարժման
եւ կեանքի յաւերժութեան հնագոյն նշա-
նը՝ յորինած եւ գործածած են հնդեւո-
պական ժողովուրդները: Կեռ խաչը լայն
տարածում գտած է Հայաստանի ժայ-
ռապատկերներուն մէջ, ունի տասնեակ
ենթամեակը, կը գտնուի ինքեղէնի եւ մե-
տաղէ պատրաստումը իրբու վրայ: Այդ
նշանը տարածուած է Եւրոպա, նաեւ Աս-
իա (Հնդկաստան, Իրան, Սիւպերիա, Փա-
միրի լեռներ):

Պատմական տեղեկութիւններու համա-
ձայն, 3-րդ հազարամեակին Փոքր Ասիա-
յէն գէպի Արեւելք արտադրող տեղի
ունեցած է: Անկարելի է, որ կեռ խաչի
տարածումը գէպի արեւելեան երկրներ
կատարուած է Հայկական բարձրաւորա-
կէն:

Գիտական նորագոյն յայտնագործու-
թիւններով եւ հետազոտութիւններով ա-
պացուցուած է, որ հնդեւրոպական ժո-
ղովուրդներու մայր հայրենիքը Փոքր
Ասիան է: Ամենայն հաւանականութեամբ,
ժողովուրդներու արտադրող Փոքր Աս-
իայէն գէպի արեւելեան երկրներ իր զը-
րոյմը գրած է արեւելեան ժողովուրդ-
ներու մշակոյթին վրայ: Առող կարելի է
բացատրել ժայռապատկերներու զարմա-
նալի նմանութիւնը, երբեմն նոյնութիւ-
նը, որուն կը հանդիպենք մեր եւ Արե-
ւելքի ժողովուրդներու մօտ:

Հեթանոս Հայերը, Պարսիկները, Հըն-
դիկները իրենք զիրենք համարած են ա-
րեւածիններ: Լեզուարաններու (Իմանով,
Գամկելիձէ) նորագոյն հետազոտու-
թիւնները ցոյց տուած են, որ այդ ժողո-
վուրդներէն միայն Հայերու լեռնը կը
ճաղի հնագոյն հնդեւրոպական մայր
լեզուէ: Ուրեմն, պէտք է ենթադրել, որ
այդ «արեւածին» ժողովուրդը կրնայ իր
հողին վրայ ստեղծել Արեւի նախնական
նշանը՝ կեռ խաչը եւ խաչը, զորս իրենց
հետ տարած են անոնք՝ որոնք զաղթած-
նի գէպի Արեւելք՝ Իրան, Հնդկաստան
եւ գէպի Արեւմուտք՝ եւրոպական եր-
կրները:

Գիտականները Հայաստանը իրաւամբ
կը կոչեն քաղաքակրթութեան օրրոն:
Հնագոյն աստղագիտութիւնը եւ հազա-
րաւոր գիցաբանական ժայռապատկերնե-
րը այդ հինաւորք քաղաքակրթութեան
ցայտուն վկայներն են:

Մենք ունինք պատկերագրերու մինչեւ
այսօր չվերծանուած եւ չպարզաբանուած
համակարգ, որ բոտ ամենայնի, խորունկ
հետք ձգած պէտք է ըլլայ հայ գիւրդու
ստեղծման վրայ:

Սեպագրերը եւ պատկերագրերը հասա-
րակութեան ընկերային — տնտեսական
զարգացման որոշ հանգրուանին ալիւս
չեն զոհարուցած ժողովուրդներու: Հողե-
կան պահանջները եւ խոչընդոտ եղած են
գիտութեան եւ արուեստի զարգացման:
Մարդիկ մտածած են կատարելագործել
եղած գիւրդը, գիւրդեղել գրելու ձեւն ու
ընթերցումը: Անհրաժեշտ նկատուած է
մէկ հնչիւնը մէկ նշանով արտայայտել:
Այդ հարցը հին ատեն լուծած են Յոյները
եւ Հռոմէացիները, որոնք մեր զարաշըր-
ջանէն շատ առաջ ստեղծած են իրենց
այբուբենները:

Ըստ հայկական պատկերագրերու, մենք
կազմած ենք աղիւսակներ, ուր գետե-
ղած ենք այն նշանագրերը, որոնք իրենց
ձեւով կը կրկնեն յունական, հռոմէական
եւ աւելի ուշ ստեղծուած մեքսիկական
գիւրդը: Աղիւսակներէն պարզօրէն կ'ե-
րեւայ, որ այդ երեք ժողովուրդներու ալ-
բուբեններու տարբերութիւնը 65 — 70 տոկոսը
նոյնութեամբ կը կրկնեն պատկերագրե-
րու նշանագրերը: Ասիկա առայժմ վար-

Քանակական թուականներին, յետագայ
մի քանի տարիներին եւս, Արեւելեան փո-
ղոցը միայն զրօսալար էր, ոչ մի աւ-
տօ՝ ոչ վերեւ, ոչ ներքեւ: Ասեմք, աւ-
տօներ էլ չկային, որ վերեւ ու ներքեւ ա-
նէին, ամբողջ քաղաքում՝ հազիւ մէկ —
երկու հատ: Ֆայտոններ, հա՛, կային:
Սրանց էլ իրաւունք էր արուած միայն
ցերեկները երեւալ ալդտեղ: Երեւում է-
ին եւ ձիւրի ոտնաձայններով, խրխնջոց-
ներով, զանգուղիների զնգզնգոցներով
չուք տալիս փողոցին:

Երեկոյան ժամերին Արեւելեան պատ-
կանում էր Երեւանցիներին. դրօնէք՝
ինչքան արտնդեղ ուղեւայ: Մայթերով ու
փողոցի կենտրոնով հա՛ վեր ու վար ա-
րէք:

Ո՛ւմ ասես, որ չէիր հանդիպել այս-
տեղ. գիտութեան, զրաւանութեան, ար-
ուեստի դործիչներին, զրաւանակային աշ-
խատողներին, արհեստաւորներին: Բան —
ուրները՝ չեմ ասում, որովհետեւ այն
տարիներին Երեւան Խճէ Փարբիկա, Խճէ
զործարան ունէր, որ բանուորներ էլ ու-
նեար:

Ինձ հասկանալի է, ամէնից շատ ու-
րախացում էր զրոյներին թէկուզ հե-
ռուից տեսնելը՝ Ստեփան Զօրեանին, Նա-
յիրի Զարեանին, Վահրամ Արագեանին: Ե-
ղիշ Զարեանն ու Ակսէյ Բակունցը հա-
զարից մէկ էին երեւում այնտեղ:

Ստեփան Զօրեանի հետ դեռ ծանօթ
չէի, բայց նրան տեսնելիս սիրտս զրա-
կանութեամբ էր լցում: Ինձ յատկապէս
զուր էր գալիս նրա՝ ծանօթներին բարե-
ւելը: Նազանքով հանում էր չեւապան,
քիչ ինչնում ցած, ժպիտը գէմքին՝ գը-
լուրի գէպի ալ կամ ձախ կողմից անցնող
ծանօթը զարմնում է:

— Բարեւ ձեզ:

Յետոյ նոյն արուեստով չեւապան գը-
նում էր գլխին եւ շարունակում իր զրօ-
սանքը:

Երանի էի տալիս բոլոր նրանց, ովքեր
արժանանում էին այդ զրոյի նման բա-
րեւելի: Ուրիշ ինչ կարող էի անել, եւ
նրան գիտէի, նա ինձ՝ ոչ:

Բայց ահա «Գրական դիւրեքում» ամ-
սագրում տպագրուած առաջին մեծ պատ-
մութեան յետոյ պատահականութիւնը
մեզ ծանօթացրեց իրար, ու հէնց այդ
օրուայ երեկոյան, զրօսանքի ժամանակ,
նրա կողքով անցնելիս բախտ ունեցայ ար-
ժանալի իր բարեւին: Նա իր մշտական
զրօսակեր զրաւանագէտ Խորեն Սար-
գսեանի հետ մայթով ինչնում էր ներ-
քեւ, եւ ընկերոջս հետ բարձրանում էի
գէպի վեր: Իրար հասել էինք եւ ուր որ

կած մըն է, որ գիտական լուրջ քննու-
թիւն կը պահանջէ:

Մովէն Խորենացի կը պատմէ, թէ ինչ-
պէս Մաշտոց տառապած է, պայքարած,
թափառած երկրէ երկիր, հանդիպած բա-
նիմաք մարդոց, հետապնդելով նպատակ
մը՝ ստեղծել այնպիսի տառաւանակներ,
որոնք հարազատ ըլլան իր ժողովուրդի
խառնուածքին եւ կատարեալ ըլլան ձե-
ւով: Թէ ինչպէս Մաշտոց լուծած է այդ
հարցը, կը պատմէ Պատմահայրը, հա-
զորդելով որ երբ Մեքսիկի թափառում-
ները զրաւան արգիւնքի չհասան, ապա-
ւինեցաւ աղօթքին եւ աչքերուն առջեւ
երեւաւ ժայռ մը, որուն վրայ գրուած
էին հայկական տառերը: Մեքսիկայի կ'առ-
նէ այդ տառերը եւ կը ստեղծէ մեր ալ-
բուբենը:

Դժուար, շատ դժուար գործ է ստեղծել
այնպիսի գիւրդը, որոնք ըլլան տուեալ
ժողովուրդի հողին հարազատ, կենսու-
նակ ու կատարեալ՝ իրենց ձեւերուն մէջ:
Եթէ չըլլային հայաստանեան պատկերա-
գրերը, որոնք հազարամեակներու ըն-
թացքին ստեղծուած եւ յղուած էին,
կը կարծենք, որ Մեքսիկայի Մաշտոց չէր
կրնար կերպել Հայոց այբուբենը այն
յղկումը ու կատարեալ ձեւով, զոր մենք
ունինք այսօր: Եթէ չըլլային Եգիպտական
եւ Միջերկրական ծովափներու պատկե-
րագրերը, որոնցմէ հաւանաբար օգտուած
են Յոյները եւ Հռոմէացիները իրենց ալ-

չը պիտի անցնէինք, երբ նա անմիջապէս
հանեց չեւապան, քիչ ինչընց ցած, դէմ-
քը չընց իմ կողմը եւ ժպտելով վրայ
բերեց:

— Բարեւ ձեզ:

Մի վայրկեան անգամ չուշացրի իմ
պատասխանը:

Շարունակում էի ճանապարհս զրոյում
ընկերոջս հետ, իսկ ակնաջիւս դեռ Զօր-
եանի դուրեկան ձայնն էր. «Բարեւ
ձեզ»:

Վրայ հասաւ հիմա էլ գէպի ներքեւ
քայլելու ժամանակը: Նրանք էլ այժմ
գէպի վերեւ կը շարժուէին: Նորից կը
հանդիպէինք իրար նայելիս, հաւանա-
բար, կը ժպտայինք: Արդէն բարեւել,
վերջացրել էինք:

Բայց ուրիշ բան պատահեց: Երբ այն
է իրար կողքից պիտի անցնէինք, Զօր-
եանի իրեն յատուկ ջնարկներով թեմք,
հանեց չեւապան եւ նորից:

— Բարեւ ձեզ:

Չարմախալու ոչինչ չունէի, ցերեկուայ
ծանօթներ էինք, մարդը կարող էր չը-
լիշել, որ երեկոյան ինձ արդէն բա-
րեւել էր: Սիրով հետեւեց պատաս-
խանս:

Սակայն երրորդ հանգիստան ժամա-
նակ էլ:

Բարեւ ձեզ:

Չորրորդ հանգիստան ժամանակ էլ:

Մի երեկոյի ընթացքում՝ հինգ — վեց
անգամ նոյնը եւ այն էլ իւրաքանչիւր զը-
սան — քանհինգ րոպէ անց:

Կայ — չկայ, դեռ նրա մօտ ինչպէս հար-
կեն էր չէի տպաւորուել մտածելի եւ:
Ոչինչ, կ'անցնէին օրեր, եւ ամէն ինչ իր
տեղը կ'ընկնէ:

Եկէք — տեսէք, որ յաջորդ օրն էլ, եր-
րորդ, չորրորդ օրն էլ կրկնուեց նոյնը:
Հէնց հասնում էինք իրար եւ հէնց այն
է նա իմ կողքով պիտի անցնէր, Զօր-
եանը նորից իր հաճելի շարժումն էր
կատարում, հետն էլ:

— Բարեւ ձեզ:

Եւ մի օր ցերեկը, զրոյների ծանր հա-
ղաթելով նրան, յարգանքով հարցրի.

— Ընկեր Զօրեան, երեկոյները Արդի-
նում զրօսնելիս առաջին իսկ հանդիպու-
նք դուք բարեւում էք ինձ: Ել ինչու է
ամէն իրար կողքով անցնելիս նոյն նե-
ղութիւնը տալիս ձեզ:

Նա մեղմ ժպտաց, ձեռքը դրեց ուսիս,
եւ:

— Գնանք դահլիճ, նստենք, պատասխա-
նեմ հարցիդ:

Արդէն զահլիճում էինք, կողք — կողքի
նստած:

— Սիրելի Գարեգին — սկսեց նա, — երե-

քուքները ստեղծելու ատեն, ապա, ըստ
ամենայնի, անոնք ալ չէին ունենար ի-
րենց օրտին մօտ ու կատարեալ գիւր-
դը:

Գոյութիւն ունին զանազան թիւ կար-
ծիքներ, որ իրբէ թէ՛ հայկական գիւր-
դը փոխ առնուած են: Հայկական տառե-
րու հետաւոր նմանութիւնը յունականին
եւ հռոմէականին պէտք է փնտելի ալ
երեք գիւրդու նախահիման՝ պատկերա-
գրերու մէջ:

Ենթադրութիւն մը եւս՝ Մեքսիկական տա-
ռերը կը կոչուին երկաթաղի: Արդեօք
ոներ կը կոչուին երկաթաղի: Արդեօք
այդ անուանումը կապուած է՞ պատկե-
րագրերը երկաթի գործիքով փորագրելու
ատեն անոնք գիւրդի այդ գործիքներու
թէ գործիքի օգնութեամբ: Մեր կարծիքով, այն նշա-
նագրերը՝ որոնք ստեղծուած են երկա-
նագրերը՝ որոնք ստեղծուած ինքնապալի
թէ գործիքի օգնութեամբ:

Մաշտոց կապմեց երկաթաղի տառերու
զօրագունդ մը, որ կոչուած էր լուսաւո-
րելու իր ժողովուրդի յարաւանաւոր
ւար ուղին:

ՍՈՒՐԷՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Ս Ո Ւ Տ Ա Ն

ԱՆԵԼԸ ՍՈՒՏԱՆԻ ՄԷՋ

Քանի որ սուտանական պարզ օգնականները Օգոստոս 16-ին, Սուտանի Ազատության Ժողովրդական Բանակին կողմից, կը մնայ նշանակալից, իբրեւ նոր լուսավար, արեւմտյան այն պատերազմը, որ մէջէն կը Զարաւային Սուտանը, - բրիտանական և սեպագաւ - ընդհանուր կեդրոնական մասնաւորական կառավարութեան: Տրամբ, որուն ընթացքին կը մեծնին վաթսուներեք տեղի քաղաքայիններ, տեղի կ'ունենայ քանի մը օրեր ետք անոր հանդիպումէն, որուն տեղի կ'ունենան Աստի-Ապապա, Ափրիկեան Միացեալ Կողմերու թափանցիկ շրջանին եղբայրները, Սուտանի վարչապետ Սադեք էլ Մաքսիմ և Գնդ. Կարանիկ միջեւ: Այս վերջին ընթացիկներուն զեկաւարդը: Սուտանական իրականութեան համար Սադեք էլ Մաքսիմը մը Սադեք էլ Մաքսիմը, որ կը համարուի երկրին բոլոր քաղաքականութիւնը:

Աստի-Ապապայի ժողովը նոյն զրգարութեան կը բախի, նոյն անհիշ: Արեւելքի, ամենեւեմ ի վեր տեսող կիսապաշտպան հանդիպումներն ու ժողովները դիւրամարտ Զարաւայի օրէնքին կը վերաբերի, - իսլամական օրինադրութիւնը, - պարտադրութեան նախկին նախագահ Նեմէյ-ի կողմէ: Վերջիններս կը պնդեն ասոր ժողովը: Ոչ մէկ յայտ երկու Սուտանեան ժողովներուն հաստատելի խաղաղութեան պայմաններու մասին: Եթովպիոյ ինքնապաշտպան մէջ արձանագրութեան ձախողութիւնը, ըստ երեւոյթի, առաւել ևս խոց կը փորէ վստահութեան գետ:

Եթովպիոյ նոյնիսկ անցել է, որ Զոր-մարտի մոտակայ մէկն է և չի յիշում իր անցած արդէն արածն ու ասածը: Եթովպիոյ էլ չէ: Յիշողութիւնն տեղի է և դիտեմ, որ մի երեկոյի ընթացքում ինչ էլ եմ մի քանի անգամ բարեւում, ուրիշ ծանօթներս էլ:

Երբեք նկատեց զէմքին նստած հար-սակներ:

- Անեմ, եւ ամէն ինչ կը հասկանաս, - նոյն մեղմութեամբ խօսքը շարունակեց: - Երկուստեք ևս, իմանալով չի խանգարել: Աշխարհը լիքն է բարի մարդկան-ով: Բայց, զժառանգաբար, չար մարդիկ էլ կան, որոնք պատրաստ են ցեխտոտել ու յիշելին: Այն քան - քանակեղ քաղաք-ը քաղաքում է մեր մի հանդիպումը մի-միջին իմանամ, գուցէ քեզ, ուրիշ ծա-

նին վրայ, երկու եղբայրակից թշնամիներ-ուն միջեւ: Սարթումի նոր զեկաւարդն-ը այն հաստատ համոզումը կը դրսեւ-րեն, թէ Հարաւի ընթացիկները, զօրավիդ ունենալով Եթովպիան, ներկայիս տրա-մադրել են լրջօրէն բանակցելու: Կը ձգտին սպառնալի, իրենց տիրապետու-թիւնը Հարաւի վրայ, ամբողջովին, որ-պէսզի հաստատէ - հաւասար բանակցին կեդրոնին հետ:

Միւս կողմէ, Գնդ. Կարանիկ և անոր ընկերակիցները կը համոզուին, թէ Հի-սիսը, - Մաքսիմական - կը ձգտի իր իշխանութիւնը վերահաստատել Հարաւի վրայ՝ Լիբիացիներու օժանդակութեամբ: Կարանիկ կ'ըզէ, որ ընդհանուր բարեփո-խում մը կատարուի քաղաքական գետնի վրայ երկրին մէջ, այնպիսի իրավիճակ ստեղծելով, որ Հարաւի ընկերակիցները զործնական մասնակցութիւն ունենան ինքնավարութեան մէջ: Ա-նելը, ուրեմն, ամբողջական կը մնայ, հակառակ այսպէս կոչուող խուլ բանակ-ցութիւններուն, երկուստեք կատարուող: Երկու կողմերն ալ կ'աշխատին իրենց դիր-քերը սպառնալի՝ Հիսիսը Հարաւին տի-րանալով, Հարաւն ալ իր շրջանակը ամ-րապնդելով:

Այս մարզին մէջ, ըստ գէտերու, ան-խուսափելի կերպով առաւելութիւնը Սու-տանի Ազատագրութեան Ժողովրդական Բանակին կ'երթայ, քանի անոր ուժերը փաստօրէն տէր կը կենան բարձրագոյն ներքին և Պաշտ - էլ Ղազարին: Եւ յա-տեմանակաւ ճշդումներ կը կատարեն Հա-սարակացի շրջագոյնին մէջ, Ժուլայիի ուղղութեամբ: Հասարակացը, որ մինչեւ այսօր դուրս կը մնար բախումներէն, նը-շաւակ կը դառնայ պատերազմի, կեդրո-նի իշխանութիւնը, - Սարթում - գրկե-լով բաղձալի դաշնակից մը՝ Գնդ. Կա-րանիկի գէմ:

Թ. Ա. Թ.

նօթներս երես երեսի է բերել ահա այդ-պիսի չար մարդկանցից մէկի հետ, ու նա չարախօսել է ինձ: Լսելով նրան, դու կամ ուրիշները գուցէ փոխում էք ձեր կարծիքը իմ մասին: Եւ երբ, նոր հան-դիպման ժամանակ, առաջուայ պէս բա-րեւում ու ստանում եմ քո, ուրիշների պատասխանը, մտածում եմ, որ չէ, չա-րը եթէ անգամ կայ, բարին աւելի ուժեղ է նրանից: Պարզ է հիմա ասածս:

Իմ զէմքին էլ մեղմ ժպիտ երեւաց:

Ոչ միայն դա, ուրիշ բան էլ էր պարզ յետադարձ մեր բոլոր հանդիպումների ժամանակ, նրա բարեւին իսկոյն հետե-ւում էր իմը: Հաւատացած եմ, որ նոյնն էլ կատարւում էր նրա՝ ուրիշ ծանօթների հետ: Նրան չարախօսող մարդ չկար ու չկար:

Ի՞նչ ըսել ուզեց Ռուբիկ, ինչո՞ւ հար-ցուց այս անգլիէն բառը:

- Ընէ նայիմ, թէյպը ի՞նչ ըսել է, սղուլ ի՞նչ ըսել է:

- Ահ, կ'ըսեմ յանկարծակի անդրադար-ձումով մը, գուցէ անգլիէնէն ալ սղուլի սկսար, սղուլի չարածնի:

- Թէյպը սեղան ըսել է, սղուլ՝ դպրոց:

- Այլապէս, ապրիս, բայց ընէ նայիմ, ե՞րբ սկսար անգլիէնէն:

- Չսկսանք: Եւ մասնաւոր դաս կ'առ-նեմ: Ծարաթը երկու անգամ:

- Ծարաթը երկու անգամ:

- Մայրս կ'ըսէ որ անգլիէն սորվելու եմ: Հոն պէտք պիտի ըլլայ:

- Ո՛ր պէտք պիտի ըլլայ:

- Գանատա:

- Ո՛ր ու ի կ. . .

Սարթումին էր որ յանկարծ Տիկին Ա-րիսին հետ իր խօսակցութիւնը ընդմիջեց և պոռայ:

- Ռուբիկ:

Եւ կը շարունակէ: Բայց բառը արտասան-ւում է: Սարթումի գուր տեղ արձակեց սենեակիս օդը պատող այդ աղղարարու-թիւնը, այն պահուն, երբ իր սկանչին դարկաւ Գանատա անունը: Բառը արտա-սանւում է, այո: Եւ այդ բառը ուժը

բարձաւ, մէկ երկվայրկեանի մէջ պայ-թեցաւ, ամբողջ աշխարհ մը փլցուց վը-րաս:

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՃԱՓՈՆԵՐԵՆ

Որքան մենք գիտենք, աշխարհի քա-ղաքակիրթ բաղձալի ժողովուրդներ՝ յօդուածներէ, հանրագիտարաններէ, հա-տորներէ թէ առհասարակ քաղաքական լուրերէ ծանօթ են Հայութեան անցեալին և ներկային: Սակայն, կան նաեւ մեծ սղուլներ, որոնց կարգին՝ Ճափոն, որոնք ոչ մէկ ծանօթութիւն ունին մեր մասին: Եւ երբ, տարիներու յղնատանջ աշխա-տանքէ ետք մեր սեղանին վրայ կ'ունե-նանք Ճափոններէն դուրս առաջին դիր-քը, որ կը ներկայացնէ Հայոց հին ու նոր պատմութիւնը, չենք կրնար այս աշխա-տութեան հեղինակին դրած աննախընթաց երեւոյթ չհոգնել և չգնահատել դայն, որ-պէս ամէն տեսակ խրախուսանքի և քա-ղաքական արժանի:

Գիրքին հեղինակը՝ Նապոլեո Սաթոհ, մասնագէտ է հնդեւրոպական լեզուներու և դասախօս Թոքիոյի համալսարանի: Ան քանի մը անգամ գտնուած է Լոս Անճը-լըս, յաճախ այցելած է Նախաարդ ամ-սագրի խմբագրատուն, ուր, վարիչ - խմբագիր Արմէն Տօնոյեան անոր տուած է ամէն տեսակ անդերապահ անակցու-թիւն: Գիտնալով հայերէնէն զատ անգլե-րէն և Ֆրանսերէն, ան կրցած է այդ լե-զուներով կարգաւ գիրքեր հայ ժողովուր-դի պատմութեան վերաբերել, սպա ա-րեւելագիտական և բանասիրական իր պաշարով կատարած է համարձակ դա-տումներ:

Այսպէս, Նախաարդի խմբագրութեան իր տուած բացատրութիւններէն կ'իմա-նանք, թէ Հայութեան նուիրուած ճա-փոններէն առաջին այս հրատարակութեան մէջ, մասնաւոր ներածականին, փոքր-Նապոլեո Սաթոհ փորձած է գիտական յայտնագործումներ կատարել: Ընդէ կամ սխալ, այդ չէ կարելոք մասնաւոր որ մենք ի վիճակի չենք գնահատելու դայն, բայց ճափոնի բարեկամներ, այս աշխա-տանքին տեղեակ ըլլալով, արդէն իսկ ա-ռաջարկած են մեզի այդ գիրքը անգլիէ-նի թարգմանել:

Կ'ուզենք չեղտել, թէ կարելոք նման պարագայի՝ երեւոյթն է: Մենք չունենք ոչ նիւթական և ոչ չիման, ծանօթու-թեան միջոցները նման հսկայ իրադո-րումի մը համար: Աւելին, հազիւ թէ ու-նէ մէկուն մտքէն անցնէր հայ ժողո-վուրդի մասին ճափոններէն գիրք մը հրա-տարակել:

Ուստի, ուրախութեամբ պէտք է արձա-նագրել, որ Նապոլեո Սաթոհ մեծ գործ կատարած է, մեծ ճառագիտութիւն մատու-ցած հայ ժողովուրդին:

Ասիկա առաջին լուրջ աշխատանքն է

Ահաւոր լուրերն են որ կը տրիք սենեա-կին մէջ: Սարթումի պոռայ ու արդէն հասկցաւ որ ուշ մնացած էր: Ռուբիկ կասկածաբար դարձաւ: Յիշեց. բերանէն փախցուցած էր արգիլեալ բառ մը, զոր խոստացած էր երբեք չգործածել իր մեծ հօրը դիմէ: Եւ միջոցով, չեմ նայիմ, պիտի տեսնեմ թե-րեւս որ խեղճ թոռնիկս իր շրջաններ կը խանձէ հիմա, անքերէն արցունք հոսեցը-նել սկսաւ: Չեմ նայիմ ոչ Սարթումիին, ոչ Տիկին Արիսին, ոչ ալ Սիւրուիին: Կը նայիմ վեր, առաստաղիս, որ հոն է տա-կալին, հակառակ որ քիչ առաջ կործա-նեցաւ պայթիւթը ուսման մետաղէ կտոր-ներուն տակ: Գանատա: Գանատա, կը կրկնեմ ես ինձի: Գանատա, կուտ մօր-նիկ, թէյպը, սղուլ. . . :

Հիմա ամէն ինչ կը դառնայ շուրջս, կը դառնայ զլխու պտոյտ տալու արագու-թեամբ, այնքան որ՝ կը դոցեմ աչքերս: Օգուտ չունի: Մուրին մէջ իրերը աւելի կը լուսաւորուին ու աւելի արագ կը դառնան: Սիւրուս կը խոսնուի: Ի՞նչ է այն որ սրտիս խորքէն կարծր ուռի մը նման կը մեծնայ, կը մեծնայ ու կը բարձ-րանայ մինչեւ վեր, խցելու համար շըն-հառութեան ճամբաները: Նոդկանք, սրտանք, բարկութիւն: Պիտի խեղդը-ւիմ: Ահ, քիչ մը մաքուր օդ, քիչ մը հով, քիչ մը արեւ. . . :

«ՈՋՆԻ»Ի ՍՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԵՆ

- Ո՞ր գրողին ևս սիրում է:
- Ո՞չ մէկին: Բոլորի պատճառով էլ երկու եմ ստանում:

X

- Պետհամարարանն աւարտողներն ի՞նչ են դառնում:
- Պետ. . . :

X

. . . մեր ընտանիքը ապրում է նախա-դարեան համայնական կարգերում. ա-մուսինս իրեն կարուստատէր է գգում, իսկ ինձ տուել է սորուկի հաստիք»:

X

«Մեր կոյնտեսութեան առաջաւորները եմ: Ամենալատ կաթը ես եմ տալիս»:

Նաեւ հայ և ճափոն ժողովուրդներու մը-չակութային կապի ու մերձեցման:

Որքան ուրախ պիտի ըլլայիք այս ի-րագործումը յանձնել հայրենիքի ուշա-դրութեան:

X

ԱՐՄԷՆ ՏՕՆՈՅԵԱՆ ԹՈՒԹԻՈ ՀՐԱԻՐՈՒԱՅ

«Հայաստան՝ երկիր մարդկային ծննդոց և Աղէտներու» խորագիրը կրող Հայոց պատմութեան ճափոններէն այս գիրքին պատմական դիմագիծին առիթով Թոքիո հրատարակած է Նախաարդ ամսագրի վա-րիչ - խմբագիրը՝ Արմէն Տօնոյեան, որ նաեւ Ճափոնի մայրաքաղաքին մէջ պի-տի տայ երկու դասախօսութիւններ՝ նը-ւիրուած հայ մշակոյթին և հայ գրակա-նութեան: Այս առթիւ, Արմէն Տօնոյեան փոքր-Նապոլեո Սաթոհի հետ հիմը կը դնէ հայ - ճափոնական մշակութային կա-պի կեդրոնին, մասնակցութեամբ տեղ-ւոյն փոքրաթիւ հայ գաղութին անդամ-ներուն:

Արդէն հայերէն, անգլիէն և Ֆրան-սերէն մեծ թիւով գիրքեր զրկուած են այս կեդրոնին, որպէսզի այցելուները ա-ռաւել ևս զաղագիտութիւնն ունենան հայ ժո-ղովուրդի քաղաքական և մշակութային պատմութեան մասին:

ՀԵՆՐԻԿ ԱՆԱՍԵԱՆ

Սարթումի զէմքին վրայ խնդուքը յան-կարծ կը բարանայ: Թոռնիկս պահ մը դե-պիս կը նայի, կը մտածէ, չի կրնար պա-տասխանել:

- Լա ուրեմն, ըսէ տեսնեմ, ծիծղուն ի՞նչ ըսել է:

Սարթումի անձրեւած է: Կը կարմրի, դարձ-աւոր կը մտածէ, բայց չի պատասխաներ:

- Մոռցիր ես, հա՞, կ'ըսեմ: Յիշէ, յի-

շէ. . .

Կը դառն որ Ռուբիկ ահաւոր կերպով

պոռայ: Եւ նաեւ կացութեան մատ-նանք է, փոքր մնացած, նուազացած:

Սարթումի պահուն է որ ան իր գլուխը

կը փրցնէ ու հոգիին խորքէն

կը փախարկէ:

Սարթումի հոգին ըսէ նայիմ, կուտ

թոռնիկ ի՞նչ ըսել է:

Եւ առ մոռնիկն է:

ՎԵՐԱՍՈՒՑ

Այլը Տիկին Անիէս Նիկողոսեան,
Տէր Է. Տիկին Օնիկ Թուֆանեան,
զաւակներն ու թոռները,
Տէր Է. Տիկին Գէորգ Թուֆանեան զա-
ւակներն ու թոռները,
Պ. Արթին Շիրինեան, զաւակներն ու
թոռները,
Տէր Է. Տիկին Գառնիկ Տիւրքմէնեան,
զաւակներն ու թոռները,
Այլը Տիկին Մարի Թրիթիրեան, զա-
ւակներն ու թոռները

և բնականաբար բոլոր պարագաները ցա-
ւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն,
հօր, մեծ-հօր, պապին և ազգականին՝

ՆԻԿՈՂՈՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Օգոստոսի 25-ին, 95
տարեկանին:

Յուդարկաւորութիւնը կը կատարուի
Հինգշաբթի, Օգոստոսի 28, ժամը 14-15-ին,
Արմուլիի վարադայ Ս. Խաչ եկեղեցին,
որտեղ Սէն - Ժիւսթ, ուրիշ մարմինը կը
փոխադրուի տեղւոյն զերեզմանատունը:
Մահազգէ չստացողներէն կը խնդրուի
ներկայ իրեն այլ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ» - Մեր ցաւակցութիւնները
նիկողոսեան և թուֆանեան ընտանիք-
ներուն:

CEREMONIES DU 42e ANNIVERSAIRE
DE LA LIBERATION

L'A.N.A.C.R. et sa Filiale arménienne

CELEBRATION DE LA LIBERATION
DE PARIS

Samedi, 30 août à 16 heures

PLACE DU 18 JUIN - Métro Montparnasse

Rassemblement à partir de 15h30
rue de Rennes

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀԱՐԱԽԻՐԱԳԻՐ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր
Միութեան կեդրոնական վարչական Ժո-
ղովը կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր ան-
դամները ներկայ գտնուելու 73-րդ Ընդ-
հանուր Ժողովին, որ պիտի դուրսբերուի
Փարիզի մէջ, Ֆրանսա, 1986, Շաբաթ,
Նոյեմբեր 22, առաւօտեան ժամը 9-ին:

Ժողովի վայր -
Hôtel Intercontinental
3, rue Castiglione, 75001 Paris, France

Ներկայ 73-րդ Ընդհանուր Ժողովին
համար տրուած միակ հրաւիրագիրն է:
Կը խնդրենք հետեւաբար Միութեան յար-
գոյ իրաւաստ սանդամներէն, որ անձնա -
պէս ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ
թուականին և կամ ամէնէն ուշ մինչև
Հոկտեմբեր 22, իրենց փոխանորդազե-
րը յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան ընդ-
հանուր տնօրէնին կամ զանոնք զրկեն հե-
տեւադ հասցէին:

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
585 Saddle River Road
Saddle Brook, NJ 07662, U. S. A.

ՕՐԱԿԱՐԳ

- 1.- Ներկայացում և վաւերացում 1985
տարեկանի ընդհանուր տեղեկագրի:
- 2.- Ներկայացում և վաւերացում 1985
տարեկանի ընդհանուր հաշուետու-
թեան:
- 3.- Մասնակի ընտրութիւն Կեդրոնական
վարչական Ժողովի:
- 4.- Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեքննիչ
հանձնախումբի:
- 5.- Առաջարկներ և թելադրութիւններ:
- 6.- Գնահատանքի բանաձեւեր:

Ի ԴԻՄՍԻ ԿԵՂՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ
Պ. ՍԵՂՈՒԿԵԱՆ Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Ատենադպիր Ատենադպիտ
1986, Մայիս 8
Սետի Պրուէ, Ն. Զ.

ԾԱՆՈԹ. - Կը խնդրուի իրաւաստ այն
անդամներէն, որոնք չեն կրնար անձնա-
պէս ներկայ ըլլալ Ընդհանուր Ժողովին,
իրենց փոխանորդ նշանակել ուրիշ իրաւա-
ստ անդամներ:

Անկէն և շրջակայի «Նարեկ» Միո-
րայ վարժարանը կը վերադառնա Մեկ-
տեմբեր 10-ին մանկապարտէզ, նախակր-
թարան և միջնակարգի Ա. դասարանով
ու նաև ՊԱՔ-ի պատրաստութեամբ: Յա-
ւելեալ տեղեկութեանց և արձանագրու-
թեան համար հեռաձայնէ՛ք Յուլիս ամ-
սուան ընթացքին և Սեպտեմբերին՝
34 - 10 - 71 - 71 թիւին:

Իսկ Օգոստոսին՝ 34 - 17 - 14 - 57 թիւին:

Ն Կ Ա Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Ն
Հ. Բ. Ը. Մ. - ՓԱՐԻԶ
80-ԱՄԵԱԿԻ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՀԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
Մ. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻ
ՃԱՇ - ՊԵՐՆԱՆԴԵՍԵ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ

GRANDE SOIRÉE
DE GALA

ALFORTVILLE

Vendredi 3 Octobre

ANIMATION
EXCEPTIONNELLE
DE
PIERRE DOUGLAS

et la participation de très nombreux
artistes

M.C.A - C.B.A.F. - U.J.A.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ
ժամը 2-30-ին:

Սալ Տը Լա Շիմի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մ Ա Ր Ս Ի Յ Լ

Հայկական շաբաթականի ցուցադ-
րութիւն,
նախաձեռնութեամբ՝

Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին
Կ Տ Ո Ր Մ Ը Ե Ր Կ Ի Ն Ք
(գունաւոր)

Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին,
Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:
Տոմսերուն համար դիմել Պոմոնի Կա-
պոյտ Խաչի միջոցով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որ-
բերու Օգնութեան Մարմնի, մեծ պա-
րահանգէսը, ի նպատակ հայ վարժա-
րաններուն:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

FONDATION
ARAM KHATCHATOURIAN
ATTRIBUE
**UNE BOURSE D'ETUDE
ANNUELLE
POUR L'ANNEE 1986**
Montant : 20.000 F.

Conditions de candidature :

- Etre inscrit dans un Conservatoire National de Région ou une Ecole Nationale de Musique.
- Etre du niveau préparatoire supérieur.
- La Fondation tiendra compte de la situation matérielle et sociale du candidat.
- Date limite de dépôt des dossiers : 31 octobre 1986.

PIECES A FOURNIR

- Certificat de récompense.
- Fiche d'Etat Civil.
- 2 Photos d'identité.
- Certificat d'imposition fiscale, personnelle et parentale.

Selon les types de candidature le jury se réserve le droit de répartir entre les candidats le montant de la bourse.

Les dossiers doivent être adressés à :
FONDATION ARAM KHATCHATOURIAN
Conservatoire National de Région
2, place Carli — 13001 Marseille

Ն Կ Ա Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Ն
Հ. Բ. Ը. Մ. - ՎԱԼԱՆՍ
80-ամեակի տօնակատարութիւն
Հոկ. 11 եւ 12
մասնակցութեամբ Մարտէյլէն
« Գ Ա Ր Ո Ւ Ն »
մանկական երգչախումբին

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Պոմոնի Օտտոյի (Մար-
տէյլ) մասնաճիւղը կը ներկայացնէ հա-
յախօս ֆիլմ մը՝ «Արեւնայաբար»՝ Սեպ-
տեմբեր 28-ին, Կիրակի, ժամը 15-ին,
Մարտէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը:

Կապոյտ Խաչի Սեւրան - Լիվրի Կառ-
կանի մասնաճիւղին պարահանգէսը՝
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 15-ԻՆ :

Արմուլիի վարադայ Ս. Խաչ եկեղեց-
ւոյ մասադօրհանութիւնը՝ Սեպ. 28-ին:

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱԷՐ, ԹՈՌԻՑԻԿ, ՏՈՍՍ ԿԱՍ ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԵ, ՊԱՇԱՐԱՆ, ԵՒԱՅԼՆ)	FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLET, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)
---	--

« ՅԱՌԱՋ — HARATCH »
83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI, DE 14 à 18 h. 30 SAUF SAMEDI ET DIMANCHE	ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ, ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30 ԲԱՅԻ ՀԱՐԱԹ ԵՒ ԿԵՐԱԿԻԷ
--	---

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

Imprimé sur les Presses du Journal « HARATCH » — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Վ Ե Ր Ա Մ Ն Ն Տ

- Հ. Բ. Ը. Մ. -

Հ. Բ. Ը. Մ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻԶ

Դ Պ Ր Ո Ց Ա Կ Ա Ն Վ Ե Ր Ա Մ Ն Ն Տ

Հ. Բ. Ը. Մ. Միութեան Փարիզի Տիկնանց
Յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ իր
կազմակերպած 5-էն 14 տարեկան մա-
նուկներու և պատանիներու յատուկ Ձո-
րեքշարթի օրուան հայերէն լեզուի և
երգի զատնթացքները կը վերսկսին:

Ձորեքշարթի, Սեպտեմբեր 10-ին
Այեք Մանուկեան Մշակութային Կեդրո-
նին մէջ՝

118, Rue de Courcelles — 75017 Paris
Արձանագրութեանց և յաւելեալ տեղե-
կութիւններու համար հեռաձայնէ՛ք
45 - 20 - 03 - 18 թիւին
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 10-էն 17:

×

ՄԱՐՏԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՈՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՅԻ
ԲԱՅՈՒՄ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10

Մարտէյլի Սրբոյ Թարգմանչաց Մայր
Եկեղեցւոյ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ հայերէն լե-
զուի միօրեայ դպրոցի 1986 / 87 տարե-
շրջանի դասընթացքները կը վերսկսին
Սեպտեմբեր 10-ին, Ձորեքշարթի օր:
Նոր աշակերտներ կ'ընդունուին 5 տա-
րեկանէն սկսեալ:

Այս տարի դպրոցի դասերը կը բաղկա-
նան հետեւեալ նիւթերէն:

1. - Հայոց լեզու
2. - Հայոց Պատմութիւն
3. - Կրօնք
4. - Հայկական երաժշտութիւն
5. - Մանկանց երգչախումբ - պատար-
գի երգեցողութիւն, ղեկավարութեամբ՝
Խաչիկ ԵՂԼՄԱՋԵԱՆԻ:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան
Եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, և
մէջ Ձորեքշարթի ժամը 10 - 12, եւ 14 -
17-ի միջեւ:

Օթոբարի սպասարկութիւն և կէսօր-
ուան ճաշի կարեւրութիւնները ստեղծ-
ւած են:

Հին և նոր աշակերտներու արձանագ-
րութիւնները կարելի է կատարել դպրոցի
տեսուչ՝ Գարեգին վրդ. Պեթճեանի
մօտ, ամէն օր:

Հասցէ -
EGLISE ARMENIENNE APOSTOLIQUE
339, ave. du Prado - Tél. 91 - 77 - 84 - 70
13008 MARSEILLE - FRANCE

Ա. Փրկիք Հիփսւնդւնոցի
154ԱՄԵԱՅ
ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ
ՇԱՀԵԿԱՆ
ՇԱՆՈԹՈՒԹԻԻՆՆԵՐ

իբրանդ Քէշեանի «Պատմութիւն Ս. Փրկչի Հիւանդանոցի» (1888) Տարեգրքէն ի բաղկացած հետեւեալ չահեկան ծառանութիւններ Ազգիւ Տան վերաբերեալ Ս. Փրկչի և Պոլսոյ Պատրիարքն էր Կաթողիկոս Արք., որուն պաշտօնավարութիւն տեսեց 1823 Նոյ.էն մինչև 1831 Սեպ. : Ս. Փրկչի Հիւանդանոցը Կարապետ Պատրիարքի օրով չլինուեցաւ : Այդ չլինութեան պատճառով Կաթողիկոսն յատուակ արտօնութիւններ տառապան Համար ինդրադիր Կաթողիկոսանոցն էր Կարապետ Պատրիարքի օրով Ստեփանոս «Ազանի» Պատրիարք, ինչպէս և յայտնուի արտօնութեան հովարտապէն և յարակից պաշտօնավարէն : Ինչիւրիւնքու չըմանին յատուակ տառապան և և մինչև իսկ քանի մը չտառապան չտառապան ոչ մէկ ազգային իշխանի կրնար ձեռնարկուի :

Յալար իՖ. Ուկան, զրադէտ, ըանաս-
տեղ, ուսուցիչ Փրահսերէնի եւ հայ
լրագրականութեան, 1879, Մայիս 10-ին, Ս.
Յարստման Տօնին առթիւ, զեղեցիկ
մը արտասանեց Ս. Փրիչի հաստա-
տութեան 45-րդ տարեդարձի առթիւ ի
լրագրական հոգեւոյս Տ. Ներսէս Պատ-
մարեան եւ հանդիսականներու խումբ
առջնութեան:

Սյւսնառով մեծադարգ ուսուցիչը ի մէջ
այլոց յաւիտեց թէ հաստատութեան
անդրադարձն բարեբարձր եւ հիմադիրը
Սարգիս Լիւիսը Պէդգեան, 1830-ին ի
վիտակ կառուց այս չէնքը, իր ժամա-
նակի բարեխիշտապէս վեհանանձն Սուր-
բանի ձեր, ի չնորհս ազգիկ ստա-
նանդատանին մէջ, միայն իճար մը
վարելով, որ ցարդ կը շարունակուի,
սա փոխադրեց 1803-ին Նարլը - Գափուի
վի վնոած հիւանդանոցը, ուր տեղւոյն
անկողնիներ եւ օդի անխարմարութիւ-
ն, հիւանդներու տողջութեան նպաս-
տը չէին թուեր :

մէջնադարի շրջանին շատ քիչ էր հայտնաբերուած ինքնուրուշ լեզուներ։ Բայց թէ շինութիւնը Ստեփանոս Պատրիարքի օրով տեղի ունեցած էր, այս մասին տարաւիդյա չեն թողորդեր։ Ստեփանոս Պատրիարքը 1831 Սեպտեմբերին սկսած էր առաջին պաշտօնաւարութիւնը, եւ մինչեւ իսկ եթէ անմիջապէս խնդրած եւ ստացած ըլլար շինական արտօնութիւնը, ակներեւ է, թէ շինութիւնը 1832 թուականէն առաջ չ'երկրորդ սկիւլի։ Շինութիւնը վերջացած է 1833-ին, ինչպէս կը տեղեկանանք Մեծ Պատրիարքի տոմարին մէջ արձանագրուած պաշտօնական, յաշիւարարութեան

Եկ մը, որ Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի
Կառուցումը կ'աւետէ Ազգին :

Բայց նորաչէն Հիւանդանոցին բացումը
ոչ իսկ 1833 թուականին տեղի ունեցած
է։ Մեր ձեռք հասած է Նարբը – Գափուր
Հիւանդանոցին ելմտական մատակարար-
ութեան տոմար մը, ուր կը գտնենք
հաշուեկելոյ պէս րան մը, մահմետական
թուականով, որ կը համապատասխանի
1833 տարւումն սկիզբէն մինչեւ 1834
Մարտի չըջանին։ Կը հետեւի թէ այս թը-
ւականներու Նարբը – Գափուր Հիւանդա-
նոցը տակաւին կար եւ ունէր ուրոյն մա-
տակարարութիւն մը, այսինքն՝ հիւանդ-
ներ ու պատասպարեալներ, որոնք դեռ
չէին փոխադրուած նորակերտ Հիւանդ-
անոցը։

Իսկ Պղզեհեան Ամիրա վախճանեցաւ 1834, Յունուար 3-ին, որ հանրածանօթ չ տապանադրէն եւ այլ վաւերական աղ ծանադարթ թիւներէ: Պղզեհեան, Հիմնադիր Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի մեծան իր ամբէն հոյակապ ձեռակերպին պաշտօնական բացումը չտեսնէ, թէպէտ գրեթէ ժամանակակից ծերունիներու վրեպայութեան թէ, շինութիւնը փութով յառաջ տարուած էր ճշգիւ այն նպատակաւ որ հիմնադիր – բարերարն, որուն հիւանդութիւնը հոգ կը պատճառէր, կարող ըլլար ներկայ գտնուիլ բացման հանդէսին:

Նուրբան Նշան աղա քաջ կր յիշէ թէ Տիրդեան Յակոբ Զէլէպի, Պէղգճեանի յաջորդը Փոգերանոցի Տնօրէնութեան, Եազըճը Օսեան Պօղոս Ագայի հետ ներկայանալով վարպետ Ամիրալին (Պէղգճեանին) անոր մասէն հազիւ մէկ քանի օրոտոջ բարեբախտութիւնը ունեցած էր նորաշէն Հիւանդանոցին քանալին մատուցանելու հիմնադրին: Հետեւաբար Ս. Փրկիչի Հիւանդանոցին հիմնաքարը դրուեցաւ 1832-ին, շինութիւնը աւարտեցաւ 1833-ին եւ նորաշէն Հիւանդանոցին քանցումը կատարուեցաւ 1834-ին: Աւետիկ վարժապետ Պէղպէրեան, որ ժամանակակիցն էր Ս. Փրկիչի Հիւանդանոցի շինութեան, 621 էջերէ բաղկացեալ իր «Պատմութեան» մէջ (1772 (1860) ոչ մէկ տվնարկութիւն կ'ընէ Հիւանդանոցի շինութեան մասին: Ծիծութեան թուականն վերջ, նկատելի պարագան շինութեան վալրն էր: Անցեալի մէջ Ետիդուլէի դուրսըն շատ ամալի տեղ մըն էր: Յունաց նոր հիւանդանոցն ալ շինուած էր հոն, որովհետեւ Յունացի Հիւանդանոցին Ղաւթաթիւսյէն Ետիդուլէի դուրսը փոխադրութիւնը մեր Ս. Փրկեանն Հիւանդանոցի շինութեանն քանի մը տարի վերջն է:

Շախիդուլլին դուրսը Հիւանդանոցի շինութեան յարմար դատուած էր նախ՝ որովհետեւ առանձին տեղ մ'էր, քաղաքէն դուրս եւ նաեւ Շախիդուլլին օդը, բազմապատմամբ մալրաքաղաքի օդին, շատ աւելի առողջարար կը նկատուէր իրաւամբ։ Հնտաբարբաշա՛քէ պարագայ մըն է սաւկայն, որ քստ մկալութեան իրազեկ ծերունեաց, Պէղճեանին առաջին դիտաւորութիւնը նոր Հիւանդանոցը Մարմարայի «Իշխանաց Կղզիներէ» միտն մէջ չինել էր, միեւնոյն առողջապահիկ նկատումներով։ Բայց Կարապետ Ամիրա Ազնաւուրի

ուերեան, Սեդանաւորաց համբաւաւոր Ար-
հեստապետը (քէհա) գլխով տուեր էր
թէ «հիմա ազգին կարող ժամանակն է
դըրամ եւ ազդեցութիւն լիովին ունի, ուր
որ ուզէ կրնայ Հիւանդանոց շինել, եւ ի
հարկին իր քսակէն մատակարարել բո-
լոր ծախքերը: Բայց վաղը թիւ ազգին
վիճակը դժուարանայ եւ մատակարա-
ւորութեան դժուարութիւններու մատնուի,
այն ատեն Հիւանդանոցին հեռու տեղ մը
գտնուիլը, իրթեւեկութեան ու փոխադը-
րութեան դժուարութիւններ պատճառելով
կրնայ արդեւք ըլլայ բարեռք մատակա-
րարութեան ու Ժողովուրդն ալ, միշտ
անջիբ առջեւ չունենալով Հիւանդանոցը,
ինչպէս ունէր նարը - Գառուիինը, կրնայ
չօժանդակել»: Կարապետ Ամիրայի այս
հեռատեսութիւնը չնորհաւորելի էր:

Հիանդանոցի շինութեան կայսերական հրովարտակը Սուլթան Մահմուտ Բ-ի կողմէ շնորհուեցաւ կալուածազրէն մէկ քանի օր վերջ :

Պէշգճեանն ո՞րեկէ կը հայթայթէր մեծաքանակ դումարները զորս իշխանաւժայեկ նոստածեալութեամբ կը շտապէր ազդողութեան նպատակներու, հրատապ իրենցիկը մէկը այս կէս դար առաջ ի կենդանութեան ու մանաւանդ յետ մահուան մեծանուն րաբերարին: Չար լեզուներ էին դադրիր յեղեղելէ թէ, փողերանոցը ուրիշ տնօրէններու նման, Պէշգճեանն ալ հարաբարացած էր ի վնաս Տէրութեան: Բայց Պէշգճեանի հետ ապրած իրազեկ անձանց ոմանց ծանօթութիւնը, զորս նորագոյն դիտողութեամբ ու քննութեամբը ապացուցանել յաճողած է Վսեմ. Յ. Նուրեան էֆէնտի (թոռ Պէշգճեանի քրոջ Մարգարէ Տիկինոյ), կը ցուցնեն թէ, ա՛յլ էր Պէշգճեանի հարստութեան աղբիւրը եւ յոյժ օրինաւոր աղբիւր մըն էր այդ: Պէշգճեան գիտէր թէ փողերանոցին 20 դրէի հանած Ռուպլէ ոսկին Հնդկաստանի 50 միլլիոն մահմետական ժողովուրդի բոլր մեծ յարգ կը վայելէ եւ 25 դրուէ կը բռնէր, հետեւաբար հրապարակէն կարելի եղածին չափ շատ ոսկի ժողովելով Պէշգճեանն Ռուպլէ կը կտրէր եւ կը դրկէր Հնդկաստան հարիւրին 25 շահ մը բնեւորով:

Հնդկաստանի մէջ ալսօր Ռուրի կոչուած անգլիական դրամին անունը պարզապէս փոխ առնուած է «խալիֆալութեան մայրաքաղաք»ին վազեմի դրամին անունէն: Պէզճեան որ մարտի էր, իր հարատու թիւնը բաժնեց իր երկու քոյրերուն՝ Մարիամի եւ Համասիիոտի, որոնց առաջինը կինն էր Նուբեան Յովհաննէս Ալայի եւ երկրորդը՝ Տիվիլիլիցի Գէորգ աղայի: Իր Համասիիոտ քրոջ զատկները անշափահաւ եւ ցաւապար ըլլալով, անոնց խնամակալութիւնը յանձնեց Միքայէլ Ամիրա Փիշմիշեանի, որուն յանձնեց նաեւ այն գումարները զորս կը յատկացնէր Ազգային Հաստատութեանց իր մահունէն վերջ: Պէզճեանէ յետոյ Ս. Փրկչեանն Հիւանդանոցին գլխաւոր բարերարները եղան Պալեանք եւ Տառեանք:

Փիլադիլեան Միքայէլ Ամիրան ստացած էւ Հիւանդանոցին յատկացուցած է Ետիր-
դուլէի դուրսը Գաղլը-Չէլմէի ետին Հի-

የሀገሪቱ
የሀገሪቱ

ԼՈՍ ԱՆՃԼԻՆՍԻ ԵՈՒ - ՍԻ - ԷՆ - ԷՅ ՀԱՄԱՐԱՐԱՆԻՆ ԴԷՋ ԿՐ ՀԱՄԱՄԱՏՈՒԻ ՀԱՅՐԵՅ ՎԱԾԱՌՈՒԹԻԱՆ ԱՄՎԻԾՈՆ ԺԸ, ԴՐՈՆ ՀԻՄՆԱԳՐՈՒԹԻՆԸՐ ՎԱՂԱՅՈՆԱՎԷՍ ԿՐ յԱՅՄԱՐԱՐՈՒԻ ՍԵՎ. 12-ԻՆ, ՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԽՈՒԹԻԱՆ ԱՐԻԿԱՆ ՃԱՂԻ ըՆԹԱԳՔԻՆ, ԴՐՈՆ ՆԵՐԿՎԱԿ ԿՐԼՍԱՆ ՆԱՀԱՆՎԱԿԵՒ ՃՈՐՃ ՏԶՕՔԴՃՏԻԱՆ ԷՍ ՀԱՄԱՐԱՐԱՐԱՆԻ ՐԱՐՃՐԱՍՏԻՃԱՆ ՎԱՂԱՅՈՆԵԱՆԵՐ: ՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԽՈՒԹԻՆԸՐ ԱՄՎԻԾՈՆԻ ՀԻՄՆԱԳՐՈՒԹԻԱՆ ՀԱՄԱՐ ԱՐԱՄԱՂՔԱԾ Է 500 ՀԱՅՐԱ ՍՈՒՐԱ:

ՊՈԼԷՆՈՍ ԱՅՐԻՍԻ Ազգային Գերեզմա-
նատան մէջ, Օգոս. 16-ին, տեղի ունեցած է Նահատակաց Յուշարձանի բացումը: Սուրբ առնելով Գեղարք Գարամանուկեան ներկայացուցած է Յուշարձանին զանազան մասերը: Հայ Կեդրոնի Վարչութեան ա-
նունով խօսք ասեց է Զաքար Անմահու-
նի: Նուիրատուն՝ Տիգրան Ալեյէն Սերա-
կոսեան, բաժն է, թէ «այս տեսակի յու-
շարձաններ թող ըլլան զոհուած հոգիներու խնկարկուն եւ յաւերժացման միջոց
մը»: Փախման խօսքը արտասանած է Գրի-
գորիս Եպիսկ. Բուսիւթեան: Յուշարձա-
նը նախարձած եւ կառուցած է ճարտարա-
պետ Սարգիս Թիւֆէնքեան:

ամդանոցին կից Քիրիշնի Զայբը կոչ-
ուած բանջարանոցը եւ Հիւանդանոցին
դիմացը Քիրիշնի թարլաքը կոչուած ար-
ար, ընդամէնը 66 արտավար տեղ :

ՏՏամեայ Ստեփան Սեյա Ազնաուրեան, նոր Հիւանդանոցի առաջին Միութեանը ներքին միւն, որ անձնական ծանօթութիւն ունի սոյն գործառնութեանց մասին, կը պատմէ թէ Միքայէլ Ամիրա չգնեց այդ հոգեբը, այլ Հիւանդանոցի մօտ տնոնց կրեւոր գրբը նկատելով եւ խորհելով թէ Հիւանդանոցը օր մը պէտք կըրնայ ունենալ անոնց, ինդրեց ազնուամիտ թուրքէն, որ Հայոց նուիրէ զանոնք: Բարեսիրտ թուրքը կը հաճի, բայց չուզելով որ դնման օրինական գործողութիւնները կատարուին ի նպատակ Հայոց Հիւանդանոցին, Միքայէլ Ամիրա կը կարգադրէ այսպէս եւ օրինաւոր կալուածագրբով կը ստանայ սոյն արտերը առանց վարաւ մը վճարելու: Արդ, Հիւանդանոցի մէկ հին տոմարէն կը տեղեկանանք, թէ այս արտերը դնուեր են Ալի Նէճիպ Պէյէն, որուն կինը եւս Ռուզիէ Հանըմ իր արածինն ալ ձրի տրամագրեր է Հայոց Հիւանդանոցին:

Քաղեց՝ ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՃԵԼԱԼԵԱՆ
«Ս. Փ.»

ԱՌԱՍՏԱՂԸ
ՌՈՒՆԻ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Փառք Աստուծոյ, տաղաւին հասուն չես
շարժես, որպէսզի հասկնաս, թէ ինչպէս
դու պանծնէջ այն մէկ հաստիկ բառը, որ
խառն ընդհեյ, երբ անմեղօրէն կը յո-
ղարարուի անդրեւելէն քաղաքու քու նո-
տանքով մտերմիկութեամբ: Կուս մոր-
թիկ, Ռարիկ: Մայրդ իրաւունք ունի,
որ զոտ պէտք պիտի ունենաս այս եր-
բայ քաղաքուն, շատ պիտի գործածես
անոնք: Գանի մը ամիսէն, քանի մը տա-
րիկ դուն արգելք պիտի պատկանիր տար-
նի: Շատ տարբեր պնշարէի մը: Այնքան
տարբեր, որքան ես կը պատկանէի գա-
նալի: Չորս դիմաց, այս մեծ քաղաքին
մէջ: «Վերջացաւ» ըսած էի Վերթինին,
որ հայրս ետեւած էր: Վերթին չէր հաս-
նար, թէ ինչ բանի անկարկած էի:
Ես անկարկած էի այն միւս շունչին, ի-
նչպէս տարբեր այն միւս օդին, որ կը
մտնէր Տօրս թղեւրը: Հօրս մահոյ պեր-

Պայագած էր գառառէն եկող զիծը, գառառնին մէջ վառուած լապտեր մը: Հիմա հասաւաւիկ հոտ, հօրս աշխարհէն այնքան տարրերը այս մեծ քաղաքին մէջ զին պիտի լքէին հարազատներս ու պիտի երթաւի օտար աւերը: Հնէ է որ օր մը պիտի լսէին իրենց ծերունի ու կ'աւանդեմահար հայրիկին մահը: Սաթենիկ, իր արջուներս աչքերուն նայուածքը պիտի սեւեռէր սառած ապակիի մը, ու Ռուբիկ պիտի հարցնէր. «Ի՞նչ եղաւ, մամի, ի՞նչ եղաւ, աշտի»: Ու Սաթենիկ պիտի պատասխանէր. «Վերջնայաւ Ռուբիկ, վերջնայաւ»: Ռուբիկ պիտի կարծէր որ վերջնայաւը մեծ հայրիկին թանկագին կեանքն է Միշէդեո ուրիշ բան ըսել պիտի ուզէր Սաթենիկ մեկամաղճոտ իր նայուածքով: Միջին Արեւելքն էր որ այդ օրը պիտի վերջնասար մեր ընտանիքին մէջ: Դարեր պատճէ հոն վառուած լապտեր մըն էր որ պիտի մարէր հիւանդանոցի մը սենեակին մէջ...:

— Հայրիկ, մի տրամիր, դեռ հոս ենք:
Տաքուկ ձեռք մը կը շոյէ երեսներս: Աչ-
քերս կը բանամ ու կը նայիմ Սարթենիկին
սրտասուովոր աչքերուն: Ունին է կը-
տնմ, միայն կը ջանամ ժպտիլ, գիտնայով
հանդերձ որ դառն պիտի ըլլայ այդ ժպի-
տը:

— Մի տրամիր, հայրիկ, դեռ հոս ենք:
— Ինչո՞ւ պահեցիր ինձմէ, կը հարցնեմ
վերջապէս:

— Պիտի ըսելի, պիտի ըսելի, բայց կը
դժուարանայի: Դեռ ասեմն ալ կայ...: Դեռ չատ ասեմն կայ: Արդէն մինչեւ որ
երթանք...:

... ես թերեւս մեռած կ'ըլլայի: Ա՛յ էր որ ըսել կ'ուզէր Սաթեհիկի: Այդպիսի անհկալուծեամբ մըն էր որ ամէն օր կը ձգձգէր իրենց որոշումը ինձի հազարդելու գիտարին պարտականութիւնը: Ո՛չ: Թէեւ այս անհկալուծիւնն ալ կրնար իր գաղտնի տեղը ունենալ ամէն տեսակ հաշուի ու ծրարքի մէջ: Բայց զիտեմ, ես լաւ գիտեմ, Սաթեհիկին համար մահ էր խօսել այսպիսի որոշումի մը մասին: Իմ մէկ հատիկ աղջկիս: Կը հասկնամ թէ քեզի համար ինչ կը նշանակէ հայրը թողուլ ու երթալ: Կը կտահեմ, յօժար կամբով չէ որ պիտի լքեթամ օր մը պայտուակներով շալկած: Եւ հոն շատ պիտի տառապիս ամէն օր իմ մասին մտածելով: Բայց ինչո՞ւ չըսեմ ինձի, ինչո՞ւ իմ ալ կարծիքս չաօշախեղելիք: Այս մտածումը սիրտս կը ծակէ հաճախ: Ինչո՞ւ զիս չպատրաստեցիք այն անհամաձնութեան, որուն պիտի գտնայարտուիմ: Հասկցայ, Յակոբին գործը նաւ չէր: Իր ոսկերիչ եղբայրը զինքը համոզեց: «Ճկուր հոն մ'իասին գործ կ'ընենք, իմ արհեստս հոն դրամ կը բերէ» բռնա: Վերջին հաշուով առարկանքիս չեմ կրնար ունենալ: Ահ, ես որքան տրամարեմ: Ի՞նչպէս չէի կրցած հասկնալ այս

բոլորը, ի⁶⁰նչպէս չէի կրցած տեսնել այս
պատմաստութիւնները, ես որ ամէն
վայրկեան կը պարծենամ ամէն ինչ տես-
նելու ու հասկնալու կարողութեամբ:

— Տարիէ մը առաջ Հէնք կրնար երթալ, կը շարունակէ Սաթէնիկ: Մի տրտմէր, դէռ ամէն օր միասին պիտի ըլլանք: Այս օրործերը, դիտես, դանդաղ կը քալեն ու ես . . .

Սաթեհեիկ կը խօսի, բայց մտիկ չեմ ընենք ես: Չեմ ուզեր լսել այսպիսի խօսքեր: Գիտեմ, կեղծ չեն անոնք, սրտաբուխ են, բայց չեմ ուզեր լսել: Անգուռտ են: Ինչպէս անողորմ՝ այն արցունքները որոնք Հաւաքուած են սա պահուն մեր սենեակը գտնուողներէն իւրաքանչիւրին աչքերուն մէջ: Տիկին Ա՜յ, ինչո՞ւն աչքերն անգամ կ'արմարած են: Ա՜ն, ա՜ն ալ զիտէր: Երբ շշուկներով կը խօսակցէին, միայն բաց սրճագոյն վերարկով մը մասին չէր որ կ'արծիք կը փոխանակէին: Ան ալ զիտէր: Սաթեհեիկ անոր ալ պատմած էր...: Եւ ես կը քնանայի երբ անոնք կը խօսէին այդ մասին: Կամ ով զիտէ ինչպիսի մեծամտութեամբ մը կը զմտէ, թէ անշուշտ բաներ կը խօսին այս կիները իրենց միջեւ: Ես՝ միամիտութեամբ, ես՝ տխմարս:

« ՅԱՌԱՋ »-Ի ԲԱՐԳԱՒԱՅՄԱՆ
ՀԱՄԱՐ ԿԵ ՆՈՒՐԵՆ

ՎԵՆԵՑՈՒԵԼԱ. — Պ. Վ. Երեցեան
700 ֆ.:

ՌԻՒՆՈՒՄՍ. — Պ. Տ. Սողոմոնեան 400 ֆ.՝
« Իր լուսագոյն բարեկամին՝ Յառաջ »:

Վ Ե Ր Ա Մ Ո Ղ Տ

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ
ՄԻՈՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1986 / 87 տարեշրջանի վերամուտը Զո-
րեքշաբթի Սեպ. 10, առաւօտեան ժամը
9-ին:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան
Զորեքշաբթի օրերը, առաւօտեան ժամը
9-էն 12, կէսօրէ վերջ 14-էն 16 եւ Շա-
բաթ օրերը ժամը 14-էն 16-30:

Փափաքողները կրնան օգտուիլ երթե-
ւեկի սպասարկութենէն եւ Զորեքշաբթի
կէսօրեան ճաշէն:

Յաւելելով տեղեկութեանց եւ արձա-
նագրութեանց համար վերամուտի թուա-
կանէն առաջ, դիմել Ազգային Տան գրա-
սենակը / ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԴԻՒԱՆԱՏՈՒՆԸ /
Հասցէ՝
40, ռիւ. տ'Արմէնի - Հեռ. 78 - 60 - 47 - 18

×

- Հ. Բ. Ը. Մ. -

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻՋ

Դ. Պ. Ռ. ՅԱՆԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Տեղեկանց
Յանձնարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ իր
կազմակերպած 5-էն 14 տարեկան մա-
նուկներու եւ պատանիներու յատուկ Զո-
րեքշաբթի օրուան հայերէն լեզուի եւ
Երգի դասընթացները կը վերսկսին՝

Զորեքշաբթի, Սեպտեմբեր 10-ին
Ալեք Մանուկեան Մշակութային Կեդրո-
նին մէջ՝

118, Rue de Courcelles — 75017 Paris
Արձանագրութեանց եւ յաւելելով տեղե-
կութիւններու համար հեռաձայնէ՝

45 - 20 - 03 - 18 թիւին
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 10-էն 17:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՈՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ
ԲԱՅՈՒՄ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10

Մարտէլլի Սրբոյ Թարգմանչաց Մայր
Եկեղեցւոյ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ հայերէն լե-
զուի միօրեայ դպրոցը 1986 / 87 տարե-
շրջանի դասընթացները կը վերսկսին
Սեպտեմբեր 10-ին, Զորեքշաբթի օր:

Նոր աշակերտներ կ'ընդունուին 5 տա-
րեկանէն սկսեալ:

Այս տարի դպրոցի դասերը կը բաղկա-
նան հետեւեալ նիւթերէն. .

1. - Հայոց լեզու
2. - Հայոց Պատմութիւն
3. - Կրօնք
4. - Հայկական երաժշտութիւն
5. - Մանկանց երգչախումբ, պատարա-
գի երգեցողութիւն, ղեկավարութեամբ՝
Խաչիկ ԵՂԼՄԱԶԵԱՆի:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան
Եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, ա-
մէն Զորեքշաբթի ժամը 10 - 12, եւ 14 -
17-ի միջեւ:

Օթոբարի սպասարկութիւն եւ կէսօր-
ուան ճաշի կարելիութիւնները ստեղծ-
ւած են:

Հին եւ նոր աշակերտներու արձանագ-
րութիւնները կարելի է կատարել դպրոցի
տետուէ՝ Գարեգին վրդ. ՊԵՔՃԵԱՆ-ի
մօտ, ամէն օր:

Հասցէ՝ -
EGLISE ARMENIENNE APOSTOLIQUE
339, ave. du Prado - Tél. 91 - 77 - 84 - 70
13008 MARSEILLE - FRANCE

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի
արձանագրութիւնները, երկուսն դասա-
րաններ, ... մանկապարտէզի, նախա-
կըրթարանի եւ երկրորդականի բաժին-
ներով:

Գրեթէ յիշուած է Երեւանի Ինքնա-
շարժի սպասարկութիւնը:

Ամէն գիտակից հայ ծնող՝ պատաս-
խանատու է իր զաւակին հայեցի կըր-
թութեան եւ բարեկրթութեան:

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապա-
հովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր
զաղութային կեանքը եւ ապագան:

Միութեան Վարժարանը, իր եր-
կար տարիներու փորձառութեամբ,
լուսագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել. - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն. - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Արեւմտեան Վարժարան Ս. Խաչ Եկեղեց-
ւոյ մատաղօրհնութիւնը՝ Սեպ. 28-ին:

×

Կապոյտ Խաչի Սեւրան - Լիւրի Կառ-
կանի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝
ՆՈՅՆԵՐԵՐ 15-ին:

Ն Կ Ա Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Լ

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՓԱՐԻՋ
80-ԱՄԵԱԿԻ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՀԱՇ. ՊԱՐՍ. ՀԱՆԴԻՍ

Ն Կ Ա Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Լ

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՎԱԼԱՆՍ
80-ամեակի տօնակատարութիւն
Հոկ. 11 եւ 12
մասնակցութեամբ Մարտէլլին
« Գ. Ա. Ռ. Ն. »
մանկական երգչախումբին

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Անկէնի եւ շրջակայից «Նարեկ» Միօր-
եայ վարժարանը կը վերաբացուի Սեպ-
տեմբեր 10-ին մանկապարտէզ, նախա-
կրթարան եւ միջնակարգի Ա. դասարանով
ու նաեւ ՊԱՔ-ի պատրաստութեամբ: Յա-
ւելելով տեղեկութեանց եւ արձանագրու-
թեան համար հեռաձայնէ՝ Յուլիա ամ.
սուան ընթացքին եւ Սեպտեմբերին՝
34 - 10 - 71 - 71 թիւին:
Իսկ Օգոստոսին՝ 34 - 17 - 14 - 57 թիւին:

ԴՊՐՈՑԱՍԵՐ ՏԻԿՆԱՆՑ
ԵՐԿՍԵՆՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
1986-87 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դպրոցատէր Տիկնանց Երկուսն Վար-
ժարանի 1986 - 87 տարեշրջանի արձա-
նագրութիւնները կը շարունակուին:
Հաստատութիւնն ունի մանկապարտէզ,
նախակրթարան եւ երկրորդականի 6-
րդ, 5-րդ եւ 4-րդ դասարանները:

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը
կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու
մէջ՝ Առնուիլ, Վիլիէ ԼԵ ՊԵՆ, Օնլ
սու Պուա, Սըվրան, Լիւրի Կարկան,
Կանյի, Մօնֆիւմէյ, Վիլիէնթ, Տրան-
սի եւ Ռօմէնիլ:

Վարժարանը ունի գրեթէ յիշուած բա-
ժին:

Դիմել տնօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord — 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան
ժամը 10-էն կէսօրէ ետք ժամը 5:
Հեռաձայն՝ 43 - 81 - 01 - 72:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-Դ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՑԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ
ժամը 2-30-ին:

Սալ Տը Լա Շիմի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որ-
բերու Օգնութեան Մարմնի, մեծ պա-
րահանդէսը, ի նպատակ հայ վարժա-
րաններուն:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Meubles
Ghazarian

Z.I. Vitrolles tél. 42. 89.27.47
à 20km de Marseille:

“Բացառիկ զեղջ «Յառաջ»-ի յաճախողներուն”

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԻՐԱՔԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՂՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԹԻՒ 6 - 1986

ԹԵՑԱՍԵՂԱՆ
Ի ՊԱՏԻՒ

1986-Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐՈՒՆ

Այլևս Առաջնորդարանիս առաջու - թիւներէն մին Հանդիսացող Հայ ընթա- ցաւարտ աշակերտներու հետ հանդիպու- մը զանգիւնէն մէջ, այս ամառ տեղի ու- նեցաւ Յուլի 20-ին, հովանաւորութեամբ Առաջնորդ Սրբազան Հօր, հրաւերով Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան եւ մաս- նակցութեամբ Առաջնորդարանիս առըն- թեր յանձնարարութեամբ եւ քաղաքիս մէջ գործող հայկական միութեանց ներկայա- ցուցիչներուն:

Այս տարի ընթացաւարտ Հայ աշա- կերտներու հունձքը կը հաշուէր 66 երե- տասարդ ու երիտասարդութիւններ որոնք Պաշտօնի տարրեր երրորդական վարժա- րաններէ, ինչպէս նաեւ համալսարաննե- րու տարրեր ձեռնդրէ շրջանաւարտ ըլ- լալով, ահաւասիկ կու գան պատկանե- լու իրաքանայ ուսեայ հոլին:

Սոյն երեկոյթին բացումը կատարեց Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան Ատենա- պետ Տոքթ. Պօղոս Պօղոսեանը: Յարգոյ Ատենապետը անդրադարձաւ մարդէակի ներդաշնակ վարժացման բացատրելով թէ ամէն անհատ պարտաւոր է զարգացնելու իր հոգին, միտքն ու մար- մին որպէսզի իր մասնուցած ծառայու- թիւնը իր ազգին ըլլայ աւելի հիմնարո- ճաթ: Պօղոսեանը ապա հրաւիրեց Ա- ռաջնորդ Սրբազան Հայրը տալու իր հայ- րական պատգամը շրջանաւարտներուն:

Դիմելով շրջանաւարտ երիտասարդու- թեան, Սրբազան Հայրը իր պատգամին մէջ հաստատեց թէ. «Մեզի համար այս պահը նուիրական է ու հրաշագործ որով- հետեւ պահը ինքնին արդիւնքն է երկարա- տեւ տարիներու տքնաշնայ աշխատանքի՝ վաստակում ձեռ ծնողքներու արդար- քրտինքով եւ ձեռ իսկ տրամադրած ան- հաշիւ ժամերու եւ օրերու որպէս ձեռա- րկու հատուցում: Պահը տեսիլքի պահ մըն է եւս, ձեռ անձնական տեսիլք՝ բաց- ուած ապագային: Մի մոռնաք որ ամէն մէկ հրաշքի սկզբնաւորութեան տեսիլք մը կայ: Հրաշագործ ըլլալու համար տե- սիլք հարկ է ունենալ եւ զիտէ՛ք, հա- մայն ստեղծագործութեան մէջ Աստուծոյ բացի, միայն ու միայն մարդէակն է, որ կարողութիւնը ունի հրաշք գործել - լու եթէ երբեք իր տեսիլքին քաջութիւնը եւ նուիրումի խոր գիտակցութիւնը ունե- նայ: Աստուծաշունչը, Սուրբ Գիրքը մեզի կը սորվեցնէ թէ Աստուծոյ մարդը ստեղծեց որպէս Տէր եւ Իշխան միւս բոլոր արարածներուն վրայ: այսինքն՝ յարկն Աստուծոյ աշխարհը մարդու յանձնեց: Մեզմէ իւրաքանչիւրը նշանակ- ուած է որպէս հոգատար ու խնամակալ: Մէկ խօսքով ամէն մէկս ունի իր պար- տականութիւնները: Մեզի յանձնուած պարտականութեանց կատարումի ընդ- մէջէն կ'իրագործուի հրաշքը եւ մենք

ՀՈԼԱՆՏԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՎԵՐԱՓՈԽՄԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ՝ ՊԱՏԱՐԱԳ ՍԱՄԹԵՐՏԱՄԻ ՄԷՋ

Համաձայն Փարիզի եւ Երջակայից Հա- յոյ Առաջնորդին բարեհաճ անօրինու- թեան, Մովսէս Ա. ԲՏՆՅ. Գալէնտէրեան, Օգոս. 15, Ուրբաթ առաւօտ ժամը 10.30- ին, Լիոնէն օդային զինով Ամսթէրտամ մեկնեցաւ, ուր ժամը 12-ին զիմաւոր - ուեցաւ տեղւոյն ազգայիններուն կող- մէ:

Օգոս. 17, Կիրակի օր, Աստուածածնի տօնին տոնելով, Մովսէս Ա. ԲՏՆՅ. Կէսօ- րին ժամը 12-ին, հանդիսաւոր հայկական ծէսով պատարագ մատուցեց եւ քարոզեց Ամսթէրտամի հոլանտական Սէն Նիքո- լա - Պարպարի Կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ:

Պատարագի երգեցողութիւնները օրի- նակելի ներդաշնակութեամբ մեկնարան- ուեցան յատկապէս հրաւիրեալ երկուս- զայրներու կողմէ առաջնորդութեամբ՝ զարապետ Յարութիւն Փիլիկեանի: Ս. սեղանին կը սպասարկէր ուրարակիր զը- պիր Ս. Մովսէսեան, որ կարգաց օրուան ճաշու Աւետարանը եւ յստակ առգա- նութեամբ արտասանեց՝ քրիստոնեայ ե- կեղեցիներու հիմնական օրէնքներու ամ- օրէնքները:

Կը դառնանք յաջորդակ ու երբեմն՝ Մեծ: Եւ ընդհակառակն, ձախող կը մնայ այն անհատը, որ կը զլանայ իր պարտակա- նութիւնները կատարելու, այսինքն կը մերժէ իր անձը նուիրարեկու, իր ան- ձը քիչիկ մը գոհնելու:

Իր պատգամի վերջաւորութեան Սրբա- զան Հայրը հրաւեր կարգաց շրջանա- ւարտներուն, ունենալու ծառայութեան գիտակցութիւնը՝ իրենց տաղանդէն ու զարգացումէն բաժին հանելով իրենց մա- յրեկի եկեղեցւոյ ու սեփական ազգին, ինչպէս նաեւ իշխարար քաղաքացիներ հանդիսանալ իրաքի օրհնեալ հոգին:

Ապա յուշանուէրներ բաժնուեցան ան- իրար ընդ շրջանաւարտներուն, որմէ ետք բոլոր ներկաները հիւրասիրուեցան ճոխ սեղանի մը շուրջ:

Նման հանդիսութիւններ նաեւ տեղի ունեցան Իրաքի այլ հայաշատ եկե- րոններէն՝ Քէրքէկի եւ Պատրայի մէջ:

Վերադառնալ զաղութներու մէջ Սրբա- զան Հօր ատուած հովուական այցելութիւնէն օգտուելով, տեղւոյն թաղական Խոր- հօրքները եւս գնահատանքի երեկոյթներ կազմակերպած էին իրենց շրջանաւարտ զաւակներուն համար: Քէրքէկի մէջ 15, իսկ Պատրայի մէջ 34 ընթացաւարտ- ներ կային: Սրբազան Հայրը տուաւ իր յորդորները եւ ապա յուշանուէրներ բաժնուեցան շրջանաւարտներուն:

ԱՌԱՋԵՆՈՐԳԱՐԱՆ ՀԱՅՈՑ ԻՐԱՔԻ

Պաղատաւ, Յուլիոս 30

բողջական սահմանադրութիւնը՝ «Հա- ւատամք»:

Որոշեալ կանոնի ժամերէն իսկ, Ամս- թեալամէն, Ամսթէրտէն, Հայրենէն, Պա- րենէն եւ այլ հեռաւոր արուարձաննե- րէն անօրինակ հոծ բազմութիւն մը փու- թացած էր լեցնել տեղւոյն այս պատմա- կան, փառաւոր եւ ընդարձակ տաճարը: Գրեթէ հին Հայաստանի անբաժան շըր- ջաններէն՝ Սասունէն, Սղերդէն, Շըրնա- քէն, Տիգրանակերտէն, Սեբաստիայէն, Կեսարիայէն եւ այլ զիւղերէն վերջերս խումբ առ խումբ գաղթած, հայ ժողո- վուրդին վերջին բարիպաշտութիւն մնացոր- ղացն էին անոնք, որոնք եկած էին գէթ հանդէսիւ հոլանտական հիւրընկալ երկ- րի երգիքին տակ աշխատելու, իրենց զաւակներն ու թոռնիկները մեծցնելու եւ զարգացնելու, տեւականացնելու իրենց գոյութիւնը: Հոս զարձեալ առանց եկե- ղեցի եւ զարդի, եւ սակայն այսօր Պո- լիսէն, Լիւքսեմբուրգ, Պարիսպատանէն եւ այլ երկիրներէ գաղթող հայ հաւատաց- եալներուն հետ մէկտեղուած կ'աղօթէին այս պատմական տաճարին մէջ եւ խոր երկիւղածութեամբ կը հետեւէին արարո- դութիւններուն:

Օրուան պատարագիչը խօսեցաւ իր շի- նիչ եւ սպաւորիչ քարոզներէն մին, ընա- րան անոնքով Յովհաննէսի Աւետարանէն «Որ զինչ տարիչ ձեզ արասի՛ք» հատու- ճը, որով խօսեցուց Աստուածածինը, ու- րուն հնազանդեցան սպասաւորները, թա- կոյկները ջրով լեցուցին եւ ջուրը զինիի վերածուեցաւ Կանա Գալիլեացիներու հարսանիքի այդ տան մէջ ուրախութիւն տեւականացաւ:

Արարողութեանց աւարտին՝ հաւատաց- եալներուն կողմէ առատօրէն ընծայա- րեւուած աւանդական Խաղողօրհնէքը կա- տարուեցաւ եւ ծրարիկներու մէջ բաժ- նուեցաւ: Տեղի ունեցաւ նաեւ ընդհա- նուր հողահանգստեան պաշտօնի զաղութէն եւ հեռաւոր արուարձաններէն անդարձ մեկնող բարի հոգիներուն համար, ու- րոնք զժրարատութիւնը ունեցած էին օ- տար բայց հիւրանքի հորիզոններու տակ զանազան գերեզմանատուներու մէջ հոգին յանձնուելու հետո իրենց սիրելիներու հողակոյտերէն:

Քահանան կատարեց նաեւ կարգ մը միկրութիւններ:

Հուսկ յետոյ, եկեղեցւոյ հանդիպակաց սրահին մէջ ճոխ սեղանի մը սարքուեցաւ միկրտեալներու ծնողքներէն Տէր եւ Տի- կին Ի. Սարգսեանի կողմէ: Կը նախա- դասէր Աւագեղեց Հայրը, որ իր կարգին իր քով հրաւիրեց եւ սեղանակից ըրաւ քաղաքին ծանօթ եւ ամենաերէց ազգա- յիւններէն Պ. Գրիգորեանը եւ իր հայա- խօս կիներ, ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյ նը- լիրեալ հովիւր: Հոս եւս տեղի ունեցան կարծիքի փոխանակութիւններ հոգեւոր եւ ազգային հարցերու մասին:

Մովսէս Ա. ԲՏՆՅ. ինչպէս իր քարոզին մէջ, այս անգամ եւս այստեղ յանձնա- րարեց բաժանորդագրուիլ մեր ամենատա- րածուն օրաթերթներէն գէթ միայն եւ կարգաւ զայն տեղեակ պահուելու համար մեր ազգային կեանքին: Զի ըստ ան, օրաթերթներն ալ մէկմէկ շրջուն եկեղե- ցիներ եւ զարդներ են, սիրենք զանոնք եւ աշխատենք տանելի կեանք մը ապա- հովել անոնց: Ժամերը յառաջացած ըլ- լալով, հանդէսը փակուեցաւ Տէր հօր «Պահպանի՛ր»ով եւ ներկաներու միաբե- րան երգած «Հայր Մեր»ով:

Մ. Ա. Բ. Գ.

քան ալ հարուած ստանայ: Կը բաւէ որ կարենաս զայն ապրեցնել: Մոռնոք տաս անուր, չթողուս որ կու տրուի զժրախ- տութեան կողմէ...:

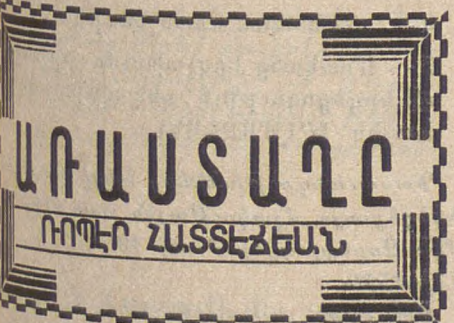
Ի՞նչ:

Առատապիտ վրայ սուսանակ մը ա- հա այժմէն թռիչք կ'առնէ: Թռիչք կ'առ- նէ ու քանի մը անգամ կը շրջի օդակայա- նին վերեւ, կարծես չուզելով հրաժեշտ տանել, հետանալ: Ինծի այնպէս կը թուի անյիսկ, որ մէկը թռչիկակ կը շարժէ անոր պատուհաններէն: Զետոյ շատու- նակը զարձեալ վայրէջք կ'ընէ ու կը թա- ուի գետին: Այն ատեն կը նշմարեմ որ սուսանակը սուսանակ չէ, այլ ճանձ մը: Մէկը՝ ամէնօրեայ իմ ճանձերէս, զոր եւս չիտիցի սուսանակի մը հետ:

Ճանձերը անձնապաշտ կ'ըլլան: Ճանձե- րը անձնապաշտ չեն ըլլար:

(Ծար. 92 եւ վերջ)

Fonds A.R.A.M

Անգլերէն գոյնի ու քանակ կ'ուզեմ, ու- թովհետեւ կարծես թէ պիտի փոխեմ: Անգլերէն ամէն ինչ անգլերէն ու զգայա- յիւն պատկեր: Երթան ու առանձին թո- րան զին: Ուրիշ օր մը, զարձեալ կը խալեմ այս մասին, բայց այսօր, վերջ: Երբաւ: Նոյնիսկ կ'ընամ հրէկ ձեռքը Ամենիկին, որ երեսներս կը շոյէ ու պարտաւորել կը խօսի:

— Հայրիկ, խօսք տուր, սիրող պիտի լինեմ: Խօսք տուր, ինչ կ'ըլլայ...:

Բայց ո՞վ է քան որ այս ճայնին մէջ ու լիայ այնքան տառապանք, որքան իմ լուսնեան մէջ: Ո՞վ է քան որ լիայով քիչ կը տագնապի, քան թէ լիայով: Եւ իրաւունք ունիմ կրկնա- րարութիւն ողբերգութիւնը: Մանուկ եմ:

— Եւ ի՞նչ գիտես, որ մէկ հատիկ ազնիւ կ'ապրեն շաբաթներէ ի վեր գիշեր ցերեկ իր անգնապէս շուրջ ինծի հագորդելու

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԻՒԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԵԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԵՅԼԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄՆԻ
ԺԵ. ՅԱՆԿ

Պուր Պէլ-Էռի Մշ. Միութիւն	50.000
Տէր եւ Տիկին Ժաք Մէլքոնեան	5.000
Տէր եւ Տիկին Ա. Ալթունեան	3.000
Պլ. Օտտոյի Եկեղ. Կրօն. Ընկ.	2.500
Մարթիկի Հայկ. Միութիւն	2.100
Տէր եւ Տիկին Ժ. Ճնդիկեան, Ա. Չորս- պաճեան, Տէր եւ Տիկին Ֆ. Էօրտէքեան	1000ական
Լ. Տեյանեան, Բ. Շահապեան, Տէր եւ Տիկին Պ. Մեքիքեան, Տէր եւ Տիկին Փ. Կարապետեան	500ական
Տիկին Ա. Հոթոթեան	250
Ս. Տէր Միստեան, Տիկին Ա. Անա- նաքեան, Ա. Ալֆրէդիս, Մ. Չորպաճեան, Ժ. Չորպաճեան, Տիկին Պալանցեան	200ական
Տէր եւ Տիկին Ժ. Յովհաննէսեան, Ժ. Թանապաճեան, Տէր եւ Տիկին Է. Պողեան, Ա. Պաշտուրեան, Ռ. Չաթարեան	100ական

Կ. Փօլոսեանի մահուան առթիւ. — Ս.
Տէր Միստեան 200, Մանկեան եւ Պաշա-
տուրեան ընտանիքները 50ական:

Քեօրոզլեանի մահուան առթիւ. — Ա.
Շեխիդեան, Տէր եւ Տիկին Տէր — Միստե-
ան 200ական, Տիկին Հ. Շալաճեան 100:

Մարգրիտ Կարմեանի մահուան առթիւ. —
Տէր եւ Տիկին Ճարաբեան 200:

Գումար՝ 71.550
Մարտէլի Նախորդ ցանկերու

Գումար՝ 311.770

Ընդհ. Գումար՝ 383.320

ՇՈՐՀԱՎԱԿԻ

Կապ. Պաշի Լիոնի մասնաճիւղի վար-
չութիւնն ընտրահալութեամբ ստացած է
Տէր եւ Տիկին Ն. Տօնապետեանէ 1000 Ֆ.
իրենց հօր՝ Շաւարշ Խաչատուրեանի մահ-
ուան առթիւ եւ իրենց մօր՝ Թագուհի Խա-
չատուրեանի յիշատակին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Արմուշլիի վարագոյ Ս. Պաշ Եկեղեց-
ւոյ մատակարարութիւնը՝ Սեպ. 28-ին:

×

Կապոյտ Պաշի Սեւրան - Լիւրի Կառ-
կանի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝
ՆՈՅՆՄԵՐ 15-ին:

×

ՄԱՐՍԵՅԼԻ

Հայկական շարժապատկերի ցուցադ-
րութիւն,
նախաձեռնութեամբ՝

Կապոյտ Պաշի Պալմի մասնաճիւղին
Կ Տ Ո Ր Մ Ը Ե Ր Կ Ի Ն Ք
(գումար)

Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-ին,
Պոմոնի Եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:
Տոմսերուն համար դիմել Պալմի Կա-
պոյտ խաչուհիներուն:

×

Կապոյտ Պաշի Պուլվար Օտտոյի (Մար-
տէլ) մասնաճիւղը կը ներկայացնէ հա-
յաստ Փրիմ մը՝ «Արիւնապարտը» Սեպ-
տեմբեր 28-ին, Կիրակի, ժամը 15-ին,
Մարտէլի Հայ Մշակոյթի Տունը:

CEREMONIE DU 42e ANNIVERSAIRE
DE LA LIBERATION

L'A.N.A.C.R. et sa Filiale arménienne

CELEBRATION DE LA LIBERATION
DE PARIS

Samedi 30 août à 16 heures
PLACE DU 18 JUIN - Métro Montparnasse

Rassemblement à partir de 15 h 30
rue de Rennes

Face aux complices des faulficateurs
tures de l'Histoire, s'opposant à la recon-
naissance du génocide arménien, l'Amica-
le des Anciens Résistants Arméniens invite
ses compatriotes à manifester par leur
participation à ces cérémonies, leur fidé-
lité active à la mémoire des martyrs de la
Résistance, dont ceux du réseau arménien,
et à leur engagement au service de la
FRANCE ET DE LA CAUSE ARME-
NIENNE.

Ն Կ Ա Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Լ

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՓԱՐԻՉ
80-ԱՄԵՆԱԿԻ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 21
ԳԵՂԱՐՈՒՆԵՍԱԿԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 22
ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

« ՅԱՌԱՋ » Ի
ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ
ՍԱԿԱԳԻՆԸ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ

Մահազդ	350	(415,10)
Հոգեհամգիստ	250	(296,50)
Շնորհակալիք	250	(296,50)
Հարսնիք, ճշմարտութիւն	300	(355,80)
Մնումը	300	(355,80)

Բոլոր ազգերու սակերուն վրայ,
հարկ է աւելցնել 18,60% ԹԷՎԷԱ.
(տե՛ս վախճանի մէջ ընդհ. գումար-
ը):
Այս գինը կը վերաբերին մէկ ան-
գամ հրատարակելի ազգերու, մին-
չեւ մէկ քառորդ սիւնակ (25 տող)
մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ
(12-13 տող) մնացեալին:
Առևտրական եւ այլ ծանուցումնե-
րու համար, գինը թերթին վար-
չութեան:

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀՐԱԻՐԱԳԻՐ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր
Միութեան կեդրոնական վարչական Ժո-
ղովը կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր ան-
դամները ներկայ գտնուելու 73-րդ Ընդ-
հանուր Ժողովին, որ պիտի գումարուի
Փարիզի մէջ, Չրանսա, 1986, Շաբաթ,
Նոյեմբեր 22, առաւօտեան ժամը 9-ին:

Ժողովի վայր. -
Hôtel Intercontinental
3, rue Castiglione, 75001 Paris, France

Ներկայ 73-րդ Ընդհանուր Ժողովին
համար տրուած միակ հրաւիրագիրն է:
Կը խնդրենք հետեւաբար Միութեան յար-
գոյ իրաւասու անդամներէն, որ անձնա-
պէս ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ
թուականին եւ կամ ամէնէն ուշ մինչեւ
Հոկտեմբեր 22, իրենց փոխանորդադրե-
րը յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան ընդ-
հանուր տնօրէնին կամ զանոնք զրկեն հե-
տեւեալ հասցէին. -

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
585 Saddle River Road
Saddle Brook, NJ 07662, U. S. A.

ՕՐԱԿԱՐԳ

- 1.- Ներկայացում եւ վաւերացում 1985
տարեշրջանի ընդհանուր տեղեկագրի:
- 2.- Ներկայացում եւ վաւերացում 1985
տարեշրջանի ընդհանուր հաշուետու-
թեան:
- 3.- Մասնակի ընտրութիւն Կեդրոնական
վարչական Ժողովի:
- 4.- Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեքննիչ
Յանձնախումբի:
- 5.- Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ:
- 6.- Գնահատանքի բանաձեւեր:

Ի ԴԻՄԱՅ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ
Պ. ՍԵՂԱԿԵԱՆ Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Ատենադպիր Ատենապետ
1986, Մայիս 8
Սեպ. Պրուֆ, Ն. Ճ.

ԾԱՆՈԹ. - Կը խնդրուի իրաւասու այն
անդամներէն, որոնք չեն կրնար աճանա-
պէս ներկայ ըլլալ Ընդհանուր Ժողովին,
իրենց փոխանորդ նշանակել ուրիշ իրաւա-
սու անդամներ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-Դ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿԱՑԹԸ
Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ
ժամը 2.30-ին:
Սալ Տը Լա Շիմի

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱԷՐ, ԹՈՒՆՑԻԿ, ՏՈՍՍ ԿԱՄ ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ ՋԱՆԱՋԱՆ ԹՈՒՂԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԵ, ՊԱՀԱՐԱՆ, ԵՒԱՅԼՆ)	FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)
--	---

« ՅԱՌԱՋ — HARATCH »
83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI,
DE 14 à 18 h. 30
SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ,
ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30
ԲԱՅԻ ՀԱՐԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻԷ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

Imprimé sur les Presses du Journal « HARATCH » — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Վ Ե Ր Ա Մ Ն

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ
ՄԻՈՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1986 / 87 տարեշրջանի վերամուտը Ձո-
րեքաբար Սեպ. 10, առաւօտեան ժամը
9-ին:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան
Ձորեքաբար օրերը, առաւօտեան ժամը
9-էն 12, կէսօրէ վերջ 14-էն 16 եւ Շա-
բաթ օրերը ժամը 14-էն 16.30:

Փափաքողները կրնան օգտուիլ կրթե-
ւելի սպասարկութենէն եւ Ձորեքաբար
կէսօրուան ճաշէն:

Յաւելեալ տեղեկութեանց եւ արձա-
նագրութեանց համար վերամուտի թուա-
կանէն առաջ, դիմել Ազգային Տան գրա-
սենեակը / ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԴԻՒԱՆԱՏՈՒՆԸ /

Հասցէ՝
40, ռիւ Ս'Պրմէնի - Հեռ. 78 - 60 - 47 - 18

×

- Հ. Բ. Ը. Մ. -

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻՉ

Դ Պ Ր Ո Յ Ա Կ Ա Ն Վ Ե Ր Ա Մ Ո Ւ Տ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Տիկնայ
Յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ իր
կազմակերպած 5-էն 14 տարեկան մա-
նուկներու եւ պատանիներու յատուկ Ձո-
րեքաբար օրուան հայերէն լեզուի եւ
երգի դասընթացները կը վերսկսին՝

Ձորեքաբար, Սեպտեմբեր 10-ին
Ալեք Մանուկեան Մշակութային Կեդրո-
նին մէջ՝

118, Rue de Courcelles — 75017 Paris
Արձանագրութեանց եւ յաւելեալ տեղե-
կութիւններու համար հեռաձայնել՝

45 - 20 - 03 - 18 քիւիմ
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 10-էն 17:

×

ՄԱՐՍԵՅԼԻ

ՍՍՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ

ՄԻՈՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵՋՈՒԻ ԴՊՐՈՅ
ԲԱՅՈՒՄ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10

Մարտէլի Սրբոյ Թարգմանչաց Մայր
Եկեղեցւոյ ՍՍՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ հայերէն լե-
զուի միօրեայ դպրոցի 1986 / 87 տարե-
շրջանի դասընթացները կը վերսկսին
Սեպտեմբեր 10-ին, Ձորեքաբար օր:
Նոր աշակերտներ կ'ընդունուին 5 տա-
րեկանէն սկսեալ:

Այս տարի դպրոցի դասերը կը բաղկա-
նան հետեւեալ նիւթերէն. -

1. - Հայաց լեզու
2. - Հայաց Պատմութիւն
3. - Կրօնք
4. - Հայկական երաժշտութիւն
5. - Մանկանց երգչախումբ. պատարա-
գի երգեցողութիւն, ղեկավարութեամբ՝
Խաչիկ ԵՂԼՄԱՋԵԱՆ:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան
Եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, ա-
մէն Ձորեքաբար ժամը 10 - 12, եւ 14 -
17 ժիլե:

Օթոբարի սպասարկութիւն եւ կէսօր-
ուան ճաշի կարելիութիւնները ստեղծ-
ւած են:

Հին եւ նոր աշակերտներու արձանագր-
ութիւնները կարելի է կատարել դպրոցի
տեսուչ՝ Գարեգին վրդ. Պեթճեանի
մօտ, ամէն օր:

Հասցէ. -
EGLISE ARMENIENNE APOSTOLIQUE
339, ave. du Prado - Tél. 91 - 77 - 84 - 70
13008 MARSEILLE - FRANCE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնայ Միութեան Որ-
բերու Օգնութեան Մարմնի, մեծ պա-
րահանդէսը, ի նպատակ հայ վարժա-
րաներուն՝

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

ԿԵՆՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՃՇՄԱՐԻՏ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԼՈՅՍԻ ՏԱԿ

ԲԱԳՐԱՏ ՈՒԼՈՒԲԱՐԵԱՆ

Բ.

Յիշենք, որ ամենահնագույն ժամանակներից ի վեր հայ ժողովուրդն իրեն կոչել է Հայ, նկատի առնելով լեզուն՝ հայերենը, որով խօսել է եւ «Հայք» - «Հայաստան» է յիշել այն երկիրը, որի տէրն է եղել ինքը՝ հայ ժողովուրդը։ Եւ օտարներն էլ ԱՐՄ - ԱՐՄԵՆ են կոչել հայերէն խօսող ցեղին, ԱՐՄԱՆԻ - ԱՐՄԻՆԱՆ ԱՐՄԵՆԻԱ՝ այդ ցեղի երկիրը։ Ք. Ա. 3-րդ հազարամեակից սկսած էլ հարեւան քաղաքակրթութիւնների հնագույն դրաւոր աղբիւրների մէջ յիշատակուած են այդ երկրի ցեղանունն ու երկրանունը։

Այս անունները ժամանակավրէպ մի երեւոյթ էին, որ պիտի անհետ կորչէին յետագայ դարերում։ Ո՛չ, նրանցով լիքն է Ք. Ա. 2-րդ հազարամեակը։ Այս հազարամեակում երկու անգամ վիթխարի վերելք ու ծաւալումներ ապրած Պատմի - Սեթական պետութեան դահակներն իրենց սեպագրերում հաղորդում են, որ դարեր շարունակ իրենց հարեւանութեամբ, Վանայ լճի արեւելեան ափից մինչեւ Սեւ ծովի ափերը տարածուած գոյութիւն է ունեցել մի պետութիւն, որի անունը Հայաս է եղել։ Եւ այս անունն էլ, մասնագէտների աներկբայելի բացատրութեամբ կազմուած է «հայ» ցեղանունական հիմքից ու «աստ» տեղանունական (խեթերէն) վերջաւորութիւնից։ Հասկանալի է, որ եթէ այն հայավարի դարձնենք, կը լինի «Հայք» կամ «Հայաստան»։

Այստեղ, ի միջի ալլոց, պիտի միայն դարձանալ, թէ հայերէն մասնագիտական գրականութեան մէջ ինչո՞ւ «Հայաստան» տեղ չի գործածուած «Հայք» կամ «Հայաստան», երբ այդ գրականութեան հեղինակները Հայեր են, զրոյւ են հայերէն եւ, մասնաւոր, հայ ընթերցողի համար։

Ասում են՝ այդ ժամանակների համար դեռ պարզուած է՝ Հայասան եղել է Հայք, այսինքն՝ ունեցել է հայ բնակչութիւն, թէ՛ ոչ։

Բայց չէ՞ որ խեթերի «Հայասան» պարզապէս նշանակում է «Հայի երկիր»։

Նաեւ ասում են՝ Հայասան երկրին վերաբերող խեթական աղբիւրներում չի պահպանուել որեւէ անուն, որի հայկականութիւնը բացայայտ լինի եւ վկայի երկրի հայ բնակչութեան առկայութիւնը։

Բայց չէ՞ որ խեթերի սեպագրերը խեթերէն են եւ ոչ թէ հայերէն, զերւում են հայերէնից անտեղեակ խեթերի կողմից։ Եւ մեր պատմութեան բազմադարեան փորձից էլ յայտնի է, որ օտարները մեր տեղանուններն ու անձնանունները միշտ օգտագործել են կամ թարգմանաբար, կամ էլ այնպէս են աղաւաղել, որ բնագրերը վերականգնելը պարզապէս դժուար է անհնար։ Օրինակ, եթէ յարակից օժանդակ ներթելը չլինէին, ո՞վ կարող էր եթեպէս, թէ յունական աղբիւրների Սոֆենան մեր Ծոփքն է, Բոսորոպեան՝ Վասպուրականը, արարների կողմից ձուռնա կոչուածը՝ մեր Գառնին, Թուրքերի Ուշեփիսան՝ մեր Էջմիածինը։

Կամ, եթէ Բեհիստունեան տարեգրութեան մէջ նշուած չլինէր, թէ Հայ են եղել Դադարշիլ գորավարն ու Բաբելոնի ինքնակոչ թագաւորը՝ Հալդիտայի որդի Արախան, այն ո՞վ էր, որ պիտի դուռնակէր, թէ այդ Դադարշիլ եւ Արախան անունները տէրեր եղել են Հայեր։ Եւ անհասարակ այս ծուռ տրամադրութեան թելադրութեամբ մի՞թէ մենք պարտաւոր ենք հրաժարուիլ նրանցումների, Արատաշիսանների, Արշակունիների, Բագրատունիների, նոյնիսկ մեր նահանգային թագաւորութիւնների ու նրանց դահակների հայկականութիւնից։ Եւ դա այն պատճառով միայն, որ նրանք բոլորը կրում էին ոչ հայկական անուններ։

Սեթական պետութիւնը կործանուել էր

Ք. Ա. 13-րդ դարի վերջում։ Դրանից յետոյ Հայքի մասին վերադառնալով տեղեկութիւններ հաղորդել ասորեստանեան սեպագրերը։ Այսօրինակ աղբիւրներից առաջիկայումս առաջին վկայութիւնները գտնուած են Ասորեստանի թագաւոր Թուկուլտի Նինուրտա Ա.ի (1243 - 1221) արձանագրութիւններում։ Այստեղ Հայաս - Հայքի փոխարէն երկրի անունը Նայիրի է կամ Ուրուտուրի։

Ի՞նչ անուններ են սրանք, ի՞նչ են նշանակում եւ ինչպէ՞ս են առաջացել։

Մէկ հարկումեակից աւելի է, ինչ պետականները գտնուած են, որ «Նայիրի»ն առաջացել է սեմական «նայ» - «գետ» բառից ու «իր» տեղանունական վերջաւորութիւնից եւ «Նայիրի»ն բացատրում են իբրեւ «գետերի երկիր»։

Այս բացատրութիւնը ոչ միայն շատ հաւանական, այլեւ պարզապէս միակ ճշմարիտն է, թէ նկատի առնենք, որ Ասորեստանի նուաճող թագաւորների սկզբնապէս զօրծ են ունեցել Հայքի ծայր - հարաւային շրջանների՝ Տիգրիսի ու Եփրատի վերին աւազանների գետաոստ միջավայրի հետ, ուստի եւ երկիրը կոչել են Նայիրի - «գետերի երկիր»։ Յետագայում, երբ ասորեստանեան նուաճումների երթուղին միւրճուեց Հայկական բարձրաւանդակի խորքերը, եւ երեւալ լեռնաոսանի իր երկնաքեր գաղաթիւներով, սեպագրերի մէջ երկրի սկսեց կոչուել այն անունով՝ Ուրաշու - Ուրարտու, որ նոյն Արարատն է՝ իր «լեռնաստան» - «լեռների երկիր» նշանակութեամբ։

Յիշենք, որ Ուրարտու - Արարատի միւս համանունը՝ Մասիսը, եւս «սար» կամ «լեռ» բառից զոյգացած անուն է։ «Սիս» հնդեւրոպական լեզուից հնդկերէնում պահպանուած բառ է, որ նշանակում է «սար», իսկ «մաս»-ն՝ «մայր» - «մեծ»։ Ուրեմն, «Մասիս» կը նշանակի «մայր կամ մեծ սար», «Սիս - Մասիս»ն էլ՝ «Փոքր եւ Մեծ սարեր»։

Ի միջի ալլոց, հին հայկական նահանգներից մէկը՝ Սիսականի անունը եւս կազմուած է «սիս» - «սար» հիմքից եւ դարձեալ նշանակում է «լեռնաստան»։

Ասորեստանեան սեպագրի աղբիւրների եւ երբայիքների «Ուրարտու» - «Արարատ»-ն ունի իր տարբերակները՝ «Ուրարտու», «Ուրուտուրի», «Ուրաշու», որոնց հետ սկզբնական շրջանում նոյն նշանակութեամբ օգտագործուել է նաեւ «Նայիրի»։ Անկասկած է, որ այս անունները արուել են խեթական աղբիւրներին Հայասային եւ դարձեալ ուրիշ բան էլին կարող նշանակել, քան նոյն Հայք երկիրը։

Ուշագրաւ է, որ բուն Հայքի տէրերն իրենց երկիրը կոչում էին Նայիրի, բայց նաեւ Բիաինա, որ բացատրում է «Բիա»-ին (Վան) քաղաքի երկիր, քանի որ պետութեան մայրաքաղաքն էր դարձել նորակառոյց Բիաին - Վան քաղաքը։ Այսինքն, Բիաինա, Բիաինա, բայց երբեք Ուրարտու, եթէ հաշուի չառնենք առ այսօր յայտնի միակ դէպքը՝ այն երբեքուեան սեպագրի՝ գտնուած Թոփուգաւայից, որի աքաղաղական բնագրում Ռուսա Ա. (835 - 713) նորիւտեիքէնի «Բիաինա»-ի փոխարէն գրել է «Ուրարտու»։

Ուրեմն, մեր հայրենիքին տրուած անուններից «Նայիրի»ն նշանակել է «գետերի երկիր», «Ուրարտու» - «Ուրաշու» - «Արարատ»ը՝ «լեռների երկիր», «Բիաինա»-ն՝ «Բիաին» - Վան քաղաքի երկիր։ Միայն «Հայք» - Արմենիան է, որ կապ ունի երկրի բնակչութեան ցեղային պատկանելութեան հետ, այսինքն՝ նշանակում է «հայ կամ արմէն ժողովրդի երկիր»։ Մնացածները երբեք ցեղանունական ոչ մի իմաստ չեն արտայայտել եւ նոյնիսկ ոչ մի նշանակութիւն էլ չունեն վարչական - քաղաքական հարցեր պարզելու համար, քանի որ նրանք (Նայիրի, Բիաինա, Ուրարտու - Արարատ) հետեւանք էին ոչ թէ երկրի ցեղային խմբերի կամ նրանց վրայ իշ-

խանութեղծը, որու եղբրական մահուան յիշամեակը կ'ազեկուէր, ծնած է Ֆուէնթէվաքերուս, Կրանատա, 1899-ին։ Հին աւանդութեանց սէրը առած է Մանուէլ տէ Ծալաէ։ 1919-ին, երբ կը հաստատուի Մատրիա, նախ կը հետաքրքրուի սպանական յառաջապահ գեղարուեստական հետազոտութիւններով - երաժշտութիւն, թատրոն, նկարչութիւն։ Այդ շրջանին, ազգ. մշակույթը կը փորձէ ներմուծուիլ եւրոպական մշակույթին մէջ, ստուգելու համար նաեւ թէ Սպանիայի՞նչ կը կրէ իր մէջ, որպէս ինքնատիպ ճակատագիր։ Կը յաճախէ շրջանակը մշտադաստիակներու, որոնք Սպանիա կը փոխադրեն ապագայապաշտ, տառապահան եւ գերիրապաշտ փորձեր՝ Տալի, Պիւնիէլ։ Ուր որ ալ ըլլայ, կապը չի խլուիր Կրանատայի հետ։

×

Ի՞նչ մնացած է Կրանատայի մէջ Կարաիս-Լորքային. հոն՝ ուր հետքերը կան տակաւին իր անցքին. այդ քաղաքին մէջ, զոր բանաստեղծը կ'առէր բուռն սիրով մը, եւ որուն մօտ սպաննուեցաւ 1936-ի Օգոստոսի օր մը։

Սան - Վիտենթէի մէջ սպիտակ տուն մը կայ ծագիկներով ու կանանչութեամբ շրջապատուած։ Լորքայի ընտանեկան պարագաներէն մանրակազմ կին մը երբեմն կը բանայ զայն այցելուներուն։

Ներանցքի մը ծայրը կը գտնուի բանաստեղծին սենեակը, գրեթէ ամբողջովին զբաղուած հսկայ գրասեղանով մը։ Դիմացը բազկաթոռ մը, պատին վրայ Պարաքայի մէկ որմնաղբ. համալսարանականներու այն շրջանի թատրոնը, զոր կը ղեկավարէր Լորքան։

Մանրակազմ կինը կը քաշէ անկողին ծածկոցը, շարժումով մը կը շտկէ բարձր ու կը բանայ պտուղամբն դուռը։ Դաշտերն են շուրջ բոլորը։

«Երբ ես մեռնիմ
պատշգամս բաց թող մնայ

տղան նարինջներ կ'ուռէ
(պատշգամէս կը տեսնեմ գայն)
Մշակը ցորեն կը հնէ
(պատշգամէս կը լսեմ գայն)
Երբ ես մեռնիմ
պատշգամս բաց թող մնայ։

Լորքա եւ Կրանատա։ Սիրոյ ու աստիճանի պատմութիւն մը։ 1916 - 1936 թվականները յաճախ կու գայ հոս, որ անցած են իր կեանքին առաջին 20 տարիները։ Հակասութիւններու միջավայրն է ան Լորքայի համար, որու մասին կը գրէ։

«Լորդներու մէջ հակառակը կը ստուգենք թէ եւ, սակայն աղետալի պահ մըն է ան, երբ հոյակապ քաղաքներու մը մը, բանաստեղծութիւն, աստղաբաշխութիւն, քարտապետութիւն ու անգլագական նրբաւարութիւն մը կ'անհետանային, իրենց տեղը զիջելու համար աղաւթի քաղաքի մը, անհագած, բըշուտ, ուր ներկայիս կ'ապրի սպանական վատարագոյն քաղաքները»։

Ու յետոյ կը գրէ նաեւ. «Օր մը եթէ փառքի հասնիմ, կ'եղ պիտի պատկանի Կրանատայի, որ կազմաւորեց ու ձեւաւորեց արարածը՝ որ ես եմ. ի ծնէ բանաստեղծ ու անկարող դարձանելու այդ ախար»։

Դարասկիզբին, ու մինչեւ 1930, քաղաքը իր արուեստի պատմութեան բացառիկ մէկ շրջանը կ'ապրէ։ Երիտասարդ մտաւորականներ կանոնադրապէս կը հաւաքուին սրճարան մը. երգահաններ, նկարիչներ, գրողներ։ Անոնց մէջ չուրով կ'առանձնանայ Լորքայի բացառիկ անձնւորութիւնը։ Անոր մասին բանաստեղծ Վ. Ալեքսանդր կ'ըսէր. «Սպանիա շատ մը մեծ բանաստեղծներ ունեցած է, սակայն իր պարագային, իր անմահութիւնը կը գտնուէր իր բանաստեղծութեան մէջ։ Համեմատել անմահութիւնը մըն էր ան. անգիմարելի էր մարմնավոր

տեղեկութիւնը, որ ասում է՝ Նայիրի ունէր 60 թագաւորութիւններ, բացառուած են իբրեւ վկայութիւն 60 ցեղերից կազմուած պետական միաւորի մասին։ Սա, ի հարկէ, կոպիտ սխալ է, քանի որ աղբիւրը խօսում է լոկ գաւառական եւ նոյնիսկ առաւել մանր վարչական միւտարներից։

Շատ անհեթեթութիւնների տեղիք է տուել նաեւ «Ուրարտու» անունը։ Ու մանք զրան այնքան մոլորութիւններ են խառնել, որ ուրիշներն էլ կարծում են, թէ միակ փրկութիւնն այն է, որ իսկապէս թագաւորութեան տրուի օտար, տեղաբնիկներին միանդամայն խորթ «Ուրարտու» անունը, եւ մասնագիտական գրականութեան մէջ օգտագործուին նրա տեղական ու հարազատ համանուններ՝ Նայիրի, Բիաինա, Արարատ։

Եւ, իսկապէս, եթէ «Ուրարտու» մեր «Արարատ»-ի օտար հնչումն է, ապա ի՞նչ մի մեծ մեղք կը լինի, որ մենք նախընտրենք մերը, հարազատը, հասկանալին եւ չկողտենք օտարին ու այն աչքի փառ դարձրած՝ սկսենք խորհալիլ հին պատմութեան բաւիղներում։

Գալով երկրի բնակչութեան լեզուի հարցին, ցանով պիտի նշել, որ այստեղ եւս բաւական ջուր ու արեւն են պղծուորում սխալ պատկերացումներն ու բացայայտ մոլորութիւնները։

Վերը եւ յիշեցի Գ. Պատկանեանին, որը համոզուած էր, թէ Վանի թագաւորութիւնը հայկական է եղել, նրա բնականութիւնը՝ հայ, իսկ լեզուն, որով զրուած են նրանց սեպագրերը, հայերէն է կամ այն հայերէնը է, որ դիմենք այսօր։

Արդէն տոտիճանաբար հեռանում է նաեւ սեպագրերի վրայի մշուրը։ Հիմա մանք գտնում են, որ Հայաստանի սեպագրերի լեզուն խառնեղէնի մի տարբերակն է՝ նորիւտեիքէնի։

(Շար. 2)

(Շաբ. Ա. էջ 26)

իրարմէ խորապէս տարբերող իմ հեղինակները՝ Շէյքսպիր, Փիքս, Շո եւ ուրիշներ, իրարմէ տարբերին նաեւ իմ թարգմանութիւններու մէջ: Սարոյեանի վէպը սքանչելի նիւթ մըն է ինքնահաստատման փորձառութեան մը համար: Երազ մը ունէի: Սարոյեան յաճախ կ'աշխատէ իր նախնեաց հողը՝ Հայաստան, եւ ես կ'ուզէի իմ գիրքով ներկայանալ աշոր ու յարգանքի տուրքս ընծայել մեծ մարդուն:

Հ. - Արեւստալարժ քարգմանիչին թեւեւ անտեղի չէ հարցնել՝ գիւրիմ քէ դժուար կատարուեցաւ քարգմանութիւնը: Բայց՝ այնուամենայնիւ:

Պ. - Իսկապէս «գիւրիմ» եւ «գժուար» բառերը այնքան ալ ճիշդ չեն ցոյցաներ այն վիճակը, որ կը ստեղծուի թարգմանութեան ընթացքին: Ամէն անգամ թարգմանիչին առջեւ անխուսափելի կերպով կը յայտնուի այլազան յատկանիշներ: Գլխաւորը այն է՝ որ թարգմանիչը սիրէ ձեռքին տակ եղած գործը, իր ամբողջ էութեամբ նուիրուի անոր: Միայն այդ պարագային կրնայ հրաշք կատարուիլ: Կարելի է, անշուշտ, թարգմանութիւն ընել արհեստավարժ ձեռով, բայց՝ առանց սրտի: Անիկա կրնայ ճիշդ ըլլալ, բայց ըստ չի դառնար գոհացումի աղբիւր: Արտաքին գիւրութեան տակ միշտ ալ հակա դժուարութիւն թաքնուած է: Սարոյեան իր այդ վէպը, օրինակ, գրած է մէկ ամիսէն, բայց չենք կրնար ըսել, որ այդ երկունքը գիւրին եղած է, քանի որ անոր նախորդած է գրողին ներաշխարհի այն կոնցիւքը, որու տարերքէն պահ մը ծնունդ առած է այդ գործը: Այս բոլորը կը վերաբերին նաեւ թարգմանիչին: Ես փորձեցի խորութեամբ ընկալել սարոյեանական կերպարները, գրողին ոճը, լեզուն, յատկանիշները եւ այլն: Եւ այն ատեն թարգմանութիւնը «գիւրիմ» եղաւ: ձեռքս պարզապէս չէր հասներ մտքիս ետեւին: Այդ աշխատանքը ինձմէ խլեց մօտ չորս ամիս:

Պ. Նուրհան Մարգարեան, Օր. Մայտա Մարգարեան, Տէր եւ Տիկին Փաթրիք Մարգարեան որոնք խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ եւ հօրաքրոջ՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԲԻԼԻՋԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ (ծնեալ՝ Սոնա Մարգարեան)

մահը, որ պատահեցաւ Օգոստոսի 24-ին, 78 տարեկանին:

Յուզարկուողութիւնը կը կատարուի երեքշաբթի, Սեպտ. 2, ժամը 10:30-ին, Փարիզի Ս. Յովհ. - Մկրտիչ եկեղեցին, ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի Տէօյլ - լա - Պառի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Որեւէ մահազոյ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այֆորմիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ -

Աստուածածնայ տօնին առթիւ՝ Պ. Խաչիկ Գումբու, Պ. Արթուր Խանլուեան, Պ. Ժաք Յակոբեան, Տիկին Յուրա Անդրանիկեան, Տիկին Նոյնարեան, Տիկին Սիւրանոյ Սիւնեան, Տիկին Արշալոյս Գէորգեան, Տիկին Արմէն Գալիկեան, Տիկին Սարգիս Պօղոսեան, Սանդիկեան ընտանիք, Պ. Սենեքերիմ Մուրատեան, Պ. Թաշճը, Տէր եւ Տիկին Աստուշան Կիւլիսէր, Պ. Մանուկ Աբրինար:

ՓՈՒԱՆ ԾԱՆԿԵՑԱԿԻ

Բիւզանդ կոտիկեանի մահուն առթիւ, Տիկին Արսինէ Խաչուեան փոխան ծաղիկի 300 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»-ի քարոզաւճման:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչիկ Լիւնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Վահէ Սահակեանէ 500 Ֆ. իրենց եղբոր՝ Յարութիւն Սահակեանի մահուն առթիւ:

Շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ Տիկին Արսինէ Միքայէլեանէ 200 Ֆ.:

×

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ թագաւորութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ Կարօ Թապիպեանի մահուն առթիւ: -

Անդրանիկ, Սեդա, Էվլին Թապիպեան 500 Ֆ., Յակոբ Մուրոյեան 250 Ֆ., Վրէժ Նլքոյանեան, Ֆրանք Փիլիկեան, Էրվէ Տրիկէզ, Հրայր Փիլիկեան 200ական Ֆ., Վերդին Փիլիկեան, Համասիւիւն Փիլիկեան, Միհրան եւ Մկրտիչ Նազաշեան, Ժիրայր Պետրոսեան, Ռէմոն Օմէ, Ռէ Տրին, Տիգրան Ղազարեան, Ֆիլիպ եւ Ֆրանկէն Ղազարեան, Պօղոս Քէջէվեան, Գրիգոր Նլքոյանեան, Ժաման եւ Նազելի Ղարաբեան 100ական Ֆ., Միրաբեան Ալպէս, Վարդան Գապարեան, Ռիվոնալան, Անդրանիկ Գապարեան, Անիկ Գաբայի, Հայկազ Չուքուրեան, Անտրէ Գորգոյեան 50ական Ֆ.:

Վ Ե Ր Ա Մ Ո Ն Տ

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԻՕՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1986 / 87 տարեշրջանի վերամուտը Ձորեքշաբթի Սեպտ. 10, առաւօտեան ժամը 9-ին:

Դասուանդութիւնները տեղի կ'ունենան Չորեքշաբթի օրերը, առաւօտեան ժամը 9-էն 12, կէսօրէ վերջ 14-էն 16 եւ Շաբաթ օրերը ժամը 14-էն 16:30:

Փափաքողները կրնան օգտուիլ երթուելի սպասարկութենէն եւ Չորեքշաբթի կէսօրուան ճաշէն:

Յաւելեալ տեղեկութեանց եւ արձանագրութեանց համար վերամուտի թուականէն առաջ, գիմէլ Ազգային Տան գրասենեակը / ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԴԻՒԱՆԱՏՈՒՆԸ / Հասցէ՝

40, ռիւ ա'Սրմէնի - Հեռ. 78 - 60 - 47 - 18

×

- Հ. Բ. Ը. Մ. -

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՆ ՓԱՐԻՋ

Դ Պ Ր Ո Յ Ա Կ Ա Ն Վ Ե Ր Ա Մ Ո Ն Տ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Տիկին Յաննախոյմը կը ծանուցանէ թէ իր կազմակերպած 5-էն 14 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու յատուկ Չորեքշաբթի օրուան հայերէն լեզուի եւ երգի դասընթացները կը վերսկսին:

Չորեքշաբթի, Սեպտեմբեր 10-ին Ալեք Մանուկեան Մշակութային կեդրոնին մէջ՝

118, Rue de Courcelles - 75017 Paris Արձանագրութեանց եւ յաւելեալ տեղեկութիւններու համար հեռաձայնէ՝

45 - 20 - 03 - 18 քիւիմ երկուշաբթիէն Ուրբաթ, ժամը 10-էն 17:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ

ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԵՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՅ ԲԱՑՈՒՄ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10

Մարտիկ Սրբոյ Թարգմանաց Մայր եկեղեցւոյ ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ հայերէն լեզուի միօրեայ դպրոցի 1986 / 87 տարեշրջանի դասընթացները կը վերսկսին Սեպտեմբեր 10-ին, Չորեքշաբթի օր: Նոր աշակերտներ կ'ընդունուին 5 տարեկանէն սկսեալ:

Այս տարի դպրոցի դասերը կը բաղկանան հետեւեալ նիւթերէն. -

1. - Հայոց լեզու
2. - Հայոց Պատմութիւն
3. - Կրօնք
4. - Հայկական երաժշտութիւն
5. - Մանկանց ներկայացում. պատարագի երգեցողութիւն, ղեկավարութեամբ՝ Խաչիկ ԵՂԼՄԱՋԵԱՆԻ:

Դասուանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մշակութային տան մէջ, ա. մէջ Չորեքշաբթի ժամը 10. 12, եւ 14. 17 քիւիմ:

Օթոբարի սպասարկութիւն եւ կէսօրուան ճաշի կարեկրութիւնները ստեղծուած են:

Հին եւ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնները կարելի է կատարել դպրոցի տեսուչ՝ Գարեգին Վրէժ Պեթճեանի մօտ, ամէն օր:

Հասցէ՝ -

EGLISE ARMENIENNE APOSTOLIQUE 339, ave. du Prado - Tél. 91 - 77 - 84 - 70 13008 MARSEILLE - FRANCE

Կ Ե Դ Ր Ո Ն Ա Կ Ա Ն Ի
Հ Ա Ր Ի Ի Ր Ա Մ Ե Ա Կ Ի
Մ Ե Ծ Կ Ա Լ Ա
Դ Ե Կ Տ Ե Մ Բ Ե Ր 7
THEATRE DE PARIS

Fonds A.R.A.M

EN EXCLUSIVITÉ OPTIMA TOURS, spécialiste des voyages en ARMÉNIE depuis 17 ans

Vous propose

VOLS DIRECTS PARIS ➤ EREVAN EREVAN ➤ PARIS

Caractéristiques techniques :

Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE

Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2

Durée du vol : 5 heures 15

Douane à Erevan

Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours

Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa et l'assurance :

Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De E R E V A N, extensions possibles soit :

- Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
- Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS SONIA COUMRYANTZ OPTIMA TOURS 12, rue Vignon 75009 - PARIS Tél. : (1) 47 42 10 35	A MARSEILLE M. ALEXANIAN 11, rue du Bassin 13012 MARSEILLE Tél. : 91 93 04 90 ou 42 83 31 55
A LYON JEAN KRIKORIAN LATITUDE 3 3, place Roger Salengro 69190 SAINT FONS Tél. : 78 67 10 79	A SAINT CHAMOND JEAN KRIKORIAN LATITUDE 3 55, rue de la République 42400 SAINT CHAMOND Tél. : 77 22 18 22

A PARIS, PERMANENCE TOUS LES SAMEDIS DE 10 H A MIDI